

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILÂP TARİHİ ENSTİTÜSÜ

ALMAN KARİKATÜR DERGİSİ KLADDERADATSCH'A GÖRE
II. ABDÜLHAMİT VE TÜRK İMGESİ

Yüksek Lisans Tezi

Şenol PEKTAŞ

İzmir-2019

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILÂP TARİHİ ENSTİTÜSÜ

ALMAN KARİKATÜR DERGİSİ KLADDERADATSCH'A GÖRE
II. ABDÜLHAMİT VE TÜRK İMGESİ

Yüksek Lisans Tezi

Öğrencinin Adı

Şenol PEKTAŞ

Tez Danışmanı

Bülent ÇUKUROVA

İzmir-2019

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILÂP TARİHİ ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAYI

Şenol PEKTAŞ isimli adayın hazırladığı **Alman Karikatür Dergisi Kladderadatsch'a Göre II. Abdülhamid ve Türk İmgesi** başlıklı **YÜKSEK LİSANS** tezi ile ilgili **Tez Savunma Sınavı**, Dokuz Eylül Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddesi uyarınca 12/06/2019 tarihinde ve saat 14.00'da yapılmıştır. Yönetmelik gereğince adaya tezi ile ilgili sorular yöneltilmiş, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda, adayın tezi hakkında aşağıdaki karar verilmiştir.

- KABUL edilmesine Oy Birliği
 RED edilmesine Salt Çoğunlukla

Tez Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmza
Tez Danışmanı	Prof. Dr. Bülent ÇUKUROVA	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Osman ASLAN	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emin ELMACI	

Doktora/Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum **Alman Karikatür Dergisi Kladderadatsch'a Göre II. Abdülhamid ve Türk İmgesi** adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakça da gösterilenlerden oluştuğundan, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

12/06/2019
Şenol PEKTAŞ

	Sayfa No
Dış Kapak	-
İç Kapak	-
Tez Onay Sayfası	I
Yemin Metni	II
Tez Veri Giriş Formu	III
Türkçe Özet	VI
İngilizce Özet	VIII
İçindekiler	XI
Önsöz	X
Tablo Listesi	V
Giriş Bölümü	1
Diğer Bölümler	2-259
Sonuçlar ve Tartışma	250
Kaynaklar	256

Bibliyografik Bilgiler	Uluslararası	Türkçe
Bakınız	V.	Bkz.:
Aynı eser/yer	Ibid.	a.e.
Adı geçen eser	op.cit	a.g.e.
Yazara ait son zikredilen yer	loc.cit	a.y.
Eserin kendi içinde yukarıya atıf	supra	bkz.: yuk.
Eserin kendi içinde aşağıya atıf	infra	bkz.: aş.
Eserin bütününe atıf	passim	b.a.
Basım yeri yok	w.passim	y.y.
Basım tarihi yok	w.date	t.y.
Çok yazarlı eserlerde ilk yazardan sonrakiler	et. al.	v.d.
Sayfa/sayfalar	p./pp.	s.
Editör/yayına hazırlayan	Ed. by	Ed.: veya Haz.:
Çeviren	Trans. by	Çev.:

ÖZ

Bu çalışmada, güzel sanatların bir dalı olan karikatür sanatının tarihçi gözüyle yorumlanması amaçlanmıştır. Alman İmparatorluğu döneminde yayınlanmış Türklerle ilgili olguların ve olayların hicvedildiği karikatürleri tarihsel açıdan çözümlenmek ve yorumlamak pek sık rastlanan bir olgu değildir. Bu çalışmada, II. Abdülhamid (1876-1909) döneminde Alman İmparatorluğunda Berlin’de Beiblatt zum Kladerastsch adlı karikatür ve siyasi hiciv dergisinde yayınlanan karikatürleri bu doğrultuda incelenmesi amaçlanmıştır. Söz konusu dönemde Türk imgesinin nasıl olduğuna dair tespitlerde bulunulmuş ve Türklerle ilgili tarihi olay ve olguların Almanların gözünden nasıl görüldüğü betimlenmeye çalışılmıştır.

Politika, tarih, sanat, felsefe, imgebilim gibi birçok sosyalbilim araştırma evrenini kapsayan bu çalışma, aynı zamanda disiplinler arası bir çalışma anlayışı ve yaklaşımını yansıtmaktadır. Bu dönemi kapsayan ve yukarıda adı geçen dergide yayınlanan 300 civarında karikatür tespit edilmiştir. Hepsini çalışma kapsamında değerlendirmenin bir Yüksek Lisans tezinin boyutlarını aşacağını düşündüğümüz için karikatürlerin sayısını 180 ile sınırladık.

Araştırmamızda, Türkler veya Osmanlı ile birlikte Ruslar, İngilizler, Batılı ülkeler, Mısır, Abdülhamid, Balkan ülkelerinden Bulgar ve Yunanlılar ile ilgili imgelere rastlıyoruz. Karikatürlerin genel olarak yorumlamasına gelecek olursak; dördüncü bölümle ilgili konu başlıklarına göz atmak bile, bize karikatürlerin yorumu konusunda genel bir fikir vermektedir. Aslında, karikatürler II. Abdülhamid’in 1876-1909 tarihleri arasındaki hükümler döneminde Osmanlı’nın içinde bulunduğu koşulları ve yaşanan olay ve olguları betimlemekte ve hicvetmektedir. Bu bağlamda karikatürlerde işlenen konulardan biri de Avrupalıların çok ilgi gösterdikleri Harem konusu. Ülke sorunlarıyla ilgilenmek yerine, sultan haremde gece gündüz cariyele birlikte eğlenceler ve partiler düzenleyerek yaşayan biri olarak betimlenmektedir.

Berlin, Paris ve Tersane toplantıları ve antlaşmalarında olduğu gibi Boğazlar sorunu da, Batıların çıkarları doğrultusunda tutumlar takınmaları çok sık hicvedilmiştir. Aynı şekilde Osmanlı’nın Balkan ülkeleriyle sorunlarında da Batıların elde edecekleri çıkarları alaya alınmaktadır. Boğazlar sorunu en fazla üzerinde durulan konuların başında gelmektedir ve hem Batıların tutumu hem de Rusya’nın tavrı, Boğazların Osmanlı değil de kendi kıta sahanlıkları içindeymiş gibi ele almaları

hicvedilmiştir. Osmanlı ise bir kukla, çaresiz bazen de duyarsız ve saf bir insan kişiliği ile alay konusu yapılmıştır.

Afrika kıtasında da Osmanlının kayıpları, Arabi Paşa ile yaşananlarla birlikte Mısır meselesi ve Sudan'ın, Tunus'un kaybı gibi konular yoğun olarak hicvedilen konuların başında gelmektedir. Bu bağlamda Osmanlının zayıflığı hicvedilirken, özellikle İngiliz ve Fransızların sömürgeci yaklaşımları karikatürlerle açıkça anlatılmakla kalmıyor, aynı zamanda hiciv yoluyla eleştirilmektedir.

ABSTRACT

In this study, it is aimed to interpret the art of cartoon which is a branch of fine arts in the historian's eye. It is not a common phenomenon to analyze and interpret historical caricatures of the events and the events related to Turks that published during the German Empire reign. In this research, it was aimed to examine the cartoons in the German Empire at the period of Abdulhamid II (1876-1909) in the German political satire magazine *Beiblatt zum Kladerastsch* in Berlin. In this period, it was determined how the Turkish image and how the historical events and facts about Turks was seen from the eyes of the Germans were described.

This study, which includes many social science research branches such as politics, history, art, philosophy, and imagology; which, also reflects an interdisciplinary approach. Around 300 cartoons covering this period and published in the aforementioned journal were identified. We have limited the number of these cartoons to 180, because we think that the evaluation of the study will exceed the subject of a master's thesis.

In our research, we come across images of Russian, British, Western countries, Egypt, Abdulhamid, Bulgarian and Greeks from the Balkan countries along with Turks/Ottomans. In terms of general interpretation of caricatures; even looking at the topics of the fourth chapter gives us an overview of the said interpretation of the cartoons. In fact, cartoons depict and satirize the conditions and events of the Ottoman Empire during the reign of Abdulhamid II between the years of 1876-1909. In this context, one of the topics covered in the cartoons is the subject of Harem, in which Europeans pay much attention. Instead of dealing with the problems of the country, the sultan is portrayed as a person who lives by organizing concerts and parties with the concubines day in, day out.

As with the Berlin, Paris and Shipyard meetings and treaties, in the question of the Dardanelles, too, has been frequently satirized as all in these subject were taken by West's side. In the same way, the interests of the Westerners in the problems of the Ottomans with the Balkan countries are being satirized. The problem of the Dardanelles is one of the most important issues and it is satirized as both Westerners and the Russia's attitude was as if the straits are within their own borders but the Ottoman Empire's. The Ottoman was satirized by portrayed as a puppet, a helpless; sometimes an insensitive and a naive personality.

In the African continent, issues such as the losses of the Ottomans, the problems with the Arabi Pasha and the Egyptian affairs, and the loss of Sudan and Tunisia are among the primer issues that are satirized. In this context, while the weakness of the Ottoman Empire is satirized, the British and French colonialist approaches are not only clearly explained by cartoons, but also criticized by satire.

ÖNSÖZ

Türk imgesi/imajı Alman Dili eğitimi ve Alman ili Edebiyatı Anabilim Dallarının çok ilgi gösterdiği bir araştırma konusudur. Ama kültürlerarası nitelikte ve disiplinler arası özellik arz eden çalışma yok denecek kadar azdır. Bu çalışmada konulaştırılan farklı bir kültüre ilişkin bir sanat dalı ürününün tarihçi gözüyle yorumlanması amaçlanmıştır. Alman İmparatorluğu döneminde yayınlanmış Türklerle ilgili olguların ve olayların hicvedildiği karikatürleri tarihsel açıdan çözümlenmek ve yorumlamak pek sık rastlanan bir olgu değildir.

Bu çalışmada, II. Abdülhamid (1876-1909) döneminde Alman İmparatorluğunda Berlin’de Beiblatt zum Kladerastsch adlı karikatür ve siyasi hiciv dergisinde yayınlanan karikatürleri bu amaçla incelemeyi amaçlıyoruz.

Bu çalışmada II. Wilhelm dönemi Alman İmparatorluğunda 1876 tarihinden 1909 tarihine kadar süren II. Abdülhamid dönemini kapsayan süre içinde yayınlanan karikatürleri konulaştıracamız. Bu çalışma o tarihlerdeki daha çok siyasi olay ve olguları mizahi bir bakışla hicveden Alman dergisinin yaklaşımını değerlendirme ve yorumlamaya; yine dönemdeki Türk imgesinin nasıl olduğuna dair tespitlere bulunmaya ve Alman karikatürlerinde hicvedilen Türklerle ilgili tarihi olay ve olguların Almanların gözünden nasıl görüldüğünü betimlemeye çalışacağız. Politika, tarih, sanat, felsefe, imgebilim gibi birçok sosyabilim araştırma evrenini kapsayan bu çalışma, aynı zamanda disiplinler arası bir çalışmanın ne denli zor olduğunu ama bu güçlüğü üstesinden geldiğinde de ne denli yararlı sonuçlar verdiğini göstermesi bakımından yararlı olacaktır.

Bu dönemi kapsayan ve yukarıda adı geçen dergide yayınlanan 300 civarında karikatür tespit edilmiştir. Hepsini çalışma kapsamında değerlendirmenin bir Yüksek Lisans tezinin boyutlarını aşacağını düşündüğümüz için karikatürlerin sayısını 180 ile sınırladık. Bu kaynak taramasında karikatürlerle ilgili daha çok Almanca olan metin dilli Çukurova Üniversitesi Alman Dili Eğitimi Öğretim elemanları tarafından aslına uygun olarak çevrilmiştir.

Bu tez çalışmam boyunca bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan tez danışmanım Prof. Dr. Bülent Çukurova’ya ve ders dönemimde emeği geçen hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	VI
ABSTRACT	VIII
ÖNSÖZ	X
İÇİNDEKİLER	XI
1. BİRİNCİ BÖLÜM	1
1.1. Giriş	1
1.2. Amaç	2
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Yöntem	4
1.5. Araştırmanın Durumu	5
2. BÖLÜM	7
2.1. Disiplinlerarası Yöntem Yaklaşımı	7
2.2. Araştırmanın Tarih Tanımlaması	8
2.3. Mizah	9
2.3.1. Mizahın Türleri	10
2.4. Karikatür Nedir?	11
2.4.1. Karikatüristliğin Tarihi	12
2.4.2. Alman Karikatür Dergisi Kladderadatsch (1848-1944)	14
2.4.3. Hiciv (Satir)	15
2.5. İmgebilim ve İmge	16
2.5.1. Kalıpyargılar ya da Önyargılar	18
2.5.2. Irkçılık / Yabancı Düşmanlığı Kavramı	20
2.5.3. Ötekileştirmenin Kaynağı Oryantalizm.	21
2.6. Yorum ve Yorumbilim	23
3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	26
3.1. Sultan II. Abdülhamid Gerçeği-1	26
3.1.1. Rus Yenilgisi	27
3.1.2. Kıbrıs, Bir İngiliz Adasına Dönüştü	28
3.1.3. II. Abdülhamid ve Baskı Rejimi	28
3.1.4. Maliyenin İflası	29

3.2. Sultan II. Abdülhamid Gerçeği-2	29
3.2.1. Meşrutiyet İlan Edildi	30
3.2.2. 31 Mart İsyanı	31
3.2.3. Görevden El Çektirildi	31
3.3. İkinci Metin	32
3.3.1. Abdülhamid kimdir?	32
3.3.2. Mithat Paşa - Abdülhamid İlişkisi	33
3.3.3. Osmanlı–Rus Savaşı	33
3.3.4. Ayastefanos Antlaşması ve Mısırın Elden Çıkması.....	33
3.3.5. Osmanlı Yunan Savaşı.	34
3.3.6. Berlin Antlaşması Sonuçları	34
3.3.7. Eğitime Verdiği Önem	34
3.4. II. Abdülhamid Dönemi Osmanlı İmparatorluğu Kronolojik Tarihi	35
3.5. Alman İmparatorluğu	38
3.5.1. Alman İmparatorluğunun Osmanlı İmparatorluğu ile ilişkileri	39
3.5.2. 1. Dünya Savaşı Başında Osmanlı-Alman İlişkileri	40
4. DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: KARİKATÜRLERDE HİCVEDİLEN KONULAR	43
4.1. Osmanlının Ekonomik Durumu	43
4.1.1. Osmanlının Ganimet Düşkünlüğü.....	54
4.1.2. Osmanlının ve Diğer Ülkelerin Durumu.....	55
4.2. Osmanlının Siyasi Durumu	57
4.3. Osmanlının Askeri Durumu	68
4.3.1. Yeniçeriler.....	69
4.4. Osmanlının İç İşleri.....	69
4.4.1. Osmanlıda Sık Padişah Değişimi	70
4.4.2. Osmanlıda Harem.....	72
4.4.3. Osmanlı ve İtaat Terakki.....	74
4.4.4. Osmanlı ve Reformlar	78
4.5. Hasta Adam Osmanlı	80
4.6. Osmanlının Saflığı	87
4.6.1. Batının Kuklası Osmanlı.....	88
4.6.2. Osmanlının Duyarsızlığı	89
4.6.3. Osmanlının Çaresizliği.....	93

4.6.4. Osmanlının Denge Politikası	104
4.7. Osmanlının Kaderi	106
4.7.1. Osmanlının Paylaşımı/Parçalanması	107
4.7.2. Osmanlının Sömürülmesi	110
4.8. Osmanlı ile Batılı Ülkeler Arasındaki Sorunlar	111
4.8.1. Batının Osmanlı Konusundaki Tutumu	119
4.8.2. Osmanlı—Rusya İlişkileri	137
4.8.3. Osmanlı—İngiltere İlişkileri	162
4.8.4. Osmanlı—Almanya İlişkileri	175
4.8.5. Osmanlı—Fransa İlişkileri	179
4.9. Dünyanın 1896'daki Durumu	182
4.9.1. Balkan Ülkeleriyle Sorunlar	184
4.9.2. Osmanlı—Yunanistan İlişkileri	189
4.9.3. Osmanlı—Bulgaristan İlişkileri	196
4.9.4. Osmanlı—Avusturya-Macaristan İmparatorluğu İlişkileri	206
4.9.5. Osmanlı—Sırbistan İlişkileri	208
4.9.6. Makedonya Sorunu	209
4.10. Mısır Sorunu	212
4.10.1. Arabi Paşa Sorunu	218
4.11. Girit Sorunu	221
4.12. Tunus Sorunu	224
4.13. Ermenistan Sorunu	225
4.14. Afrika Sorunu	227
4.14.1. Sudan Sorunu	229
4.15. Ortadoğu Sorunu	230
4.16. Doğu Sorunu	232
4.17. Boğazlar Sorunu	237
4.18. Abdülhamid	242
4.18.1. Abdülhamid'in Tavrı	244
4.18.2. Abdülhamid ve Muhalefeti	247
4.19. Mithat Paşa'nın Durumu	248
4.20. Papa'nın Tavrı	249
5. SONUÇ	250

6. KAYNAKÇA.....	256
6.1 İnternet Siteleri.....	259

1. BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Giriş

Son yıllarda Türk imgesi/imajı Alman Dili eğitimi ve Alman Dili Edebiyatı Anabilim Dallarının yanında karşılaştırmalı Kültür Bilim Dalları ve Tarih Bölümlerinin de çok ilgi gösterdiği bir araştırma evreni olmuştur. Bu konuda bu bilim dallarında yapılan kültürlerarası nitelikte ve disiplinler arası özellik arz eden çalışmaların sayısı henüz istenilen düzeyde değil. Bu çalışmada, farklı bir kültüre ait bir sanat dalı ürünlerinin tarihçi gözüyle yorumlanması amaçlanmıştır. Alman İmparatorluğu döneminde yayınlanmış Türklerle ilgili olguların ve olayların hicvedildiği karikatürleri tarihsel açıdan çözümlenmek ve yorumlamak pek sık rastlanan bir olgu değildir. Bu çalışmada, II. Abdülhamid (1876-1909) döneminde Alman İmparatorluğunda Berlin’de Beiblatt zum Kladerastsch adlı karikatür ve siyasi hiciv dergisinde yayınlanan karikatürleri bu amaçla incelemeyi amaçlıyoruz.

Bu çalışmada II. Wilhelm dönemi Alman İmparatorluğunda 1876 tarihinden 1909 tarihine kadar süren II. Abdülhamid dönemini kapsayan süre içinde yayınlanan karikatürleri konuşturacağız. Bu çalışma o tarihlerdeki daha çok siyasi olay ve olguları mizahi bir bakışla hicveden Alman dergisinin yaklaşımını değerlendirme ve yorumlamaya; söz konusu dönemde Türk imgesinin nasıl olduğuna dair tespitlere bulunmaya ve Alman karikatürlerinde hicvedilen Türklerle ilgili tarihi olay ve olguların Almanların gözünden nasıl görüldüğünü betimlemeye çalışacağız. Politika, tarih, sanat, felsefe, imgebilim gibi birçok sosyalbilim araştırma evrenini kapsayan bu çalışma, aynı zamanda disiplinler arası bir çalışmanın ne denli zor olduğunu ama bu güçlüğü üstesinden geldiğinde de ne denli yararlı sonuçlar verdiğini göstermesi bakımından yararlı olacaktır.

Bu dönemi kapsayan ve yukarıda adı geçen dergide yayınlanan 300 civarında karikatür tespit edilmiştir. Hepsini çalışma kapsamında değerlendirmenin bir Yüksek Lisans Tezi’nin boyutlarını aşacağını düşündüğümüz için karikatürlerin sayısını 180 ile sınırladık. Bu kaynak taramasında karikatürlerle ilgili daha çok Almanca olan metin dilli Çukurova Üniversitesi Alman Dili Eğitimi Öğretim elemanları tarafından aslına uygun olarak çevrilmiştir.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın amacı 1876-1909 yılları arasında II. Abdülhamid'in 33 yıllık iktidar süresini kapsayan bir araştırma olacaktır. Osmanlının bu dönemi Alman İmparatorluğunda da II. Wilhelm (1888-1918)'in 30 yıllık iktidar döneminde denk gelir. Alman İmparatorluğu II. Wilhelm döneminde altın çağı yaşarken Osmanlı İmparatorluğu dağılma sürecine girmiştir. İşte bu tarihsel olguların ışığında bu araştırmanın amacı, Alman İmparatorluğunda yayınlanan Türkleri hicveden karikatürleri tarihi bakış açısından irdelemek, o dönemde yaşanan tarihsel olgu ve olaylarla söz konusu karikatürlerin ilişkisini kurmak, Almanların Türklerle ilgili bu tarihsel olgu ve olaylara nasıl karikatürize ettiklerini, o dönemdeki Türk imgesini bu açıdan incelemekle birlikte Osmanlının içinde bulunduğu tarihsel olgu ve olayların başka bir pencere veya bakış açısıyla nasıl görüldüğünü betimlemek olacaktır.

Berlin'de Beiblatt zum Kladerastsch adlı dergide yayınlanan karikatürler ile tarihsel olgu ve olayların ilişkisini kurup bu tarihsel olay ve olgularda Türkler nasıl betimlenmektedir. Karikatürlerin bir mizah aracı yani güldürü amaçlı kullanılan bir sanat yapıtı olarak değerlendirdiğimizde, bu eserlerde Türklerin hangi özellikleri ile alay ediliyor, hangi özellikleri abartılıyor, tarihsel gerçeklikler nesnel mi yoksa yanlı bir şekilde mi yansıtılıyor ya da çarpıtılıyor mu? Bu sorulara cevap bulmaya çalışılacaktır.

Bu çalışmada daha çok II. Abdülhamid ile II. Wilhelm dönemini kapsayan 1880'li yıllardan 1. Dünya Savaşının başlamasına kadar geçen süre içinde yayınlanan karikatürleri inceleme konusu yapacağız.

Özellikle Osmanlının yükseliş döneminden itibaren ve Haçlı Seferlerinden önce başlatılan, İngiltere' deki Endüstri Devrimi ve Aydınlanma Akımının sonucu ortaya çıkan Oryantalist bakış açısıyla daha da artan; Türklere karşı önyargılı, ötekileştirici bakışın yansımaları test edeceğimiz bir çalışmadır. Diğer taraftan kendi tarihsel gerçekliklerimize başkasının gülünç, alaycı bakış açısıyla bakmasına karşılık duygusal bir tepki yani oksidentalist bir davranış geliştirmenin de doğru bir yaklaşım olmadığını dile getirmeyi amaçlıyoruz.

Bu karikatürlerde betimlenen tarihi olgu ve olayların karikatürle betimlenmesinin siyasi, toplumsal, ekonomik, kültürel bir eleştiri olduğu gerçeğinden hareket ederek, geçmişimizden gerekli dersleri çıkararak geleceğimizi inşa ederken daha akılcı davranışlar geliştirmeyi amaçlamaktayız. Geçmişten gerekli dersleri çıkaramayan

toplumların aynı hatalara tekrar maruz kalacakları tarihte sıkça yaşanmış bir durumdur.

Ünlü Alman düşünürü ve bilim insanı Humboldt'un "Tarih, ondan gerekli dersleri alabilenler için geçmiş değil gelecektir." sözüyle belirttiği anlayışla ve yaklaşımla bu araştırma yapılmaya çalışılacaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, Alman İmparatorlunun başkenti Berlin'de yayınlanan, yani Alman basınında çıkan ve Türkleri hicveden karikatürlerde Osmanlının içinde bulunduğu tarihsel olaylar ve olguları farklı bir bakış açısından, yani tarihsel gerçekliklerin bir başka pencereden nasıl görüldüğünü betimlemeye çalışacaktır. Kendi tarihsel gerçekliklerimizi kendi penceremizden ve başkasının bizim içinde bulunduğumuz gerçekliklerimizi karikatürlerle hicvederek, gülünç ve alaycı bakış açısıyla betimlemesi bizim için çok öğretici olacağını düşünüyoruz. O dönemde Alman basını da yayınlanan bu Türkleri hicveden karikatürlerin Alman toplumunda bizimle ilgili önyargılar, kalıp yargılar oluşturacağı kesindir. Ancak, bizim Almanların bu olumsuz yaklaşımına; duygusal yaklaşarak sert tepkiler vermek yerine aklımızı kullanarak, tarihten dersler çıkarmak amacıyla; o dönemde yapılan hataları tespit etmek ve bunları acımasız toplumsal, siyasal, ahlaki eleştiri olarak kabul ederek bundan gerekli dersler çıkarmamız durumunda böyle çalışmalar çok önem arz eder.

Tersi tepkiler ise, yani bizim duygusal davranıp tepki göstermemiz; yani oksidental bir davranış geliştirmemiz bizimde onlar hakkında önyargılar/kalıp düşünceler geliştirmemize neden olacağı da kesindir. Bu yaklaşımın ise hiçbir ülkeye veya topluma yararı yoktur. Diğer taraftan bu tarz davranış ve tepkiler ne nesnel, bilimsel yaklaşım yöntemi ile bağdaşır ne de dostluğa hizmet eden bir davranış olur.

İki yanlının bir doğru etmeyeceği gerçeğinden hareketle bizim bu karikatürlerde betimlenen tarihi olgu ve olayları gülünç, alaycı bir şekilde betimlenmesinin siyasi, toplumsal, ekonomik, kültürel yapılarımıza bir eleştiri olduğu gerçeğinden hareket etmemiz gerekir.

Gerek özeleştirisinin gerekse başkasının eleştirisinin gelişmenin, değişimin en önemli dinamik gücü olduğu düşüncesinden hareketle geçmişimizden gerekli dersleri çıkararak geleceğimizi inşa ederken daha akılcı davranışlar geliştirmeyi amaçlamaktayız. Bu araştırma bu yaklaşımı vurgulamayı amaçlamaktadır.

Bu çalışmanın, bize bakış açımızı değiştirmemizi ve ülkelerarası ilişkilere duygusal değil, önyargılardan etkilenmeden nesnel bakış açısı geliştirmemize katkı sağlayacağı önemli olduğunu düşünüyoruz. “Dost acı söyler” şeklindeki atasözümüzde de dile getirdiği gibi başkalarının bizimle ilgili olumsuz yargılarına bakarak bizim de onlar hakkında aynı davranışlar geliştirmemiz kendi eksikliklerimizi, hatalarımızı görmemizi engellediği gibi dostluğa değil düşmanlığa hizmet eder.

Yöntem olarak kültürlerarası, disiplinler arası ve karşılaştırmalı çalışmaların da nasıl yapılırsa daha anlamlı sonuçlar alınacağı ve böyle çalışmaların yöntemince yapıldığında da ne denli önemli sonuçlar doğurabildiğini göstermesi açısından da bu çalışmanın önem arz ettiğini düşünüyoruz.

1.4. Yöntem

Karikatür sadece güzel sanatların veya edebiyatın bir türü değil aynı zamanda tarihsel olgu ve olayların da betimlenmesinde kullanılan bir ifade, aracı, biçimi, dildir. Bu dil, biçimi veya bu araç biraz acıdır, şayet hicvederse, tatlıdır, eğer güldürürse, ya da ders verir, eğer öğretici ise.

Bu araştırmada Alman İmparatorluğu döneminde Berlin’de 1848 de yayın hayatına başlayan ve o tarihten itibaren değişik isimlerle 1944 yılına kadar tarihsel olgu ve olayları hicvetmek amacıyla yayınlayan Kladderadatsch adlı yayın organı bizim birincil araştırma evrenini oluşturmaktadır. 19.yy.’ın sonlarından Birinci Dünya Savaşı arifesine kadarki bir dönemde Kladderadatsch’da çıkan 30 yılın üzerinde bir zaman içinde Osmanlı İmparatorluğu ve Türklerle ilgili karikatürler seçilip incelenecektir. Kladderadatsch’da yayınlanan karikatürler yayınlanış tarihine göre kronolojik olarak sıralanacaktır. Aynı şekilde o dönemde yaşanan tarihsel olgu ve olaylarda kronolojik yöntemle değerlendirilecektir. Çalışmanın başında yöntemsel olarak Mizah ve karikatür, imge ve İmgebilim, eleştiri, oryantalizm ve oksidentalizm gibi sıkça kullanılan kavramların kuramsal tanımlarının betimlemesi yapılacaktır. Ayrıca seçilen karikatürlerin yorum ve değerlendirmesi betimlenecek ve gerekli eleştirel sonuçlar çıkarılacaktır.

Çalışmayı okuyacaklar ve ondan yararlanacaklar için kolaylık olması için özellikle 1867’den 1910’lara kadar hem Osmanlı hem de Alman İmparatorluğundaki tarihsel gelişmelerin kronolojisi çıkarılacaktır. Böylece okurun olaylara büyük resme bakmasını da sağlamış olacağız.

Karikatürleri yukarıda betimlenen amaçlar doğrultusunda nesnel analizleri yapılacak; karikatürlere yüklenmiş anlamlar, yan anlamlar ve çağrışımlar alanları irdelenecektir. Bazen bu anlamları nesnel bir analiz ve değerlendirme yapabilmek için sosyoloji, psikoloji, felsefe, dilbilim, güzel sanatlar, tarih, din ve ekonomi gibi başka disiplinlerden de yararlanmak gerekecektir. Bu anlamda bu çalışmada disiplinler arası bir çalışma yöntemi ve yaklaşımını benimsendiği için bu disiplinlere ve onların kullandıkları yöntemlere sık sık başvurulacaktır.

Diğer taraftan Alman İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu gibi geçmişte çok önemli izler bırakan iki imparatorluk ve iki farklı toplumsal kültür ve onların tarihi bu çalışmaya damgasını vurduğu için bu çalışma kültürlerarası bir çalışma niteliği taşımaktadır. Böyle olunca yöntem olarak kültürler arası yöntem ve yaklaşımlarda bu çalışmanın birincil yöntemleri olacaktır. Tarihsel boyutu da kattığımız da karşımıza “Kültürlerarası Tarih” şeklinde adlandıracağımız önemli bir araştırma alanı karşımıza çıkmaktadır. Tarihçiler için çok verimli çalışmaların yapılabileceği bir araştırma evreni olduğunu düşünüyorum.

1.5. Araştırmanın Durumu

Bu çalışmanın yaklaşık bir buçuk yıllık süre içinde tamamlanması amaçlanmıştır. Ama araştırma evrenini oluşturan karikatürlerin temini için Almanya’ya gitmek ve kütüphane taraması yapma süreci biraz sıkıntılı geçmiştir. Ayrıca elde edilen karikatürlerin metinleri Fraktur yazı stilinde yazılması onun okunmasında güçlükler yaratmıştır. Bu güçlük bu metinlerin çevirisinde, araştırma ve değerlendirme sürecini güçleştirmiştir.

İmge çalışması özellikle Alman Dili Eğitimi ve Alman Dili Anabilim dallarında son yıllarda yoğun ilgi görmektedir. Bunlardan bazılarına değinecek olursak özellikle: Onur Bilge Kula’nın; Alman Kültüründe Türk İmgesi-I¹, Alman Kültüründe Türk İmgesi-II²; Alman Kültüründe Türk İmgesi-III³; Das Türkenbild in deutschsprachigen “Newen Zeitungen” aus der ersten Hälfte des 16. Jahrhunderts⁴; Die Darstellung der

¹ **Türkenbild in der deutschen Kultur(geschichte)** Gündoğan; Ankara 1992

² **Türkenbild in der deutschen Kultur(geschichte)** Gündoğan; Ankara: 1993

³ **Türkenbild in der deutschen Kulturgeschichte**, Gündoğan, Ankara 1994

⁴ Nevide Akpınar-Dellal, **Das Türkenbild in deutschsprachigen “Newen Zeitungen” aus der ersten Hälfte des 16. Jahrhunderts**, 1998

Türken in den “Newen Zeitungen” in der zweiten Hälfte des 16. Jahrhunderts⁵; Ein Beitrag zur Geschichte des Vorstellungsbildes Türken im deutschen Sprachraum⁶. Bu bağlamda Çukurova ve Aslan’ın yaptıkları ve Almanya ve Türkiye’deki liselerde okutulan tarih kitaplarındaki Türk ve Alman imajlarının karşılaştırması araştırması; karşılaştırmalı tarih açısından önemli bir çalışmadır⁷.

Sayıları sınırlı olsa da somut olarak Almanya’da yayınlanmış karikatürler üzerine yapılmış çalışmalarda bulunmaktadır; Karikatürlerle Oryantalizm - Avrupa’nın Türk ve Türkiye Algısı⁸ olarak yayınlanmış bu eserin yanında Ankara Üniversitesinde yapılan bir yüksek Lisans çalışmasının konusu da yine karikatürlerdir. Alman Karikatürlerinde Türk İmgesi⁹ yayınlanmış. Ayrıca zaman zaman Almanya’da yaşayan Türkler üzerine güncel Alman basınında da değişik karikatürler ve haberler çıkmaktadır.

Tr: Türklerin Almanya'ya entegrasyonu için çok açık bir EVET!
Ve Türkiye'nin AB'ye entegrasyonu için çok açık bir HAYIR!
En: A very clear YES for the integration of Turks to Germany!
And a very clear NO to the integration of Turkey to the EU!

⁵ Cemal Sakallı, **Die Darstellung der Türken in den “Newen Zeittungen” in der zweiten Hälfte des 16. Jahrhunderts. Ein Beitrag zur Geschichte des Vorstellungsbildes Türken im deutschen Sprachraum**, Adana, 1996

⁶ Adana, Türkiye, 1996

⁷ Bülent Çukurova, H. Osman Aslan, **Die deutsch-türkischen Beziehungen in den deutschen und türkischen Schulbüchern**. İçinde (Türkisch-Deutsche Beziehungen. Perspektiven aus der Vergangenheit und Gegenwart. Claus Schönig/ Ramazan Çalık/ Hatice Bayraktar (Hg.) , Klaus Schwarz Verlag, Berlin, 2012. s. 404-423

⁸ Necmettin Alkan, **Karikatürlerle Oryantalizm - Avrupa'nın Türk ve Türkiye Algısı**, 2015

⁹ Mehmet Burak Büyüktopçu, **Yüksek Lisans Tezi**, Ankara 2014, URL: <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/27436/>

Karikatürler, Almanya'daki Türkler hakkındaki görüşü, yaşanan sorunları, mantıksızlıkları, çifte standartları ve ötekileştirmeyi gösteriyor¹⁰.

Ancak bu konunun yeni bir alan olması, bu alanda araştırmanın yapmanın gücüğü bu alanda yapılmış çalışmaları sınırlandırmaktadır. Almanya'da geçmişte ve günümüzde çok sayıda karikatürler aracılığıyla kişisel veya toplumsal hiciv yapan yayın organları bulunmaktadır. O nedenle daha milyonlarca malzeme araştırmacıları beklemektedir.

Tezin İngilizce Adı

Abdulhamid II and Turkish image according to German comic magazine Kladderadatsch

2. BÖLÜM

2.1. Disiplinler arası Yöntem Yaklaşımı

Çağımızda bilimsel anlamda doğru bilgilere ulaşmak için birçok bilim alanının yöntem ve bulgularından yararlanmak, yani disiplinler arası bir yaklaşım yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Disiplinler arası yöntem yaklaşımı bazen bir zorunluluk haline de gelebilir. Örneğin: "Atatürk eşsiz bir liderdi" cümlesini farklı alanlarda çalışan uzmanlara sormak durumunda kalsaydık, şöyle bir durumla karşılaşma olasılığımız çok yüksek olacaktır. Bir politikacı siyasi bilgi ve birikimlerinden ve belki de dogmatik düşüncelerinden hareketle bu cümleyi açıklamaya, bir komutan askeri bakış açısından, bir bilim adamı bilimsel veriler ışığında Atatürk'ün bilim adına yaptıklarını anlatmaya, bir eğitimci Atatürk'ün eğitimci özelliğini, bir ekonomist onun karma ekonomik devlet anlayışını, bir devrimci onun ilke ve devrimlerinden hareketle, bir edebiyatçı şair özelliğini öne çıkartarak konuşmaya başlayacak, bir tarihçi onun tarihi olaylardan nasıl sonuçlar çıkartarak geleceğe yönelik öngörülerde bulunabildiğini, bir karikatürist kararlılığını; yani farklı uzmanlık alanlarda çalışan kime sorulsa herkes kendi alanının penceresinden Atatürk'ün bu sözünü açıklamaya, yorumlamaya çalışacaktır.

¹⁰ URL: <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/alman-karikaturistler-turkleri-bu-gozle-goruyor-19908808>

Peki, kim daha güzel bu sözü açıklamaktadır? dersek, hepsinin toplamının gerçeği oluşturduğunu fikri bilimsel anlamda bize daha yakın duracaktır. Bilim alanına bilgi dağarcığının artması dallanması ve ilgi alanlarının genişleyip derinleşmesi bilimsel bilimsel gerçeklere bir taraftan karmaşık hale getirmekle birlikte bu yöntem sayesinde aynı zamanda kolaylaşmaktadır.

Bu araştırmada da biz disiplinler arası yönetime başvurmayı değerlendirmemizi bu yöntem ışığında yapmayı yararlı gördük. Disiplinler arası çalışmalarda en iki alanın bir araya gelerek aynı konuya eğilmelerini anlıyoruz. Bir anlamda bu arada disiplinlerden hareketle disiplinler arasılığı betimliyoruz. Bu çalışmada tarih bilimi, felsefe, güzel sanatlar gibi alanların aynı tarihsel dönemi ele alıp işlemelerine bakacağız.

Araştırmanın doğası gereği bir yüksek Lisan Tezi kapsamı ve olanakları göz nüne alınarak sınırlamalar yapılmıştır. Tarihsel olarak daha çok 1876-1909 tarihleri arasında yani II. Abdülhamid dönemini inceleyeceğiz. Güzel sanatların bir kolu olan mizah ve mizahın aracı olan bu tarihsel önemde Alman İmparatorluğunda Kaladderadatsch adlı dergide yayınlanan karikatürleri inceleyeceğiz ve bu karikatürleri yorumlarken de yine tarih, felsefe, oryantalizm, yorum bilim, gibi alanlardan yararlanacağız.

2.2. Araştırmanın Tarih Tanımlaması

Ünlü Alman dilbilimci ve filozof Humboldt'un "Sadece tarihini bilenlerin geleceği olacaktır" sözünden hareketle tarihin önemine vurgu yaptıktan sonra "Tarih, insanoğlunun geçmişte yapıp-ettiklerini ve ardında bıraktıklarını araştıran; elde ettiği verilerle bunları anlama ve yeniden inşa etme gayretinde olan bir alandır"¹¹

Bu tanıma bir isim verme durumunda olsak herhalde "İnsanlık Tarihi" derdik. Ancak bu isimlendirme bizim araştırma evrenimizin çok ötesindedir. Bizim burada araştıracağımız tarihi anlatacak başka kavram ve sınırlandırmalara ihtiyaç var. Tarih insanlığın genel tarihi olabildiği gibi "Yakın Çağ" gibi belli dönemi anlatan tarih de olabilir. "Türklerin Tarihi" gibi bir ulusun tarihi de olabilir. "Cumhuriyet Tarihi" bir ulusun tarihinin belli bir dönemini araştırma evreni olarak alan bir tarihsel disiplin olabilir. Bu tarih, devletin resmî belgelerine dayanılarak yazılan bir resmi tarih de olabilir. Tarih geçmişin bir hikâyesi olarak düşünürsek bu hikâyeyi nasıl anlattığımızı göre de değişebilir. "Yazılı Tarih", "Sözlü Tarih" gibi ya da tarihi kalıntılardan

¹¹ Necmettin Alkan, **Karikatürlerle Oryantalizm - Avrupa'nın Türk ve Türkiye Algısı**, 2015, s.15

yararlanılarak anlatılan tarih olabildiği gibi, “Şarkılarla Tarih” anlatımı olacağı gibi, “Karikatürlerle II. Abdülhamid” dönemi gibi bir tarih tanımlaması da yapılabilir.

Biz bu çalışmada pek toplumumuzun alışık olmadığımız “Karikatürlerle Tarih”i konulaştıracamız. Latincedeki “inter ve intra” ön eklerinden yararlanarak yapacağız. intra-: ön. ek. içi, içindeki, içine anlamlarına gelir.¹²

Bu örnekler yardımı ile de “intra Tarih” ve “İnter Tarih” ikiye ayırma çalışmanın tarih anlayışını betimlemekte yararlı olacaktır. “İnter Tarih”; örneğin eski Türkçe alfabe ve yazı karakteriyle yazılmış tarihi metinleri günümüz Türkçesiyle anlatmak veya “İnter Tarih” ise iki kültürün birlikteliği ile oluşturulmuş bir tarih olur. Kùltürler arası kavramında anlatıldığı gibi. Bizim Alman İmparatorluğunda Türkler hakkında yayınlanmış karikatürlerin incelenmesi bir anlamda kültürlerarası bir tarih incelemesi olmuştur. Almanların tarihte bizi algılayış biçimlerini Türklere betimlediğimiz de kültürlerarası bir tarihten söz edebiliriz.

2.3. Mizah

Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve terimleri Ansiklopedik Sözlüğünde mizah, olayların komik, sıra dışı, çelişkili yönlerini ortaya koyarak kişiyi olaylar hakkında düşündürmek ve de güldürme sanatıdır”. Türkçede ise güldürü olarak adlandırılır.¹³

Diğer taraftan mizah, komiklikler yapma yoluyla başkalarını eğlendirmek, güldürmek ve birini bir davranışından dolayı onu kırmadan takılmak amacını güden alaya alma olarak da tarif edilebiliriz.

Hoca Nasrettin Karagöz-Hacivat, Aziz Nesin gibi mizah ustaları mizahın eğlendirme, güldürme ve alaya alma olanaklarını kullanmışlardır. Yüzlerce yıldır güldürü toplum hayatının önemli bir parçası olmuştur ve bundan sonra da olmaya devam edecektir.

1727’lerden itibaren matbaanın ülkemize gelmesi, yaygınlaşması, ülkemizde mizahın da gelişmesini sağlamıştır. Gazeteler Hoca Nasrettin, Karagöz, Hacivat gibi tiplerini alıp severek mizah unsuru olarak kullanmışlardır. 19.y.y. dan itibaren Aydınlanma yerine kullanılan Modernite’nin konuları mizah konusu olarak

¹² URL: <https://www.turkcebilgi.com/inter>

¹³ Anthony Susa, **Humor Type, Orgnizational Climate And Outcomes; The Shortest Distance Between An Organizations Environment And The BottomLine is Laughter**, yayınlanmamış Doktora Tezi, University of Nebraska, UMI Dissertation Information Service, 2002, s. 45

yapılmıştır.¹⁴ Bu dönemde; “İlk mizah dergisi 1870’de Diyojen dergisi İstanbul’da basılmıştır. Namık Kemal ve Teodor Kasap’ın çıkardıkları Diyojen, büyük ilgi uyandırmıştır”¹⁵.

Ancak Aydınlanma sürecine giren Avrupalı devletlerde mizah ve karikatür yaygın olarak kullanılmaya başlarken aynı süreci yaşamakta çekinceli davranan Osmanlı İmparatorluğunda “1878 ve 1909 yılları arası Türk tarihi açısından karanlık bir dönemdir.”¹⁶ Bu bağlamda yardımcının tespitleri şu şekildedir:

II. Meşrutiyet’in ilanı ile birçok mizah dergisi ortaya çıkmış, ancak büyük bir kısmının ömrü çok kısa sürmüştür. Zamanın sansür uygulamasından etkilenmeyen bazı dergiler: Boşboğaz, Hacivat, Karagöz ve Cingöz gibi mizah dergileri en dikkate değer olanlarıdır. İçeriklerinde, Abdülhamid ve de eski dönemlere hicivler yer almıştır¹⁷.

2.3.1. Mizahın Türleri

Mizahın toplumların farklı kültürlere sahip olmasından kaynaklanan birçok değişik türü vardır. Kültürleri aynı ya da benzer olan toplumlar, birbirlerinin mizah anlayışına yankı olmaktadır¹⁸. Amerikan kültürüyle yeni tanışan altmışlı, yetmişli hatta seksenli yılların gençleri İtalyan, Fransız esprilerine gülerken Amerikan esprilerine gülmezlerdi; bu kültürle yoğrulan iki binli yılların çocukları gülmeleri ise Amerikan esprilerini çok komik bulabilmekteler.

Mizahı kabaca, görsel, işitsel, figüratif, yazılı ve sözlü olarak ayrılabiliriz. Figüratif mizah elementleri, komik giysiler, karikatürler, çizgi filmlerden oluşur. Karikatürlerde, öncelikle “kişinin yüz ve/veya vücut oranlarını değiştirerek küçültmek veya büyütmeyle alışık olunmayan görünüm elde edilir. Diğer taraftan iki unsur, örnek insan vücudu ile kuşbaşı birleştirilir.”¹⁹ Karikatürlerde, hayatın bütün yönleri ele alınabilmektedir ve mizah konusu edilebilir.²⁰

¹⁴ François Georgeon, **Osmanlı İmparatorluğu’nda Gülmek mi?, Doğu’da Mizah**, der: Iréne Fenoglio ve François Georgeon, çev: Ali Berktaş, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2000, s. 90-92

¹⁵ İsmail Yardımcı, **Mizah Kavramı ve Sanattaki Yeri**, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3/2, 1-41, 2010

¹⁶ İsmail Yardımcı, **a.g.e.**, s.7

¹⁷ İsmail Yardımcı, **a.g.e.**, s. 20

¹⁸ Aziz Nesin, **Cumhuriyet Dönemi Türk Mizahı**, Adam Yayınları, İstanbul, 2001, s. 19

¹⁹ İsmail Yardımcı, **a.g.e** s. 9

²⁰ Ferit Öngören, **Türk Mizahı**, İş Bankası Yayınları, İstanbul, 1998, s. 37

Mizahın kimi çeşitlerinde faaliyetler, söylevler, durumlar ve de anormal/abartılı eylemler temel olarak yer almaktadır. Örneğin, “alay etme (hiciv)” biçiminde karikatürize etme, bu unsurların başlıcasıdır.

Alay Etme (Hiciv) sürecinde ise bir çeşit “kişiliğe saldırı” gözlemlenebilmektedir. Bundan dolayı da Hiciv, açık görüşlülüğe en fazla gerek duyulan mizah türüdür²¹. Hiciv saldırganlık içermektedir. Ayrıca Maskaralık da Osmanlı da sıkça kullanılan bir komedi türüydü. Günlük hayatta kullanılan, fıkra, mizahi şiir, karikatür, kukla gibi mizah türlerine de sık rastlarız.

Burns, “Mizahın Türleri” eserinde mizah çeşitlerini toplamda altıya indirmiştir, bunlar başlıca:

Sözcük Oyunları
Etnik Mizah
Basmakalıp Söz
Ticaret Yaşamı
Aşağılama/Şiddet
Cinsel İçerik Mizahı
adlarını almaktadır²².

İsmail Yardımcı, bu bilgilerin ışığında mizahı. Popüler Mizah, Siyasi Mizah, Kara Mizah şeklinde üç grupta toplamıştır²³.

Gazetelere ise karikatürün ilk örneklerini Charles Philipon tanıştırmıştır. Philipon, ilerleyen yıllarda La Caricature adlı gazetenin de kurucusu olmuştur²⁴. Böylelikle, Fransa’dan sonra İngiltere ve Almanya da karikatürlere gazetelerde yer vermeye başlamışlardır. Özellikle de, İngiliz Punch dergisi bu çığır açan en ünlü siyasi mizah dergisi olmuştur.

2.4. Karikatür Nedir?

Mizahın en önemli türlerinden birinin karikatür olduğuna yukarıda değinilmiştir. Çalışmanın bu bölümünde Karikatür konusunu biraz daha açmaya çalışacağız. Karikatür, etimolojik olarak Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisine göre; “İtalyanca carattere (karakter), hatta İspanyolca cara (yüz) sözcüklerinden kaynaklandığı”

²¹ Ferit Öngören, **a.g.e.**, s. 32

²² Ferit Öngören, **a.g.e.**, s. 15

²³ İsmail Yardımcı, **a.g.e.**, s. 14-15

²⁴ Ü. Alsaç, **Türkiye’de Karikatür, Çizgi Roman ve Çizgi Film**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1994 s. 35

düşünülmektedir. Hangi amaç ve işlevle kullanılmış olmasına göre de başlangıç tarihi farklılık göstermektedir. Çok eski devirlerden beri karikatürün yapıldığı bilinmektedir.

Karikatürü, bir kişiyi, canlıyı ya da bir şeyi gülünç göstermek için çizimlerdeki abartı olarak tanımlarsak, tarihi insanlık tarihi kadar eskiye gider. Esas karikatür sanatı, Rönesans devrinde başlamıştır.

Daha sıklıkla kullanılan anlamına gelecek olursak;

“Karikatür, herhangi bir kişi fikir ve olayları resimlendirilerek komik biçimde anlatılmasıdır. Ayrıntılara girmeden, düşündürerek kısa fikir vermek ve güldürüyü sağlayabilmek için malzeme olarak kullanılan materyalin ya da kontekstin belirli özelliklerinin abartılarak daha çarpıcı bir biçimde görüntülenmesidir. Çizeri ise karikatürist diye adlandırılmaktadır²⁵.”.

Klasik özelliklerine bakacak olursak; karikatür, gerçekte olanın bir benzeridir. Karikatüre konu olan bir materyalin (ör. kişi, durum, olay, şey, vb.) en göz önündeki ya da en önemli özelliklerini ya da karakteristiğini ortaya koyar. Çoğunlukla da konu edildiği şeyin bir takım özelliklerini daha da büyüterek ya da abartarak konulaştıran karikatür tekniği, o kişiyi hicvetmek/yermek, küçük düşürmek ve onu alaya almak yoluyla kendini gösterir²⁶.

2.4.1. Karikatüristliğin Tarihi

Gerçek karikatür, Rönesans’la birlikte başlamıştır. İlk karikatür örnekleri ise, çeşitli göze çarpan kusurları ortaya çıkarmak adına kişiler üzerinde gözlemler yapan Leonardo da Vinci tarafından yaşama geçirilmiştir. Da Vinci’nin amacı, gerçekte olanın aslen bir çizim ya da resimden çok daha çarpıcı olduğunu gösterebilmektir. Böylelikle karikatürize etme ve de karikatür kültürü/sanatı, öncelikle İtalya ve Fransa’daki soylular arasında yaygınlaşmaya başlamıştı.

Siyasi hiciv yapan karikatürler ise, 18.yy.’da artış göstermeye başladı. Luterianlığın yayılması ile de Jakobenler arasındaki sorunları ve olayları konu alan karikatürler ise en önemli örneklerden sayılmaktadır.

Türkiye’de karikatürün kullanımı ve kısaca tarihine bakacak olursak elimizdeki kaynaklara göre;

Sultan II. Abdülhamid döneminde sayısız dergiye ve gazeteye yasak getirilip, bu dergi ve gazetelerin yayın hakları birkaç gün gibi kısa bir sürede etkili olarak iptal

²⁵ URL: <http://karikatur.nedir.org/>

²⁶ URL: <http://karikatur.nedir.org/>

edilmiştir. Bu dönem, karikatürün yasaklı olduğu yıllar (1876-1909) olarak anılmaktadır. Bu dönemde Sultan Abdülhamid, 44 Kanun-i Esasi'nin 12. maddesini eleştiren bir karikatür, nedeniyle Teodor Kasap'ı (Hayal dergisinin sahibi) üç yıl hapis cezasına çarptırırken dergide 3 ay kapatılma cezası aldı. Ceride-i Havadis (1840-1864), Basiret (1869-1878), Tasvir-i Efkâr (1862-1925) gibi ciddi yayınların yanı sıra Çingiraklı Tatar (1873-1873) ve Çaylak (1876-1878) gibi mizah dergilerini de yakından takip ediyordu. Basınının, toplumumuzda bir kamuoyu oluşturma aracı rolünü yeni üstlendiği bir dönemde, bunun farkındalığına varan nadir yöneticilerden biri olan Abdülhamid, Avrupa'daki pek çok yeniliği takip eder, gelişmeleri topluma aktarmaya çalışırken, düşüncelerini tartışmalara açmaz, toplumla paylaşmazdı; ancak basın zihniyetinin zamanla oluşacağını ve kabul göreceğini düşünürdü²⁷.

Öyle ki, mizah yayınları yaşama geçtikten sonra ilk sekiz yılı baskılar ve yasaklarla tamamlamışken, 1978 yılında Abdülhamid'in emriyle bütün mizah dergilerine toplamda 30 yıl sürecek olan bir sansür başlatılmıştı. Osmanlı İmparatorluğu II. Meşrutiyet sürecinden geçmiş olmasaydı, bir diğer deyişle de

²⁷ URL: <http://karikatur.nedir.org/>

“İstibdat” dönemi bitmiş olmasaydı; bu yasak Osmanlı’nın yıkılışına kadar devam edecekti.

2.4.2. Alman Karikatür Dergisi Kladderadatsch (1848-1944)²⁸

Araştırmamıza konu olan yayın organını kısaca yakından tanımak istersek; Kladderadatsch adlı Alman hiciv ve siyasi karikatür dergisi ilk olarak 07 Mayıs 1848 tarihinde Berlin’ de haftalık olarak bir fotoğraf sanatçısı ve komedyen olan David Kalischs tarafından yayınlanmaya başlamış ve 1944 tarihinde ise yayınlanması durmuştur.

Komik, eleştirel konuları, neşeli ve düşündürücü bir dille bölge insanlarına aktarmayı hedefleyen dergi yönetimi, 19.yy’ın ikinci yarısından itibaren Berlinlilerin en sevdiği yayın organı olmuştur. Aşağıdaki kapak 31 Ekim 1915 tarihinde yayınlanan 44. sayının kapağıdır.

Türken-Nummer – Berlin, 68. Jahrgang, Nummer 44 (31. Oktober 1915)

²⁸ URL: <http://kladderadatsch.uni-hd.de>

2.4.3. Hiciv (Satir)

Baypınar'ın çalışmasından hiciv kavramının etimolojik olarak; “Romalıların “satire” sözcüğünü, antik Yunan edebiyatında mevcut olan “satyre” (Satyre oyunu) den aldıkları ve Latinceye mâl ettikleri iddiası bir tartışma konusu olmakla beraber, kaynaklar Almandaki “Satire” sözcüğünün Latin dilindeki “satura” dan geldiğinde birleşmektedir.”.

Hiciv'in nereden kaynaklandığı konusunda genel kabul görmüş bir yaklaşım bulunmamaktadır. Örneğin; 2004 yılında yayınlanmış olan “Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü”ne göreyse “Hiciv” sözcüğü “Köpekleri ürkütüp kaçırmak” anlamındaki “Hec” sözcüğünden gelmektedir.

Hiciv'in tanımını yapacak ve onun özelliklerini inceleyecek olursak yine Baypınar'ın tanımıyla:

“Hiciv türüne edebiyatta ismini veren ilk şair ise Romalı Lucilius olmuştur. Lucilius yazmış olduğu “alaylı şiirlerini” “saturae” diye adlandırmış ve böylece “saturae” sözcüğü de esas nesnel anlamından başka yeni bir anlam kazanmıştır: Alaylı şiir! Lucilius'un, o günkü Roma'da hüküm süren düzensizliklerle acımasız bir dille alay eden şiirlerinden sonra, Horatius, Persius ve Juvenal gibi Latin Edebiyatının en güçlü ve büyük şairleri bu yeni türü benimseyip, satirik eserler vermişlerdir.”.

Bu anlamda kaleme alınmaya başlayan hiciv yazınlarındaki amaç: Toplumdaki ya da kurumlardaki çeşitli çarpıklık, aksaklık, haksızlık ve insan yaşamındaki kötü/yanlış durumlar ile alay ederek onları yermektir. Hiciv, saldırıda bulunduğu bir nesneyi, objeyi, kişiyi ya da olayı/durumu tam anlamıyla küçük düşürmeyi amaçlar ve aynı zamanda da okuyucusunu güldürür. Hiciv türü konusunda, Brummack, hicvin bireysel yönü: Nefret, öfke, saldırganlık, herhangi bir kişisel öç alma isteği. Toplumsal yönü: Saldırının korkutmak veya düzeltmek gibi iyi bir amaca yönelik olması ve estetik yönü ki bu da iki şıktan, daha çok birincisine bağlıdır.”²⁹.

Bu tanımlamasıyla Brummack hicve psikolojik, sosyal ve estetik olmak üzere üç boyut getirir.

Hicvin Amacı dayandığı temel toplum eleştirisidir. Ele alınan sorunlar ne kadar tipik ve her zaman için geçerli olursa, hicvin yönelttiği tenkit de o denli isabetli, tutarlı bir hüviyet kazanır. Satirik anlatımı, “bir kişi veya nesneyi karşı almak ve kurbanı okuyucunun kahkahalarına sunarak, kelimelerle işini bitirmek” şeklinde

²⁹ Yüksel Baypınar, **Hiciv Kavramı Üzerine Bir İnceleme**, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/26/1048/12644.pdf>, s.33

yorumlayabiliriz. Bu işi yaparken, “saldırgan bir tutum”, “bir kurban”, saldırıyı haklı gösterebilecek bir “sebepe” ve nihayet “iyi bir üslup” gerekmektedir. Hiciv; sözlerle, kalemlle yapılan bir savaştır Kendi gördüğü kötülükleri, tehlikeleri başkalarının da gözleri önüne sererken bunlarla savaşılmamasını ve yok edilmesini amaçlar.

Hicvin Anlatım Unsurları unsurlarını kısaca betimleyecek olursak; hicivci hicvettiği konuyu tarafsız olarak ortaya koymaz, bilakis onun tenkitle karşılaşabilmesi için kötü yönlerini, gerçeğin ideale olan “zıtlığını” daha belirgin göstermek çabasıdadır. Yazar göstermek istediği bu “zıtlığı” anlatmak için şu üslup araçlarını; Dolaysız anlatım, dolaylı anlatım-alay, abartma, karikatürize etmek, çift anlamlı sözcükler kullanmak, tuhafliklar, benzetmeler. Kullanmaya özen gösterir.

“Bir hicvin anlaşılması ise okuyucuya düşen bir görevdir. Yazarın karikatürize ettiği tipleri tanımak, abartmaların arkasında gizli olan gerçeği sezme, hicvin en önemli üslup unsuru olan alayı yani söylenenin aslında tam tersinin kastedildiğini fark edebilmek okuyucuya güç gelebilir. Zira hiciv, okuyucudan belli bir edebiyat bilgisi ve deneyimi bekleyen bir türdür.”³⁰.

2.5. İmge Bilim ve İmge

Bu araştırmanın kapsamı bağlamında imge kavramı tanımının da yapılmasında yarar görüyoruz. İmge, Grekçe “meta” ve “pherein” kelimelerinin birleşimi ile oluşturulmuş bir kavramdır. “Öteye/İleriye taşımak” anlamına gelir. Burada, “İleri/Öte”ye taşınan, bu metni okuyan kişiler, taşıyan ise “Metafor”un ta kendisi olmaktadır.

“İmge” ise bir şeyi yeniden tanıtabilecek bir biçimde ortaya konulan yeni ya da başka bir şeydir. Öyle ki, orijinal şeyin, somut ya da soyut bir örneğidir³¹.

Peki, bu kopya edilen gerçeklik nasıl bir gerçekliktir diye soracak olursak onu da Keser’in tespitine göre ise, “imge”, gerçeğin bir kopyası değildir ancak gerçeğin düşünsel süreçlerle yeniden düzenlenmiş bir türüdür³².

İmge, bir resim ya da resmetme yöntemi olmadığı gibi, yalnızca bir görüntü olarak da değerlendirilemez. Yine de “imge” sözcüğünün “görüntü” sözcüğü ve anlamı ile yakın bir ilişkisi vardır: gözlerimiz ile gördüğümüz bütün şeyler aklımız ve mantığımız ile seçilir ve işlenir. Böylelikle de beynimizin yardımı ile aklımızda bir

³⁰ Yüksel Baypınar, a.g.e., s.34

³¹ Türk Dil Kurumu 206

³² N. Keser, 2009

görüntü oluşur. İmgeler ise, bu sürecin sonrasında, bu süreci balatan ve devam ettiren öğelerin tamamıyla ortadan kalktıkları zaman aklımızda kalmış olan izlerine denmektedir³³.

Bir diğer tanıma göreyse, imge, “gölge” ile “görüntü” anlamları ile birlikte kullanılabilir. Dolayısıyla, düşünsel olarak aklımızda canlanan diğer bir gerçekliğin görüntüsüne “imge” adı verilebilmektedir. Platon’a göreyse “imge”, yalnızca geçkliğin bir yansımasıdır. Bir diğer deyişle de “imge”, bir yansımadır ancak gerçekliğe bağlı kalan bir başka gerçeklik olarak da görülmektedir³⁴.

Ecevit³⁵, “imge”yi öncelikle öz Türkçe ile çözümlenerek “imge”nin “im” sözcüğünden geldiğini, “im” sözcüğününse “görsel” ve “işaretsel” anlamlara geldiğini açıklamıştır.

İmge, bir anlamda da kelimelerle oluşturulmuş bir görseldir. Ancak bu görsel, temelde kelimelere dayanmadığından onu kelimelerle tam olarak anlatmanın olanaksız bir boyuta taşındığı; ancak daha çok sezgilere ve duygulara dayanan bir aktarım yöntemi ile gerçekleştirilen bir çeşit resim sanatıdır³⁶.

Sosyolojik ve antropolojik öğelerle yakından ilişki içerisinde bulunarak bir başka kişiye ya da topluluğa aktarılan imgeler, Sosyoloji ve antropoloji dışındaki çeşitli sosyal bilimlerle ve de sanat dalları ile yakın bir ilişki içerisinde.

Türk Dil Kurumu’na göreyse, “imge” sözcüğü Latince “imago” kelimesinden sözcüğünden türetilmiştir ve anlamı “imaj” ve “hayal” gibi anlamlarla iç içedir³⁷

İmge, bir çeşit algılama biçimi olarak da görülmektedir ve bu bağlamda Dellal, imgeleri oluşumları açısından üç ana bölüme ayırır:

a) Bir insan topluluğunun ya da kişinin düşünüş ve davranış biçimi bütün bir topluluğa ya da gruba mal edilebilir.

b) Belirli bir zamana özel düşünüş ve davranış biçimleri sonraki dönemlerde de geçerliymişçesine değerlendirilir.

c) İmgeler kimi zaman gerçek gibi görünmelerine rağmen gerçek olmayan olgulardan oluşur³⁸.

³³ Işıldak, Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED) s. 1, c. 2, 2008, s. 64

³⁴ Işıldak, Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED) s. 1, c. 2, 2008, s. 65

³⁵ Yıldız Ecevit, **Türk Romanında Postmodernist Açılımlar**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2002

³⁶ Yıldız Ecevit, **a.g.e.**, 2002, s. 49

³⁷ **Türk Dil Kurumu**, 2005: 962

³⁸ Nevide Akpınar-Dellal, **Karşılaştırmalı Yazınbilim: İmgebilim**, 2000, s. 21-22

19. yy.la kadar yansıma kuramı kapsamında somut bir varlık olarak ele alınan imge kavramı daha sonraları soyut olarak ele alınmaya anlksal yaşantıların bir parçası olarak algılanmaya başlar ve birçok felsefeci imgeyi bir çeşit resmetme olarak görür. 1900'lü yılların başından günümüze kadar yapılan bilimsel araştırmalar ve deneyler ise imgelerin insan aklında büyük oranda değişmeye yatkın bir yapıda olduklarını gösterir³⁹.

Bu bağlamda imge ile imgelem kavramları arasında ilişkiye de değinmekte yarar var. Yine Işıldak'tan hareketle bunu açıklamakta yarar var:

“İmgelem” kavramı ise, imgeler arası ilişki kurma, yeni kavramlar ve düşünceler oluşturma yeteneğine denmektedir. Dolayısıyla, “imgelem”, bütün insanların sürekli olarak yapmakta olduğu bir etkinliktir. Akli ve mantığı olana özgü bir yetidir. İmgeler arasında kendiliğinden ya da yepyeni ilişkiler kurabilmek ise “yaratıcı imgelem” adını alır.

“İmge”nin çok anlamlı bir biçimde algılanması ile bu olgunun zaman içinde kalıp yargılar ve önyargılar ile bütünleştiği ve toplum içerisinde kalıcı bir yer edindiğini göstermektedir.

İmgelerin temelini oluşturan olgular (tarihsel olaylar, kişisel ve toplumsal ilişkiler, sorunlar, vb.) imgelerin aynı zamanda da gerçek anlamları ile yargılanmalarının mümkün olamayacağını da ortaya koymaktadır⁴⁰.

Toplumsal, politik, siyasal ve kültürel alt bilinci ve bilinci gözler önüne seren ve yavaş yavaş sağlam bir yapı haline gelen imgeler, çeşitli etkenler ile birlikte güçlerini toplumun bilincinden alarak toplumun kendi görüşünü ortaya koymaktadır.

2.5.1. Kalıp Yargılar ya da Önyargılar

İmge Bilim'de irdelenen şey, im'in ya da imgenin özüdür. Kısacası, imgelerin ne tür bir süreç içerisine girerek ne tür bir etki yaptığı gözlemlenir. İmge Bilim araştırmasında ise temel olarak Kalıp Yargı ve de önyargı olarak iki ayrı grupta değerlendirilmekte ve bu temellere dayanarak imgenin imgeleşme süreçleri ortaya çıkarılmaktadır. Kalıp Yargı ve önyargı, disiplinler arası olmak üzere incelenmektedirler: önyargı, çoğu zaman negatif bir özellik taşır çünkü önyargılar, önyargının ilişkilendirildiği diğer bir olguya karşı bir çeşit temkin ya da uzak durma

³⁹ Işıldak, Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED) s. 1, c. 2, 2008, s. 65-66

⁴⁰ Nevide Akpınar-Dellal, **a.g.e.**, 2000, s. 22

isteği/gereksinimi doğurur. Dolayısıyla da bu istek/gereksinim, kişilerin görüş ve düşüncelerini yanlı ve taraflı olarak kurmasına ve devam ettirmesine neden olmaktadır. Kalıp Yargıya, önyargı özelliklerini gösterirken aynı zamanda da pozitif bir yön izleyebilmektedir. Ancak, bu iki kavramın da ortak özelliği, olguları genelliyor olmalarıdır. Öyle ki, yanlı bir biçimde genelleme yapılması, olgunun bütünü ile olgunun izlerinin, imlerinin, parçalarının ve de geride bıraktıklarının olgunun tümüyle olan ilişkisinin algılanmasını neredeyse olanaksız kılıyor⁴¹.

Önyargının bir parçası olan Kalıp Yargı, toplumsal bölünmüşlüğü ya da gruplaşmanın en kapsamlı göstergeleridir⁴². Yüzeysel anlamda: Kalıp Yargı, bir olgu ya da nesne ile ilgili olarak bilinenler arasındaki kopuklukları tamamlamak adına yer alan ve bu olgu ya da nesnelere ile ilgili bir yargıya varmayı olanaklı hale getiren izlenimler ve aklımızda oluşturduğumuz imgelerdir. Yeni bir nesne ya da olgu karşısında aklımızda oluşturmuş olduğumuz imgeler yardımı ile karara varırız⁴³.

Davranışlarımızı etkileyebilen ve içgüdüsel olarak insanların kendilerini güvende hissetme önceliğinin bir sonucu da olan önyargılar ve Kalıp Yargılar, “öteki” adı verdiğimiz kişi ya da topluluklara karşı olan tutumlarımızda kendilerini daha net biçimde gösterirler. Kimliğimizin oluşumu ve biçimlenişi “diğerleri” ile ilgili olan soru ve sorunlarımıza doğru ve yeterli yanıtlar sağlayabilme uğraşı ile ilgili bir etkinliktir. Kişi, yalnızca kendisini temsil eder. Kişinin kendisi ise, ait olduğu topluluğun bir parçası ve bir anlamda da aynasıdır. Bir diğer deyişle, kişi toplumun, toplumsal bir anlamda kişinin tanımını yapan bir unsurdur⁴⁴.

Bir diğer görüş ile önyargılar, yaşantı sonucu edinilen deneyimlerin ilerleyen zamanlarda düşünsel düzeye aktarılması yoluyla ortaya çıkmaktadırlar⁴⁵. Böylelikle de kişinin karşı olduğu ya da kabul etmediği kimi olguların ve gerçeklerin sayısı ve ağırlığı, o kişinin sahip olduğu önyargılar ile doğru orantılıdır. Önyargılar, yalnızca eğitimsizlik ya da cahillik sonucu değil, aynı zamanda da görmezden gelinme yoluyla da ortaya çıkan, böylelikle de kişilerin duygu ve istek durumuna göre olduğu kadar inançlarına göre de biçimlenen bir yapıdadırlar.

⁴¹ Selçuk Uygun, **Üniversite Gençlerinin “Öteki” Kimliklere İlişkin Önyargıları**, Akademik Araştırmalar Dergisi, 2006, s. 109

⁴² Charles Stangor, **Stereotypes and Prejudice** (Edt.), Psychology Press, Philadelphia, 2000, s. 57

⁴³ Melek Göregenli, **Temel Kavramlar: Önyargı, Kalıpyargı ve Ayrımcılık**, 2012, s. 22

⁴⁴ Stuart Hall, **Eski ve Yeni Kimlikler, Eski ve Yeni Etniklikler**, Kültür Yayınları, 1998, s. 38

⁴⁵ Orhan Hançerlioğlu, **Felsefe Sözlüğü**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1994, s. 11

İmge Bilim, imgelerin gözlem sonucunda aklımızda oluşturduğu anlamlarına göre, ya da alt egomuzda bulunan bir anlayışın/görüşün anlamlandırılmasıdır. Böylece, olgularla ilgili olarak değişkenlik gösteren nitelendirme ve anlamlandırmalar öne çıkmaktadır. İmge Bilimin amaçlarından biri de, toplumların ve milletlerin Kalıp Yargılarının köklerini ve nedenlerini anlamak ve analiz etmektir. Bu bağlamda, İmge Bilim ve imge araştırmaları geçmişe dönük olarak herhangi bir zaman dilimini kapsayacak biçimde ilerletilebilir. Eskiden de olduğu gibi, imgelerin, kişileri ve toplumları ötekileştirme, başkalaştırma, bölme, ayırıştırma; tanıma, tanılama, tanımlama ve işaret etme gibi unsurlar içerisinde değerlendirilmesi mümkündür⁴⁶.

Bazı imgeler geniş alanlarda etki gösterdikleri ve geçmişte de sürekli olarak güncellenmiş oldukları için bazen değişmeme özelliği de göstermektedirler. Ancak, imgeler, aslen ötekileşmiş olanı anlatmak amacı taşıdığı için edebiyat ve tarih bilimleri ise simültane olarak karşılaştırma yapılarak ele alınan incelemeler ile ortaya çıkarılmakta ve böylece yeni imgelere zemin hazırlamaktadırlar⁴⁷.

2.5.2. Irkçılık / Yabancı Düşmanlığı Kavramı

Genel hatlarıyla incelendiğinde, kendi kanını taşıyan, aynı dili konuşan ve aynı soydan gelenlerin başka soylardan gelenleri aşağılaması olarak algılanan ırkçılığın temelinde dâhil olunan ırkın üstünlüğü görüşü ve inancı yatmaktadır. Irkçılık bir inanç sistemi veya çeşitli insan ırkları ya da etnik gruplar arasında bir hiyerarşi olduğunu varsayan öğretilerdir. Kültürel veya bireysel davranışı belirlemek için farklı etnik gruplar arasındaki doğal biyolojik farklılıkların varsayımına dayalı olabilir⁴⁸. Irkçı düşüncenin özünde insanın dininden ya da kültüründen dönmesi ile değişim değil; nitelik kaybı yaşayacağı ifade edilmektedir.

İrkçılık, köken mitlerinin üzerine inşa edilmiştir. Irkçılık genel hatlarıyla incelendiğinde kendi kanını taşıyan, aynı dili konuşan ve aynı soydan gelenlerin başka soylardan gelenleri aşağılayarak ötekileştirmesi olarak algılanmaktadır: Sonuç, ırkçılığın kaçınılmaz olarak, yabancılaştırma stratejisi ile iç içe olduğudur, ırkçılık, eğer koşullar elverirse, rahatsız edici kategorinin, rahatsız ettiği grubun ülkesinden

⁴⁶ Nilüfer Nahya, **İmgeler ve Ötekileştirme: Cadılar, Yerliler, Avrupalılar**, 2011, s. 35

⁴⁷ Onur Bilge Kula, **Alman Kültüründe Türk İmgesi-I**, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1992, s. 17

⁴⁸ **Wikipedia**, Nisan, 2007; akt. Garner, 2010: 7

çıkarılmasını ister. Koşulların buna elvermediği durumlarda ise ırkçılık, rahatsız edici kategorinin fiziksel olarak yok edilmesini ister⁴⁹.

İrkçılık, kendi etnik kültür değerlerini üstün görerek ırklar arasında birleşmelere ve ilişkilere karşı çıkmaktadır. İrkçılık bir inanç sistemi veya çeşitli insan ırkları ya da etnik gruplar arasında bir hiyerarşi olduğunu varsayan öğretimdir. Kültürel veya bireysel davranışı belirlemek için farklı etnik gruplar arasındaki doğal biyolojik farklılıkların varsayımına dayalı olabilir⁵⁰.

Bu hal, dolayısıyla başka bir kimliğe bürünmeyi, yeni bir kimlik kazanmayı değil, bir boşluğu ve ait olamama duygusunu beraberinde getirecek “Yabancı” ya da “öteki”ne duyulan güvensizlik giderek artmaktadır.

İrkçılık genel hatlarıyla incelendiğinde kendi kanını taşıyan, aynı dili konuşan ve aynı soydan gelenlerin başka soylardan gelenleri aşağılayarak ötekileştirmesi olarak algılanmaktadır: Sonuç, ırkçılığın kaçınılmaz olarak, yabancılaştırma stratejisi ile iç içe olduğudur, ırkçılık, eğer koşullar elverirse, rahatsız edici kategorinin, rahatsız ettiği grubun ülkesinden çıkarılmasını ister. Koşulların buna elvermediği durumlarda ise ırkçılık, rahatsız edici kategorinin fiziksel olarak yok edilmesini ister⁵¹.

2.5.3. Ötekileştirmenin Kaynağı Oryantalizm.

Özellikle Said'in 1998'de yayımladığı “Oryantalizm” adlı kitabında, Oryantalizmin Avrupa'da doğduğu ve batının çıkarlarına hizmet ettiği belirtilmiştir.

Oryantalizm, 19.yüzyılda Aydınlanma düşünce ve felsefesiyle gelişen bir bilim dalıdır. Aydınlanma çağındaki keşifler, teknolojik ve bilimsel gelişmeler beraberinde başka gelişmeleri getirmiştir. Kıta Avrupa'sında birçok ülkede “Orient-Institute”ler kurulmuş özünde Doğu ülkelerinin dini, dili, tarihi, edebiyatı, kültürü ve medeniyetlerini araştıran bir ilim dalı olan oryantalizm, daha sonra sömürgeciliğin düşünsel kaynağı olmuştur.

Doğru bir tarih yazımının olmadığı, yazılanların da iktidarın gücüyle oluşturulduğu ve ortaya atılan hâkim bilginin de aynı güç ilişkisiyle yazıldığı tezinden yola çıkarak Oryantalizme ilişkin ilk ve en ciddi eleştirileri gündeme getirmiş olan Edward Said Oryantalizm'in tanımını şu şekilde yapmaktadır;

⁴⁹ Zygmunt Bauman, **Modernite ve Holocaust**, çev. Süha Sertabiboğlu, Versus Yayınları, 2007, s. 96-97

⁵⁰ **Wikipedia**, Nisan, 2007; akt. Garner, 2010: 7

⁵¹ Zygmunt Bauman, **a.g.e.**, 96-97

“Oryantalizm kültür, bilim ve kurumlar tarafından sessizce meydana çıkarılmış basit bir tema yahut politik bir alan değildir. Doğu üzerine yazılmış eserlerin yaygın bir koleksiyonu da değildir. Batı’nın Doğu dünyasını ezmeye yönelik hain bir emperyalist komplosu da sayılmaz. Oryantalizm estetik, bilimsel, ekonomik, sosyolojik, tarihe ait ve filolojik metinler aracılığıyla “aktarılmaya” çalışılan bir cins jeo-ekonomik görüşler bütünüdür. Oryantalizm coğrafi bir ayırım değil bir seri “çıkarlar” toplamıdır... Bu sistem açıkça ayrı bir dünyanın yönlendirilmesi, kullanılması, hatta eritilmesi için gösterilen gayretlerin tamamını kapsar. Oryantalizm bilhassa politik iktidarla ilişkili gibi görünmeyen fakat çeşitli iktidarların kuvvet farklarından doğan ve varlığını böylece sürdüren dengesiz bir alışveriş düzenidir. Bu alışveriş bir ölçüye kadar sömürge ve imparatorluk idarelerinde olduğu gibi siyasal iktidarla; lengüistik, mukayeseli anatomi veya modern politik ilimlerden geçerli ilimler alanında entelektüel iktidarla; din, kurumlar, kıymet hükümleri, ulusal zevk ve edebiyat alanında kültürel iktidarla; “Biz” ve “onlar” esasına dayanan fikirler halkası içinde ahlaki iktidarla sürer gider. Sonuçta Oryantalizm konusunda ileri sürdüğüm tez, onun kültür, politika ve moda modern aydın düşünceler çerçevesinde çok geniş bir alana yayıldığı fakat “bizim” dünyamızla gerçek “Doğu” arasında çok az ilişkili olduğu noktasında toplanmaktadır.”⁵².

Edward Said, (1998) ve Abdullah Metin (2013)’nin eserlerinde gösterildiği gibi oryantalist düşünsel tutumla Avrupalılar kendilerini doğudan farklı bir yere konumlandırıyorlardı. Oryantalist düşünce yapısının temelinde “Avrupa merkezcilik ve ötekileştirme” vardır. Bu düşünce yapısından hareketle, “Avrupa kendini medeni olarak kabul ediyor, bu medeniyetin dünyanın geri kalanına aktarılmasını bir vazife olarak addediyor ve hatta bunu beyaz adamın yükü olarak görüyor”du⁵³.

Böyle olunca Doğudaki zenginlikleri ele geçirmeyi kendilerinde hak görüyorlardı. Ön yargı, dogmalar ve bağnazlıkla mücadeleyi hedefleyen Aydınlanma birden kendine özgü “Barbar Türkler”, “Egzotik Doğu” gibi önyargular, dogmatik düşünceler ve bağnazlıklar yaratmıştır. “Batılılar için doğu her türlü zenginlik kaynağıdır. Ama bu zenginlik doğuluların elinde zayi olmaktadır.”.

Ayrıca, Doğulular yönetsel erklerden de yoksundurlar; onun için, aklını kullanmayı parola edinen oryantalistlere göre;

⁵² Said Edward, **Oryantaklizim**, İstanbul, 1982, s. 26-27

⁵³ Abdullah Metin, **Oksidentalizm: iki doğu, iki batı**, İstanbul, 2013, s. 30

“Doğulu (...) kendi kendini yönetmekten acizdir; o halde yönetilmesi gerekir. Yönetilmesi için de en güzel metot “böl-parçala-yönet”tir.”.

Edward Said, Oryantalizm adlı eserinde; Batılıların Doğu’yu ele alırken kendi görüşlerinden ve varsayımlarından hareket ettiklerini, hayallerini konuşturduklarını ve Batının çıkarlarına uygun, uydurma bir Doğu manzarası çizdiklerini belirtmektedir. Batılı bilinç, öteki olarak Doğu’ya bakarken aslında tersinden kendisine bakmakta, bilinçli ya da bilinçsiz kendisini ifade etmektedir. Batı’nın Doğu hakkındaki düşünce ve tasarımı olarak tanımlayabileceğimiz Oryantalizm, sanattan bilime, edebiyattan siyasete kadar Batılı zihin dünyasının her noktasında karşılaşılabileceğimiz bir alandır. Batı sömürgeciliğinin Doğuda gelişmesinden sonra ise Oryantalizm, bütün Doğu dillerini, örf ve âdetlerini, medeniyetlerini, Doğu ülkelerinin coğrafyasını, buralarda yaşayanların gelenek ve göreneklerini, konuştukları dillerin en meşhur lehçelerini araştırma şekline girmiştir. Ötekileştirme, ötekini olumsuzlarken ötekinin karşısındaki “ben”i yüceltme amacı taşır. Sosyolojik olarak “Öteki” ile ilişkinin iki temel biçimi vardır: birincisi; evrenselcilik yoluyla asimile etmektir ikinci biçimi ise O da “ben” ve “öteki” arasındaki farkın tespitiyle ilişkilidir. Bu fark kaçınılmaz olarak aşağıda olma bağlamında yorumlanır. Ben, “öteki”ne değer biçerken “benim” kültürümün ölçütlerini kullanır. Bu durumda “öteki”, kendisinin eksik halinden başka bir şey olamaz. “Öteki” bu farkla kabul görür.

Ancak, değiştirilmesi mümkün olmayan bir aşağıda olma hali içinde donup kalır. Öteki ilke olarak “biz”e karşıt bir konumda olmak zorunda olduğundan “biz”in yüceltilmesi “öteki”nin alçaltılmasını gerektirmektedir. Bu bağlamda “öteki” zorunlu olarak olumsuz hale düşer. Oryentalist söylemde içselleştirilmiş olan ötekileştirme mekanizması temelde Doğu-Batı ayrımına dayanmaktadır. Dünyanın ikiye bölünerek Doğu ve Batı gibi bölgelere ayrılması Batılı iktidar tarafından meşrulaştırılmıştır. Batılı ülkeler Avrupa Merkezilik, Ötekileştirme yöntemini kullanarak ayrımcılık, sömürgecilik emellerini gerçekleştirmek için doğuya yönelik ırk, din, ulus ve kültürel farklılıklar üzerine inşa ettikleri yeni yeni ön yargılar, basmakalıp düşünceler yaratıyorlardı.

2.6. Yorum ve Yorum Bilim

Hermeneutik (yorumsama) kavramı, etimolojik olarak Tanrıların mesajlarının anlaşılması için insanların kullandığı dile çeviren Hermes’in bir edimidir. Yunanlılar

için “açıklama-açık kılma-açıklama ve yorumlama”⁵⁴ gibi anlamlara gelmekteydi. 19.yy’ın başlarında kaleme aldığı “Hermeneutik Üzerine Dersler” adlı eserinde hermeneutiği, tüm metinlere uygulanabilecek bir anlama yöntemi olarak Schleirmacher tasarlamıştır.

Ona göre metni anlamamanın dilsel ve psikolojik olmak üzere iki şartı vardır. Yani metni anlamamanın ilk yolu, yazarın dilini, sonra da yazarın bireysel kimliğini anlamaktan geçer. Schleirmacher’in hermeneutiğın özgün bağlamı üzerine yaptığı katkılardan biri de psikolojik anlama düşüncesiyle “Dilthey’in anlamamanın ön koşulu gördüğü yazarla duygudaşlık (empati) kurma düşüncesini önelemeyi”⁵⁵ başarmış olmasıdır. Hermeneutik gelenek içinde önemli bir yere sahip olan ve tarihsellik fikrini ısrarla vurgulayan Dilthey; “hermeneutiği bugün anladığımız anlamda doğa bilimlerinin yöntemine göre alternatif olarak tin (insan) bilimlerinin hizmetine sunan bir kişidir.”⁵⁶. Alman Tarih Okulu içinde yetişen Dilthey, dünyanın nesnel bir şekilde bilinebileceğini öne süren pozitivist-empirist geleneğe karşı çıkararak doğa bilimlerinin egemenliği karşısında tin bilimlerine özerk bir alan sağlamayı amaçlamaktadır. Çünkü “açıklamayı” temele alan doğa bilimlerinin karşısında tin bilimleri “anlamayı” erek edinerek, bir başka deyişle, hermeneutik, tin bilimlerinin yöntemi olarak belirlenerek tin bilimlerinin bir sistemi oluşturulmalıdır.

Dilthey’in düşünce çizgisinde bir yöntem imgesine karşılık gelen anlama ise, dinsel ve tarihsel yaşamın içerdiği olgu, ifade ve süreçlerin kavranılmasında merkezi bir yol üstlenir. Çünkü Dilthey’e göre insan, yaşadığı müddetçe anlar ve insanların ortaklaşa paylaştıkları dünya anlaşılmayı zorunlu kılar. Bu durum da “Anlama, kendi varlığımızın sübjektif sınırları içinden dışarı taşmak, başkalarına ait ruh durumlarını içten yaşamak, insanlık dünyasının bilgisini yaşayarak kavramaktır.”⁵⁷. Dilthey böylesi bir anlamayı gerçekleştirecek olan varlığın (yani insanın) tarihselliğini ısrarla vurgular. Ona göre tarihsellik, insanın ve kültürün var oluş biçimidir. Bu nedenle Dilthey, tarih bilimini tin bilimlerinin en köklüsü sayar. Tarih, insan tininin doğasını tanımlamaya çalışır. Çünkü tarih tek tek bireylerin deneyimlerini içeren ereksel bir yapıdır. Tarihçi de bu belirleme çerçevesinde, her çağda var olan ilkeleri keşfederken geçmişini kendi zihninde yeniden canlandırır ve “Tarihçi, tarihçi olacaksa yeniden

⁵⁴ R. Polmer, **Hermenötik**, çev. İ. Görener, Anka Yayınları, İstanbul, 2002, s. 41

⁵⁵ A. B. Güçlü, **Hermes’ten Günümüze Felsefe Hermeneutik ya da Anlamayı Anlamak**, Edebiyat Eleştirisi, Güz, s. 128

⁵⁶ E. Göka, A. Topçuğlu, Y. Aktay, **Önce Söz Vardı**, Vadi yayınları, Ankara, 1996, s. 32

⁵⁷ K. Birand, **Kamuran Birand Külliyyatı**, Akçağ Yayınları, Ankara, 1998, s. 49

canlandırdığı geçmişi anlamalıdır.”⁵⁸. Sonuçta anlam (düşünme ve bilinç) yaşamının ve tarihin ürünüdür. Bir başka deyişle anlama, varoluşsal bir olaydır ve dünyanın daha ilk anlamlandırılmasından itibaren vardır. Heidegger’e göre Dasein, tarihsellikle beraber dil tarafından da kurulmuştur. Çünkü dil sadece bir iletişim aracı değil aynı zamanda dünyanın oluşumunun bir ögesidir. “Dil varlığın evidir... Dil, açıktır ki, hakikatten ayrılmaz; çünkü varlığın üzerindeki örtüyü kaldıran ya da açık hale getiren şey dildir.”⁵⁹.

Gadamer’e göre hermeneutik, “yaşam terimiyle kapsanan bütün alanlarda kendini gösterir” ve bilimsellik iddiası (kaygısı) taşımaz. Ona göre hermeneutik, tin bilimlerine yardımcı bir disiplin (yöntem) olmanın ötesinde etkin– işlevsel bir tarih bilincidir. Gadamer Hermeneutiğinin önemli katkılarından biri de Wittgenstein’in “dile dönüş” düşüncesinin merkezi bir tema olarak işlenmesidir. Buna göre anlama, dilde ve dil ile olanaklıdır. Anlaşılabilen varlık ancak dildir ve dil anlamayı olanaklı kılan evrensel araçtır. Gadamer anlamayı olanaklı kılan şeyin “önyargılar” olduğunu savunur. Çünkü “hermeneutik tutumun tek koşulu vardır: Kendi görüşlerimizin ve önyargılarımızın bilincinde olmak ve böylece onların aşırılıklarını yontmak. Ancak bu yolladır ki, bir metne, bize gerçekten değişik, otantik bir varlık olarak görünebilme fırsatını tanıyabiliriz... [ve böylece olmaksızın] tarih bilinci ne olanaklıdır ne de anlamlı.”⁶⁰. Ona göre, anlamayı anlama yapan ve hermeneutiğe işlevsel bir ivme kazandıran önyargılardır. Gadamer’in önyargı kuramı onu, bağlantılı olarak akıl ve otorite kavramlarını tartışmaya (eleştirmeye) yöneltir. Gadamer otorite ve akıl karşıtlığının, Aydınlanma düşüncesinin kaynağını oluşturduğunu ve bu anlayışın yanlışlığını vurgular.

Gadamer’in hermeneutikçe anlama kavramının bir başka merkezi imgesi de “ufukların kaynaşması”dır. Gadamer’e göre tarihsel bilincin genişlemesi ve şimdiden tarihsel zamana yayılması ufkun genişlemesine işaret eder. Ufkun genişlemesinde, şimdi ile tarihsel zaman arasında bir örtüşme meydana gelir. Bir başka deyişle, şimdinin ufku ile yaşanmış tarihsel bir ufuk bütünleşir. Bu açıklamayı anlamaya uyarlısak, anlama, insanın içinde yaşadığı şimdi bilincini tarihe aktarması olarak karşımıza çıkar. Gadamer’in tüm çalışmalarının, düşüncelerinin bağlandığı temel nokta, hermeneutiğin

⁵⁸ R. G. Collingwood, **Tarih Tasarımı**, çev. K. Dinçer, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1996, s.212

⁵⁹ D. West, **Kıta Avrupası Felsefesine Giriş**, çev. A. Cevizci, Paradigma Yayınları, İstanbul, 1998, s. 147

⁶⁰ George H. Gadamar, **Wahrheit und Methode**, Tübingen, 1990, s81-100

evrenselliği fikridir. Ricoeur'un fenomenolojik hermeneutiği daha çok yorum -anlama sorunu üzerinde durur. Ricoeur'a göre her yorumun amacı "metnin ait olduğu kültürel dönem ile yorumcu arasındaki mesafeyi kaldırmaktır."⁶¹. Hermeneutiğe yeni anlamlar kazandırma çabalarında, Almanya'da hermeneutiği toplum kuramı çalışmalarıyla (özellikle ideoloji eleştirisinde) ele alıp verimli bir senteze ulaşmaya çalışan K.O. Apel ve J. Habermas "eleştirel hermeneutik" anlayışının en önemli temsilcileridir. Eleştirel hermeneutik anlayışı genel olarak insan varlığında, yaşamında maddi-ekonomik ve toplumsal koşulların belirleyici olduğu fikrini temele alır. Örneğin Habermas, hermeneutiğin anlam, yorum ve iletişim konusundaki kavramları netleştirdiği için yararlı bir olanak görürken, toplumsalın eleştirisinde/yapılandırılmasında önemli sınırlılıkları bünyesinde barındırıldığını ifade etmekten geri kalmaz.

Çağdaş hermeneutiği en genel anlamda, yazılı ve sözlü ifadeleri anlama ve yorumlamanın temel ilkeleriyle birlikte, bu ilkeleri uygulamalı olarak bir bilim haline gelmesinde, öncü kişi Schleiermacher olmuştur. Dilthey, Husserl, Heidegger, Gadamer, Betti, Hirsch, Habermas ve Apel'in çalışmalarıyla yorumlama ve anlama sanatı dil ve ifade imkânları ölçüsünde zenginleşti ve sistemli bir hale geldi.

3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bu bölümde Abdülhamid konusundaki iki farklı anlayışı, Abdülhamid'i yücelten ve aşağılayan yaklaşımları dile getirmeye çalışacağız. Bunu yaparken söz konusu metinlerin konu başlıklarını numaralandırmanın dışında iki metni okuyanların kendi değerlendirmelerini kendilerinin yapmasına olanak tanımak için içeriklerine bir müdahalede bulunmadan vermeye çalışacağız. Prof. Dr. Oğuz AYTEPE tarafından kaleme alınan birinci metin, 6.3.2018 11:45 tarihinde⁶² alınmıştır. Bu yolla bir anlamda ilgili karikatürlerin hangi metinle daha çok bütünlük arz ettiğini de test etmiş olacağız.

3.1. Sultan II. Abdülhamid Gerçeği-1

Gazi Osman Paşa, Ruslarla yapılan Plevne Savaşı'nda yalnız bırakıldı. Savaşın önemi kavranamadı. Paşa esir düştü

⁶¹ E. Göka, A. Topçuğlu, Y. Aktay, **a.g.e.**, s. 68

⁶² URL: <https://www.aydinlik.com.tr/sultan-ii-abdulhamit-gercegi-2-ozgurluk-meydani-mart-2018-1>

II. Abdülhamid yılları en çok toprak kayıplarının olduğu yıllardı. 93 Rus Harbi ile Ardahan, Artvin, Kars ve Batum kaybedildi. Balkan topraklarında ise Karadağ, Bosna-Hersek, Sırbistan ve Bulgaristan'ın Osmanlı'dan ayrılışı hızlandı.

II. Abdülhamid, Osmanlı'nın 34. padişahı ve de İslam Dünyası'nın ise 113. Halifesidir. Sultan V. Murat'ın ardından Osmanlı'nın en sorunlu döneminde, 1876 yılında tahta geçti. Kendisinin hükümdarlığı, 33 yıl sürmüş ve Osmanlı'da bu döneme "İstibdat Dönemi" adı verilir. Bu dönemde Bulgaristan, Bosna-Hersek ve Girit gibi bölgelerde ciddi isyanlar çıkmış, devletin mali anlamda iflasa sürüklenmesi ile de savaş tehlikesi ortaya çıkmıştır.

Abdülhamid, tahta geçmeden önce Mithat Paşa ve arkadaşlarına Meşrutiyet yönetimini kabul edeceği güvencesini vermiş ve 1876 yılında İstanbul Konferansı'nın ilk günü Anayasa'yı (Kanun-i Esasi) ilan etmiştir. Ardındansa senatoyu (Mebusan ve Ayan Meclisi) kurmuştur. Sonuç olarak, Osmanlı, bu dönemde anayasal bir monarşi haline dönüşmüştür. Yalnızca bir yıl sonrasında ise Abdülhamid tarafından Osmanlı-Rus Savaşı gerekçe gösterilerek senato herhangi bir süre verilmeksizin kapatıldı ve Mithat Paşa'nın sadrazamlığı elinden alınarak kendisi sürgüne gönderildi.

3.1.1. Rus Yenilgisi

Ruslar, doğu sınırında Erzurum'a, batı sınırında ise Edirne'ye kadar ilerlediler. Korkuya kapılan Babıali ise, İngiltere'den yardım istedi ve İngiliz yardımı ile Rusların batıda Çanakkale Boğazı'ndan geçişleri önlendi. Savaşın ardından barış görüşmeleri yapıldı ve sonuç olarak 1878'de Ayastefanos Antlaşması gerçekleştirildi. Antlaşmaya göre Osmanlı Tuna nehrinden Ege denizine kadar parçalanarak Bulgaristan beyliğinin kurulmasına zemin hazırlıyordu, Sırbistan ve Karadağ bağımsız birer devlete dönüşüyor, Bosna-Hersek ve Ermeni azınlığın bulunduğu bütün doğu illeri ise özerk birer bölge haline geliyordu. Ayrıca savaş tazminatı olarak Kars, Ardahan, Artvin, Batum ve Beyazıt Rusya'ya bırakılacak, üzerine bir de 300.000.000 Ruble tutarında bir tazminat ödenecekti.

Rus kazanımları ile bezeli bu kısmi barış, Osmanlı'nın yaşamını sürdürmesine olanak tanııyordu. Dolayısıyla, Osmanlı'nın oluşturduğu bu tampon bölgenin de tehlikede olduğunu gören ve Orta-Doğu ile Akdeniz bölgelerindeki çıkarlarını savunmak isteyen Avrupa devletleri sessiz kalmadılar ve gereken müdahaleleri yaptılar: Bulgaristan'da Türk'ler isyana başladı ve ardından Jöntürkler'den Ali Suavi, İstanbul'daki Türk kökenli Rumeli göçmenlerinin de desteğiyle Osmanlı'yı şimdiye

kadarki en büyük toprak kaybına uğratmış olan II. Abdülhamid'i indirip yerine V. Murat'ı çıkarma girişimlerinde bulundu, ancak bu girişimler başarısızlıkla sonuçlandı.

3.1.2. Kıbrıs, Bir İngiliz Adasına Dönüştü

İngiltere, Rusya'nın Osmanlı topraklarını tehdit etmesi sırasında donanmasını güçlendirecek olan bir hamle olarak Kıbrıs'a yaklaşmaya başladı. Osmanlı ise İngiliz donanması yardımı ile Hindistan'daki çıkarlarını koruyabilmek adına İngiltere ile gizli bir ikili anlaşma yaparak Kıbrıs'ı sultanın haklarına dokunmamak kaydı ile yönetim anlamında İngiltere'ye verdi.

Arından Rusya ile yapılan Berlin Antlaşması ile Osmanlı birçok şehrini ve Rumeli'de büyük toprak parçalarını kaybetmişti.

Dolayısıyla savaşı kaybeden ve de iki ayrı yıpratıcı barış antlaşması imzalayan Babıâli, hem Müslüman hem de gayrimüslim vatandaşların gözünde eski yerini korumamaktaydı.

3.1.3. II. Abdülhamid ve Baskı Rejimi

Tahta çıktığı süredeki barış ortamında baskıcı yönetimi başlatma olanağı bulan Abdülhamid, ilk olarak İstanbul'da inşaat işçilerinin grev yapmaları sonucu bir çeşit korkuya kapıldı ve olası benzer sorunları önceden önleyebilmek adına hafiyelik müessesesini jurnalcılık örgütlerini kurdu. Dolmabahçe Sarayı'nın güvensiz olduğunu öne sürerek Yıldız Sarayı'nın çevresini yüksek duvarlarla çevirtirdi, içerisine asker kışlaları yaptırttı, Hassa Alaylarını ise tamamen Türk olmayan Müslümanlardan olmak üzere yeniden oluşturdu, son olarak bütün devlet işlerini de Babıâli'den alarak Yıldız Sarayı'na taşıdı.

Abdülhamid, Osmanlı topraklarında halkın yazı yazma ve toplanma gibi özgürlüklerini ellerinden aldı, yazılı basına sansür uyguladı; dolayısıyla mizah dergileri ve eleştiriyi yasakladı. Ziya Paşa gibi "vatan haini" ilan ettiği yerli yazarlarla; Racine, Rousseau, Voltaire, Hugo ve Zola gibi yabancı yazarların eserlerini yasakladı. Meşrutiyetçileri bitirmek adına özel bir mahkeme kurdurdu. Öncelikle Mithat Paşa olmak üzere, çok sayıda kişiyi idama mahkûm etti. Abdülhamid, Kanun-i Esasi'de kendisine tanınan yetkilere dayanarak bazı cezaları sürgüne çevirdi ve böylece Mithat Paşa ve arkadaşları Taif'e sürgün edildi ve daha sonra ise Mithat Paşa, Abdülhamid'im gizli talimatıyla boğdurularak öldürüldü.

Bunun sonrasındaysa Abdülhamid'in baskı rejimi daha da ağırlaştı ve kendisi tam bir özgürlük ve meşrutiyet karşıtı haline geldi. Kourdurduğu muhbir ağının jurnallerine dayanarak özgürlük ve meşrutiyet adına çalışan kişileri zindana attırdı ya da onları sürgün ettirdi. Okullarda ciddi bir denetim kurarak, okullarda Osmanlı tarihinden başka öğretilen bütün tarih eğitimlerini yasaklattı.

3.1.4. Maliyenin İflası

İstibdat sürecinde devlette maliye ve hukuk alanlarında kimi reformlar yapıldı ve bir Mecelle (Medeni Kanun) hazırlandı, askeri ve de sivil okullar açıldı, son olarak da yeni bir ordu örgütlenmesine gidildi: Doğu Anadolu'da Kürt aşiretlerden oluşan Hamidiye Alayları oluşturuldu ancak buna karşı Sultan Abdülaziz zamanında yenilenen, çağdaşlaşan ve güçlenen donanma ise çürümeye terkedildi ve Osmanlı top-tüfek gibi silahları edinebilmek için Almanya ile yakın ilişkiler kurdu.

Maliyenin iflasını daha da belirginleştiren olaylar, örneğin, Kırım Savaşı bitince yabancı devletlere olan borçlar ödenememesi ve faizlerle birlikte bu borçların katlanmaya başlaması gibi sorunlar söz konusuydu. Muharrem Kararnamesi uyarınca kurulan uluslararası bir örgüt ile borçların toparlanıp ödenmesine çalışıldı. Böylelikle Osmanlı'nın gelirleri neredeyse tamamen bu borçların ödenmesi için biriktirildi, aynı çerçevede vergi toplamak için de Düyun-u Umumiye kuruldu.

Bu süreç içinde II. Abdülhamid, bütün servetinin kontrolünü danışmanlığını yapan bir banker olan Zarifi'ye bırakmış ve bu sayede borsada servetini katlamış; kazançlarını ise Avrupa bankalarında altın ve tahvillere yatırmıştı. Ülke içerisindeyse Hazine-i Hassa Müdürü olan Agop Kazasyan'ın danışmanlığıyla da II. Abdülhamid en az 150 tane olduğu bilinen devasa çiftlikler aldı ve Musul petroleri, kimi aktif madenleri ve de Hereke Halı Fabrikası'nı yasaya uydurarak kendi özel mülküne geçirdi. Son olarak da Sultan V. Murad'ın taşınmaz mallarına el koyarak bütün kontrolünü Hazine-i Hassa'ya bıraktı, yine V. Murad'ın menkul kıymetlerine ve mücevherlerini de zadedden sultan, kendi alacaklılarına bir ödemede bulunmadı.

3.2. Sultan II. Abdülhamid Gerçeği-2

Tarihimize 31 Mart vakası olarak geçen ve ittihatılara yönelik isyanın bastırılması sonrası isyanı destekleyen II. Abdülhamid 1909, 27 Nisanın da tahtan indirilir.

II. Abdülhamid'in baskıcı rejimi otuz üç yıl sürer. Osmanlıyı bu durumdan kurtarmak ve anayasal meşrutî yönetime tekrardan kavuşturmak isteyen aydınlar gizli teşkilatlanmaya başlarlar. Bu çalışmaların sonucu 1889 yılında sonraları İttihat ve Terakki adını alacak İttihadî Osmani cemiyetinin temelini attılar. Cemiyet Parlatentonun tekrar açılmasını ve Padişahı tahtından uzaklaşmasına zorlayacaktı.

Cemiyet üyeleri önceleri yurt içinde, artan baskılar sonucu sonraları yurt dışında faaliyetlerini sürdürürler. Avrupa ve Mısır'da şubeler açıp, gazeteler çıkartırlar. Bu arada Abdülhamid Avrupa ülkeleri üzerinden cemiyet üyelerinin üzerinde baskılar uygular ve buna paralel olarak bazı ülkelerde çıkartılan gazetelerin Türkçe basımı yasaklanır.

Kendisine yönelik komplo korkusu, Hükümet üyelerine yönelik terör saldırıları, bürokrasidaki başıbozukluk Abdülhamid'i idari görevlerinden dada da uzaklaştırmakta, Hükümet işleyişi artan yolsuzluklarla bozulmaya başlamıştı.

İmparatorluk içinde 1906-1907 yıllarına Doğu Anadolu ve Karadeniz bölgesindeki bir dizi isyan damgasını vurur. Diğer taraftan Makedonya'da da hoşnutsuzluk hat safhadadır. Selanik de bir grup militan Osmanlı Hürriyet Cemiyeti adı altında bir araya gelir. Mustafa Kemal'de Şam' da bu cemiyetin kurucuları arasında yer alır. Bu cemiyetin başını Selanik'te posta memuru Talat Bey çekmektedir. Daha sonra 1907 Eylülünde bu örgüt Ahmet Rıza grubu ile birleşerek "İttihat Terakki" adını koruyacaktır.

Bu arada Hüseyin Hilmi Paşa Makedonya'daki gelişmeleri içerir saraya bir istihbarat iletir. Bunun üzerine Abdülhamid'in görevlendirdiği Selanik Garnizon Komutanı Nazım Bey İstanbul'da raporunu verdikten sonra dönüşünde Selanik'teki evinin önünde suikasta uğrar ve hafif yaralanır. Jöntürklerin düzenlediği bu suikastın asıl hedefi tabii ki Sultandır. Diğer taraftan Resne tabur komutanı Niyazi Bey 3 Temmuz günü yüz kadar adamıyla kentin cephaneliğini basıp Ohri'de dağa çıkar. Enver Bey ve Eyüp Sabri gibi diğer genç subaylarda onu izler.

Abdülhamid isyanı bastırmak için Şemsi Paşayı görevlendirir. Ancak Şemsi Paşa 7 Temmuz sabahı Manastır'da telgrafhane çıkışında öldürülür.

3.2.1. Meşrutiyet İlan Edildi

İsyanı bastırmak için Anadolu'dan gelen birlikler asilerin üzerine gitmeyi reddeder ve silah bırakırlar. 23 Temmuzda Manastır kışlası önünde isyancılar Meşrutiyeti ilan ederler. Aynı gün Abdülhamid'de İstanbul'da Meşrutiyetin yeniden

ilan edildiğini seçimlerin yakında yapılacağını duyurusunu telgraflarla İmparatorluğun her köşesine yayınlatır.

Meşrutiyetin tekrardan ilanı halk tarafından coşkuyla karşılanmıştır. Ancak İttihatçıların tek amacı anayasayı tekrar yürürlüğe koymak değil, Abdülhamid'i de tahtan uzaklaştırmaktı. Abdülhamid ise anayasanın ilanını kendine mal edip, üzerinde Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik yazdırıp kendi resminin altına da Padişahım Çok Yaşa ifadesi içeren kartpostal bastırıp kendisini özgürlükçü padişah olarak gösteriyordu.

İttihatçılar yeni kurulan hükümette aktif görev almadılar, Selanik'te kalarak uzaktan müdahil oldular. Kurulan hükümet çıkardığı yasalarla basın ve politik alanda birçok özgürlüğün önünü açtılar. Ancak üç başlı İstanbul yönetiminin işi zordu.

3.2.2. 31 Mart İsyanı

Kıbrıslı Nakşibendi şeyhi olan Vahdeti çıkardığı Volkan gazetesi İttihatçıları dinsizlikle suçluyor alaylı askerleri de yanına çekerek İttihatçılara karşı sert muhalefet yapıp mitingler düzenler. Bu grup İngiltere'nin de desteğini alır. İngiltere Osmanlı'nın seçilmiş bir parlamento ve anayasa ile yönetilmesini istemez. Zira kendi sömürgesindeki diğer Müslüman ülkeler için iyi örnek olmayacağını düşünür. Bunun için meşrutiyete karşı olan grupları isyana teşvik ederek bu amacını gerçekleştirecektir.

Nisan ayının 12 gününün geci şeriat isteriz diye isyan patlak verir. Softalar, bahriye erleri meşrutiyet ilanından sonra görevden alınan memurlar ve avcı taburlarındaki binlerce er ve ulema isyana katılanlardandı. İsyancılar Meclis-i Mebusan'ı, Harbiye Nezareti'ni basar ve mektepli subaylara saldırır.

İsyanı bastıramayan Hüseyin Hilmi Paşa istifa eder yerine Ahmet Tevfik paşa atanır. İsyana Taşraya da yayılmıştır. İstanbul'da zayıf olan İttihat ve Terakki Cemiyeti Selanik'te hızla vaziyet alır. Mahmut Şevket Paşa komutasında ordu isyanı bastırmak üzere İstanbul'a yürüyecek Harekât Ordusunu kurar ve Hüseyin Hüsnü paşa komutasında İstanbul'a isyanı bastırmak üzere harekete geçer. 23 Nisan da isyancılarla çatışmalar başlar aynı günün akşamı Mahmut Şevket Paşa İstanbul'da sıkıyönetim ilan eder. Yıldız sarayı direnmeden teslim olur.

3.2.3. Görevden El Çektirildi

26 Nisan'a gelindiğinde İstanbul'da asayiş tekrardan sağlanmıştır. Ertesi gün toplanan Meclis-i Mebusan'da durum görüşülür ve İttihat ve Terakki lideri Talat

Bey'in girişimleriyle mebuslar büyük bir çoğunlukla Abdülhamid'in tahtan indirilmesi V. Mehmet Reşat'ın tahta çıkışı şeklinde karar verirler. Meclis kararı sultana bildirmek üzere 4 kişiden oluşan bir heyet tespit eder. Durum Abdülhamid'e Küçük Mabeyn Köşkünde bildirilir. Bu arada Sultan Mehmet Reşat'ın tahta çıkışı yüz pare top atışıyla duyurulmuştur.

Abdülhamid gelen heyete Çırağan Sarayında ikamete mecbur edilmesini istese de heyet bu konuda yetkinin mecliste olduğunu söylerler. Abdülhamid'in İstanbul'da ikametinin güvenli olamayacağı kanısında olan İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin kararı Selanik'e sürgün olur. 28 Nisan Sirkeci Garı'ndan kalkan bir trenle Abdülhamid beraberinde ailesi ve çocuklarıyla Selanik'e hareket eder.

1912 yılına kadar Selanik'de ikamete mecbur edilen Abdülhamid 1912 yılından, öldüğü 1918 yılına kadar İstanbul'da Beyler Beyi sarayında kalmıştır.

Böylelikle 33 yıllık bir dönem sona ermiştir. Dönemi Osmanlı'nın en büyük toprak kayıplarına denk gelir. Çevresindekilerine güvensiz tarzı onu yalnızlaştırmış, idari olarak baskıcı bir yönetici olarak anılmasına neden olmuştur.

3.3. İkinci Metin

Bu II. Abdülhamid ile ilgili ikinci inceleyeceğimiz metin ine aynı tarihte alınmıştır⁶³.

3.3.1. Abdülhamid kimdir?

Abdülmeccid'in son çocuğu ve ikinci oğludur(diğer kardeşi Murat). 1842 de doğan Abdülhamid'in annesi Tir-i Müjgân Hanım Çerkez kızı olup Abdülhamid henüz on yaşındayken ölür. Babası Abdülmeccid'i de 1961 yılında 19 yaşındayken kaybeder. Çocukluğunda hayalperest ve sıkılığandır. Hocalarından Fransızca, Osmanlıca ve Arapça dersleri alır. Orta düzeyde bir eğitim alan Abdülhamid saltanatı boyunca İmparatorluğu güçlü bir hale getirme çabasında olacaktır. 1875 yılına gelindiğinde Osmanlıyı amcası Abdülaziz yönetmekteydi. 1876 yılında balkanlarda köylü isyanları çıkmış İstanbul mali ve siyasi krizlerle çalkalanmaktadır. 1876 Mayısında amcası devrilmiş yerine ağabeyi V. Murat geçmiştir. Bu değişikliğin arkasında serasker Hüseyin Avni Paşa ve Mithat Paşa vardır. Amaçları daha liberal olan V. Murat'ı tahta getirerek yeni bir anayasayla meşrutî bir düzene geçmektir. Saltanat artık kendi

⁶³ 6.3.2018 11:50 URL: <https://www.timeturk.com/ikinci-abdulhamid-kimdir/biyografi-784487>

kardeşine geçmiş kendisi de veliaht şehzade mertebesine ulaşmıştır. Kısa bir süre sonra V. Murat'ın sağlık sorunları neticesinde Tahta II. Abdülhamid getirilir. Mithat Paşa gibi aydın çevreler V. Murat'la gerçekleştiremedikleri Kanun-ı Esasi'nin ilanını sözünü Abdülhamid'den almışlardır. II. Abdülhamid Tahta çıkar çıkmaz 1876 yılının 23 Aralığında Kanun-ı Esasi ilan edilir.

3.3.2. Mithat Paşa - Abdülhamid İlişkisi

Mithat Paşa'nın desteği ile tahta geçen II. Abdülhamid, Mithat Paşa'ya karşı gelişen muhalefeti de arkasına alarak Bab-ı Âli'ye karşı direnç göstermeye başlar. 49 gün süren Mithat Paşa'nın sadrazamlığı sona erdirilir. Daha sonra amcasının katlinden sorumlu tutularak yargılanıp Taif'e sürgün edilir. Abdülhamid'in bu tutumundaki değişikliğin nedenlerinden en önemlisi, Mithat Paşa'nın popülaritesinin yüksek olması ve kardeşi V. Murad'ı tekrar tahta geçirme olasılığıdır. II. Abdülhamid, Osmanlı-Rus savaşı ve bu arada meclisten de gelen muhalafetin etkisiyle Meclis-i Mebusan'ı 13 Şubat 1878 yılında fesih eder. Meşrutiyet'in ilanı sonrasında toplanan İstanbul Kongresi, Osmanlı açısından ortaya konulan tekliflerin kabul edilecek tarzda olmaması kongreyi sonlandırmış, Osmanlı ile Rusları cephede karşı karşıya getirmiştir.

3.3.3. Osmanlı–Rus Savaşı

Londra Protokolü'nün Osmanlı tarafından kabul edilmemesi üzerine Ruslar, 19 Nisan 1877 yılında Osmanlı'ya karşı harp ilan eder. İki cephede yürüyen savaşta Ruslar, batıda Balkanlar'da Tuna'yı geçerek Edirne üzerinden Yeşilköy'e kadar gelir. Doğu cephesinde ise Doğu Beyazıt, Ardahan ve Kars işgal edilmiştir. Osmanlı, Paris anlaşmasını imzalamış devletler aracılığı ile barış talep eder.

3.3.4. Ayastefanos Antlaşması ve Mısırın Elden Çıkması

Yeşilköy açıklarında müzakere edilip imzalanan anlaşmanın başlıca hükümleri Balkanlarda kimi hükümetleri muhtariyet ve bağımsızlık, Rusya ve bazı Balkan devletlerine hükmolunan savaş tazminatları, anlaşmazlıklarda Rusya'nın hakemliğinin kabulü şeklinde sıralanabilir. Doğuda ise Kars, Ardahan, Batum ve Doğu Beyazıt Ruslara bırakılmıştır.

Bu arada Akdeniz'de Fransa ve İngiltere arasında hegemonya kurma anlamında büyük bir rekabet vardır. Bonaparte zamanında Mısır'ı işgal eden Fransa,

Süveyş Kanalı'nı aşmış ve Mısırlılar üzerinde büyük bir prestij sağlamıştır. Tunus'u işgal ederek Mısır'a yaklaşan Fransızlar, İngiliz'leri tedirgin eder. İtalyanların da Mısır üzerinde emelleri vardır. Osmanlı'nın Mısır'ı koruması mümkün görünmüyordu.

İngiliz'ler, Osmanlı'nın da oluru ile Hıdiv'in Mısır'daki kaybolan otoritesini yeniden kurmak üzere Mısır'a girerler. Bu arada Giritliler, Yunanistan'a bağlanmak için isyan ederler. İsyan, Osmanlı tarafından bastırılır. Bunun üzerine Yunanistan adaya asker çıkartınca da Osmanlı tarafından bu savaş sebebi ilan edilir.

3.3.5. Osmanlı Yunan Savaşı.

Berlin Kongresi'ne kendi ile ilgili konularda gözlemci sıfatı ile katılan Yunanistan Teselya, Girit ve Epir'i talep eder. Ancak Osmanlı bu konunun Osmanlı ve Yunan heyetlerinde bağımsız müzakere edilmesine hükmeder. Müzakereler sonuç vermez ve Yunanlıların Girit'i ilhakı üzerine 1897 yılında Osmanlı, Yunanlılara karşı harp ilan eder. Savaş bir ay gibi bir sürede Osmanlı'nın galibiyeti ile sonuçlanmıştır. Osmanlı'nın son dönemde kazandığı bu savaş, maalesef masa başında aleyhine sonuçlanacaktır. Savaşı sonlandıran İstanbul Antlaşması ile Girit'e muhtariyet verilmiş, ancak daha sonra Yunanistan tarafından 1908 yılında işgal edilmiştir.

3.3.6. Berlin Antlaşması Sonuçları

Bosna-Hersek'in yönetimi 1878 yılında Bismarck'ın başkanlığında düzenlenen Berlin Kongresi ile Avusturya'ya bırakılır. Bulgaristan, bağımsız prenslik olacak, Makedonya ve Doğu Rumeli ıslahat ön şartı ile Osmanlı yönetimine bırakılacaktır. Osmanlı, Rusya'ya savaş tazminatını taksitler halinde ödeyecek. Sırbistan, Karabağ ve Romanya bağımsız olacaktır. Yine bu anlaşma hükümlerinde Kars, Ardahan ve Batum Rusya'da kalacak, Doğu Beyazıt Rusya'ya bırakılacak, Osmanlı azınlıklar için ıslahatlar yapacaktır.

3.3.7. Eğitime Verdiği Önem

II. Abdülhamid döneminde eğitime ayrı bir önem verilmiştir. Gerek İstanbul'da gerekse imparatorluğun değişik vilayetlerinde iptidailer (ilkokul), erkek, kız ve karma rüştiyeler, akademi ve üniversiteler başlamıştır. Bu dönemde ayrıca çeşitli alanlarda sanayi kuruluşları gerçekleşmiş, demiryollarının oluşumuna önem verilmiştir. Şişli Etfal Hastanesi ve Darülaceze, Abdülhamid'in kendi birikimleri ile yaptırılmıştır.

Onun döneminde İstanbul'a içme suyu getirilmiş, büyükşehirlerde atlı tramvay hatları döşenmiştir.

3.4. II. Abdülhamid Dönemi Osmanlı İmparatorluğu Kronolojik Tarihi

Bu bölümde yararlandığımız kronolojik tarihi bilgiler 12.3.2019 tarihinde alınmıştır⁶⁴.

- 1876 – Bulgaristan'da isyan, Karadağ'ın Osmanlı'ya savaş açması
- II. Abdülhamid'in tahta çıkması
 - Kanun-ı Esasinin ilan edilmesi (23 Aralık)
 - İstanbul Konferansı'nın toplanması
- 1877 – İstanbul Konferansı kararlarının Osmanlı tarafından reddedilmesi
- Rusya'nın Osmanlı'ya sacaş ilanı (24 Nisan)
 - Romanya'nın bağımsızlığını ilan etmesi (22 Mayıs)
 - Plevne savaşı (Temmuz-Aralık) ve Plevne'nin teslim olması (10 Aralık)
 - Mithat Paşa'nın istifası (5 Şubat)
 - Meclis-i Mebusan'ın açılması (19 Mart)
 - Meclis-i Mebusan'ın kapatılışı (13 Aralık)
 - Sırbistan'ın Osmanlı'ya savaş ilanı
 - Meclis-i Mebusan'ın ikinci devresinin başlaması
- 1878 – Ayastefanos Antlaşması'nın imzalanması (3 Mart)
- Meclis-i Mebusan'ın kapatılması (13 Şubat)
 - Sırbistan, Karadağ ve Romanya'nın bağımsızlıklarını ilan etmeleri
 - Ali Suavi vakası
 - Kıbrıs hakkındaki Osmanlı-İngiliz antlaşması
 - Makedonya sorunu
 - Meclisin kapatılışı (13 Şubat)
 - Berlin Kongresi (13 Haziran – 13 Temmuz)
- 1879 – İlk Bulgar Anayasası'nın kabul edilmesi
- Bulgar Prensiği'nin ilanı
 - Rus ordusunun Doğu Rumeli vilayetini boşaltması
 - Memurluk şartları ile ilgili ilk kararnamenin çıkartılması
- 1880 – Ermeniler için ıslahat projeleri

⁶⁴ URL: <http://abdulhamid.site/son-abdulhamid-osmanli-haber/osmanli-devleti-kronolojisi-krolonojik-osmanli-tarihi-onemli-olaylari/>

- Kudüs-Yafa demiryolunun bitirilmesi
- Osmanlı mahkemelerinde savcılık makamının getirilmesi
- Karadağ'da kargaşalık
- 1881 – Atatürk'ün dünyaya gelmesi
 - Muharrem Kararnamesi
 - Düyun-ı Umumiye'nin kuruluşu
 - Mithat Paşa'nın yargılanması ve Taif'e sürgün edilmesi
 - Fransa'nın Tunus'a saldırması ve üzerinde himaye kurması
- 1882 – Mısır'ın İngilizler tarafından işgali
 - İskenderiye olayları
 - Mısır Meselesi'ni görüşmek üzere İstanbul Konferansı'nın toplanması (23 Haziran)
- 1883 – Alman-Osmanlı ilişkilerinin askeri alanda başlaması
 - Mithat Paşa'nın Taif'te boğdurularak öldürülmesi
- 1884 – Berlin Konferansı ve Afrika'nın taksim edilmesi
 - Mısır hakkında Londra Konferansı
- 1885 – Bulgaristan'ın Doğu Rumeli'yi ilhakı
 - Doğu Rumeli ile Bulgaristan'ın birleşmesi (18 Eylül)
- 1886 – Ermeni Hınçak Cemiyeti'nin kuruluşu
 - Sırbistan ve Bulgaristan'ın Bükreş Antlaşması'nı imzalaması
 - Mersin-Adana demiryolunun açılışı
 - Bulgaristan'da yaşanan hükümet darbesi ve sonrasında prens Ferdinand'ın yönetime geçmesi
- 1887 – İngiltere ve İtalya'nın Akdeniz'deki bölgelerin paylaşımı adına yaptıkları ikili anlaşma
 - Rusya ve Almanya'nın gizli ittifak anlaşması
- 1888 – Haydarpaşa-İzmir-Ankara demiryolu işletmesinin Almanya'ya bırakılması
 - İngiltere, İtalya ve Avusturya arasında yapılan Akdeniz Antlaşması
- 1889 – İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin kuruluşu
 - Mülkiye Baytar Mektebi'nin kuruluşu
- 1890 – Bulgaristan, Makedonya ve Anadolu Ermeni çetelerinin tedhişlerinin artması
 - Bismarck'ın istifası
 - Sırbistan ve Bulgaristan'ın Bükreş Antlaşması'nı imzalaması
 - I. Makedon Komitesi'nin kuruluşu

- Ermeni kiliselerinde istiflenmiş olarak bulunan bomba ve silahların keşfi
- 1891 – Jön Türkler’in Cenevre’de faaliyete başlaması
- 1892 – İzmit-Haydarpaşa demiryolunun açılması
 - Alman ve İngiliz hükümetlerinin Konya-Eskişehir demiryolunun yapımı için rekabete girmesi
- 1893 – Selanik’te Makedonya Komitesi’nin yeni şubesi
 - Selanik-İstanbul demiryolunun açılması
- 1894 – Ermeni olaylarının Samsun’da baş göstermesi
 - Manastır-Selanik demiryolunun açılması
- 1895 – Ermeni olaylarının İstanbul’da baş göstermesi ve yabancı ülkelerin Ermeni çetelere teşviki
 - Yabancı ülkelerin Ermenilerin lehine girişimlerde bulunması
 - Osmanlı’daki yabancı okullara Türkçe öğretimi ve öğretmeni zorunluluğu kararı
 - Baruthane-i Amire’nin dumansız barut üretimi
 - Osmanlı gençlerinin II. Abdülhamid yönetiminden kaçmak için Avrupa’ya göçleri
- 1896 – Ermeni çetelerin Osmanlı Bankası İstanbul şubesine saldırı düzenlemeleri
 - Girit isyanı
 - Konya-Eskişehir demiryolunun açılması
 - Bulgaristan ve Rusya yakınlaşması
- 1897 – Yunan ordusunun Girit’e çıkarma yapması ve Yunan çetelerinin Rumeli’de Osmanlı sınırına saldırısı
- 1897 – Osmanlı-Yunan Savaşı (17 Nisan)
 - Türk-Yunan mütarekesi
- 1898 – Girit meselesi sonucu adaya Yunan muhtariyeti verilmesi ve Osmanlı’nın geri çekilmesi
 - İngiltere-Mısır birliğinin Sudan’a çıkarma yapması
- 1899 – Bağdat demiryolu haklarının Almanya’ya bırakılması
 - Adapazarı-Arifiye demiryolunun açılması
- 1900 – Hicaz Demiryolu’nun yapımına başlanması
 - Dar-ü’l Fünun-ı Şahane’nin kuruluşu (31 Ağustos)
 - Fas ve Trablusgarp’ın Fransız ve İtalyan hükümetlerince anlaşılarak paylaşılması

- 1901 – Servet-i Fünun dergisinin kapatılması ve Edebiyat-ı Cedide'nin dağılması
- Makedonya'da çeteciliğin baş göstermesi ve yabancı ülkelerin teşviki
- 1901– Hicaz demiryolu yapımına başlanması
- 1902 – Yemen'de isyanların yeniden baş göstermesi
- Makedonya'daki Bulgar İhtilal Cemiyeti'nin etkinliğinin artması (23 Kasım)
 - Cuma-ı Bala isyanı (23 Kasım)
 - Umumi Müfettiş Hüseyin Hilmi Paşa'nın Makedonya'ya gidişi (8 Aralık)
- 1903 – Mekteb-i Tıbbiye'nin Şam'da kuruluşu (31 Ağustos)
- Mürzsteg Programı ile Makedonya'ya muhtarlık verilmesi
- 1905 – Yunanistan'ın Girit'i ilhak etmesi
- Ermeni çetelerin II. Abdülhamid'e bomba saldırısı (21 Temmuz)
- 1906 – Akabe sorunu
- İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Selanik'te etkisini artırması
- 1908 – II. Meşrutiyet'in ilan edilmesi (23 Temmuz)
- Avusturya-Macaristan'ın Bosna-Hersek'i ilhak etmesi (5 Ekim)
 - Girit'teki Rumların Girit adasının Yunanistan'a bağlandığını deklare etmeleri (6 Ekim)
- 1909 – Adana'da Ermeni isyanlarının baş göstermesi
- Gayri Müslimlere de askerlik hizmeti zorunluluğu getirilmesi
- 1909 – 31 Mart Vakası (13 Nisan)
- 1909 – Hareket Ordusu'nun İstanbul'da düzeni sağlaması (19 Nisan)
- 1909 – II. Abdülhamid'in tahttan inmesi ve V. Mehmed'in tahta çıkması (27 Nisan)
- 1909 – Meclisin açılışı (17 Aralık)
- 1910 – Arnavut isyanlarının baş göstermesi

3.5. Alman İmparatorluğu

1862 yılında başkanlığa getirilen prens Otto van Bismarck'la Almanya'nın kaderi tamamen değişecektir.

Sömürge yarışına geç de olsa giren Almanya sanayisini hızla geliştirip kuvvetli bir orduya ve donanmaya sahip olacaktır. Bismarck döneminde komşu ülkelerle dengeli dış politika sayesinde savaştan kaçınılması sayesinde bu gelişim sağlanmıştır.

1888 yılında II. Wilhelm'in iktidara gelmesi Almanya'nın komşularıyla yürüttüğü dengeli dış siyasetten uzaklaşmış, Bismarck ise istifasını vermişti. Almanya'nın yayılmacı eğilimlerine karşı Fransa, İngiltere ve Rusya ile birliğe gitmiş, buna mukabil

Almanya'da Avusturya-Macaristan'a müttefik olmuştu. 1. Dünya Savaşı'na geldiğinde Osmanlı da bu birliğe dâhil olacaktı.

3.5.1. Alman İmparatorluğunun Osmanlı İmparatorluğu ile ilişkileri

Bismarck, Osmanlı'nın yıkılmasını önlemek ya da engellemek amacıyla; aynı zamanda da kendisi başa geçtiğinden beri kurmuş olduğu denge politikasının korunabilmesi amacıyla Avrupalı devletlerin Doğu (Şark) Meselesi ile ilgilenmelerini engellemek istemiştir. 1877-1878 arasındaki Osmanlı-Rus Savaşı sonunda yenilerek Ayastefanos Antlaşmasını imzalayan Osmanlı'nın yanında gibi görünen Bismarck'ın temel amacı ise Rusya'nın Almanya karşısında güç kazanmasını durdurmak için gerçekleştirilen etkinlikler içinde sayılabilir.

İmparatorun ölümünden sonra II. Wilhelm döneminin başlamasıyla Almanya-Osmanlı ilişkileri eski haline dönmeye başlamıştı: Wilhelm, Osmanlı topraklarının geçiş yolu ve de hammadde kaynağı olarak görmekteydi. Ayrıca İngiltere ile Almanya arasında çıkması neredeyse kaçınılmaz olan savaş süresinde İngiliz güçlerinin Osmanlı geçiş yollarını kullanarak sömürgeleri üzerinden kuvvetleri Almanya'ya karşı gerçekleştirilecek olan olası deniz saldırılarında kullanmasını da engellemek istemekteydi. Bunun yanı sıra, Almanya'nın geç başladığı sömürgecilik yarışında da doğuda başarı göstermesi ve de İngiltere gibi ülkelerin önüne geçebilmesi ya da avantaj elde edebilmesi adına Müslümanların halifesi olarak kabul edilen II. Abdülhamid ile ilişkilerini iyi tutması gerekmektedir. Öyle ki, Wilhelm, toplamda 300 milyona yakın sayıdaki Müslüman âleminin dostluğunu kazanmayı hedeflediğini bile dile getirmiştir.

1888 yılındaki anlaşma sonucunda Osmanlı'daki demiryollarının bütün ayrıcalıkları Alman denetimine girdi. Deutsche Bank tarafından finanse edilen demiryolunun Bağdat-Basra arası olmak üzere yapımının başlatılması İngiltere'nin Basra Körfezi ve Hint Okyanusu'ndaki sömürgelerini tehlikeye atmaktaydı. I. Dünya Savaşı'nın başladığı yıllarda ise bu demiryolu hedefinden yalnızca 480 kilometre kadar uzaktaydı.

Almanya-Osmanlı ilişkilerini de içerik bütünlüğü olması açısından Dr. Muzaffer Tepekaya'nın çalışmasından⁶⁵ yararlanarak betimlemeye çalışacağız. Geçmişte Prusya'nın güçlenmesi, Osmanlı'nın gerileme dönemlerine denk

⁶⁵ URL: <https://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=283227>

gelmektedir. Bu nedenle Osmanlı, aslen düşman olduğu Avusturya ve Rusya ile mücadele etmek adına Avrupa'nın denge politikasından yararlanmaya çalışmıştır.⁶⁶ Avusturya'nın ve Rusya'nın yayılım politikasından rahatsızlık duyan Prusya ise Osmanlı'ya yakınlaşmaya başlamıştır.⁶⁷

Prusya döneminde kendini gösteren Osmanlı-Alman ilişkileri, II. Abdülhamid döneminde ilerlemiş; II. Abdülhamid sonrasında Genç Türkler ile bu yakınlaşma devam etmişti. Bu ilişkiler, 1. Dünya Savaşı öncesi ve sonrasında Almanların Osmanlı üzerindeki etkilerinin tarihteki en yüksek düzeye çıkmasına yol açmıştır.⁶⁸

3.5.2. 1. Dünya Savaşı Başında Osmanlı-Alman İlişkileri

19.yy.'ın ikinci yarısında Balkanlar, Avrupalı devletlerin savaş meydanına dönüşmüştür. Örneğin, Rusya, Panslavizm hedeflerinde kendisine engel olan Alman İmparatorluğu'nun yıkılmasını ve de Avusturya-Macaristan'ın parçalanması için çalışıyordu; boğazları ele geçirerek Akdeniz'e inebilmek için bütün fırsatları kullanıyordu.

Avusturya-Macaristan ise, Panslavizm akımına karşı çalışıyor ve Balkan topraklarını ele geçirmeyi tasarlıyordu. Bu bağlamda da Almanya'nın Hindistan ve Ortadoğu politikası, Alman İmparatorluğu'nu İngiltere ile karşı karşıya getiriyordu.

Bu etkinlikleri, çeşitli gruplaşmaları ortaya çıkardı: Avusturya-Macaristan, Almanya ve İtalya'nın oluşturduğu "Üçlü İttifak" anlaşması sonradan toplamda üç kez revize edildi ve çeşitli değişimlere uğradı. "Üçlü İttifak" karşısında ise; Rus-Fransız, Fransız-İngiliz ve de İngiliz-Rus antlaşmaları sonucundaysa "Üçlü İtilaf" topluluğu oluşturuldu.

Zamanın süper güçleri, olası bir savaşın Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkımı sonrasındaki toprak paylaşımı sürecinde gerçekleşeceğini öngörüyordu. Ancak, 1914'de Avusturya-Macaristan veliahdı Franz Ferdinand'ın bir Sırp tarafından öldürülmesi, öngörülen savaşın, yani 1. Dünya Savaşı'nın başlama nedeni olmuştu.

20.yy.'ın başlarında Osmanlı İmparatorluğu, federasyon/konfederasyon özellikleri göstermekteydi. Tanzimat Fermanı ve de Islahat Fermanı, Osmanlı'nın azınlıklara getirdiği hukuki ayrıcalıklar, Fransız Devrimi'nin tanıttığı milliyetçilik

⁶⁶ Kemal Beydilli, 1790 **Osmanlı Prusya İttifakı**, İstanbul 1984, ss. 21-31.

⁶⁷ Georges Blondel, **Bismarck'tan Sonra Almanya Siyaseti**, (Çev: Raşid Edhem, İstanbul 1332, s. 42; Enver Ziya Karal, **Osmanlı Tarihi**, C. V, Ankara 1983, ss. 168.

⁶⁸ İlber Ortaylı, **Osmanlı İmparatorlu'nda Alman Nüfuzu**, İstanbul 1983, ss. 33-141.

ve tam özgürlük görüşleri ile Osmanlı İmparatorluğu artık çok uluslu olan bu yapısını kaybetmiş, parçalanmaya başlamış ve bu her bir parça duruma göre “Osmanlı”dan olduğunu söylemesine rağmen, Osmanlı’dan kopmaya ya da Osmanlı’yı yıkmaya çalışmıştır. II. Meşrutiyet’in sonrası gayrı-resmî olarak iktidara geçen İttihat ve Terakki Fırkası, Türkçülük yapmanın etnik bütünlüğü olmayan Osmanlı’nın parçalanmasına neden olacağı için birkaç yıl daha Osmanlıcılık anlayışını sürdürmüş, ancak sonrasında Balkanlardaki ihanetler ve Makedonya’nın kaybı üzerine Türkçülük politikasına geri dönmüştür.

Osmanlı’da Türk olmayan vatandaşlar, Türklere Türklüklerini unutturmaya çalışırken kendi milliyetlerini ve milliyetçiliklerini ise bütün güçleriyle savunmuş ve korumuşlardır.

Gayrı-resmi İttihat ve Terakki yönetimi sürecinde Türk kökenli olmayan unsurlar, Osmanlıcılık akımını kendi yararları doğrultusunda savunuyorlardı. Örneğin, Meclis-i Mebusan’ın Rum kökenli milletvekilleri, Yunanca/Rumcanın resmi devlet dili olması yönünde çalışmalar yapıyor, Arab kökenliler ise Osmanlı’dan bağımsızlık alabilmek için şiddete ve silahlara başvuruyor, Ermeniler bağımsız bir Ermenistan, Yahudiler Filistin’de bağımsız bir İsrail istiyorlardı. Kaldı ki bu süreçlerde de Balkanlar kaybedilmişti. Böylece, Osmanlı’daki Türklerin milliyetçi bir biçimde güçlendirilmesi için önemli işlere imza atmışlardır.

Osmanlı ise, Balkan faciası sonrasında büyük bir savaş çakacağını öngörmüş: İngiltere, Fransa, Rusya ve Balkanlar ile anlaşma yapmak istemiş ancak başarılı olamamıştır. Sonuç olarak Almanya ile yakınlaşmanın yollarını aramıştır.

Osmanlı-Almanya ticari ilişkileri ise Alman sanayisinin konumu nedeniyle Almanya’nın kazancına yaramıştır. Almanya, güçlü sanayisi adına gerek duyduğu hammaddeleri Osmanlı İmparatorluğu’ndan çok ucuza edinmiş ve ürettiklerini ise Osmanlı pazarlarında yüksek kazançlarla satmıştır. Böylece Almanya, Osmanlı karşısında siyasi ve askeri açılardan daha etkili bir duruma gelmiştir.

İttihat ve Terakki döneminde ülkenin rahata ermesi ve kurtulması ümidiyle geliştirilen Osmanlı-Alman ilişkileri, 1. Dünya Savaşı ile birlikte silah arkadaşlığı haline gelmiştir. Savaş durumu ise Osmanlı’nın Almanya’ya daha da bağımlı hale gelmesini sağlamıştır. Yine de, tam bir Alman dostu olan Talat Paşa ve Enver Paşa bile söz konusu Osmanlı çıkarları olduğu zaman Almanlara herhangi bir ayrıcalık da tanıma yoluna gitmişleridir.

Sanayi devrimini tamamlamış olan Almanya denge politikasına tutunarak varlığını sürdürmeye uğraşan Osmanlı, 40 yıl süren çok yakın ilişkilerinden aslen karşılıklı olarak zararlı çıkmışlardır ki, bu durum iki imparatorluğun da sonunu getirmiştir.

4. DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: KARİKATÜRLERDE HİCVEDİLEN KONULAR

4.1. Osmanlının Ekonomik Durumu

JUN 1880

Kısa bir süre önce sarayına hırsızlar girdiğinde kendisini ziyarete gelen yabancı ülkelerin sefirlerine sultan dert yanmış ve: Beyler! Gördüğünüz gibi sarayda çalınacak bir şey kalmadı. En iyisi siz bana bundan sonra gelecek hırsızlar için bir şeyler verin.

JUL 1879

Der Sultan verhungert! Sultan açlıktan ölüyor!

Der Sultan läßt jede Speise, die er genießen soll, erst von einer Commission untersuchen. Hat sich die Unschädlichkeit herausgestellt, so ist in der Regel — die Schüssel leer.

Sultan yemek istediği yemekleri önce hizmetkârlarına tattırıyor. Zehirsiz olduğu tespit edilen yiyecekleri kendisi yiyor. Ama kaptaki yiyecek bir şey kalırsa tabii. (Sarayın ekonomik olarak zor durumda kaldığını anlatıyor)

MÄR 1880

Türkiye’de, Para dalgalanmalarından yararlanarak kolay yoldan kazanç elde etmek isteyen bir ülke, bu amaç doğrultusunda yeni bir finans sistemi kurdu. Bu sisteme göre devlet diğer 6 ayda eskiyen parayı yarı fiyatına almak için, her 6 ayda yeni kâğıt para ihraç edecek.

- Orduyu modernize etmek için altın lazım!
- Memur maaşları için para lazım!
- Müminler için sadaka!
- Sabırlı olun. Önce Sultan ve o bile sadece cep harçlığını alacak!

SEP 1888

Türklerin uzaklaşma alameti

Aha! Bana çıkarttığınız bu savaş zararları tazminatı benim ekonomik olarak zor durumda olduğumun açık göstergesidir.

Meinige Insetaten-Annahme
bei **Rudolf Mosse**
Bismarck-Exposition
für sämtliche Zeitungen
Deutschlands u. d. Auslands.

in Berlin SW., Breslau, Chemnitz, Köln a. Rh., Dresden, Frankfurt a. M., Hamburg, Leipzig, London, Magdeburg, Mannheim, München, Nürnberg, Paris, Prag, Strassburg i. E., Stuttgart, Wien, Zürich.

Beiblatt zum Kladderadatsch.

Inserions-Gebühren
für die
4-gespaltene Nonpareille-Zeile
oder deren Raum
1 Mk. = 14 1/2 Gr.

Nr. 46. Erstes Beiblatt.

Berlin, den 17. November 1895.

XLVIII. Jahrgang.

Allelei aus aller Welt.

Dünyadan haberler

(Başka ülkelerde işler tıklarında giderken Osmanlı'nın iflası hicvedilmiş)

DEZ 1877

Sultan: Sevgili Muhammed, dürüstlüğüme rağmen hiç kimse bana borç vermek istemiyor!

Hıdiv: Öyleyse ben sana kefil olacağım. (Öyle de yapıyor ve şimdi ikisi de meteliksizler)

Neuestes Bahlmittel der Türken in Bulgarien.
Türklerin Bulgaristan'daki yeni ödeme alma yöntemleri

Regimentschreiber. Sie haben drei Monate Sold zu fordern. Geld ist nicht da; Sie erhalten dafür ein bulgarisches Mädchen.
Türkischer Soldat. Nur eins?
Regimentschreiber. Wir haben nicht mehr auf Lager; Sie können aber auf Abschlag noch ein Paar Kinder bekommen.
Türkischer Soldat. Danke ergebenst!

Balkanlardaki Hükümdarlık elçisi: Üç aylık altın talebiniz var. Para yok. Onun yerine bir Bulgar kızı alacaksınız.

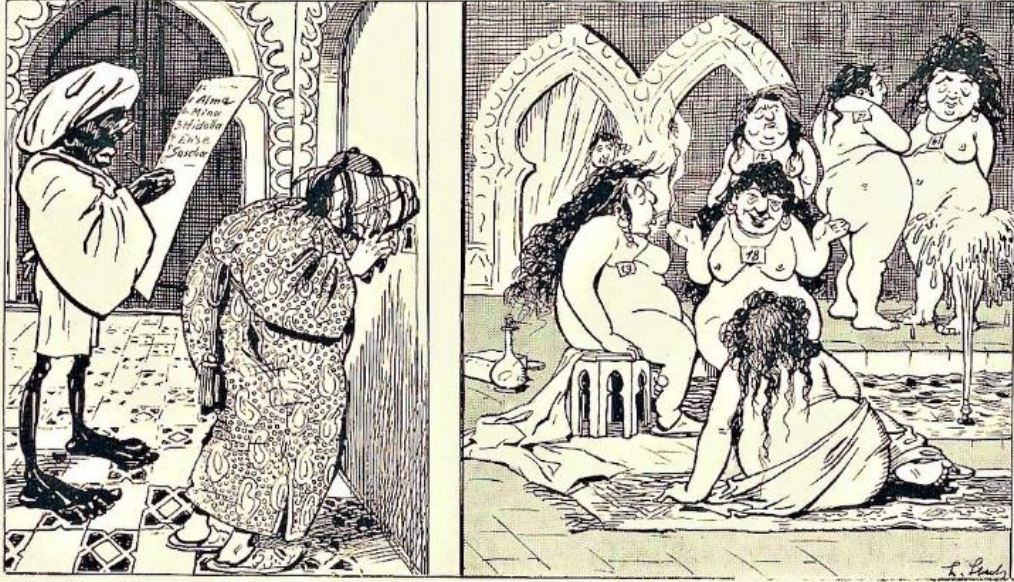
Türk askeri: Sadece bir tane mi?

Hükümdarlık elçisi: Daha fazla kalmadı elimizde! Ama hala birkaç tane çocuk sahibi olabilirsiniz.

Türk askeri: Teşekkür ederim!

(Burada hem Osmanlı'nın hem de Balkan halklarının ekonomik olarak zor durumu hicvedilmiştir)

Hamamdaki en güzel deniz kızları Die schönen Melusinen im Bade

Bei der drohenden mazedonischen Finanzkontrolle beschließt der Sultan seinen guten Willen zu beweisen und die älteren Semester seines Harems zu entlassen.

Sultan Abdülhamid, kendisine mali konularda baskı yapan Avrupalı denetimcilere iyi niyetini göstermek için, haremdeki yaşlı cariyeleri salıvermeyi kararlaştırdı.

Gelir vergilerinin gizliliği

Die Geheimhaltung der Einkommensteuerlisten.

Nur nicht ängstlich, meine Damen! Wenn ich Sie mir kaufen soll, muß ich auch wissen, wie Sie aussehen. Es bleibt alles unter uns, fürchten Sie keine Listen.

Korkacak bir şey yok bayanlar! Eğer sizi vaftiz edeceksem, neye benzediğinizi de görmeliyim. Her şey aramızda kalacak...

Feine Actjudien! Wie? Wählen Sie ruhig, der Preis steht dabei. Discretion ist Ehrensache.

Güzeller salonu! Nasıl? İstedığınız gibi seçebilirsiniz. Fiyatları yanında yazıyor. Gizli kalacağına dair şeref sözü veririm.

DEZ 1898

Sultanın adamları, Haliç'te devlet bütçesini detaylı bir şekilde incelemeyi öğreniyorlar.

4.1.1. Osmanlının Ganimet Düşkünlüğü

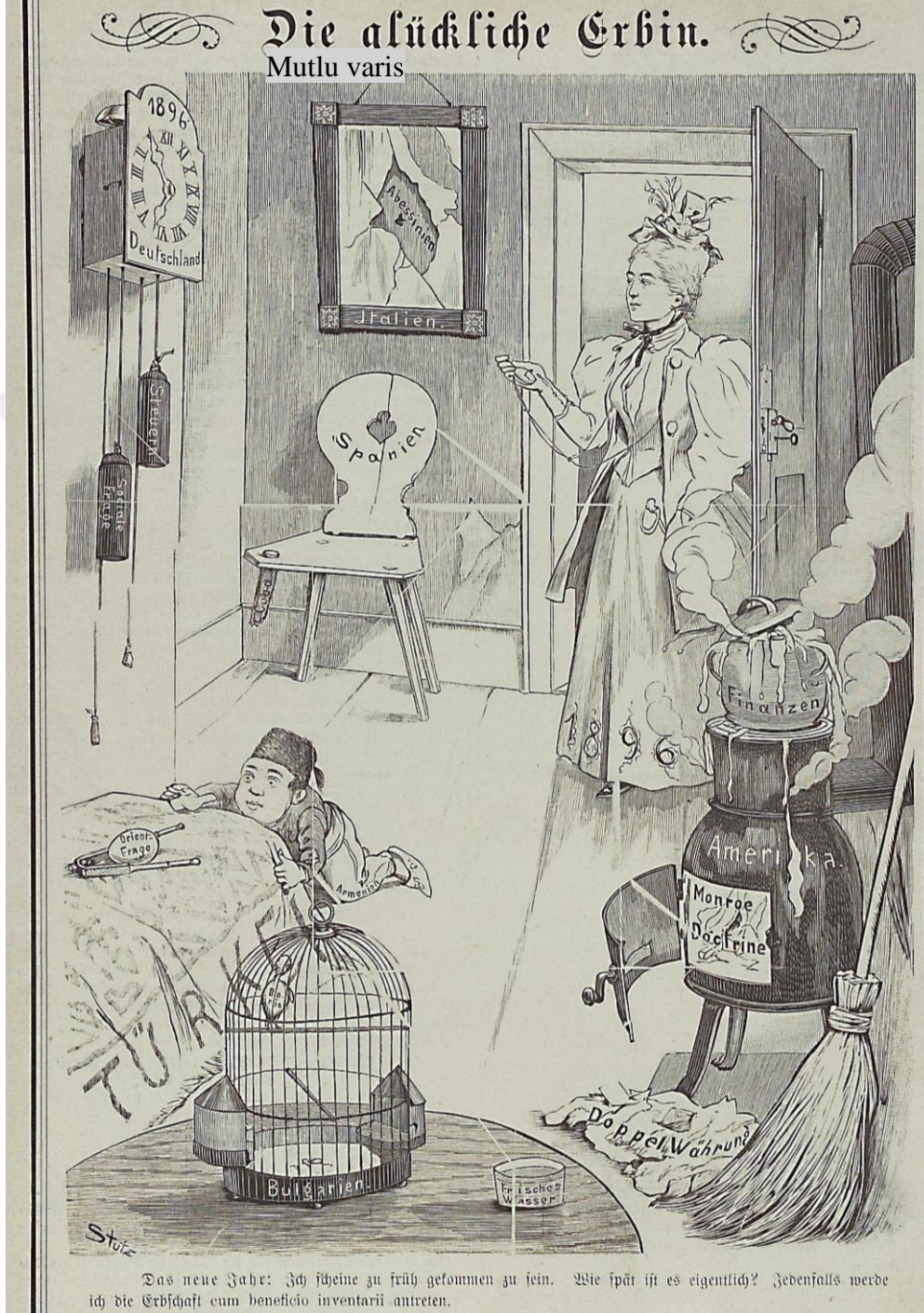
JUN 1877

Savaşta hiçbir şey kutsal değildir. Tabii ki “din adına yapılan savaşlarda da” hiçbir şey – bu yüzden sultan da din savaşının kutsal olduğunu duyurduktan sonra, savaşın ardından kutsal savaş kalıntılarından en değerli ganimet olan parayı alır.

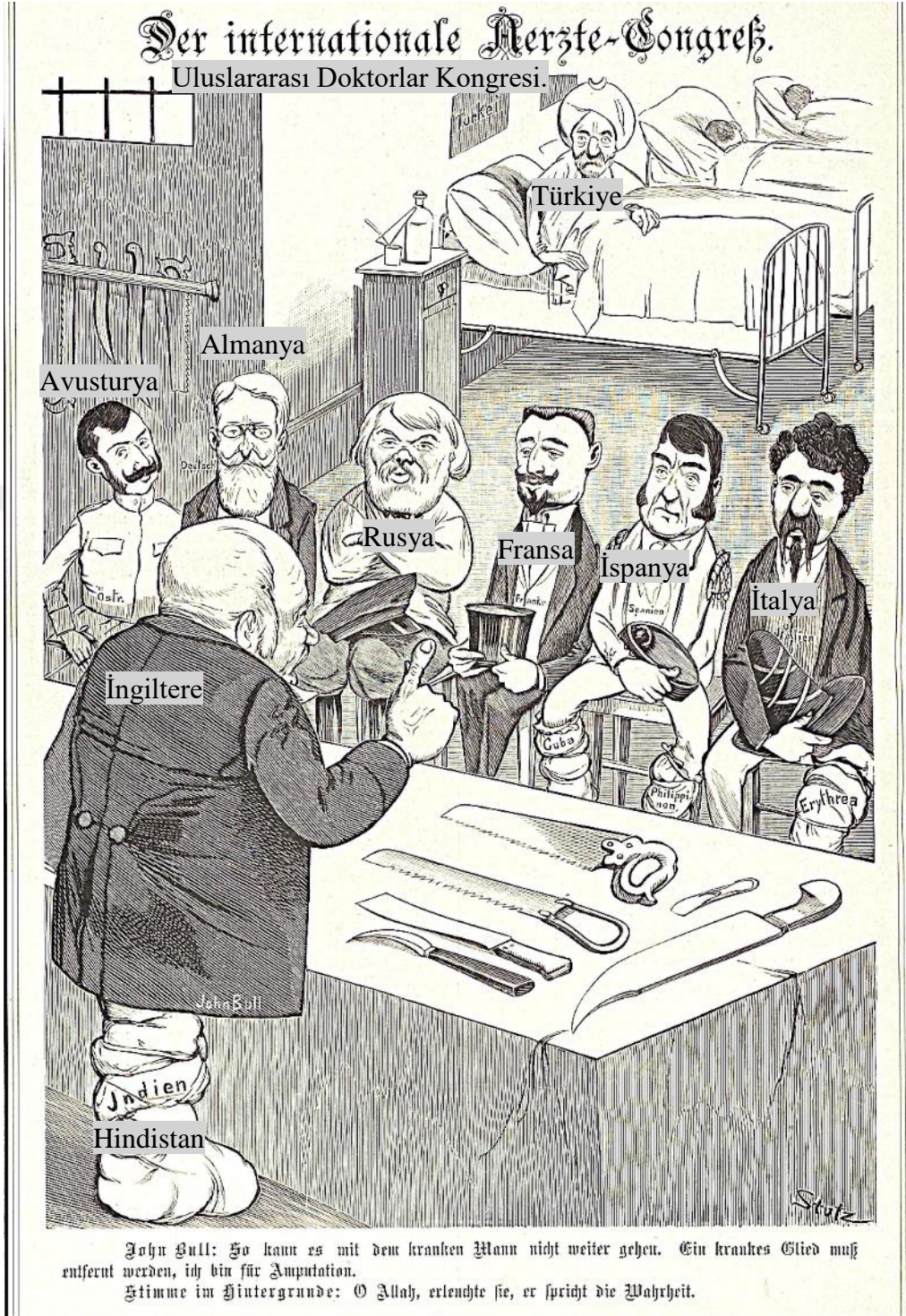
4.1.2. Osmanlının ve Diğer Ülkelerin Durumu

JAN 1896

Genç kadın (Yen yılı sembolize ediyor): Görünüşe göre erken gelmişim. Saat kaç acaba?

Her durumda bunlar bana miras kaldı.

İngiltere: Hasta bu şekilde uzun süre yaşayamaz. Hasta organların kesilmesi lazım.
Arkadan bir ses: Allah sizi korusun, doğru söylüyor.

4.2. Osmanlı'nın Siyasi Durumu

SEP 1887

Tedbirli sultan.

Tahtımı tehlikeye atacak bir durum olmadığı sürece müdahalelere açığım.

AUG 1876

Kendisini ve başkalarını tanıyan biri,
doğunun ve batının ayrılmaz
olduğunu anlayacaktır.

Goethe

JUN 1878

Geçen bu süre içinde Ruslar, Türklere kendilerinin güçlü, Türklerin zayıf olduklarını kanıtladılar ve böylece Stefano adlı meşhur Yunanlıyı (Yunanistan) özgürlüğüne kavuşturdular.

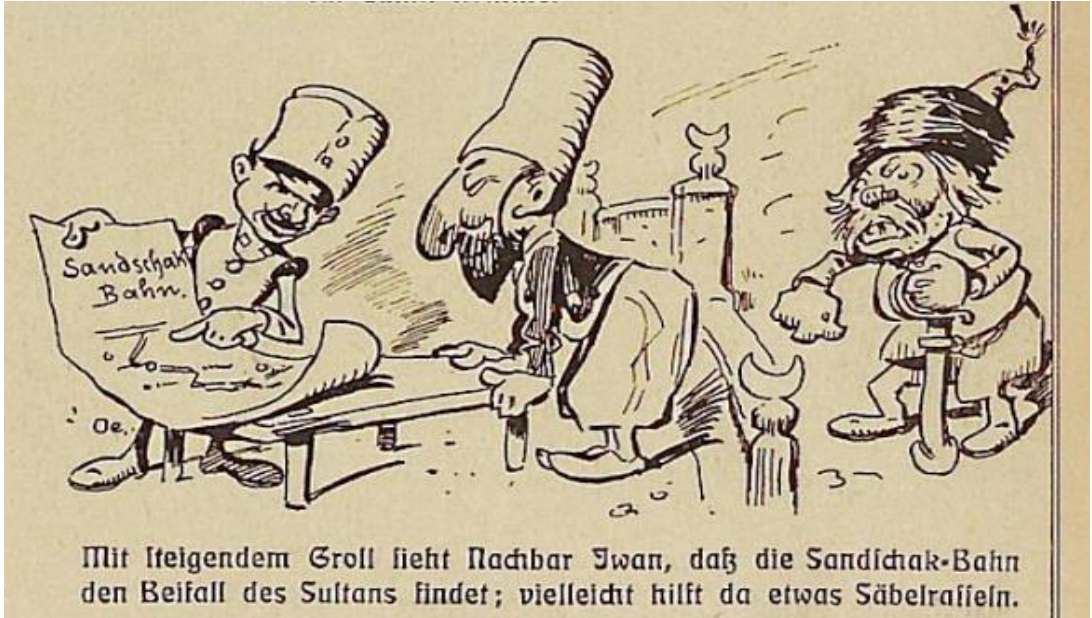
MAI 1909

Ich sehe hiermit die Aufgabe, die mir der allergnädigste Padiſchah geſtellt hat, für beendet an!“

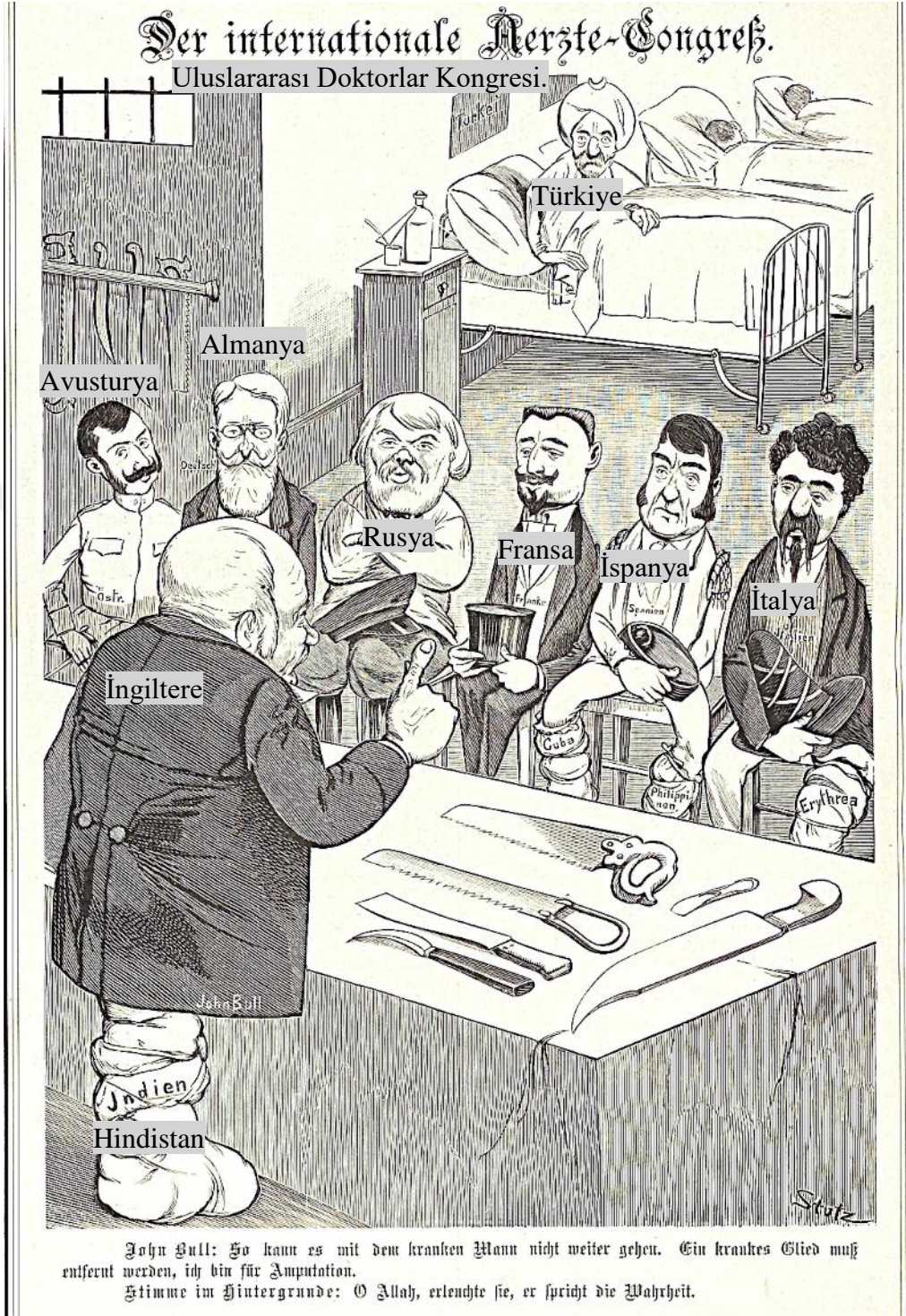
Bu durumdan, ſimdiye kadar çok lütufkâr davranan padiſahın bana vermiſ olduğu görevin de bitmiſ olduğunu anlıyorum.

APR 1908

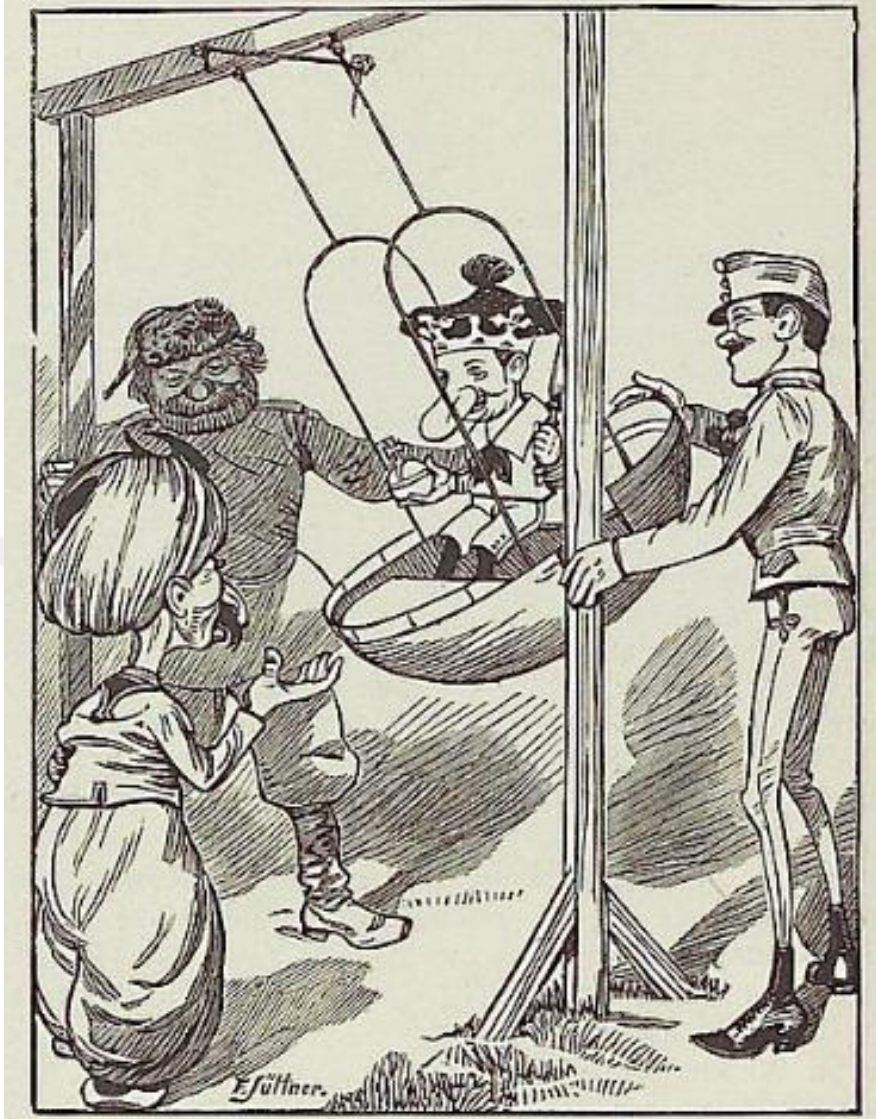
Mit ſteigendem Groll ſieht Nachbar Ivan, daſ die Sandſchah-Bahn den Beifall des Sultans findet; vielleicht hilft da etwas Säbelraſeln.

Artan öfkesi ile İvan (Hırvatistan), komſu ülkenin sultanın neſesine kılıç kalkan oyunuyla neſe katabilir. (Hırvatistan'ın, Osmanlının Boſnakların yoğun olduğu Sancak kentine demiryolu inſası yapma planına karſı olmaları hicvedilmiſ)

İngiltere: Hasta bu şekilde uzun süre yaşayamaz. Hasta organların kesilmesi lazım.
Arkadan bir ses: Allah sizi korusun, doğru söylüyor.

AUG 1890

Schaukelbesitzer: „Nun? — Willst du nicht deinen Tribut entrichten, Kleiner? —“

Der Knabe Ferdinand: „Fällt mir gar nicht ein. — Sehen sie denn nicht, daß die Herren so freundlich sind, mich gratis zu schaukeln?“

Salıncak sallayıcı: Şimdi – elde ettiğin bu zaferden dolayı sultana teşekkür etmeyecek misin ufaklık?

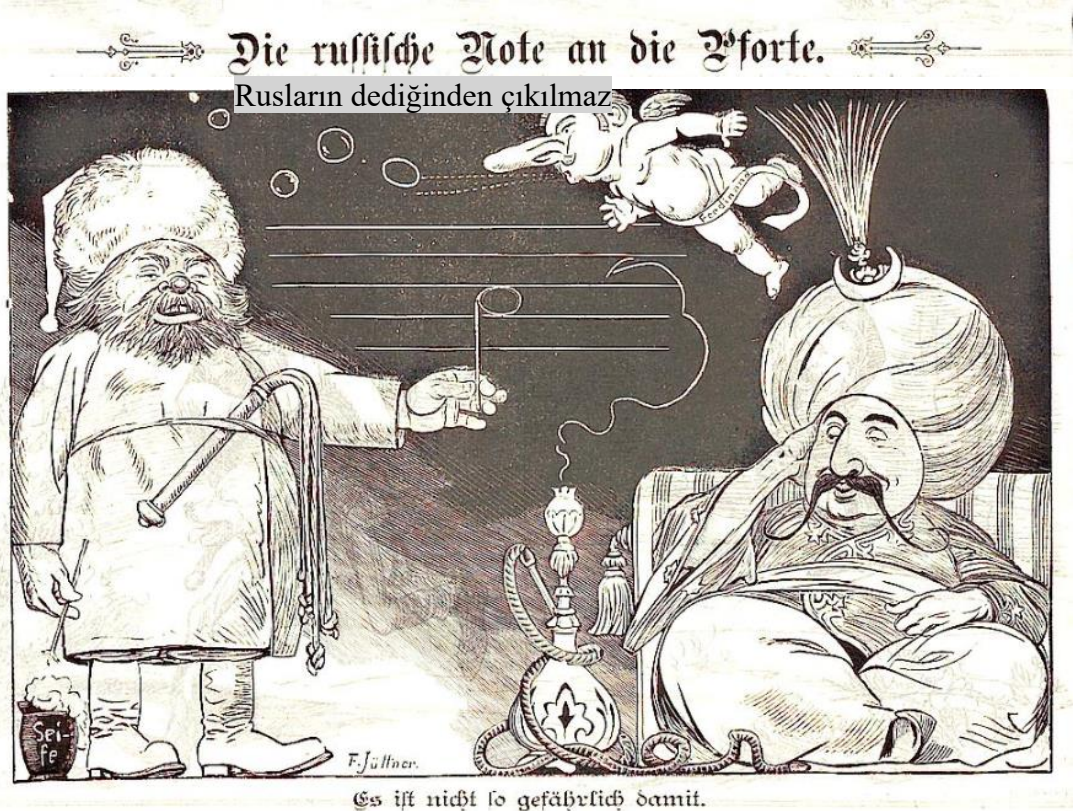
Delikanlı Ferdinand (Bulgar): Hiç gerek yok – etrafımdaki beni sallamak için can atan beyleri (Rusya ve Fransa'yı kast etmektedir) görmüyor musun?

AUG 1890

Zavallı Tunus Beyi, ben, mendilini kime vereceğini bilmiyor.

OKT 1892

Sarayın kapısının bekçiliğini Ruslara verdik. Böylece güvenliğimizi garantiye aldık.

JAN 1892

İngiliz, baylar çok üzgünüm. Her şey en iyi şekilde düzenlendi. Ülkenin kapısına vurulan mühür sökmek yasak!

FEB 1877

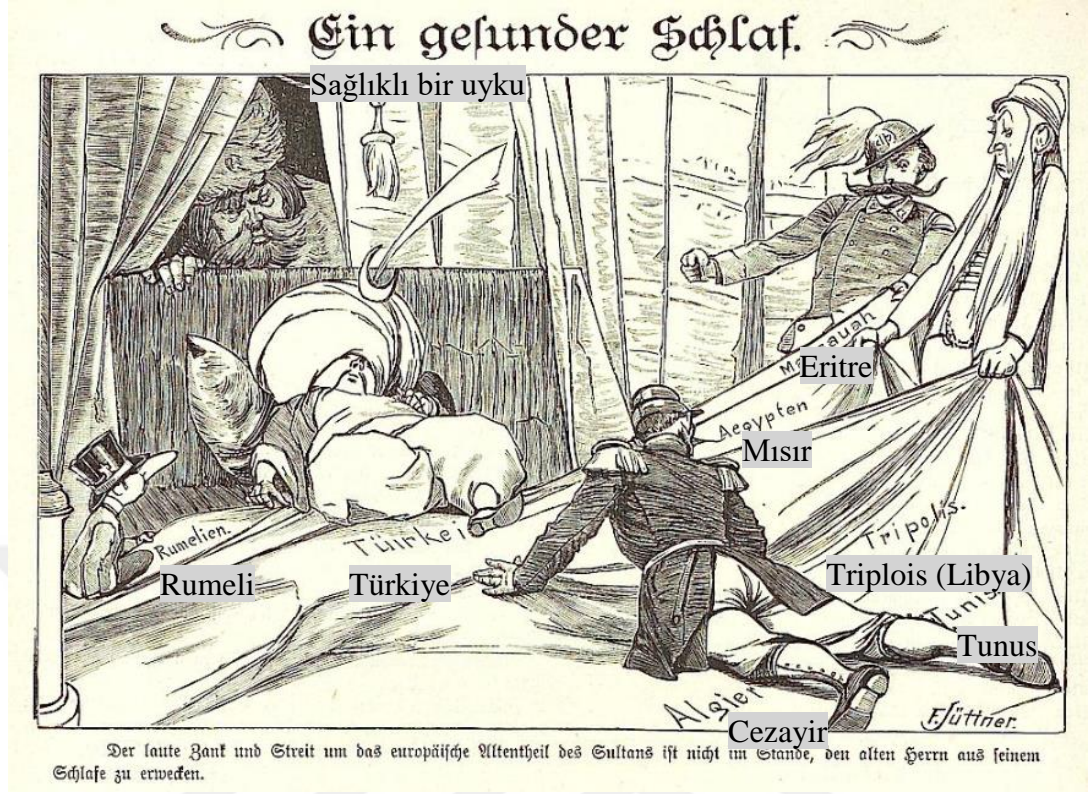
Türk: Kendime bir bilet aldirmayı unuttum. Ben yakında tekrar gelirim.

Rus Biletçi: Bu konserde bilete gerek yok. Siz içerden çıkmadan da kalabilirdiniz.

Padiahın sakinlii takdire deer. Berlin antlamasının kararları unutulmasın diye, gelimi ülkeler her gun hatta her saat elilerini gondererek sultanı rahatsız ediyorlar. Şimdiye kadar bir kez bile kabalamadı.

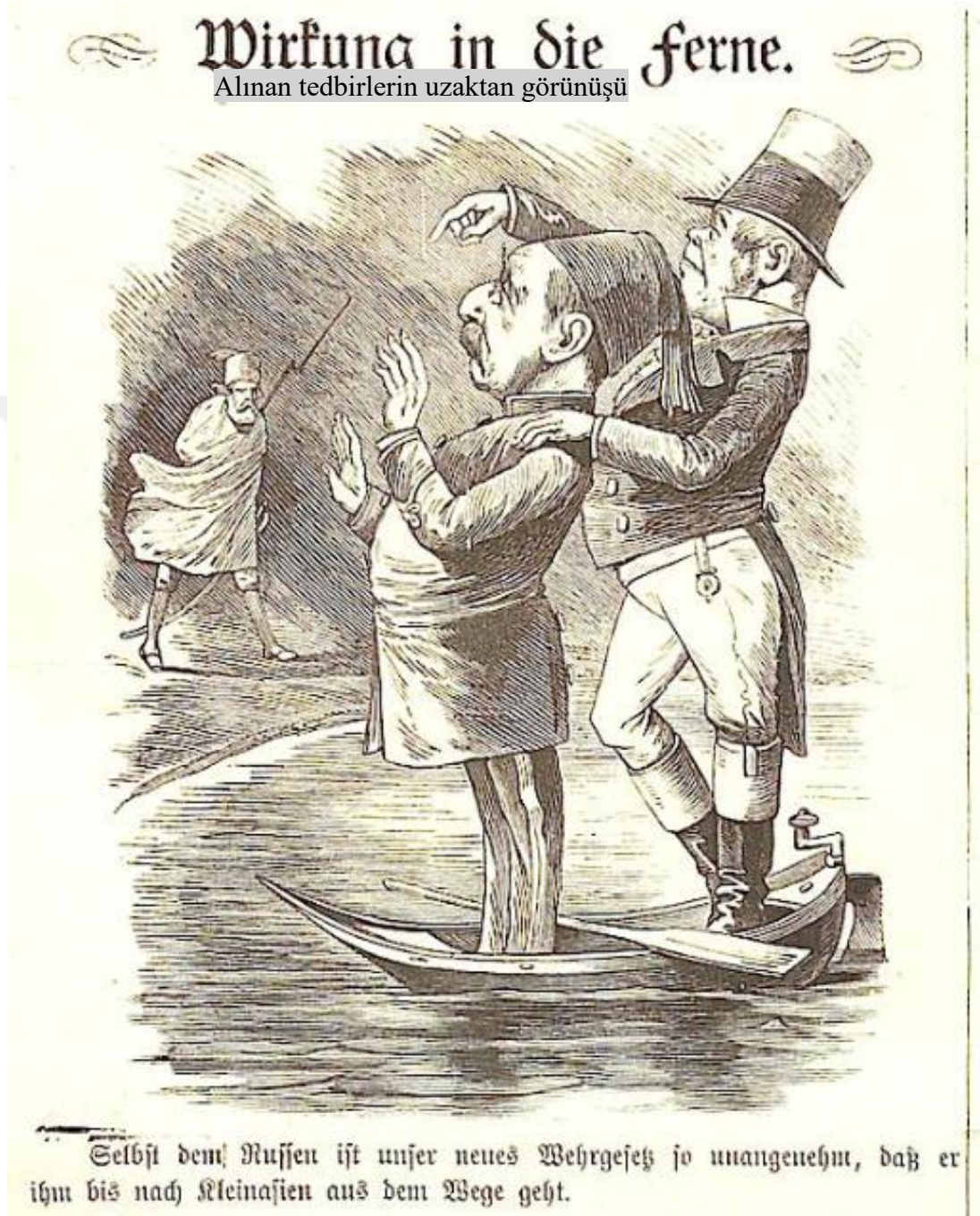
AUG 1888

Yüksek müzik gürültüsü ve Avrupalıların paylaşmadan sonra padişahın sorumluluğunu kimin alacağı konusundaki tartışmaları bile sultanı uykusundan uyandıramıyor.

4.3. Osmanlının Askeri Durumu

FEB 1888

Ruslara göre bizim aldığımız askeri tedbirler o kadar etkisiz ki, isterlerse Anadolu'ya kadar engelle karşılaşmadan gelirler.

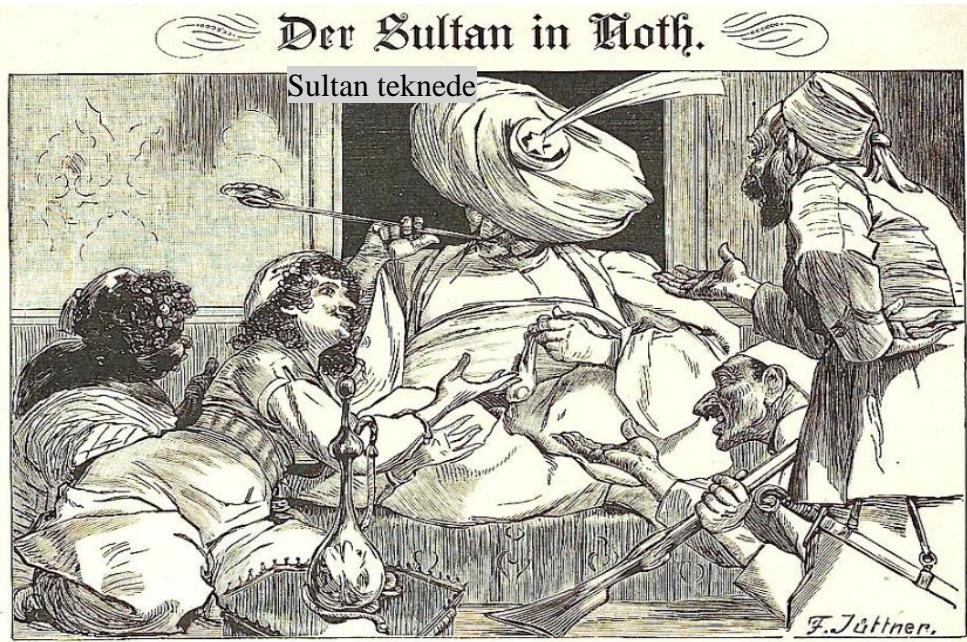
4.3.1. Yeniçeriler

Boğazda gezinti şarkısı
Viyana'ya gitmiyoruz
Viyana'ya uzun zamandır gitmiyoruz
Viyana'ya gitmiyoruz

4.4. Osmanlının İç İşleri

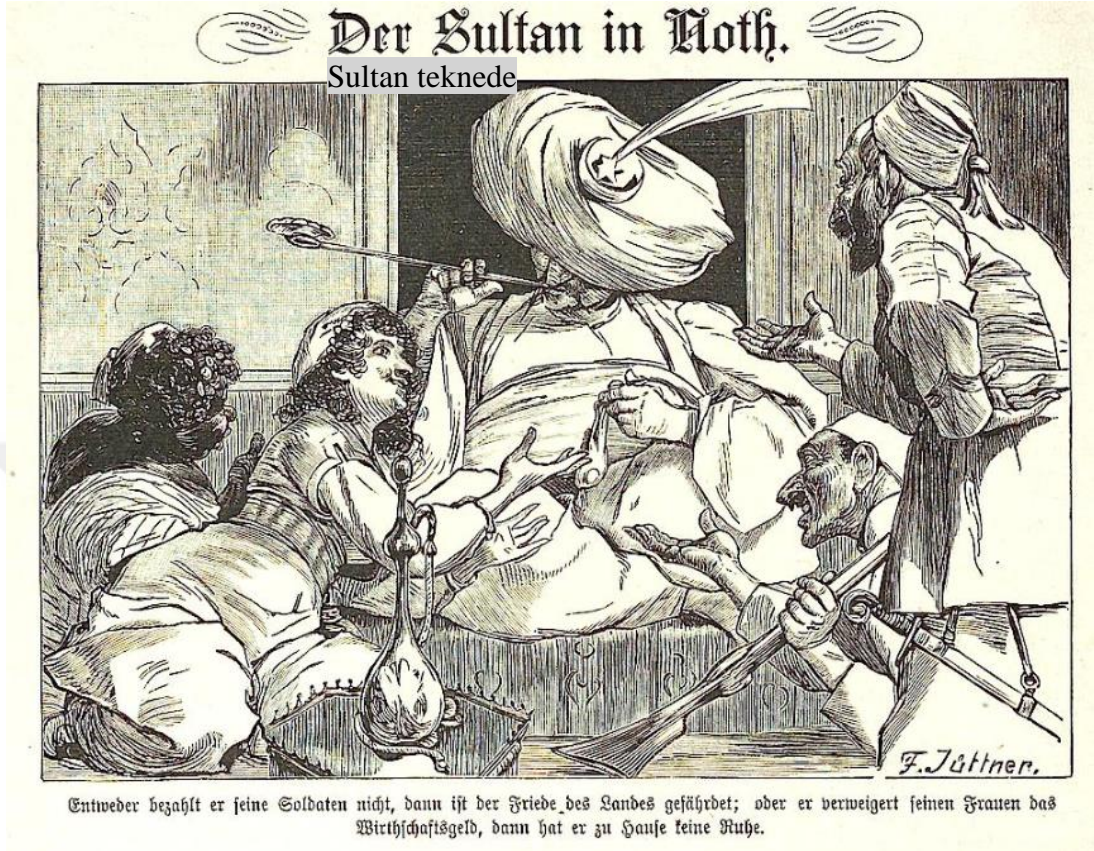
JUL 1888

Askerlerin parasını vermezse, ülkenin huzur ve güvenliği tehlikeye girecek;
şayet haremdaki kadınların parasını vermezse bu sefer de evdeki huzuru bozulacak.

4.4.1. Osmanlıda Sık Padişah Değişimi

JUL 1888

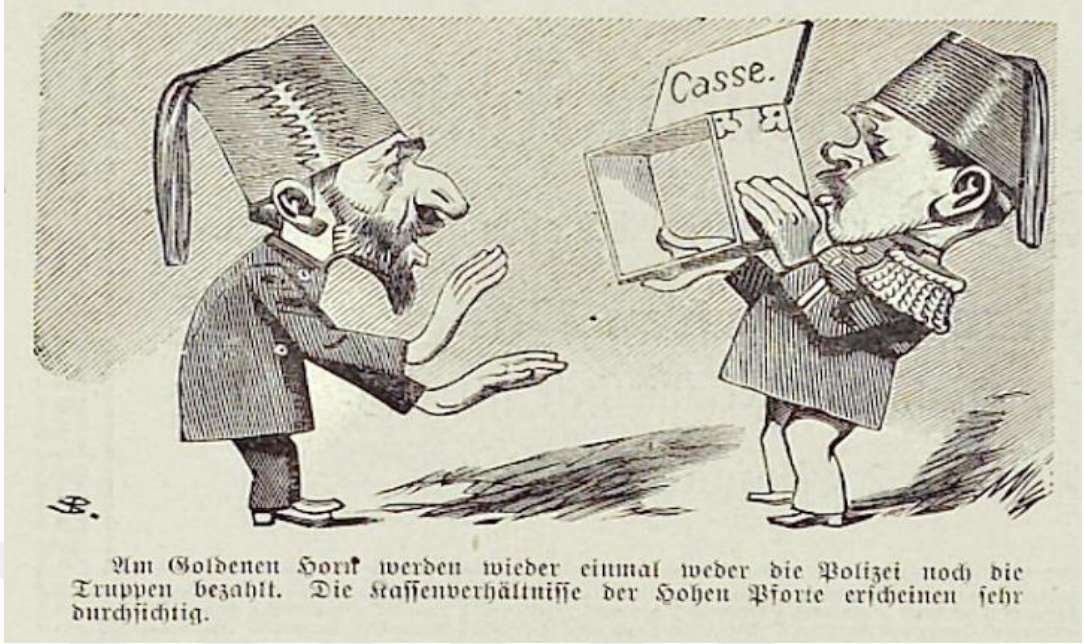
Askerlerin parasını vermezse, ülkenin huzur ve güvenliği tehlikeye girecek; şayet haremdeki kadınların parasını vermezse bu sefer de evdeki huzuru bozulacak.

Sirk Oyunu

Avrupa’da erkekler tarafından oynan “Grande Voltige” diye bilinen at sırtında oynanan uzuneşek oyununa benzer bir gösteri oyunu gelecek kıştan itibaren emir eri kostümü yerine Türk sultanlarının kostümüyle sergilenecek.
(Burada Padişahların değişimi hicvediliyor)

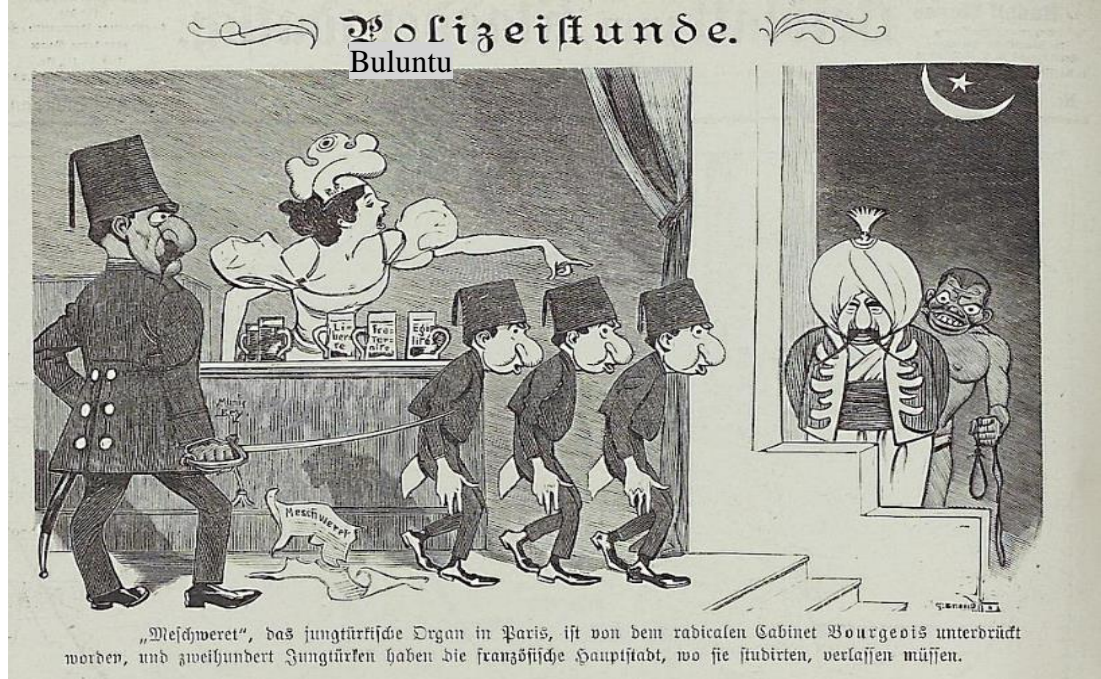
SEP 1899

Haliç (Altın Boynuz)de yine ne polise ne de askere ödeme yapılmayacak. Yüksek makamlardaki kasa ilişkileri çok şeffaf.

4.4.2. Osmanlıda Harem

APR 1896

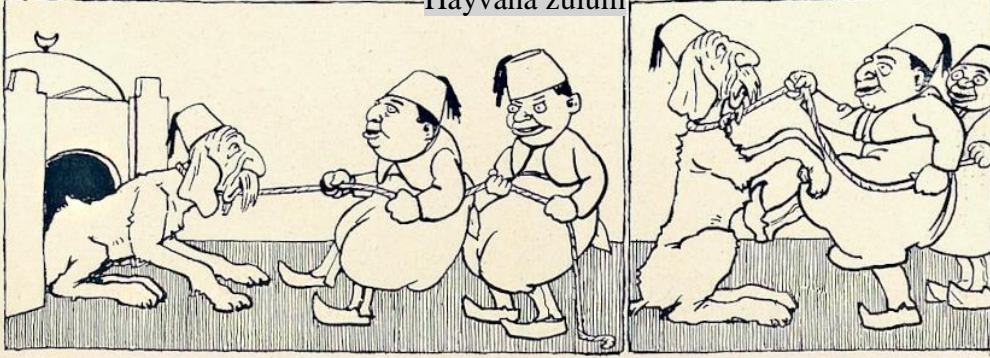

Paris'teki "Messkılıç" adlı Jön Türkler çetesi, Bourgenis hükümeti tarafından gözaltına alındı ve 200 Jön Türk öğrenim gördükleri Fransa başkentinden sınır dışı edildi. (İttihat ve Terakki Cemiyeti üyelerinin saf dışı bırakılması)

Öfkeli Jön Türkler ve cesur sultan
Die böien Jungfürken und der brave Sultan

(Eine Tieraußerei)

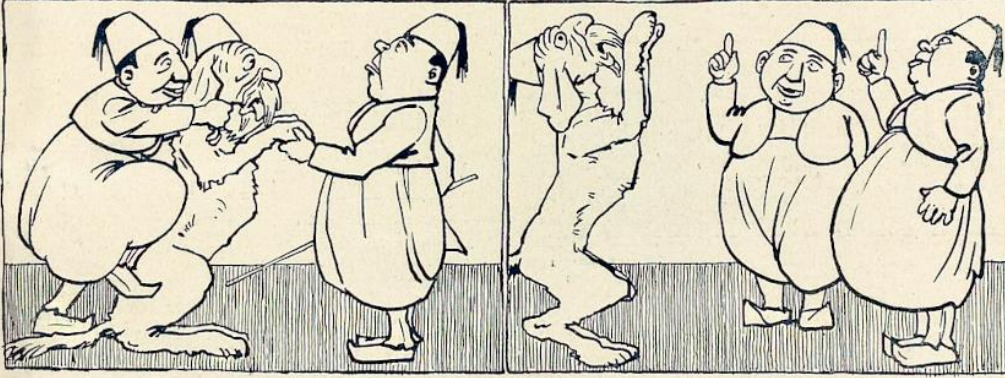
Hayvana zulüm

So, Sultan, nun komm' mal raus!

Modi' schön! -- Bring' dich in Verfassung!

Evet, sultan, söyle dışarı gel bakalım! Şöyle akıllı ve uslu bir şekilde gösterini yap!

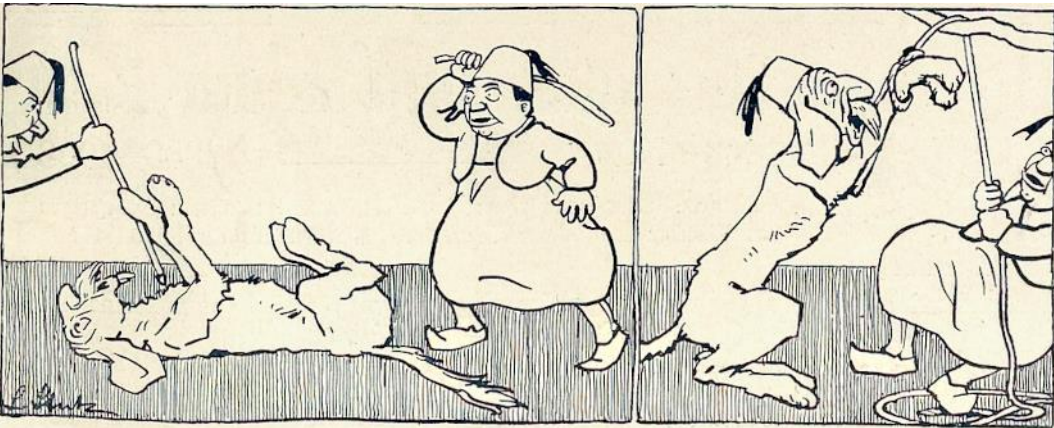

Immer noch schöner, Sultan!

Gut Sultan! Und nun hübsch schwören, daß du immer so schön
bleiben wirst!

Daha güzel sultan, daha güzel
yapmalısın!

Güzel sultan! Şimdi, hep böyle akıllı
olacağına söz ver!

Wart' du Bieft, du --

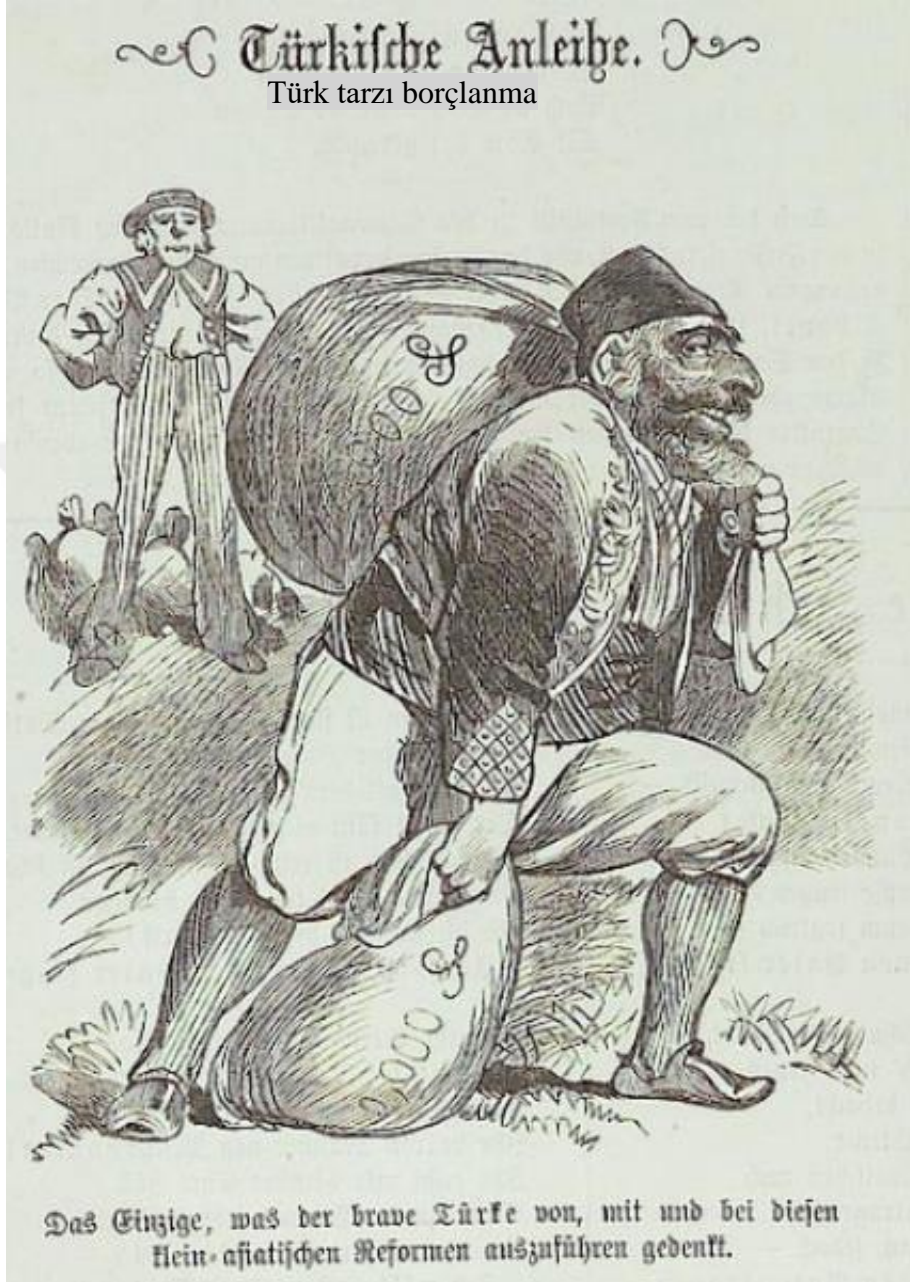
mußt dran glauben!!

Sırtının üzerinde dur ve öyle bekle,
yoksa yersin dayağı

Söylediklerimize uymalısın!

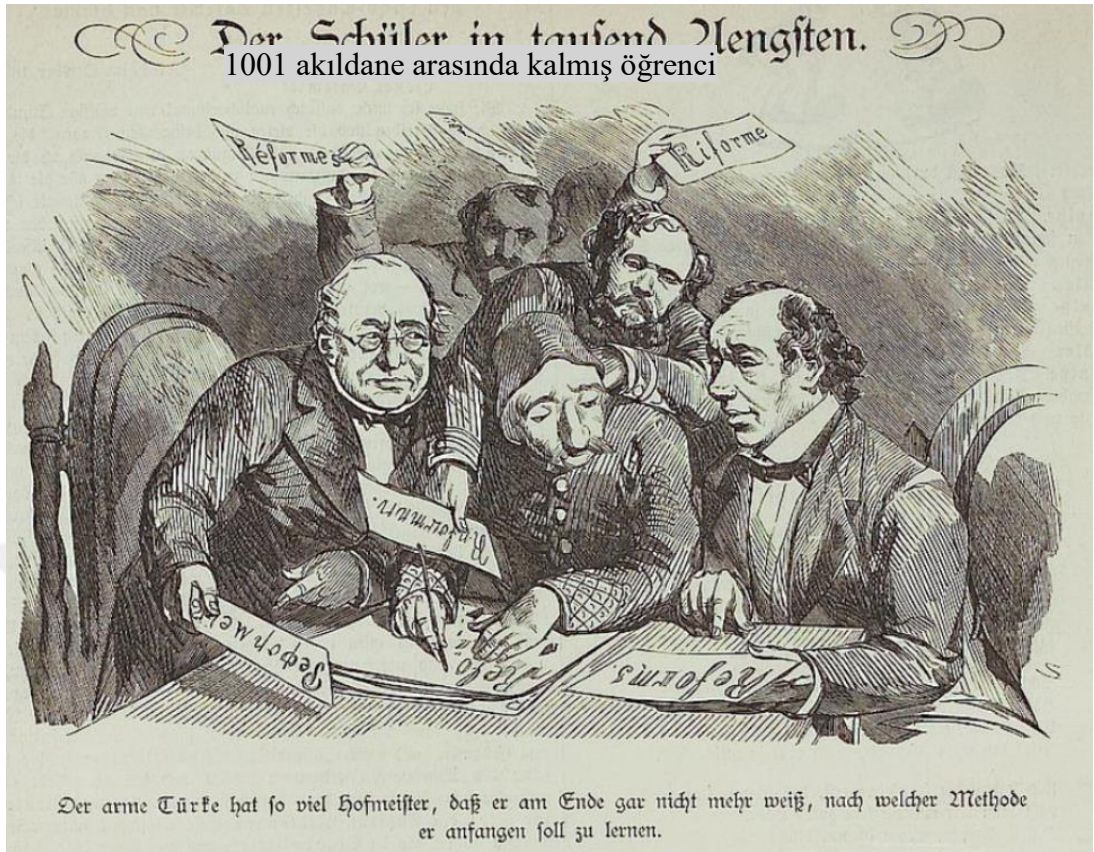
4.4.3. Osmanlı ve İtaat Terakki

SEP 1878

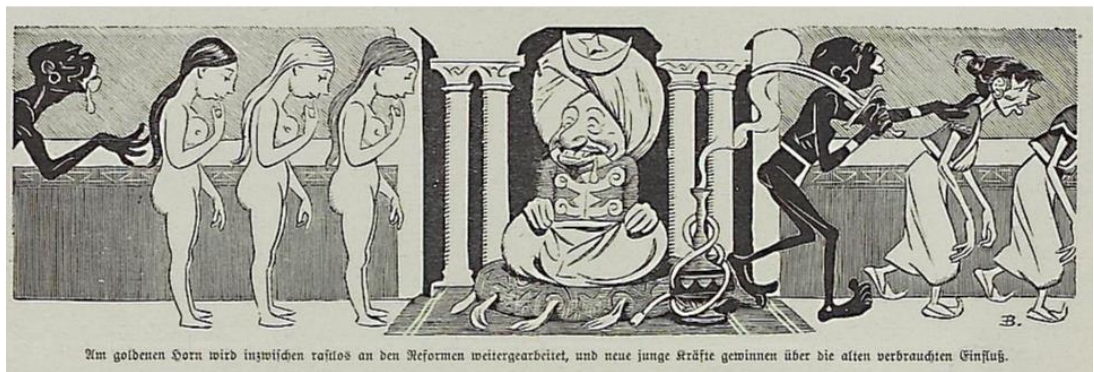
Sözümüzden çıkmayan Türk'ün bu Küçük Asya'da (Anadolu'da) yaptığı ve reformlarla yapmayı düşündüğü tek şey borç almak.

NOV 1878

Zavallı Türk'ün o kadar çok akıl hocası var ki, hangisinin dediğine göre reformları yapacağına karar veremiyor.

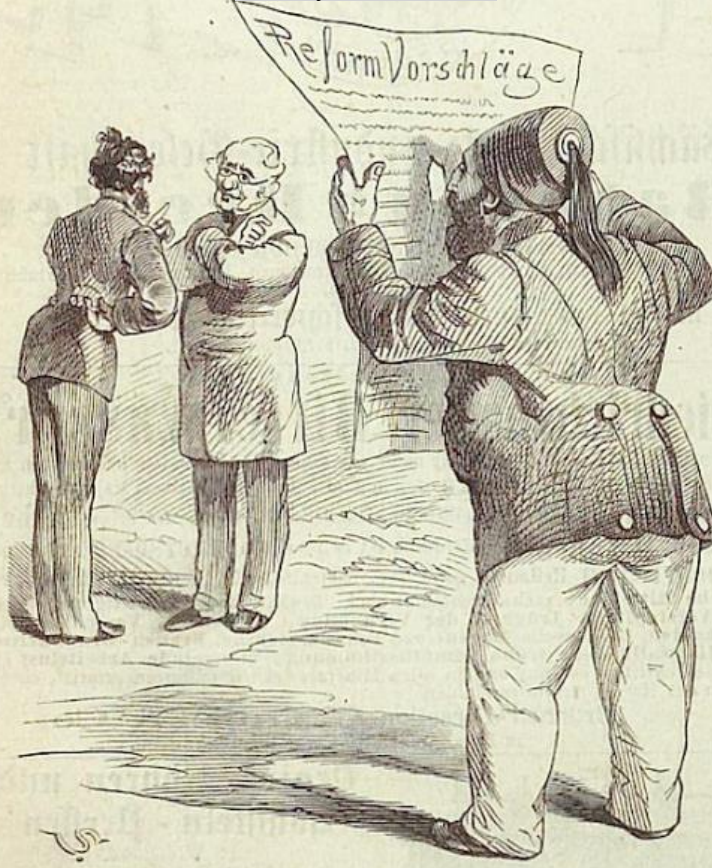
DEZ 1896

Boğaz'da reform çalışmalarına aralıksız devam edildi ve genç reformistler eski muhafazakârlara karşı güçlendi.

Er kann sich aber auch täuschen!

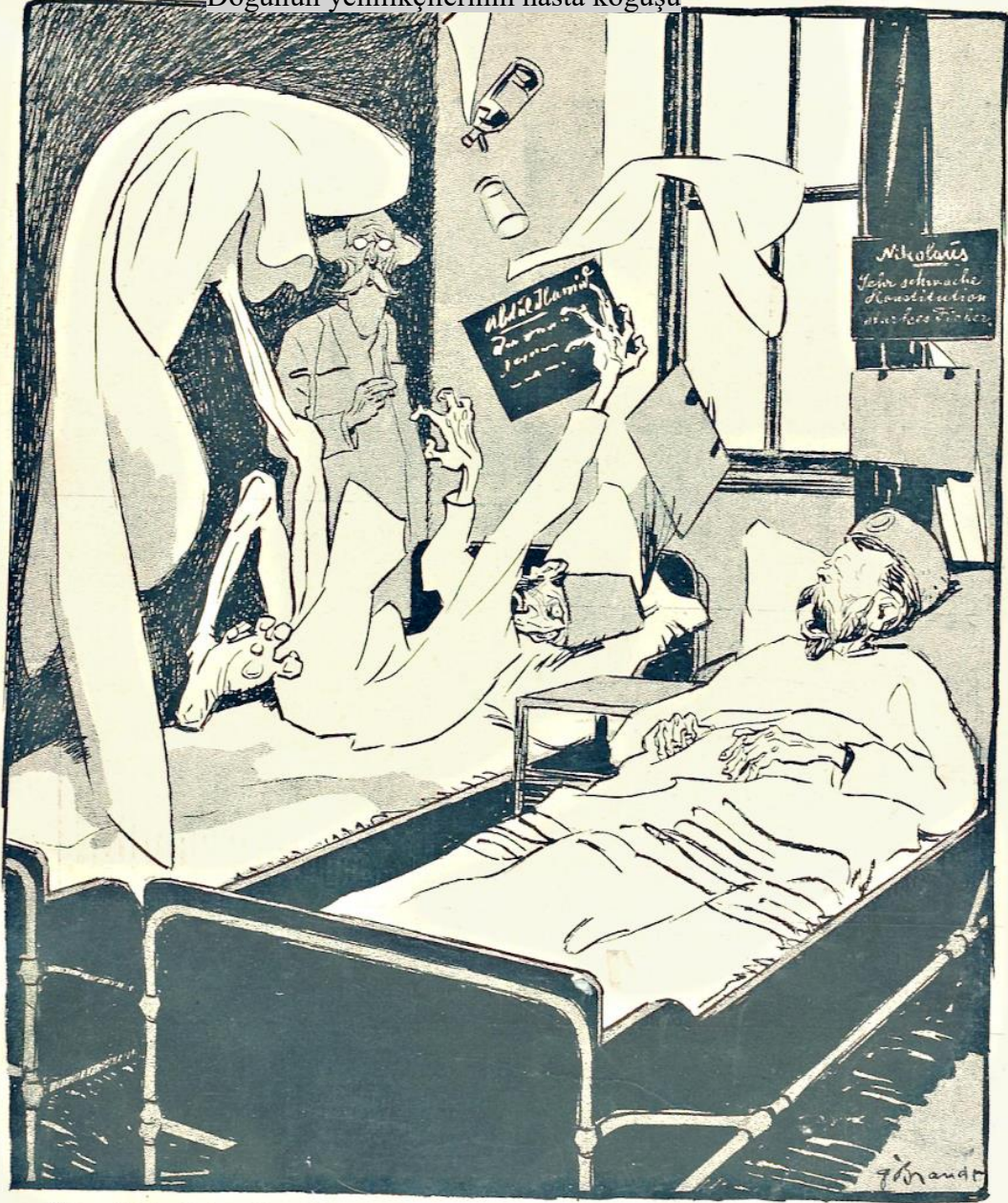
Yanılıyor da oalbilir

Der Türke glaubt durch eine Lücke in den Reform-Vorschlägen zu bemerken, daß Rußland und Oesterreich nicht ganz einig sind, und hofft mit einem blauen Auge davonzukommen.

Avrupalı iki Diplomat kendi aralarında konuşurken, Abdülhamid de gizlice onları dinliyor: Diplomatlar: “Türk (Abdülhamid), reform önerilerindeki bir boşluktan Rusya ve Avusturya’nın tam olarak uzlaşmadığını fark edip, bu reform vaatlerinden daha az zararla kurtulmayı umuyor.”.

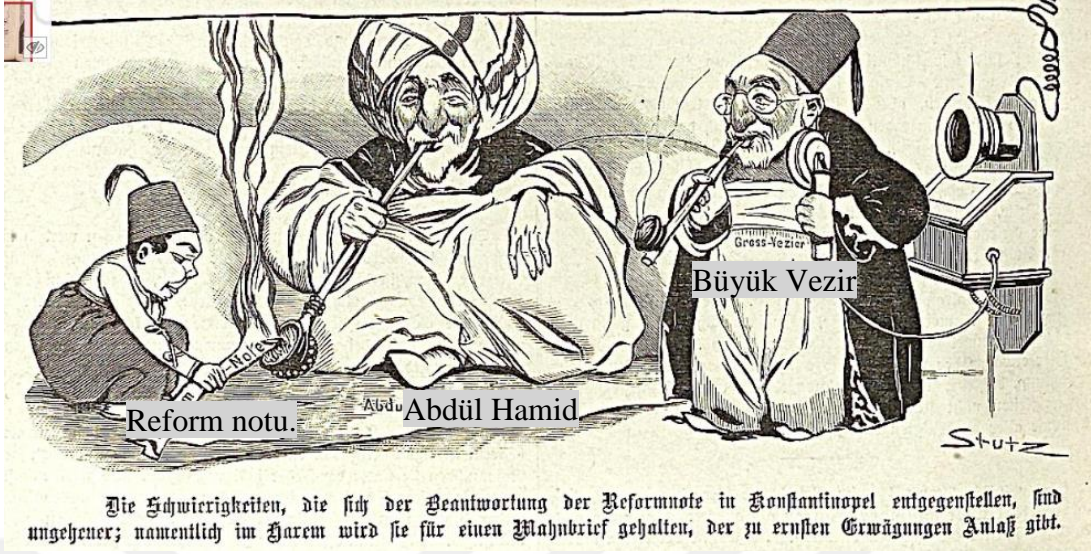
Im konstitutionellen Krankenaal des Oitens Doğunun yenilikçilerinin hasta koğuşu

Der russische Bettnachbar: „Komisch, dem ist die konstitutionelle Einspritzung auch nicht gut bekommen!“

Rus oda arkadaşı: Çok garip ama vurulan anayasa enjeksiyonu da ona iyi gelmedi.

NOV 1903

Die Schwierigkeiten, die sich der Beantwortung der Reformnote in Konstantinopel entgegenstellen, sind ungeheurer; namentlich im Harem wird sie für einen Mahnbrief gehalten, der zu ernstern Erwägungen Anlaß gibt.

İstanbul hükümeti reformların hayata geçirilmesini çok zor olacağını düşünüyor, özellikle de haremde ne tür yenilikler yapabilecekleri hususunda kara kara düşünüyorlar.

4.4.4. Osmanlı ve Reformlar

“Tanrının yeryüzündeki temsilcisi olarak doğmuş olmama rağmen:

Dünyevi aşk içerisinde nasıl da kaybolduğumu görünüz”

(İranlı sanatçı Şiraz’ın bir eserinden)

Keinige Anzeigen-Nachnahme
der Annoncen-Expedition für
sämtliche Zeitungen Deutsch-
lands und des Auslandes

Beiblatt zum Kladderadassch

Anzeigenpreis für die vier-
gehaltene Nonpareille-Beile
oder deren Raum Mark 1.00
Bei Wiederholungen Rabatt

RUDOLF MOSSE

Breslau, Köln a. Rh., Dresden, Düsseldorf, Frankfurt a. M., Halle a. S., Hamburg, Leipzig,
Magdeburg, Mannheim, München, Nürnberg, Prag, Stuttgart, Wien, Zürich und

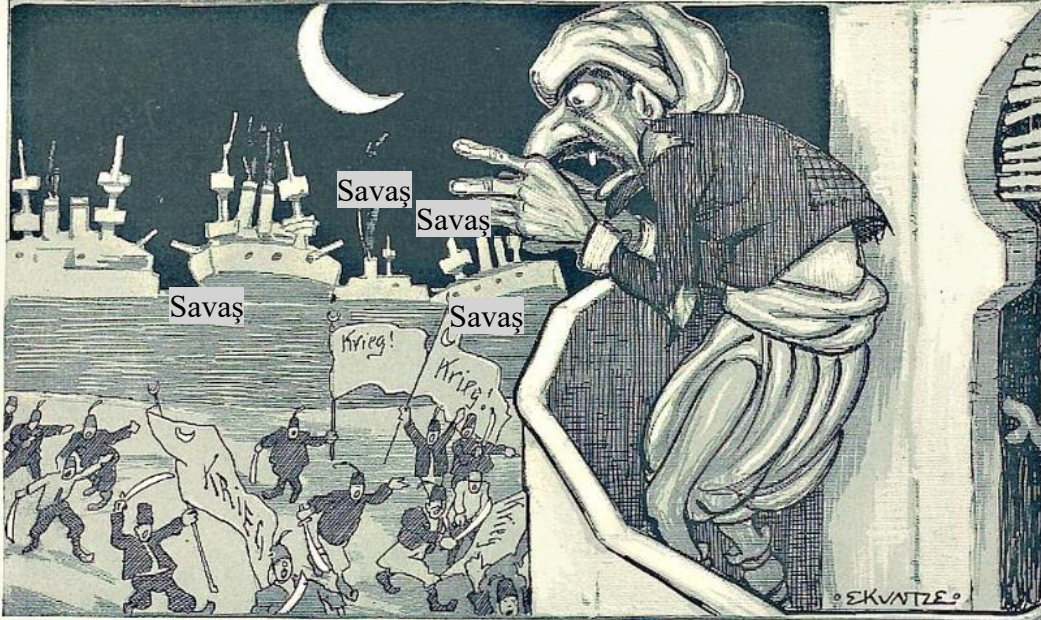
IN BERLIN SW19

Nr. 34 Drittes Beiblatt

Berlin, den 22. August 1909

LXII. Jahrgang

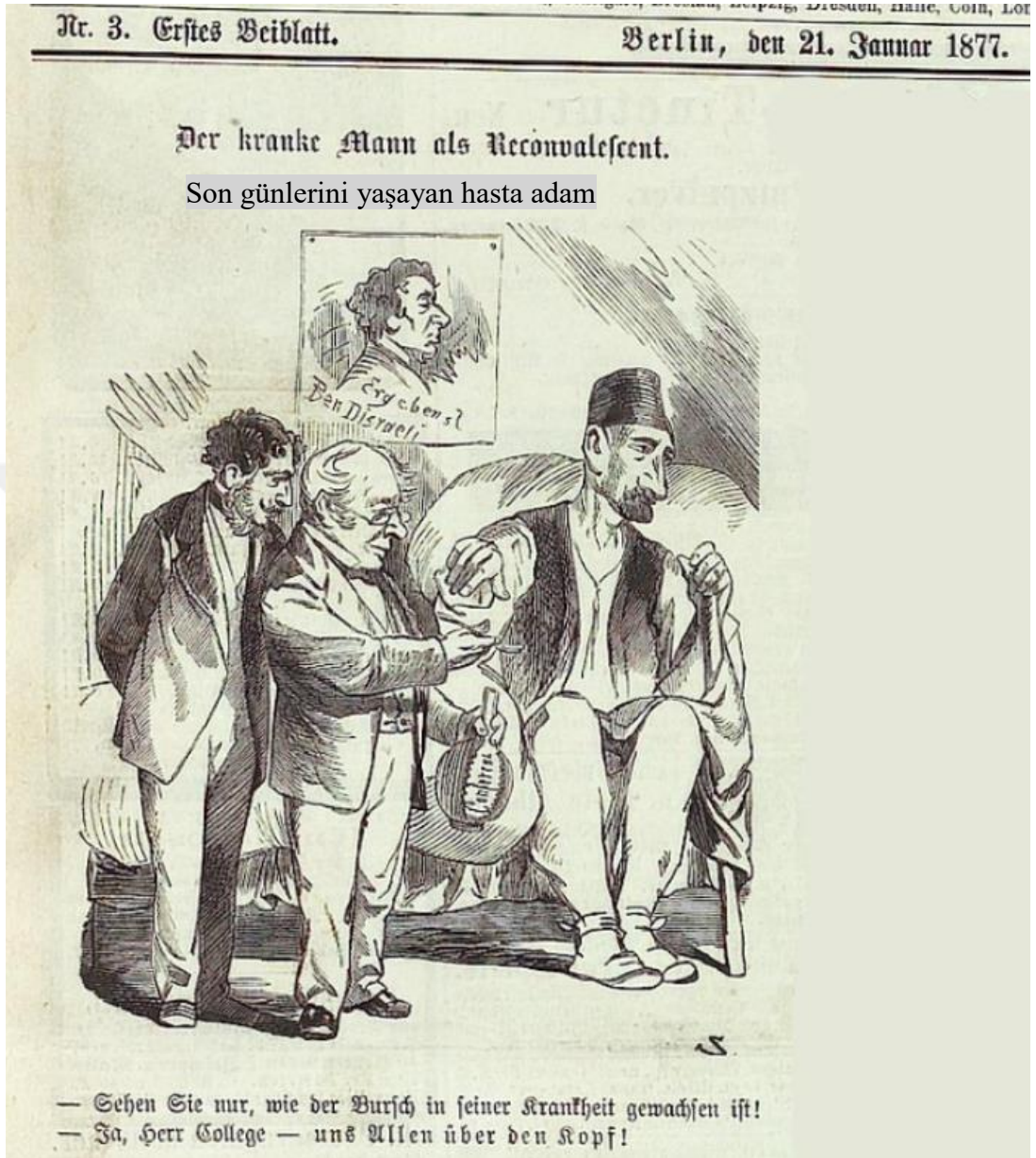
Türk minaresinden yatıştırıcı duyuru Beruhigende Versicherungen vom türkischen Minarett

„Allah ist groß, aber der Dalles ist viel größer! Wer pumpt dem Propheten? Darum Friede, Friede, Friede!“

Cami minaresinden göstericilere duyuru yapılır: “Allah büyük, kışkırtıcılar da az değil!” “Şeytana uymayın, barış, barış!” diye bağırın!

4.5. Hasta Adam Osmanlı

- Baktığınızda, hastalığın ne kadar hızla ilerlediğini göreceksiniz!
- Evet, dostum, hastalık vücudun her yerini sarmış!

JUN 1887

İsteyenlere istedikleri konfor sağlanıyor. Sultan içinde bulunduğu koşullardan memnun ve ayrıca yanında başka hastaların bulunmasına seviniyor.

Die Flottendemonstration.

Donanma tatbikatı

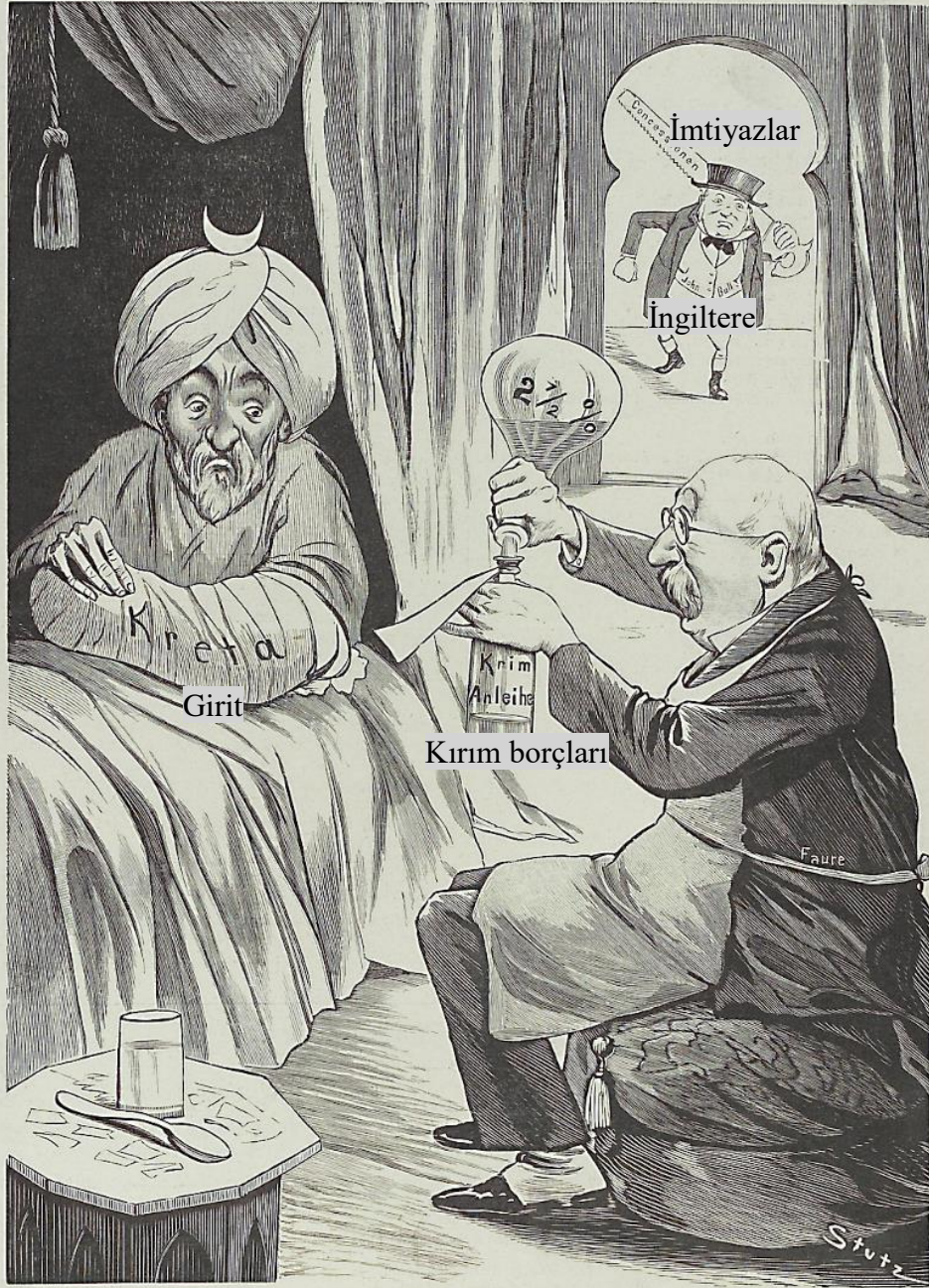
Der kranke Mann: Aber meine Herren, ich bin ja noch nicht todt!

Hasta Adam (Osmanlı): Ama sevgili beyler (alacaklılar), ben henüz ölmedim ki!

AUG 1896

Gilfe in der Noth.

Für die Erlaubniß, die vierprocentige Krimanleihe in eine zwei-
undhalbproucentige umzuwandeln zu bitten, soll der Sultan dem Lord
Salisbury neue Concessionen für Kreta versprochen haben.
Daily Chronicle.

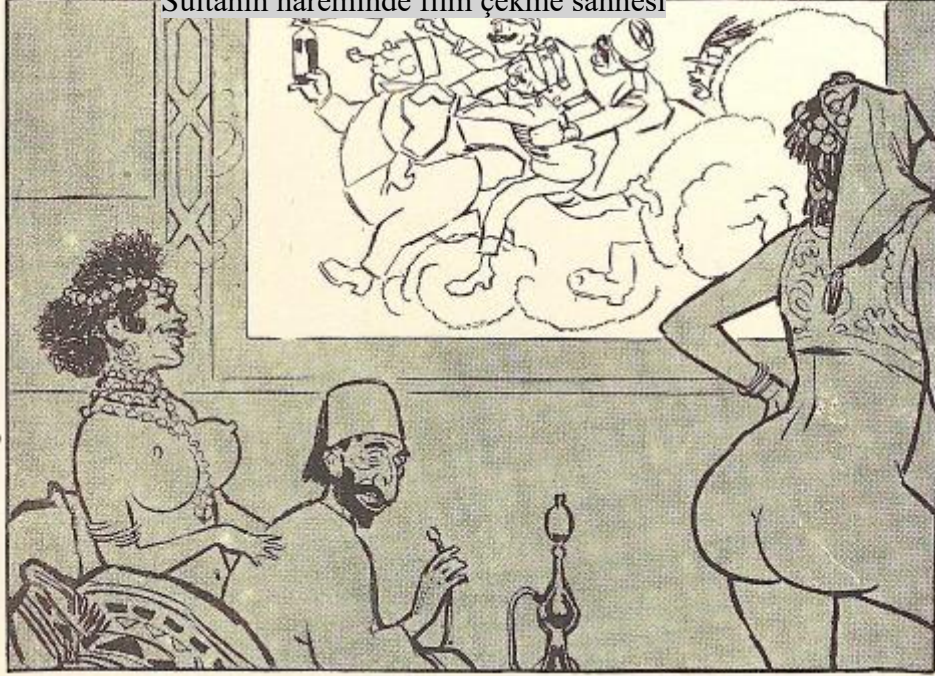
„Sind Sie schon außer Gefahr?“
„Noch nicht; der Doctor will mir noch einen Besuch abstatten.“

“Tehlikeyi atlattınız mı?”

“Daha kurtulamadım; doktorum beni bir kez daha görecek.”

Der Kinematograph im Harem des Sultans

Sultanın haremında film çekme sahnesi

Harem ağası: Büyük Bey (Abdülhamid), Avrupalıların yeni icatlarını kullanmayı çok seviyor. En çok da kamerayla “hasta adama ilacı kimin götüreceği” sahnesini çekmeyi çok seviyor.

Wöchentliche Anzeigen-Einnahme
bei **Rudolf Mosse**
Annoncen-Expedition
für sämtliche Zeitungen
Deutschlands u. d. Auslandes
in Berlin SW., Breslau, Köln a. Rh., Dresden, Düsseldorf, Frankfurt a. M., Halle a. S., Hamburg, Leipzig, Magdeburg, Mannheim, München, Nürnberg, Prag, Stuttgart, Wien, Zürich.

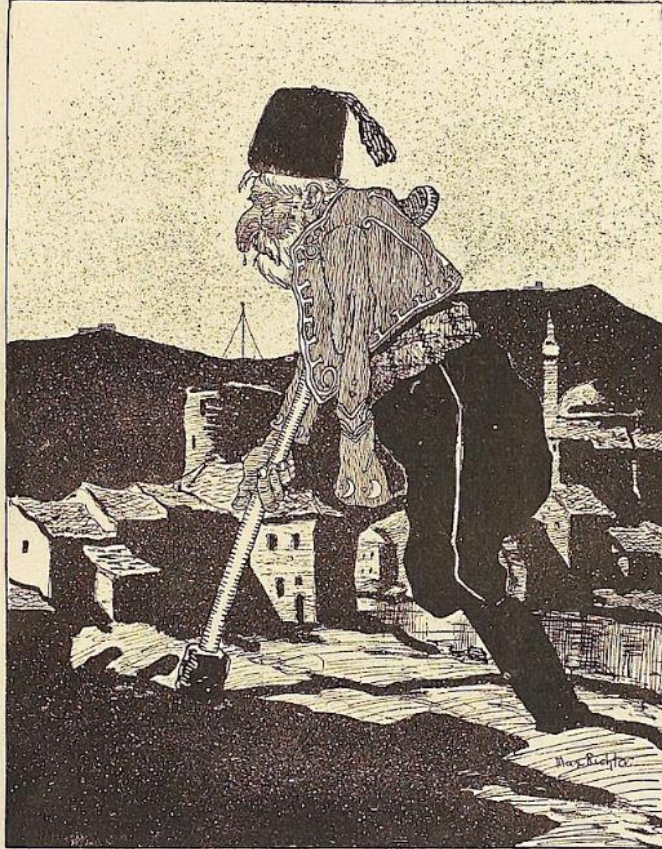
Beiblatt zum Kladderadatsch

Anzeigepreis
für die
4-gelbte Seite
oder deren Raum
Mark 1.—

Nr. 44 Drittes Beiblatt

Berlin, den 1. November 1908

LXI. Jahrgang

Der kranke Mann geht zur Moschee, um sich „gesundbeten“ zu lassen

Bildung auf allen Gebieten des Wissens sowie gründliche Fachausbildung für Kaufleute, Bankbeamte, ferner Gymnasial-, Realgymnasial-, Oberrealschul-, Handelsschul-, höh. Mädchenschul-Bildung, sowie Vorbereitung z. Zehnjähr.-Freiw., Präparanden-, Seminar-, Lehrrinnen-, Mittelschullehrer-Prüf. u. sämtl. Beamtenbeamten-Prüf. durch die 30 verschiedenen Selbstunterrichtsrichtige nach der Methode Busch. Prospekte u. Anerkennungschr. über jedes Werk gratis u. fr. — Ansichtssend. Bonnes & Haehfeld Potsdam-C

Gänseleber-Pasteten

in Terrinen, Blechdosen u. Krusten, Parfaits, Aspics etc. in hervorr. Qual. vers. die Pasteten-Fabrik von A. Gänze, Hoflieferant, Ohlau i. Schlesien.

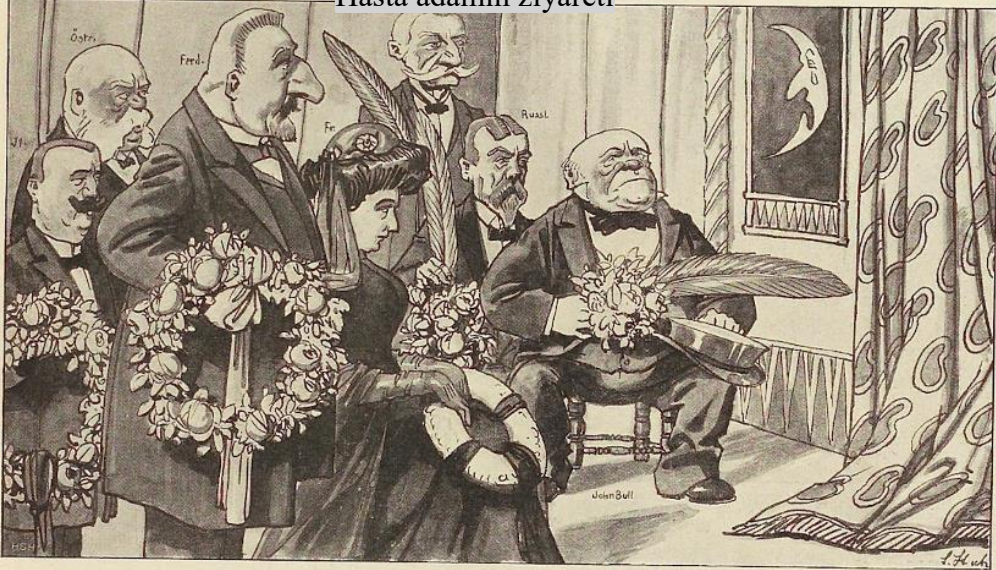
Versenden gratis neuesten Katalog
alter Violinen, Violen, Cello
mit Original-Illustrationen berühmter italienischer Meister. Fachmännische Bedienung, volle Garantie, reelle Preise. Tausch, Gutachten. Atelier für Reparaturen.
Hamma & Co.,
Grösste Handlung alter Meister-Instrumente,
Stuttgart.

Herbildung zur Einjähr., Prima-

Hasta adam "sağlığına kavuşma" dileğinde bulunmak için camiye gidiyor.

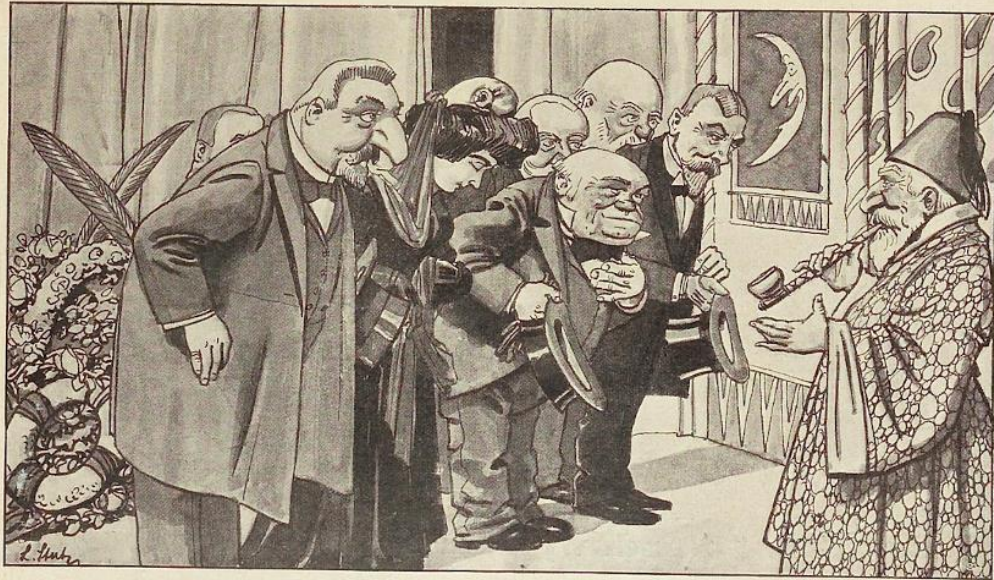
Beim kranken Mann

Hasta adamın ziyareti

Tieferchüttert erwägen die Leidtragenden bei sich, was für sie bei der Teilung der Erbschaft abfallen wird,

Mirasın paylaşımından kendilerine ne kadar pay düşeceği konusunda Avrupalı para babaları çok derin kaygı duyuyorlar.

Um so herzlicher fallen bei veränderten Umständen ihre Glückwünsche zur Genehung aus.

Değişen durumlara göre, onların iyi dilekleri de farklılaşıyor.

4.6. Osmanlının Saflığı

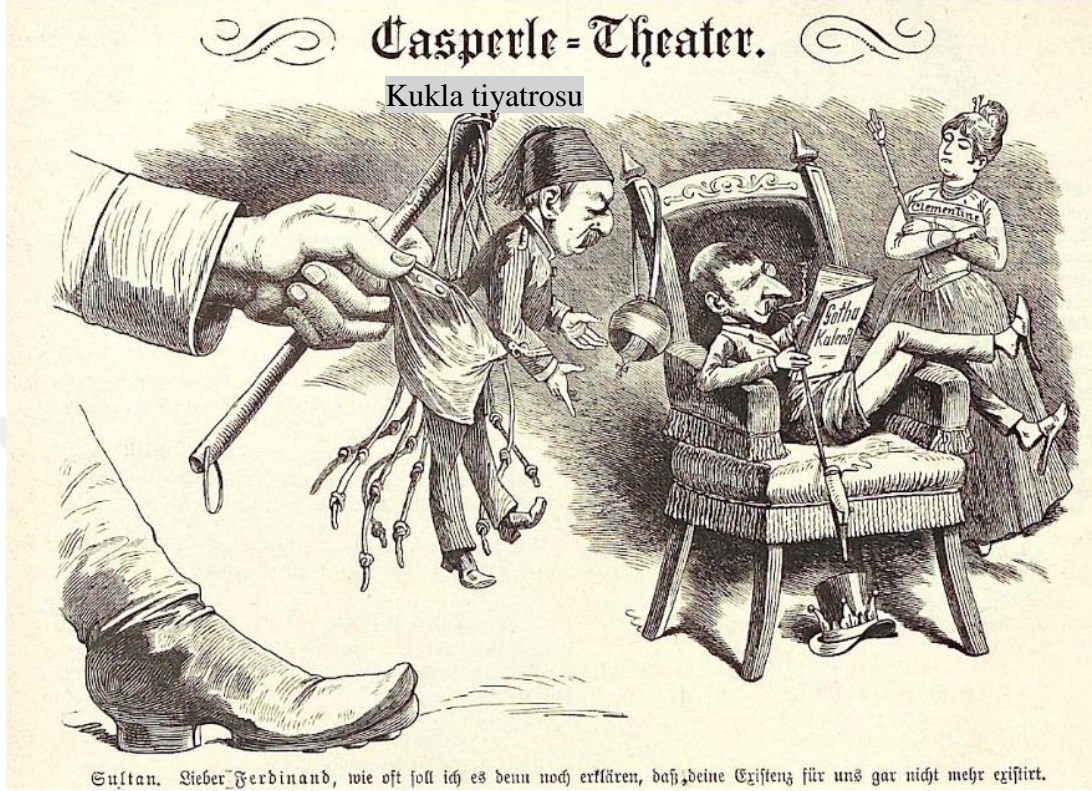
SEP 1879

Aptallar ölmez. Türkler nihayet kendilerine %40 faiz oranıyla 500.000 Lira borç verecek birilerini buldular. 250.000 Lira faiz ödeyecek olmalarına rağmen, yanındakilere hala kimin kandırılan olduğunu soruyorlar.

4.6.1. Batının Kuklası Osmanlı

MÄR 1888

Sultan: Sevgili Ferdinand, senin varlığının bizim için sona erdiğini sana daha kaç kez açıklayacağım. (Süper güçlerin Osmanlıyı kukla olarak kullanıp Bulgarlara ders vermeleri hicvedilmiş)

4.6.2. Osmanlının Duyarsızlığı

DEZ 1879

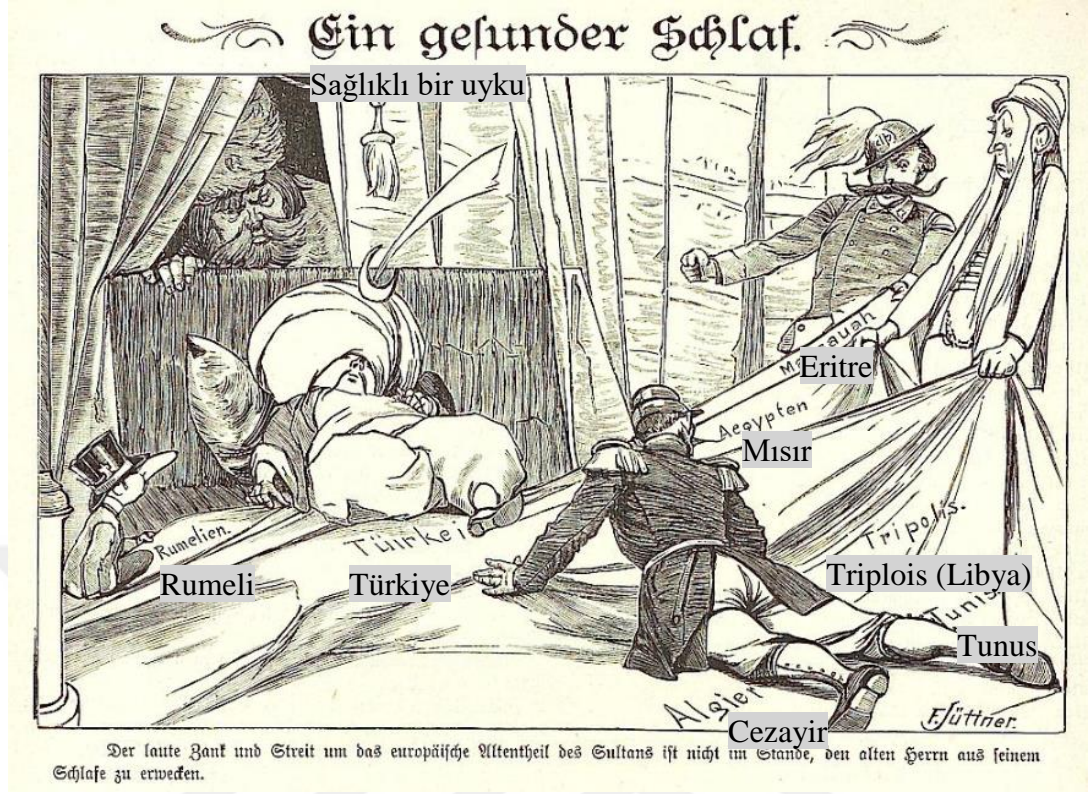
Padişahın sakinliğı takdire değer. Berlin antlaşmasının kararları unutulmasın diye, gelişmiş ülkeler her gun hatta her saat elçilerini gondererek sultanı rahatsız ediyorlar. Şimdiye kadar bir kez bile kabalaşmadı.

DEZ 1885

Divanının üzerine rahat bir biçimde uzanmış olan sultan, gazetelerden Balkan ülkelerindeki karışıklığa dair haberleri okuyor. “Bu olayla ilgimin olmaması ne de iyi” diye kendi kendine söyleniyor.

AUG 1888

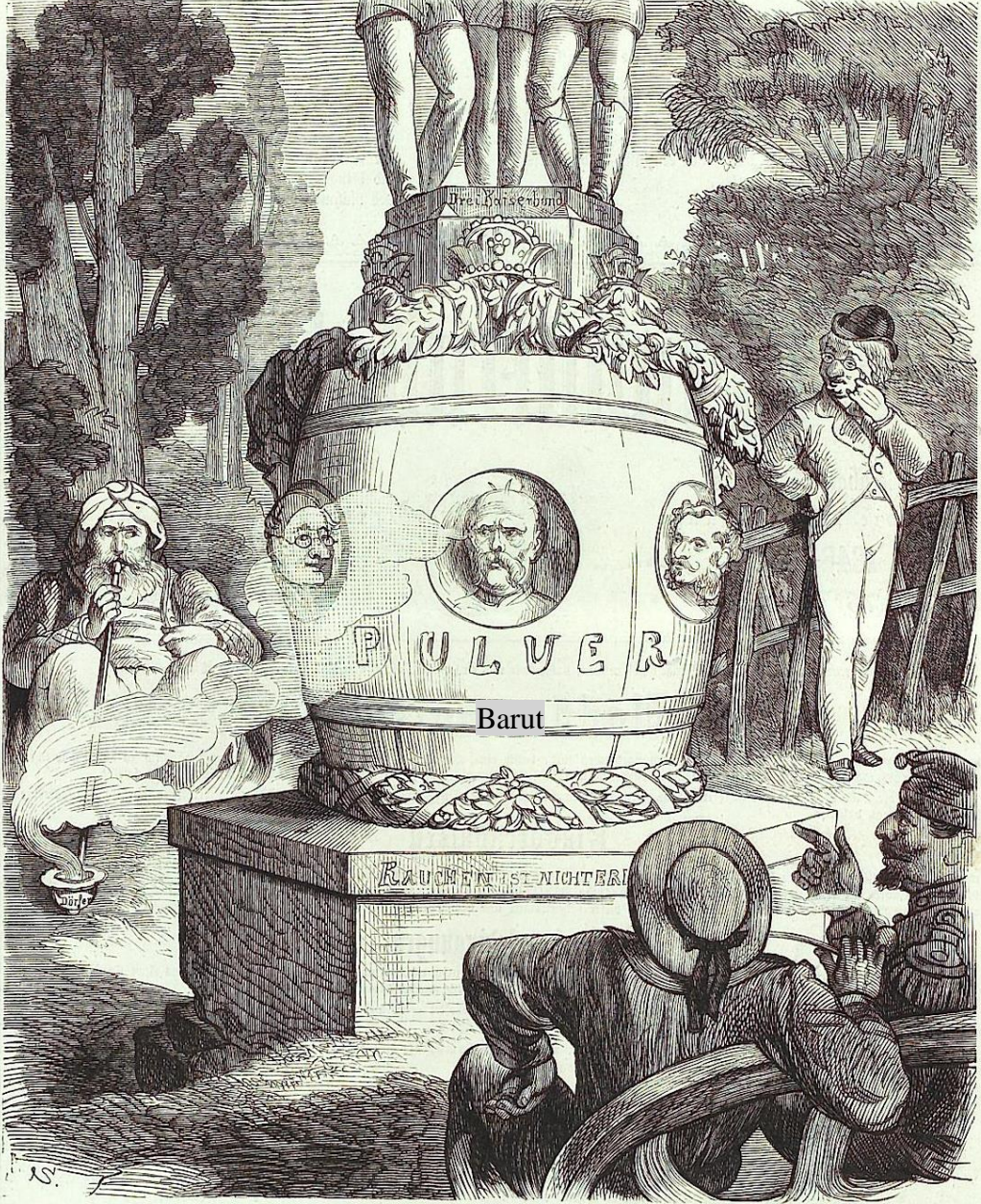

Yüksek müzik gürültüsü ve Avrupalıların paylaşmadan sonra padişahın sorumluluğunu kimin alacağı konusundaki tartışmaları bile sultanı uykusundan uyandıramıyor.

SEP 1876

Die orientalische Frage kann sehr leicht das Dreikaiserbündniß sprengen!

Doğu sorununda üç imparatorun anlaşması çok kolay sabote edilebilir.

Das Postament ist allerdings für Kriegszeiten ein wenig feuergefährlich. Was aber der Türke mit seinem Mordebrennen nicht entzünden konnte, wird er doch mit seiner Friedenspeife nicht in die Luft sprengen!

Gergin zamanlarda aslında bahçede böyle heykeller bulundurmak çok tehlikeli. Ama bizim Türk sultanı, bir sepet ateşleyici ile bunu patlamadıysa, pipo ateşinden infilak etmez. Korkma!

4.6.3. Osmanlının Çaresizliği

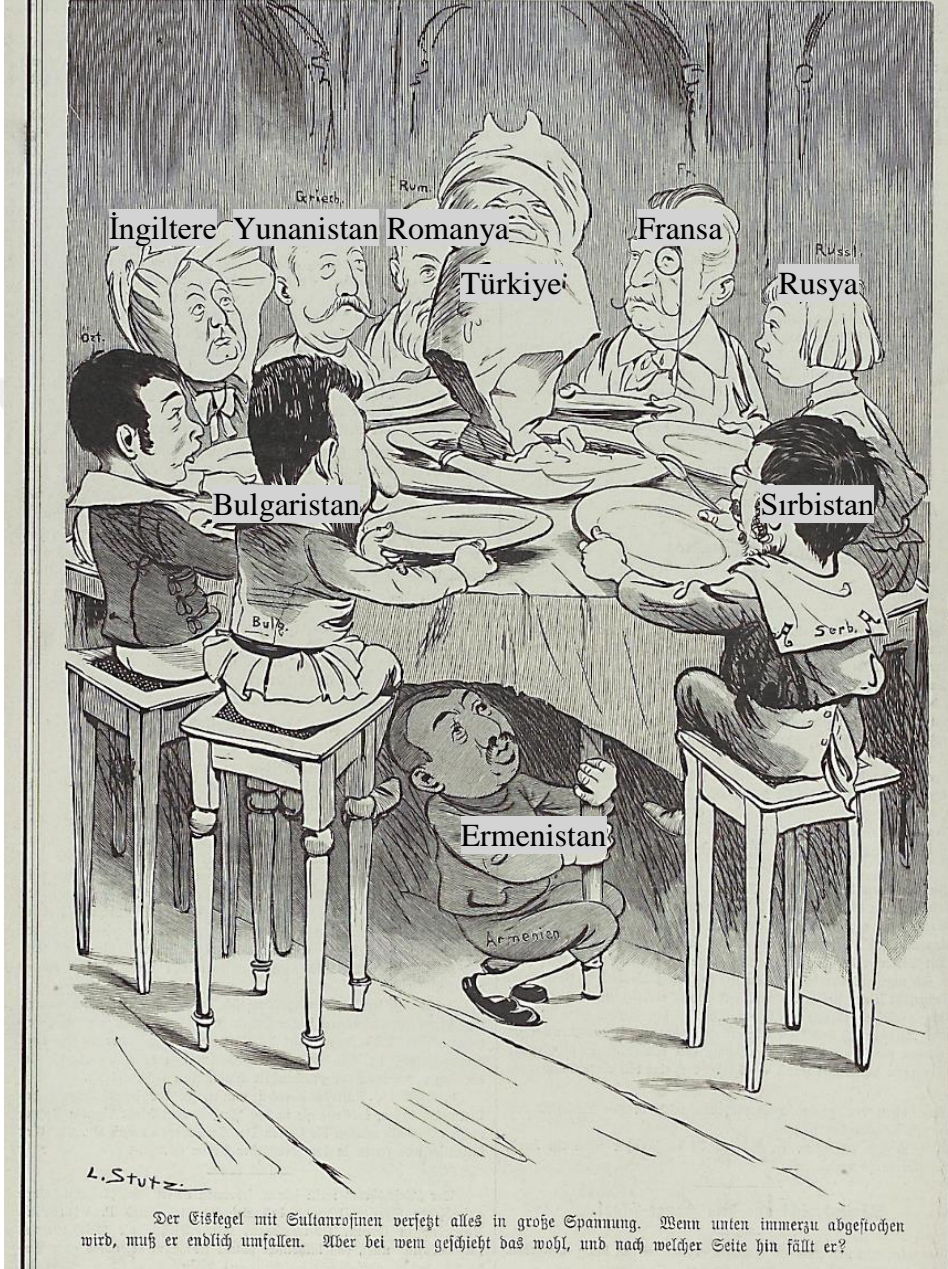
JUL 1900

Yaşlı hasta adam: Sakin olun. Onlar size bir şey yapmayacak. Ben yıllardır buradayım ama halimden de memnunum, doktorlar bana ne yapacakları konusunda fikir birliğine varamadılar.

Aus der europätschen Kindergesellschaft.

Avrupalı çocuk topluluğundan

Sultanın dondurmadan yapılmış heykeli herkesi heyecanlandırıyor. Altan dürttüğçe bir tarafa devrilecek. Ancak kime doğru ve hangi tarafa düşeceği belli değil. (Osmanlının paylaşımı hicvedilmiş)

JUN 1880

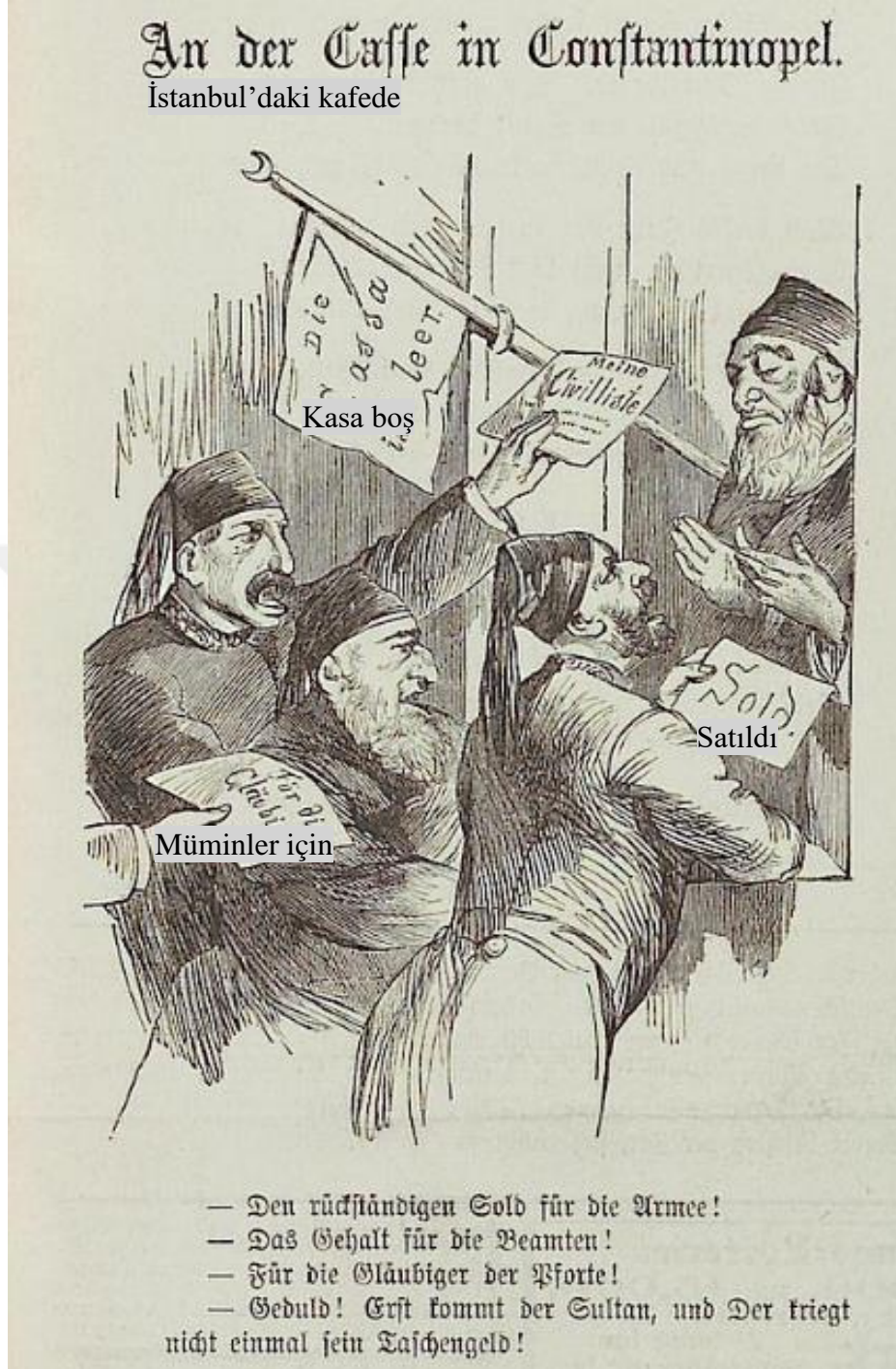
Sultanın İngiliz hükümetinin isteklerini okumaya izin vermediği görüşü yalan. Tam aksine sultan bu talepleri sessizce okumalarına izin verdi. (Sultanın İngiliz taleplerini dikkate almaması hicvedilmiş)

JUL 1878

Bariş antlaşmasının (Berlin) imzalanması

Sona kalan her zaman son gülen (Türkler) olmuyor maalesef!

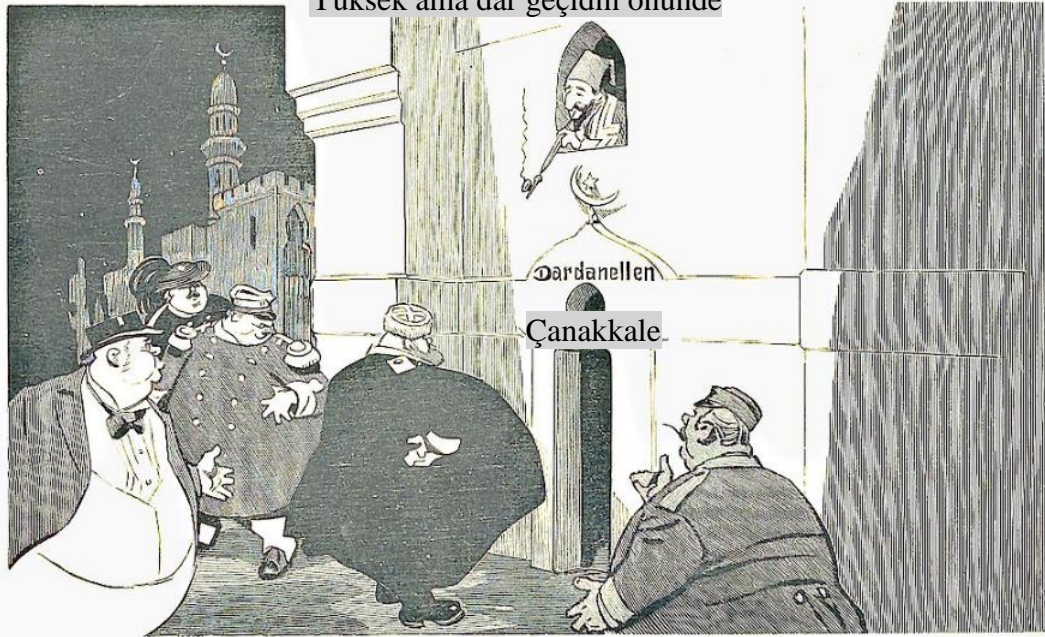

- Orduyu modernize etmek için altın lazım!
- Memur maaşları için para lazım!
- Müminler için sadaka!
- Sabırlı olun. Önce Sultan, ve o bile sadece cep harçlığını alacak!

DEZ 1905

Vor der hohen, aber schmalen Pforte

Yüksek ama dar geçidin önünde

Wollen die Herren nicht näher treten und ein Schälchen Mokka mit mir trinken?

Beyler, yanına gelip benimle bir fincan kahve içmek istemez misiniz?

NOV 1878

Zavallı Türk'ün o kadar çok akıl hocası var ki, hangisinin dediğine göre reformları yapacağına karar veremiyor.

DEZ 1898

Sultanın adamları, Haliç'te devlet bütçesini detaylı bir şekilde incelemeyi öğreniyorlar.

MAI 1876

(Kuklayı oynatan Alman İmparatorluğu, makasla ipi kesmeye çalışan İngiltere, sert bakışlı adam Rusya, ipin ucundaki yaşlı adam Osmanlı)

Türklerin kaderi

JAN 1877

Batılı güçler, Mithat Paşa'ya: Çorbayı içsene! Koşulları yeterince yumuşattık.

Mithat Paşa: Ben bu çorbayı içmem (ben bu koşulları kabul etmiyorum)

Hayır, bu çorbayı içmem (bu koşulları kabul etmem)

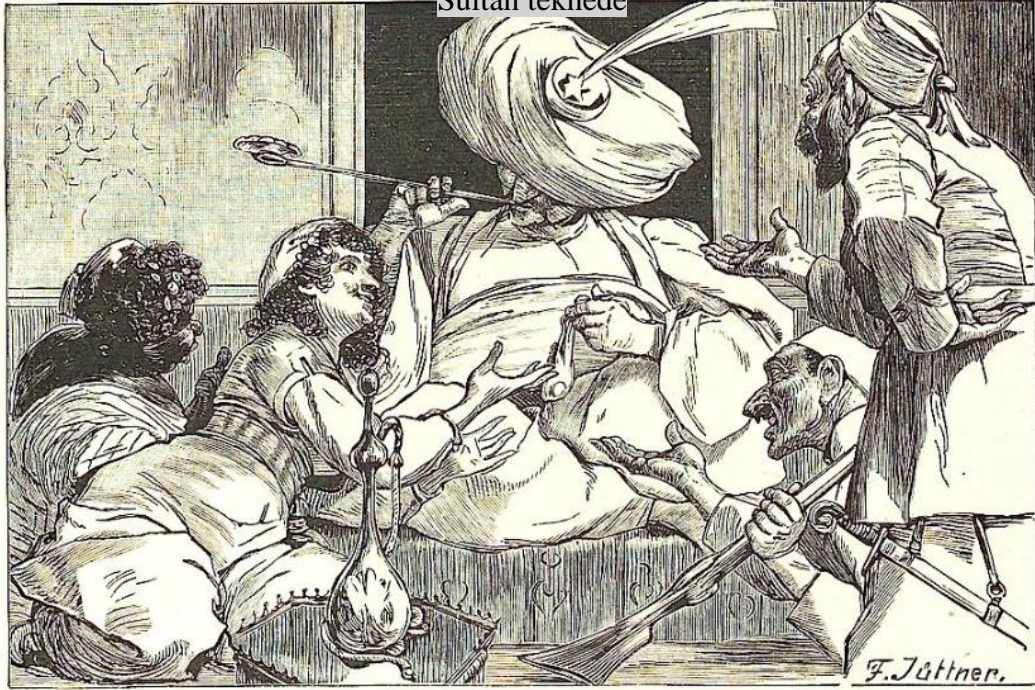
Ben senin çorbanı içmem (senin koşullarını kabul etmem)

Hayır, sizin çorbanızı hiç içmem (sizin koşullarınızı kabul etmem)

JUL 1888

Der Sultan in Noth.

Sultan teknedede

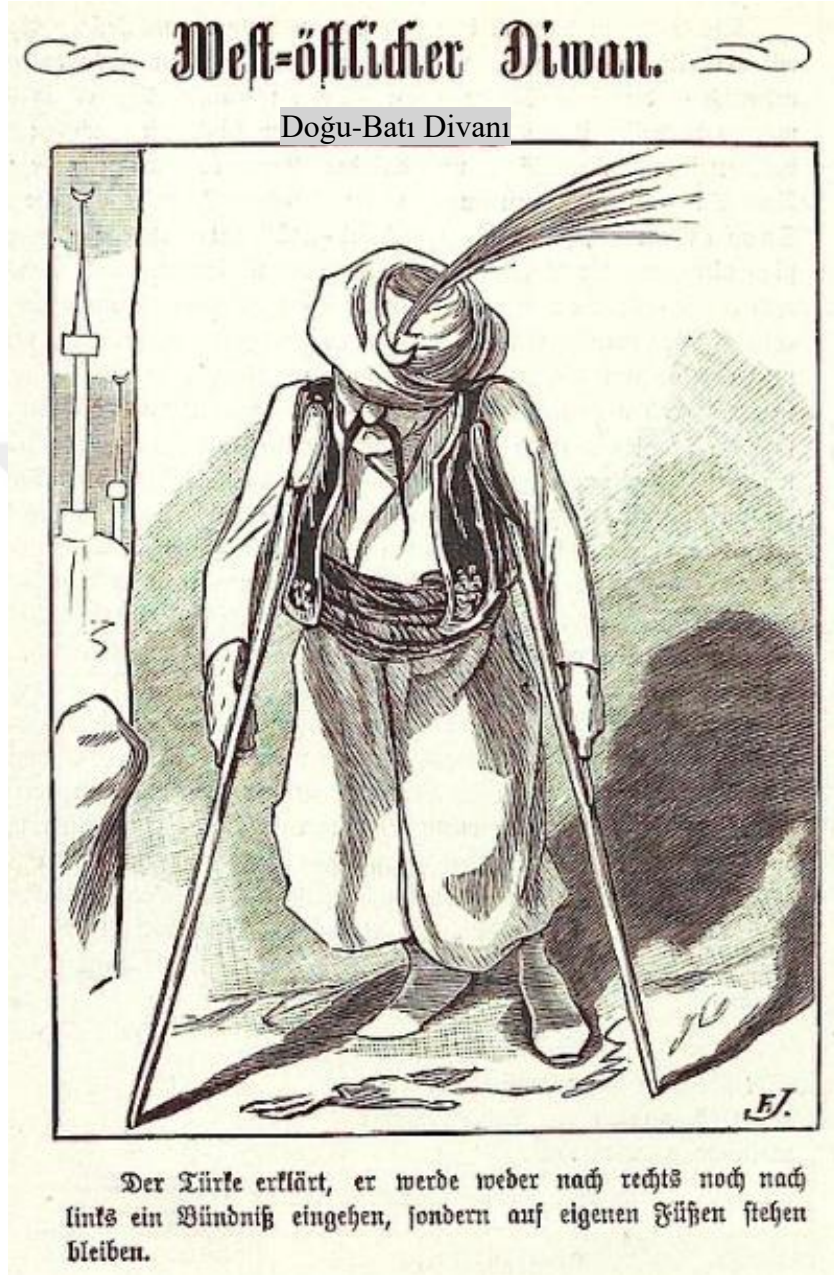

Entweder bezahlt er seine Soldaten nicht, dann ist der Friede des Landes gefährdet; oder er verweigert seinen Frauen das Wirtschaftsgeld, dann hat er zu Hause keine Ruhe.

Askerlerin parasını vermezse, ülkenin huzur ve güvenliği tehlikeye girecek; şayet haremdeki kadınların parasını vermezse bu sefer de evdeki huzuru bozulacak.

4.6.4. Osmanlının Denge Politikası

AUG 1889

Türkler ne sağda ne de solda bir ittifak arayışı içerisinde olmayacaklarını açıkladılar. İttifak aramak yerine kendi ayakları üstünde durmak istediklerini beyan ettiler

JAN 1902

İkisi birbirini kolladığı sürece kuzuya bir şey olmaz.

4.7. Osmanlının Kaderi

MAI 1876

(Kuklayı oynatan Alman İmparatorluğu, makasla ipi kesmeye çalışan İngiltere, sert bakışlı adam Rusya, ipin ucundaki yaşlı adam Osmanlı)

Türklerin kaderi

4.7.1. Osmanlının Paylaşımı/Parçalanması

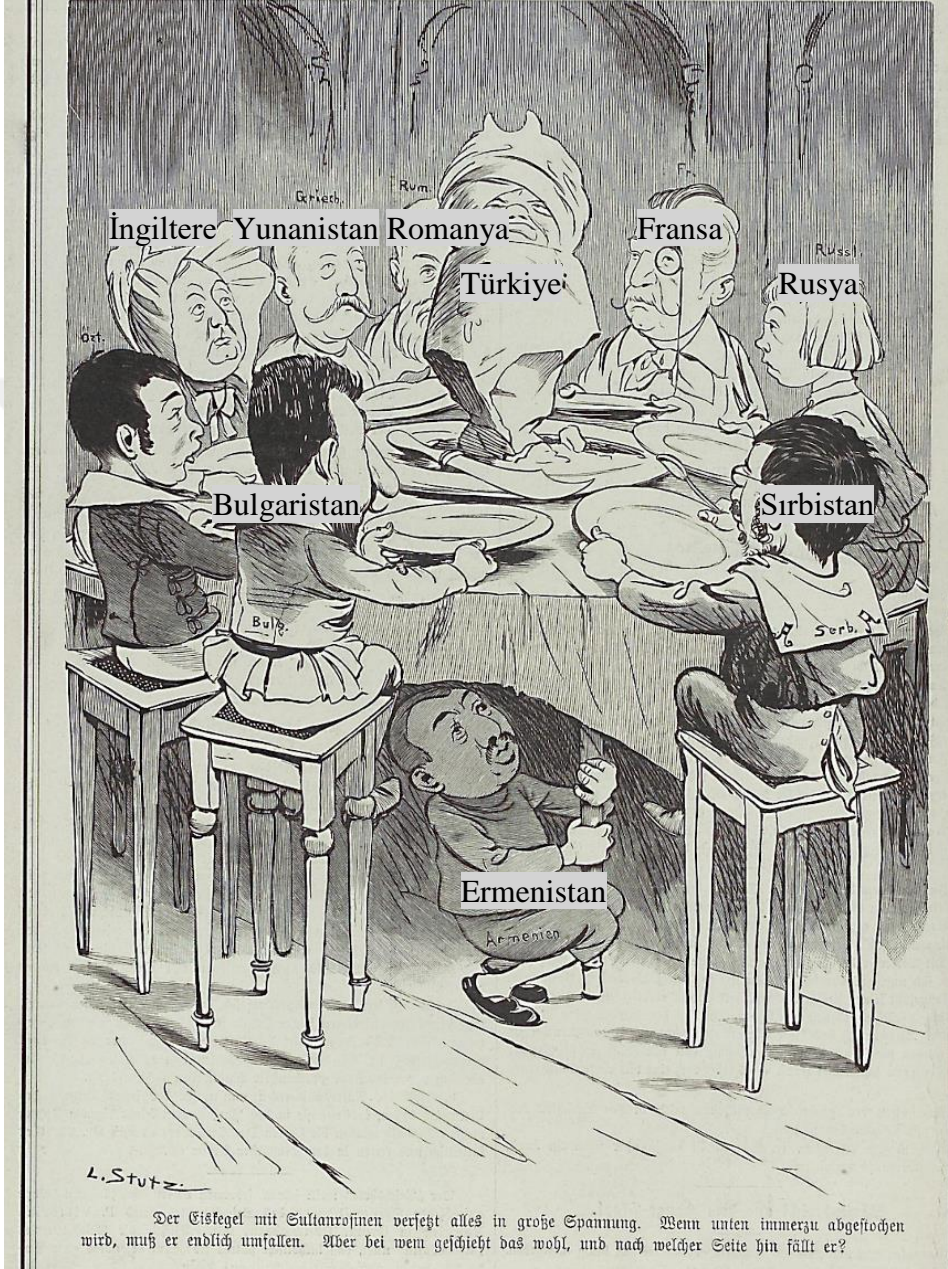
MAI 1881

Müşteri: Eski kıyafetleri yamayarak yenilemek sizi nasıl mutlu ediyor, anlamıyorum. Ama siz, yapılan yamanın çok fazla dayanmadığını ve yırtıkların eskisinden daha fazla soruna yol açtığını biliyorsunuz. (Osmanlının Balkanlardan başlayarak parçalanmasını durdurmanın mümkün olmadığı hicvedilmiş)

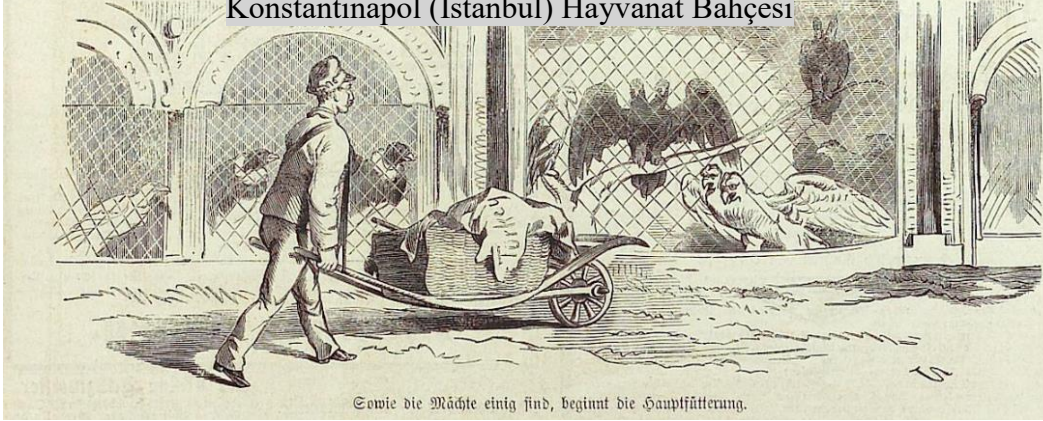
Aus der europätschen Kindergesellschaft.

Avrupalı çocuk topluluğundan

Sultanın dondurmadan yapılmış heykeli herkesi heyecanlandırıyor. Altan dürtükçe bir tarafa devrilecek. Ancak kime doğru ve hangi tarafa düşeceği belli değil. (Osmanlının paylaşımı hicvedilmiş)

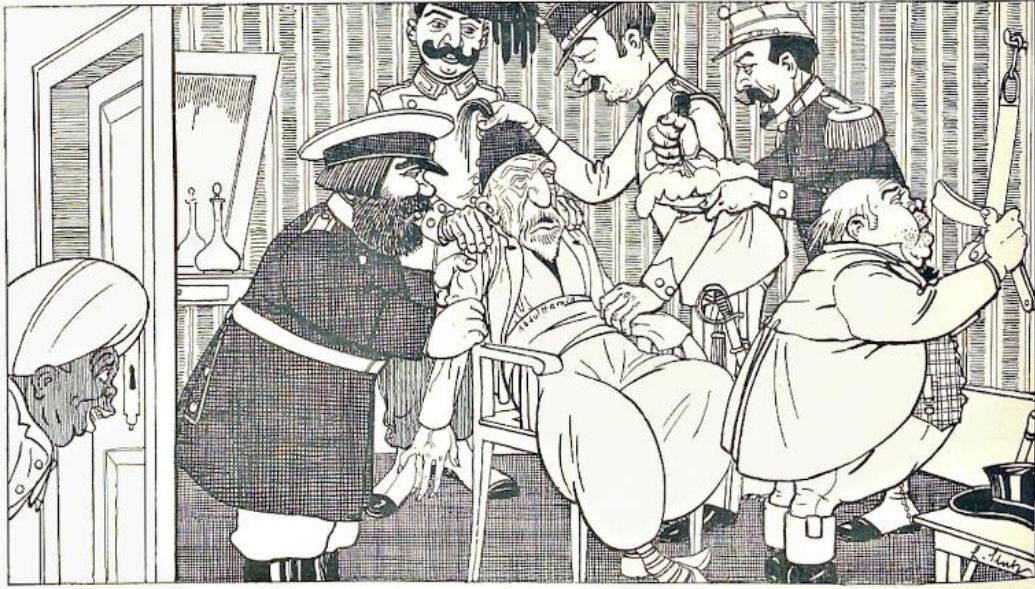
Zoologischer Garten in Constantinopel.
Konstantinopel (İstanbul) Hayvanat Bahçesi

Sowie die Mächte einig sind, beginnt die Hauptfütterung.

Süper güçler anlaşır anlaşmaz hayvanların asıl beslenme saati başlayacak.
(Osmanlı'nın sonunun gelmesi ve paylaşılma süreci hicvedilmiştir)

NOV 1906

Schließlich wird wirklich auch nur einer eingeeifit.

Hakikaten de bir seferde ancak bir kişinin işi hallediliyor.

4.7.2. Osmanlının Sömürülmesi

JUL 1877

Rus: Bu dairenin dışına isabet eden kurşun sayılmaz.

(Batılı ülkelerin Osmanlıyı yok etmeye yönelik yaklaşımları hicvedilmiştir)

Konstantinopol (İstanbul)'da Konrath Spitta tarafından projesi çizilen tulumba sistemiyle çalışan bir şadırvan çeşmesi açılacak. Halk böylece “çok yeni” bir tulumba şekli görmeyi umuyor.

4.8. Osmanlı ile Batılı Ülkeler Arasındaki Sorunlar

JAN 1877

Batılı güçler, Mithat Paşa'ya: Çorbayı içsene! Koşulları yeterince yumuşattık.

Mithat Paşa: Ben bu çorbayı içmem (ben bu koşulları kabul etmiyorum)

Hayır, bu çorbayı içmem (bu koşulları kabul etmem)

Ben senin çorbanı içmem (senin koşullarını kabul etmem)

Hayır, sizin çorbanızı hiç içmem (sizin koşullarınızı kabul etmem)

AUG 1878

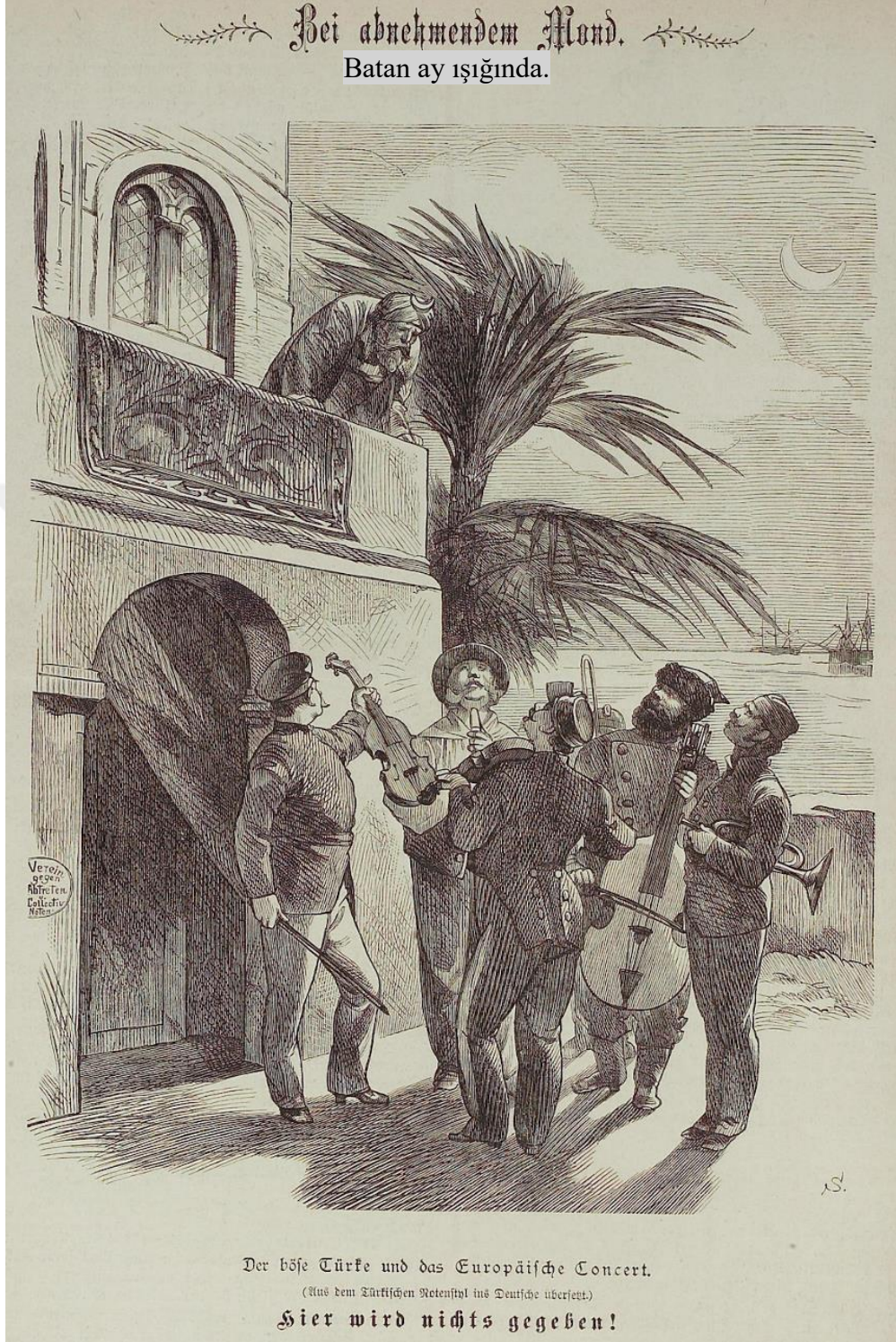
Şayet, İngiltere ve Rusya böyle her biri bir taraftan Türkiye'yi yemeye devam ederse; o zaman mecburen ortada bir yerde birbirleriyle çarpışacaklar.

JUL 1880

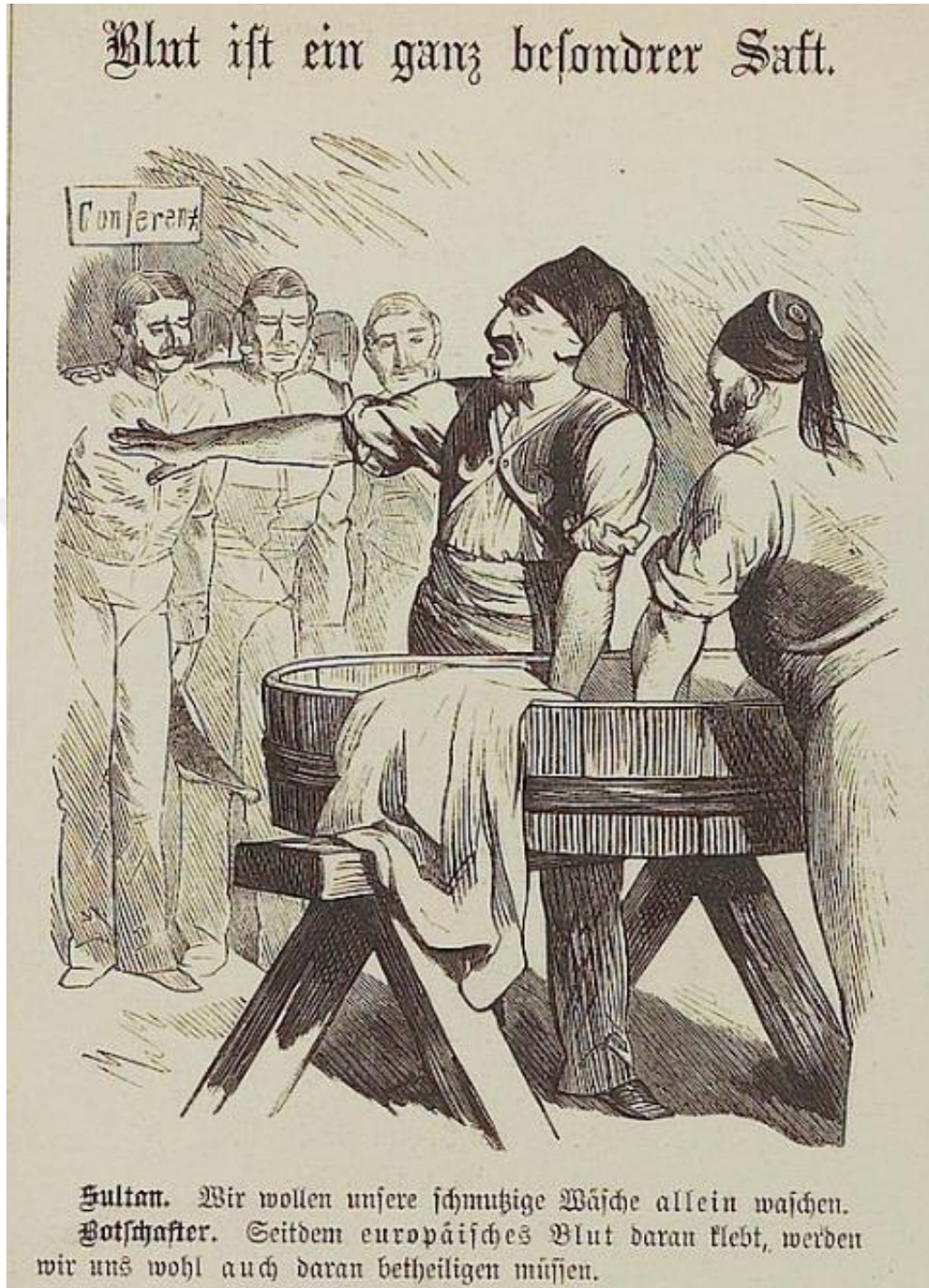

Türk'leri savaşta yendiğini açıklayan Yunanlıların arkasında hangi ülkelerin olduğunu, kendileri açıklamaları lazım. Ancak açıklama da bulunma konusunda bazı sıkıntılar olduğu anlaşılıyor. (İngiltere ve Rusya'nın ikiyüzlülüğü hicvedilmiş)

OKT 1880

Batan ay ışığında kızgın Türk ve Avrupa konseri!
Allah versin! Verecek hiçbir şey yok!
(Osmanlının Batılılara kızgınlığı hicvedilmiş)

Sultan: Kendi kirlettiğimiz çamaşırları kendimiz yıkamak istiyoruz.

Büyükelçiler: Çamaşırlara Avrupa kanı bulaşmışsa, bizim o işe mutlaka katılmamız gerekir. (Osmanlı İmparatorluğundaki azınlık hakları sorununa müdahil olmak isteyen devletler hicvedilmiş)

AUG 1884

Kendi ülkesinde postacılık hizmetlerini verme izni için güçlü ülkelere ricada bulunuyor.

OKT 1886

Rusya ile İngiltere şayet yaklaşmak zorunda kalırsa, Allah arada kalana yardım etsin. (Osmanlının acınacak hali hicvedilmiş)

Der „Kreuzzug“ im Jahre 1909 oder Die verkehrte Historia
1909 yılındaki Haçlı Seferi ya da tersine dönen tarih

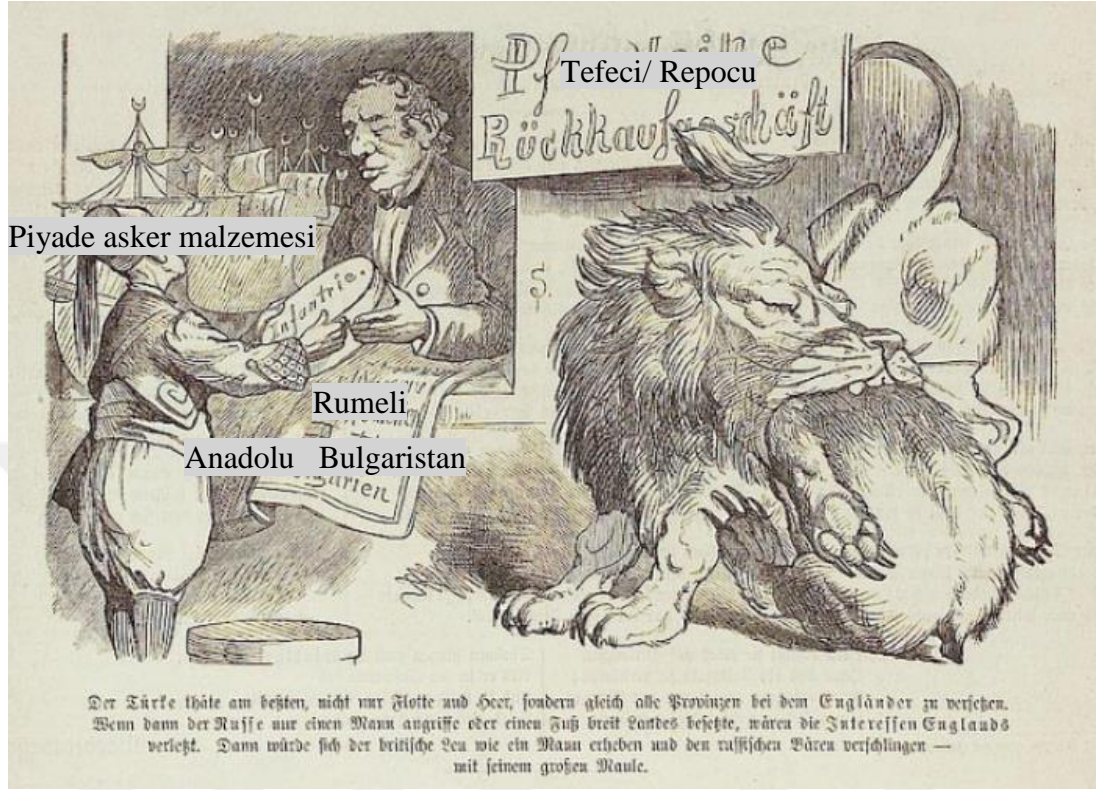

Der Türke begeistert mit flammenden Worten die christlichen Fürsten Europas zu einem Kreuzzuge.
Sie ziehen unter dem Rufe: „Es gibt nur einen Allah und Mohamed ist sein Prophet“ nach Kanea,
um — das Kreuz herunterzuholen.

Türkler Avrupalı Hıristiyan Türklerin Haçlı seferleri için attıkları sloganlardan memnunlar “Allah birdir ve Muhammed onun peygamberidir” sloganı altında birleşip, haçı indirmek için toplanıyorlar.

4.8.1. Batının Osmanlı Konusundaki Tutumu

JAN 1878

En iyisi Türkler ne ordu ne de donanma kursunlar, onun yerine bence Türkler Vilayetleri İngilizlere bıraksınlar. Böylece Ruslar, eğer birine saldırırsa veya bir karış toprağınızı işgal ederse o zaman İngiliz çıkarlarına zarar vermiş olur ki; O zamanda belasını öyle bulur ki nereye kaçacağını bilemez, zira İngiliz Aslanı kızdığında ağzını bir açar ki Rus ayısını bir lokmada yutar.

AUG 1880

Bu sorun uzun süreden beri gündemde.

Keşke döner şerit masa bu kadar uzun olmasaydı

(Osmanlılarla ilgili Batılıların alacağı toplantının kararlarının sürümeme bırakılması hicvedilmiş)

SEP 1880

Davut ve Golyat

Süper güçler, makilik bir arazide küçük bir Yunanlının dev gibi bir Türk'ü zıplamadan indirip öldürmesini keyifle izliyorlar. (Batılı ülkelerin Yunanlıları desteklemeleri hicvedilmiş)

JAN 1881

- Niçin bağıryorsun benim küçüğüm?
- Şuradaki tombul adam (Rusya) yediğinden bana hiç vermiyor!

MÄR 1880

Türkiye’de, Para dalgalanmalarından yararlanarak kolay yoldan kazanç elde etmek isteyen bir ülke, bu amaç doğrultusunda yeni bir finans sistemi kurdu. Bu sisteme göre devlet diğer 6 ayda eskiyen parayı yarı fiyatına almak için, her 6 ayda yeni kâğıt para ihraç edecek.

FEB 1886

Yunanlı gelişmiş ülkelere seslenir; Allah'ınızı severseniz beni tutun. Aksi takdirde şu herifi kimse elimden alamayacak! (Onlar bu dileği yerine getirirler)
(Yunanlı hicvedilmiş)

APR 1886

Süper güçlerin, Yunanistan'ı silahsızlandırma politikası daha da devam edecek.

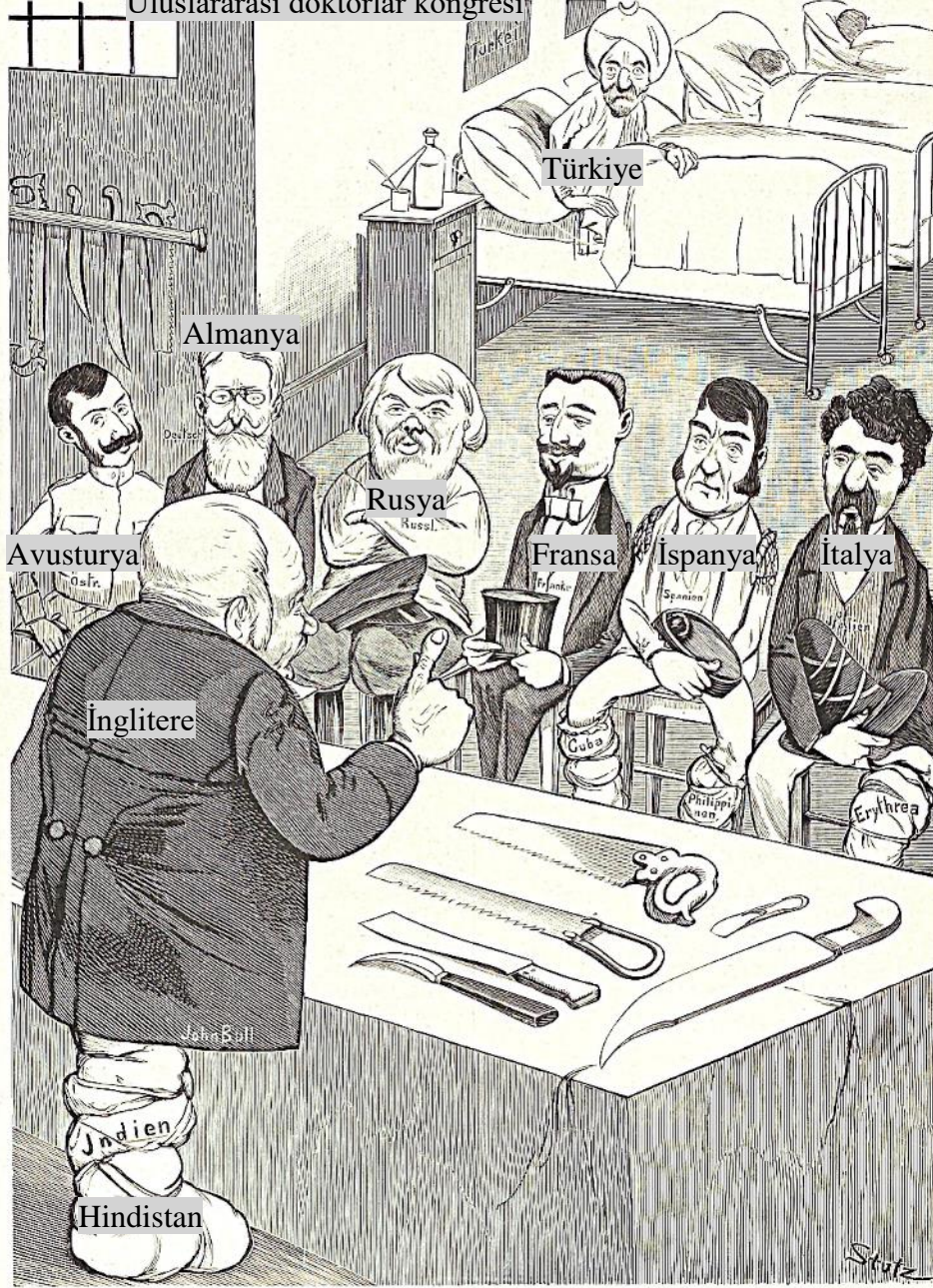
AUG 1889

Avrupa'nın büyük çoğunluğu mutlu bir şekilde dünyada olan bitenleri izlerken; kendileri dışındaki ülkeler ittifak arayışlarını sürdürüyorlar.

Der internationale Aerzte-Congress.

Uluslararası doktorlar kongresi

John Bull: So kann es mit dem kranken Mann nicht weiter gehen. Ein krankes Glied muß entfernt werden, ich bin für Amputation.
Stimme im Hintergrunde: O Allah, erleuchte sie, er spricht die Wahrheit.

İngiltere: Hasta bu şekilde uzun süre yaşayamaz. Hasta organların kesilmesi lazım.
Arkadan bir ses: Allah sizi korusun, doğru söylüyor.

DEZ 1877

Yakışıklı bir genç: size itiraf ediyorum kardeşlerim:

Ne Çar ne de Sultan olmak istiyorum, diye şarkı söylüyor. Oradan geçen bir ilahiyat öğrencisi ise bugünler de zaten kimse onların yerinde olmak istemez, diye söylenir.

MAI 1877

Der Kämpfer für Humanität gegen Christenverfolgung und der Vorkämpfer europäischen
Verfassungslebens gegen asiatische Alleinherrschaft.

Hristiyanların hümanist savunucusu ve Avrupa Anayasal hakların önderleri ile Asya
otokrasisini savunanların arasındaki savaş

İki savaşçıdan hangisinin tarafının tutulacağına karar vermek çok zor,
böylece tarafsızlık çok daha kolay hale geliyor. (Rusya ve Osmanlı arasında kalan
Avrupalı diğer devletlerin ikiyüzlülüğü hicvedilmiştir)

Bizim şaşkın sultanı sakinleştirmek için, Almanya'da parlamentoda Ermenilerin tutumlarının eleştirildiği masalı anlatılıyor.

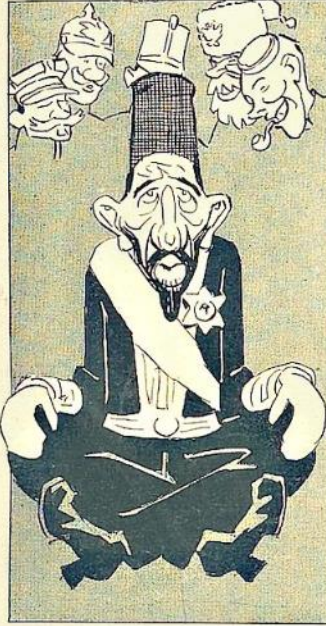

Hizmetçi kız (hızla odaya dalar): Madam kalkmalısınız. Doğu yanıyor!

Avrupa: Bırak yansın. Beni bunun için uyandırman gerekmezdi. Doğuda yanacak çok bir şey yok.

Zaten küçük bir yangın. Birazdan söner.

Die neue Kopfbedeckung des Türken Türklerin yeni başlıkları (şapkaları) Der ausichtsahnende Teil ya da

Abdul: „Nehme ich eine preußische Pickelhaube, eine russische Pelzmütze, ein französisches Käppi, einen österreichischen Tichako —??“

John Bull: „Selbstverständlich eine englische —“

Mühe!“ —

Abdul: “Alırım,
Prusyalı desenli başlık,
Rus kürk şapkası,
Fransız Käppi,
Avusturyalı Tichako.”

John Bull: “Tabii,
İngiliz-

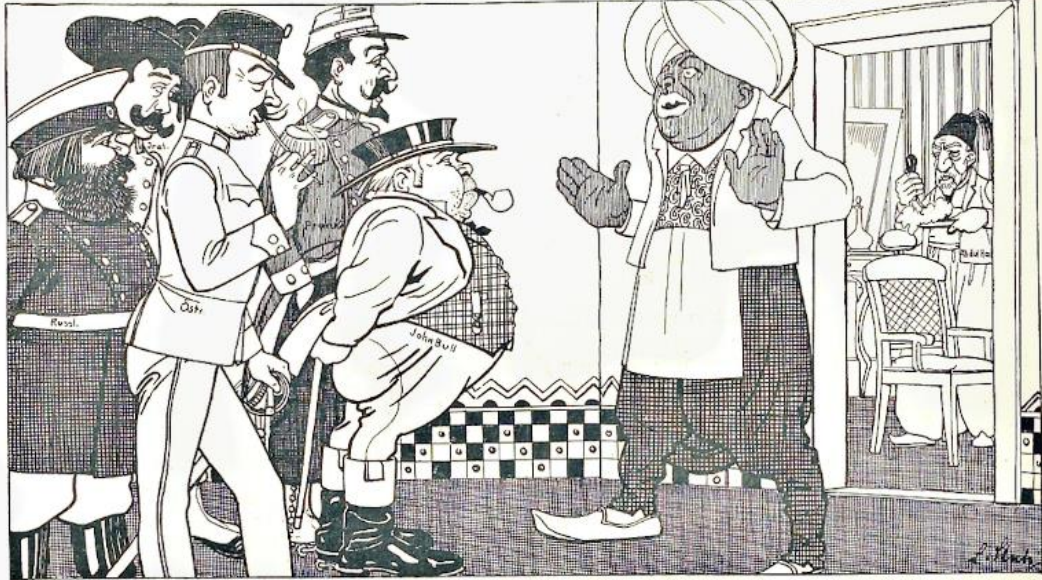
şapka!”

NOV 1906

Die Kollektivaudienz am Goldenen Horn

Haliçte toplu görüşme

Ein neuer Versuch der Botschafter, beim Sultan eine Kollektivaudienz zu erhalten, wurde mit der Begründung abgewiesen, daß die Botschafter nur einzeln akkreditiert seien und nur jeder für sich empfangen werden könne. Zeitungsnachricht.

Bedauere sehr, meine Herren, wir können immer nur einen einleiten.

Özür dilerim baylar, ancak birer birer alabiliriz.

JUL 1900

Yaşlı hasta adam: Sakin olun. Onlar size bir şey yapmayacak. Ben yıllardır buradayım ama halimden de memnunum, doktorlar bana ne yapacakları konusunda fikir birliğine varamadılar.

4.8.1.2. Batılıların Abdülhamid'e Yaklaşımı

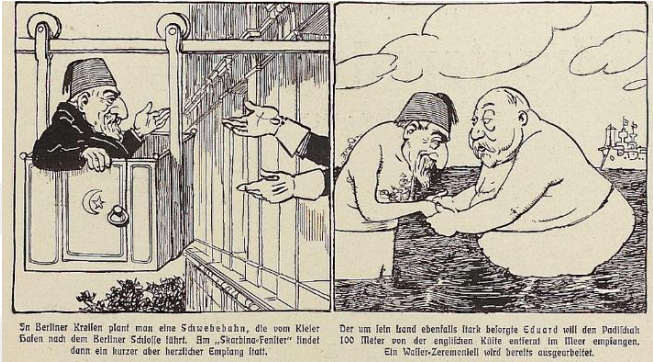
AUG 1908

Effikettefragen zum geplanten Besuch des Sultans bei den Höfen

Der Koran nimmt bekanntlich jedes Land, das der Kalif betritt, für sich als Eigentum in Anspruch. Infolgedessen sucht man bei den einzelnen Regierungen nach einem Modus des Besuches, um diesem Dilemma auszuweichen:

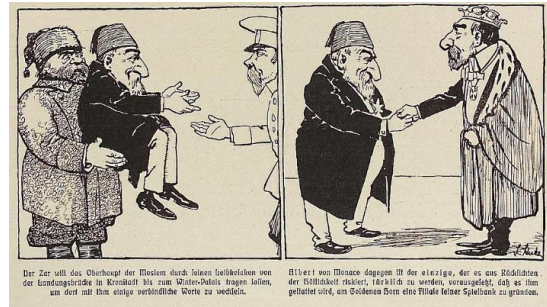
Padişahın, Avrupa'daki saraylara kabulünde uygulanacak protokol kuralları:

Kur'an'a göre, halifenin ayak bastığı her ülkeyi kendi topraklarına katma hakkına sahip olduğu kabul edilir. Bu yüzden her ülke yönetimi bu tuzaktanlar kurtulma yollarını arıyor.

Berlin'deki yetkililer atlı araba ile saray girişine kadar teleferik yaparak taşımayı planlıyorlar. İskandinav tarzı pencerede kısa ama candan bir karşılama töreni yapılacak.

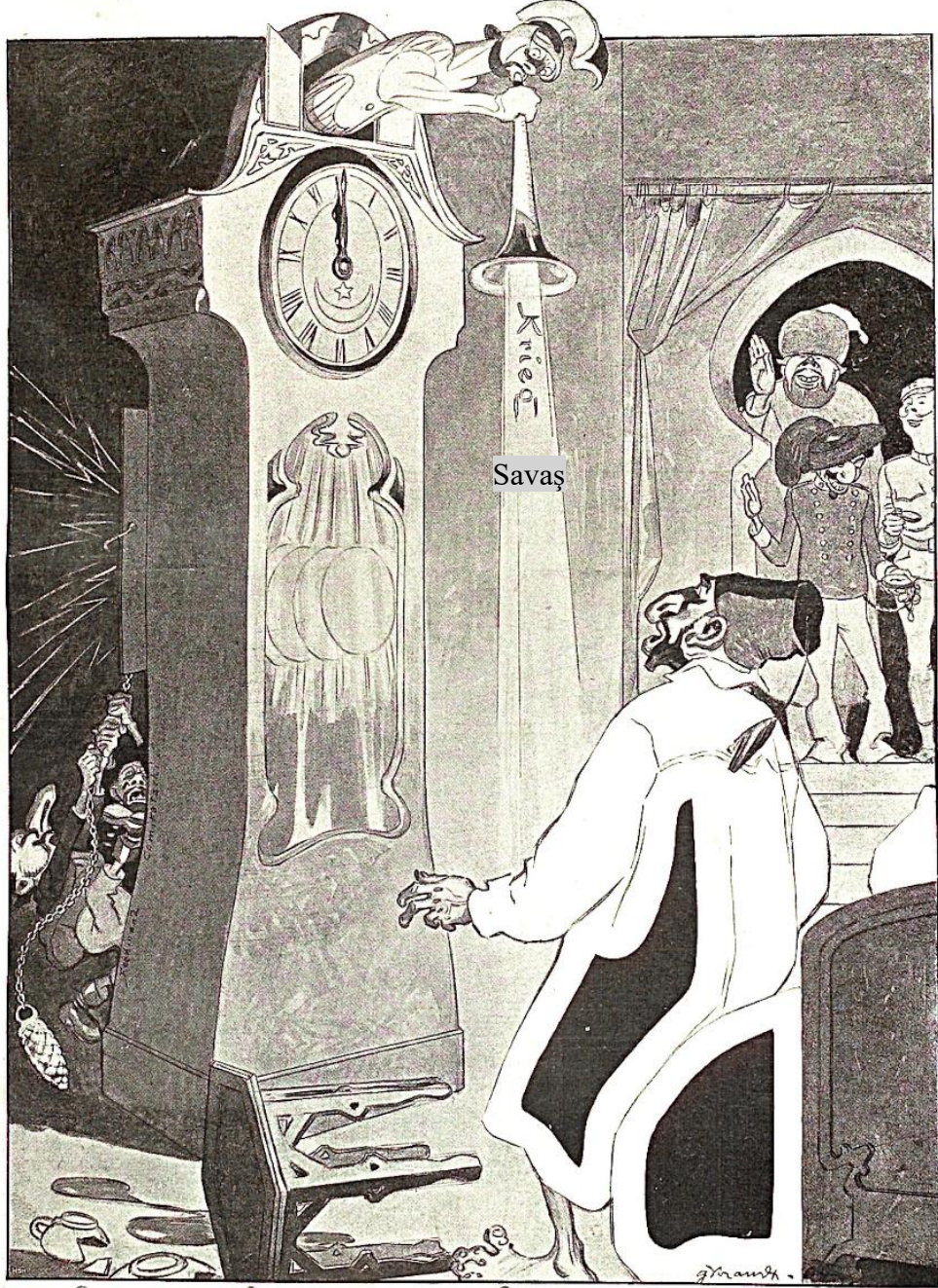
İngiltere kralı Edward, padişahı İngiliz deniz sahilinden 100m uzakta çıplak vaziyette karşılamayı planlıyor. Su oyunlarından oluşan bir kutlama töreni hazırlıkları yapıyor.

Çar ise, Müslümanların başını ülkedeki en güçlü avcılarını bulup kış sarayına kadar onlara taşıyacakmış.

Haliçte bir kumar salonu açma izni verildiği için sadece Monako kralı Albert, padişahı Türk usulü karşılamayı göze almış.

Bir şeyler oluyor
Es geht etwas vor!

Beruhigen Sie sich, lieber Herr! Es ist noch nicht Zeit zum Aufstehen.
Sakin olun sevgili efendim, daha uyanma vakti gelmedi.

4.8.2. Osmanlı—Rusya İlişkileri

SEP 1877

Her zaman olduğu gibi medeniyetin en önünde gidiyoruz.

Deneyimlerimizden hareketle askeri alanda bir suç işlendiğinde herkesin kendi cezasını vermesi gerektiğini söylüyoruz. Günümüzde de her ulus bizi örnek alıyorlar.

Illustration aus dem neuesten Struwwelpeter.
Piyasaya en son sürülen mürekkep hokkası kuklaları

Da sitzt der große Nicola
In seinem eignen Tintenfaß!

Orada büyük Nicola oturuyor

Kendi mürekkep hokkasında

(Türk'ün Rus'u "nanik" yaparak kızdırması hicvedilmiş)

FEB 1877

Türk: Kendime bir bilet aldırmaı unuttum. Ben yakında tekrar gelirim.

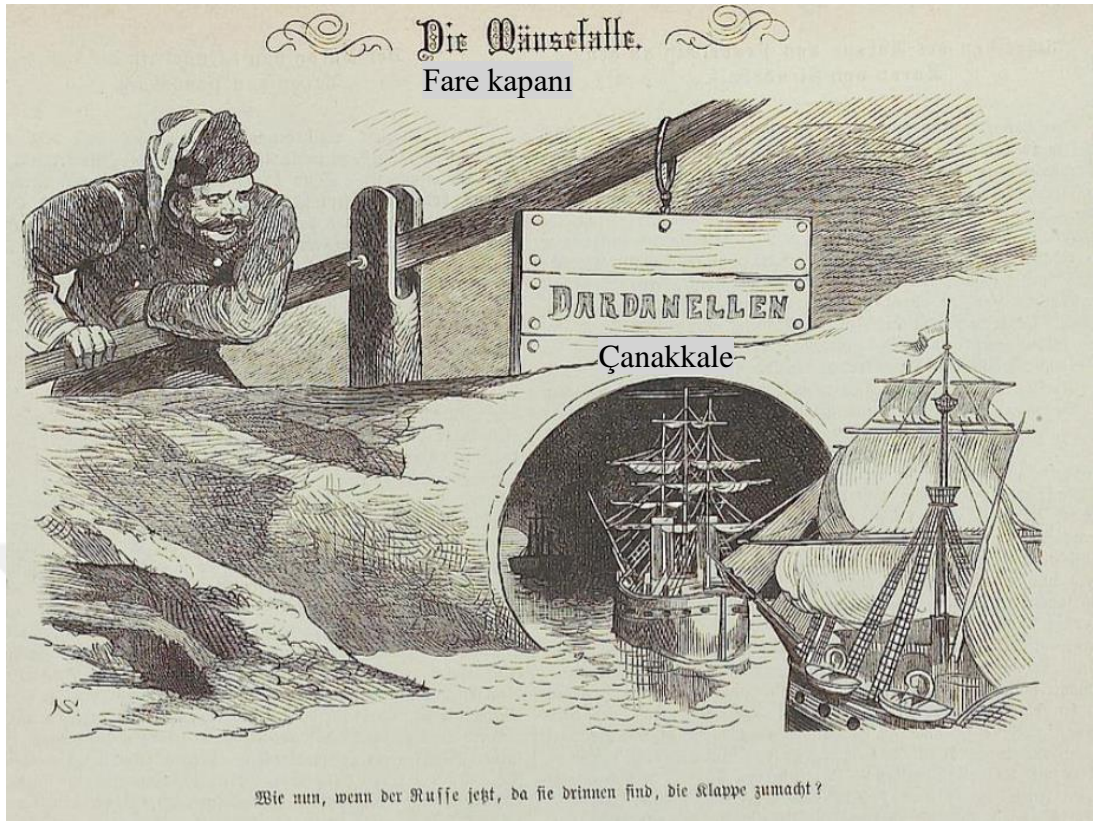
Rus Biletçi: Bu konserde bilete gerek yok. Siz içerden çıkmadan da kalabilirdiniz.

FEB 1878

Rus pilot; hanımefendi (Osmanlı) bu küçük uçuş kayıtları (üzerinde Bulgaristan, Bosna gibi Balkan ülkelerinin isimleri yazılı olan belge) beyefendiyle (Rusya) yapılan barış uçuşlarından küçük bir manzara sunuyor. (Rusların Osmanlıya zorla imzalattıkları Ayestafonos antlaşmasında; Balkanlarda birçok ülkenin bağımsız ülkeler olmasını sağlayan antlaşma)

FEB 1878

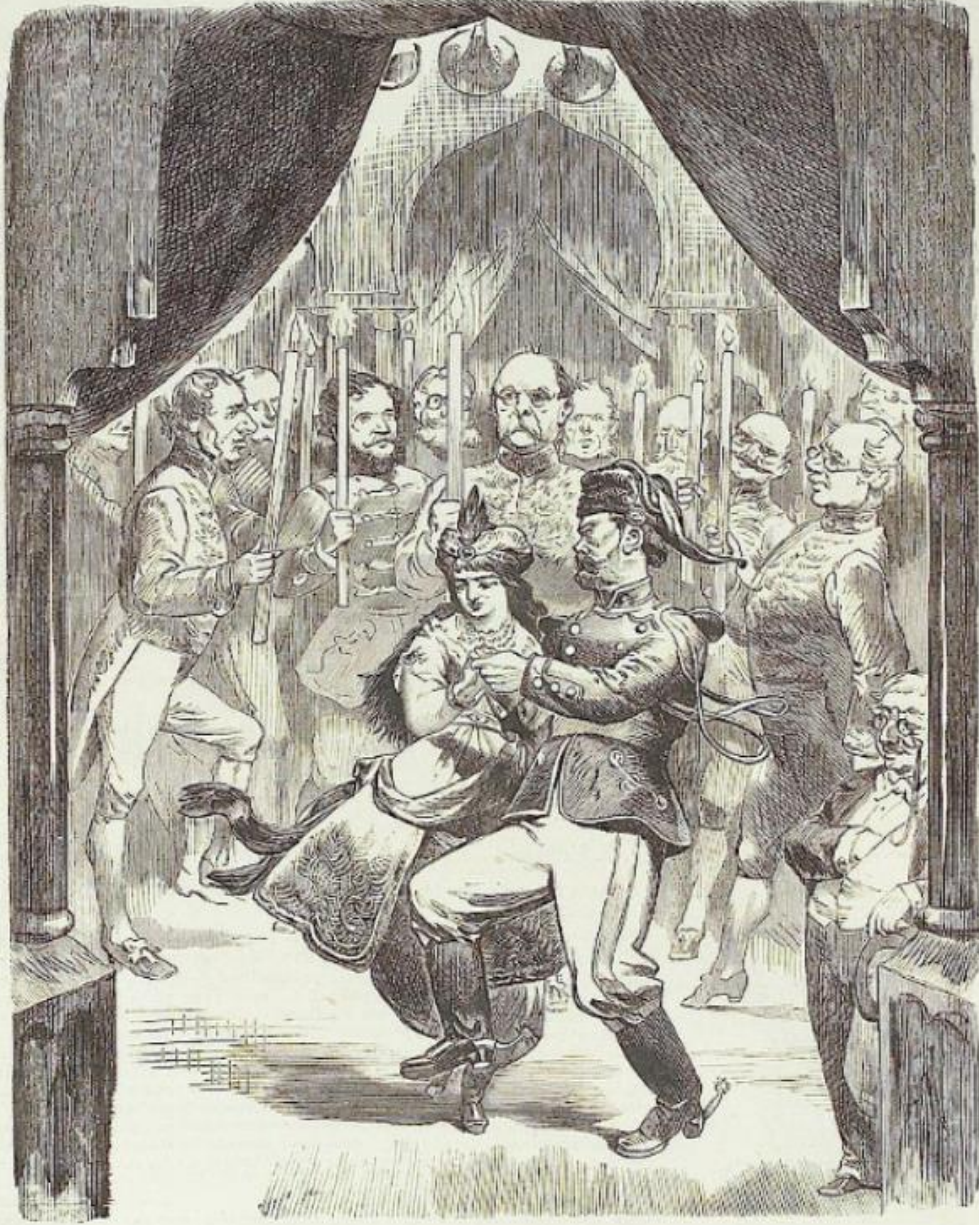

Pekâlâ, şimdi Ruslar içerideyken Çanakkale Boğazını kapatsak ne olur?

FEB 1878

Orientalischer Carneval.

Oryantal karnaval

Diplomatifch-congregflicher Fackeltanz, zu Ehren der ruffifch-türkifchen Vereinigung.

Ruslarla –Türklerin dostluğu şerefine düzenlenen, diplomatik meşale dansı.
(Rus'un (erkek) sağ ayağının Türk kadının sol ayağına basmak üzere olması;
Rusların kötü niyetini hicvetmek için yapılmış.)

JAN 1878

Aralarındaki savaşın yıllarca sürmesi ikisini de o kadar yordu ki, örneğin Türk, barış için elini uzatmaya bile takati yok. (Aslında Türklerin barış antlaşmasını istemeden imzaladıkları hicvedilmektedir)

SEP 1886

Başkalarının uğruna onları ihmal etmemek gerekir. (Rusların başka ülkelerdeki azınlıkları kışkırtma planları hicvedilmiş)

JUN 1886

Tanınmış Rus doğu mimarisi aşığı (Rusya) koşulların onu Ayasofya-Camisini daha yakından incelemesine fırsat vermesi nedeniyle elleri hareketlendi. (Rusların İstanbul'u işgal etme arzuları hicvedilmiş)

MÄR 1887

Zavallı Bulgar! Senin yardıma ihtiyacın var. Ben sana Türkleri yollayayım, belki o beni sana yardım etmem için çağırabilir.

SEP 1888

Türklerin uzaklaşma alameti

Aha! Bana çıkarttığımız bu savaş zararları tazminatı benim ekonomik olarak zor durumda olduğumun açık göstergesidir.

JAN 1887

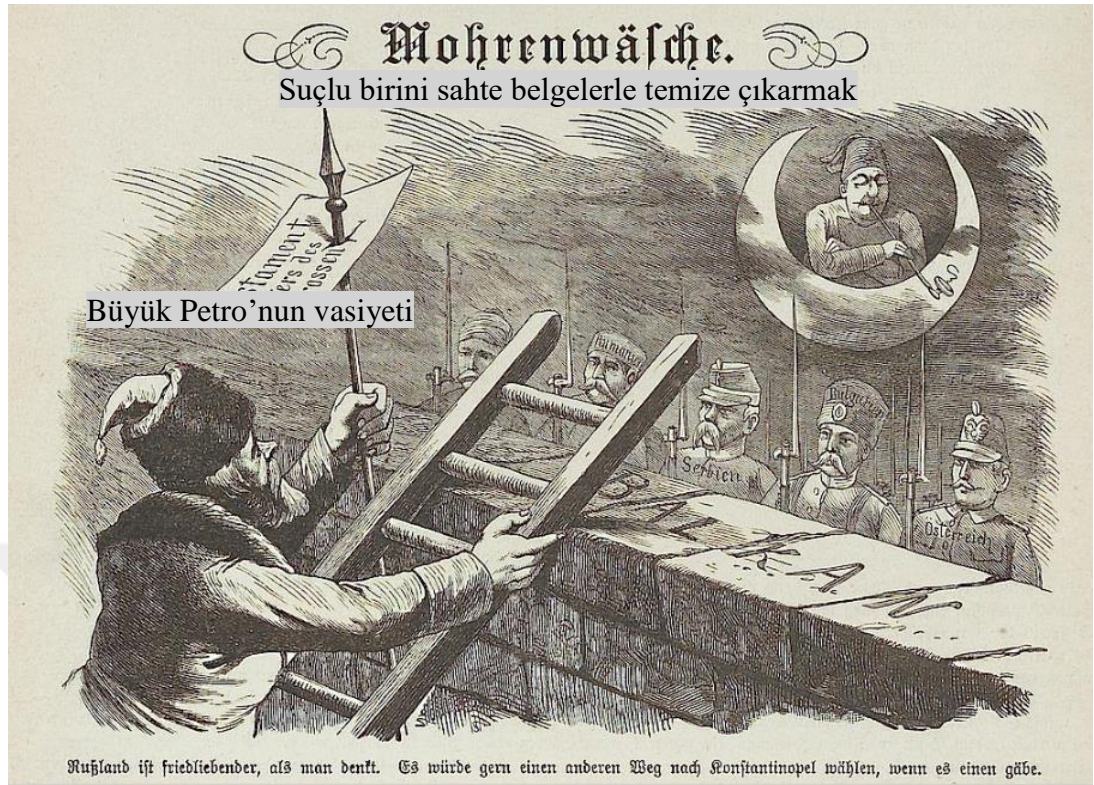
Freundschaftliches Anerbieten.

Dostça teklif

— Wir könnten eigentlich ganz gut Hand in Hand gehen?
— Ja, wenn nur nicht immer an deiner Hand gleich ganze Länder
kleben bleiben.

- (Rus Türk'e:) Biz, çok güzel el bir şekilde ele verebiliriz değil mi?
- (Türk Rus'a:) Senin eline bağlı kalmıyor olsaydık eğer, evet diyebilirdim.

Rusya, tahmin edildiğinden daha çok barışçıl bir ülkedir. Şayet öyle olmasaydı İstanbul'a başka bir yoldan giderdi. (Rusya'nın İstanbul üzerine emelleri hicvedilmiş)

DEZ 1888

Sevecen Rus, sultandan kendisiyle barış çubuğu içmeyi rica eder. İyi niyetli Türk bu ricayı geri çeviremeyecek kadar naziktir. (Osmanlı'nın ve Sultan'ın artık hiçbir yaptırım gücünün kalmadığı hicvedilmiş)

NOV 1889

Russe. Du wirst dich doch nicht etwa zu weit mit den sogenannten Friedensmächten einlassen?

Türke. O Gott bewahre! Ich habe ja nicht die geringsten kriegerischen Absichten.

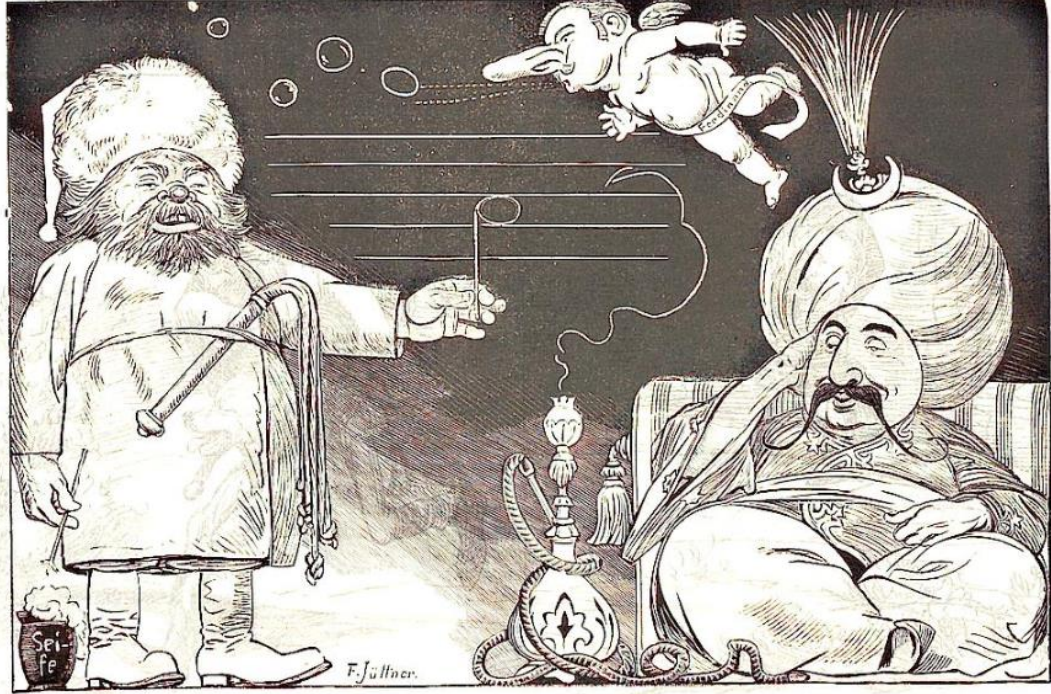
Rus: Herhalde sen uzun bir süre bu sözde barış güçlerine güvenerek davranamazsın?

Türk: Allah korusun! Benim öyle savaş çıkarmak gibi bir amacım yok.

OKT 1892

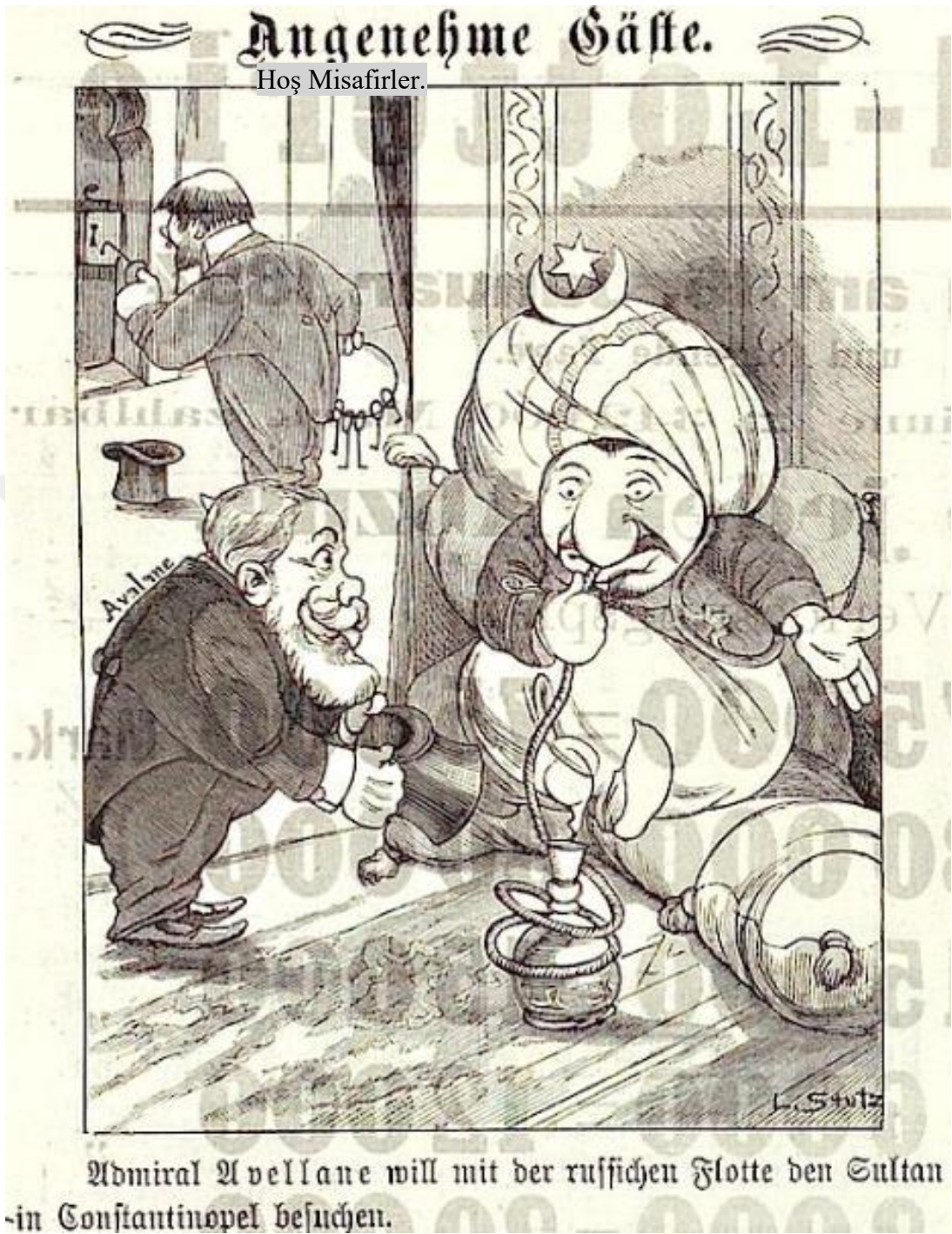
Die russische Note an die Pforte.

Rusların dediginden çıkılmaz

Es ist nicht so gefährlich damit.

Sarayın kapısının bekçiliğini Ruslara verdik. Böylece güvenliğimizi garantiye aldık.

Amiral Avellane, Rus donanması ile sultanı İstanbul'da ziyaret etmek istiyor.

Alleinige Infestaten-Annahme
bei **Rudolf Mosse**
Annoncen-Expedition
für sämtliche Zeitungen
Deutschlands u. d. Auslandes.
in Berlin SW., Breiten-Str., Chemnitz, Köln a. Rh., Dresden, Frankfurt a. M., Hamburg, Leipzig, London, Magdeburg, Mannheim, München, Nürnberg, Paris, Prag, Strassburg i. E., Stuttgart, Wien, Zürich.

Beiblatt zum Kladderadatsch.

Infektions-Gebühren
für die
4-gelappte Monarchie-Beite
oder deren Raum
1 Mk = 11/2 Gr.

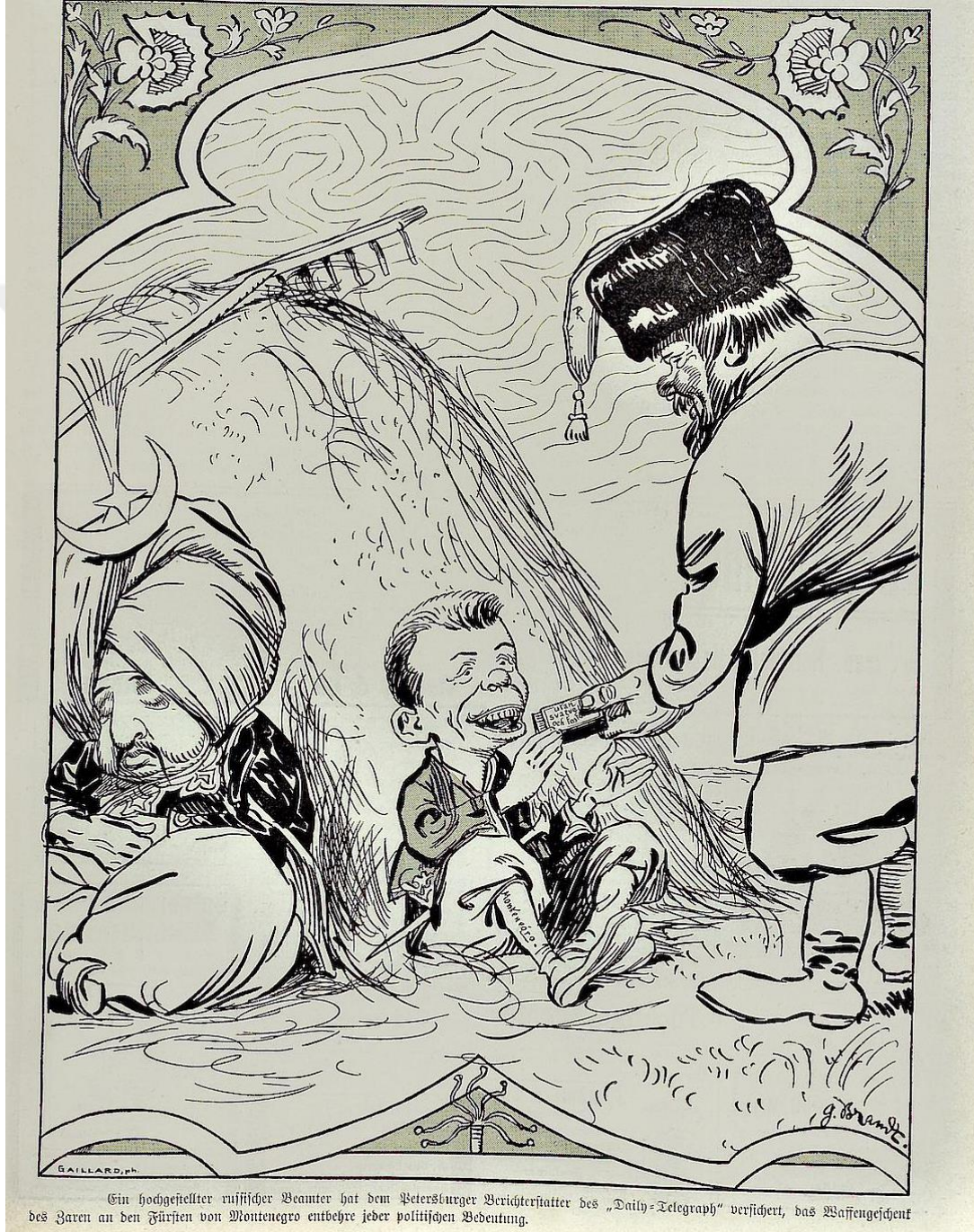
Nr. 36 Erstes Beiblatt.

Berlin, den 8 September 1895.

XLVIII. Jahrgang.

✻ Kleine Geschenke erhalten die Freundschaft. ✻

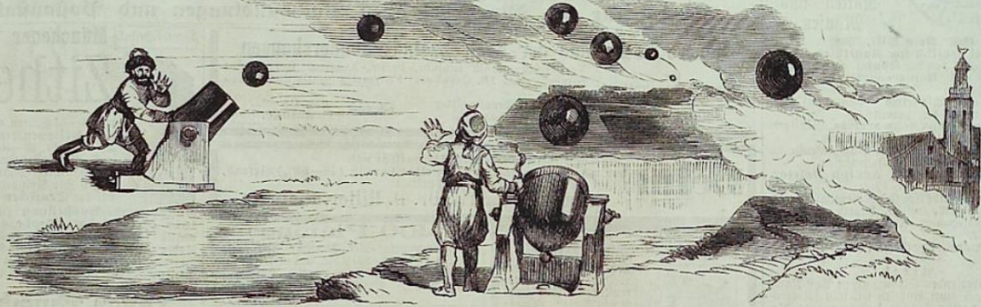
Arkadaşlar hediye almaz

Ein hochgestellter russischer Beamter hat dem Petersburger Berichterstatter des „Daily-Telegraph“ versichert, das Waffengeheimnis des Jaren an den Fürsten von Montenegro entbehre jeder politischen Bedeutung.

Yüksek rütbeli bir Rus yetkilisi “Daily Telegraph” gazetesinin Petersburg temsilcisine, şayet Karadağ’daki Türklere silah gönderilirse her türlü barış görüşmelerini bitireceklerini söyledi.

Hauß du meinen Juden, hau' ich deinen Juden.
Benim Yahudi'me vurursan ben de senin Yahudi'ne vurum

Man fängt jetzt an, im Kriege die Soldaten mehr zu schonen.
Telegramm. Auch das Bombardement von Rusßuk hat wieder begonnen und wird von den Türken durch die Beschießung
Gurgiewo's lebhaft erwidert.

Artık savaşta askerlerin ölmemesi için daha itinalı davranıyorlar.

Telegramm: Ruslar, Rusçuk'u bombalanmaya yeniden başladılar; Türkler de Rus savunma cephelerini bombalayarak Ruslara karşılık veriyor.

SEP 1877

Seit Beginn des russisch-türkischen Krieges drohen Serben und Griechen, sich von der Türkei vollständig unabhängig zu machen. Sie machen aber keine Anstalten dazu. Die Lage der Verhältnisse scheint ihnen immer noch nicht passend zu sein; wahrscheinlich wollen sie erst in die Action treten, wenn der Russe oben liegt.

Ruslar ve Türkler' in arasında savaş başladıktan beri Sırlar ve Yunanlılar tam bağımsızlık için sadece prova yapıyorlar. Tam bağımsızlık için gerçekten harekete geçmiyorlar ve hala durumun uygun olmadığını düşünüyorlar. Herhalde Rus askeri üstte geçtiği zaman harekete geçecekler.

Donau-hüben und drüber.
Tuna'nın iki yakası

Die römischen Augurn konnten sich das Rauchen kaum verbeißen, wenn sie einander begegneten. Sollten wohl russische und türkische Armeelieferanten es schon ebenso weit gebracht haben?

Eskiden Romalı münecimler (Augurn) karşılaştıkları zaman birbirlerini öldürmemek için kendilerini zor tutuyorlardı. Şimdi ise Rus ve Türk askerleri de aynısını yapamazlar mı? (Ruslarla Türklerin düşmanlığı işlenmiş)

JUN 1877

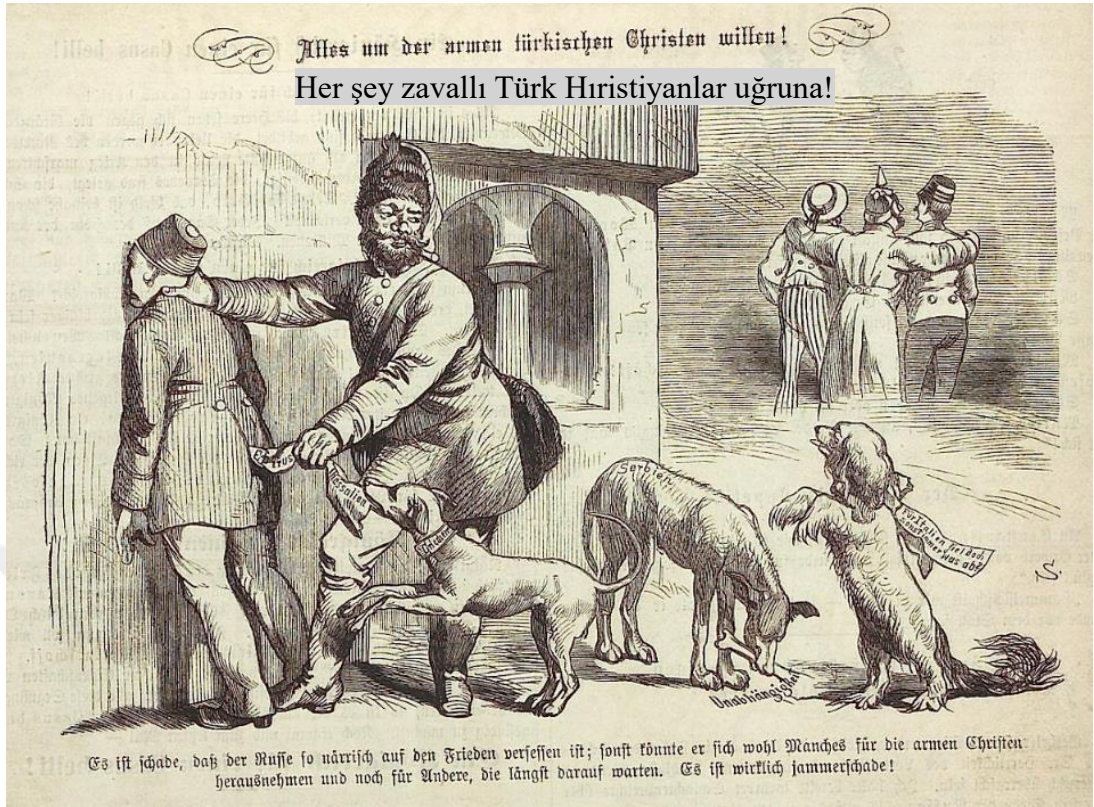

Göz korkularak kazanmayı farklı düşünürdüm.

(Savaş alanındaki Türklerin korkaklığı hicvedilmiştir)

(Korkutmak için hazırlanmış) sahte yemek: Kuş konmaz

NOV 1876

Rusların, barışın sağlanmasını bu kadar çılgınca istemelerinden gözlerim yaşardı. Aksi halde zavallı Hristiyanlar ve diğer ülkeler uzun zamandır bekledikleri alacaklarını alamazlardı. Hakikaten çok üzüldüm! (Burada Rusların Osmanlı'daki Hristiyanları bahane ederek Osmanlıdan alacaklarını alma biçimi hicvedilmiştir)

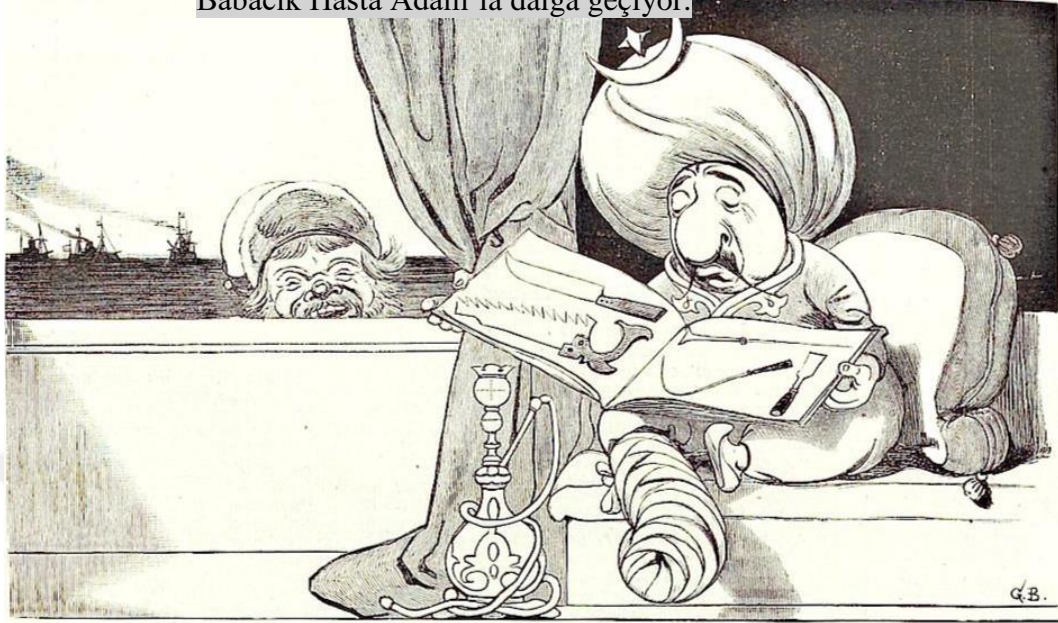
NOV 1876

Türkler, Sırları döveyim derken, bu sırada Rusları karşısında buldu.

JUN 1893

Bäckerchen scherzt mit dem kranken Mann.
 Babacık Hasta Adam'la dalga geçiyor.

Der Kaiser von Rußland hat dem Sultan ein Album geschenkt, das die künstlerisch ausgeführten Abbildungen sämtlicher Schiffe der russischen Flotte im Schwarzen Meere enthält.

Rus imparatoru, Rus donanmasına ait bilimum gemilerin Karadeniz'de bulunduğunu sanatsal resimler ile gösteren bir albümü sultana hediye etti.

4.8.2.1. Rusların Tutumu

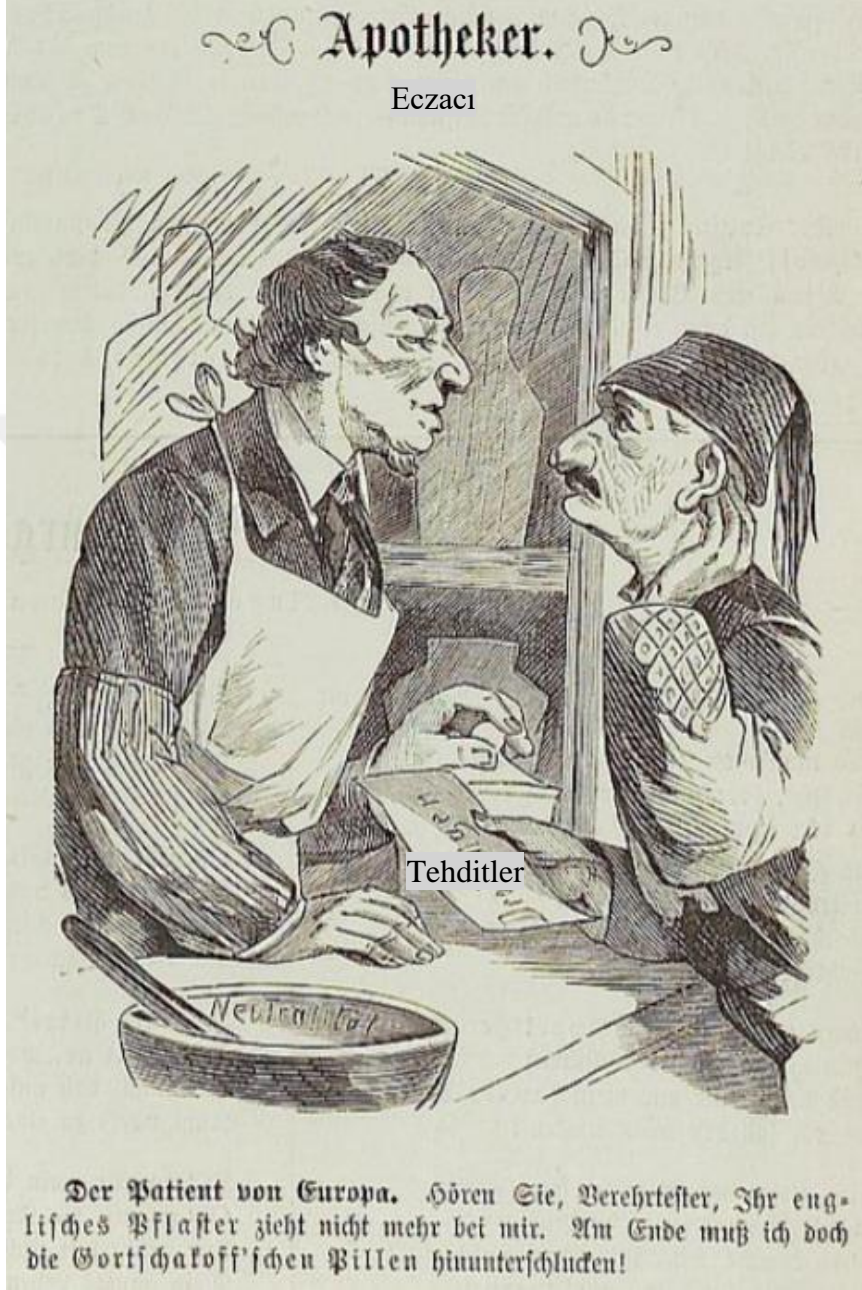
JUN 1878

Geçen bu süre içinde Ruslar, Türklere kendilerinin güçlü, Türklerin zayıf olduklarını kanıtladılar ve böylece Stefano adlı meşhur Yunanlıyı (Yunanistan) özgürlüğüne kavuşturdular.

4.8.3. Osmanlı—İngiltere İlişkileri

JAN 1878

Avrupa'nın hastası: Dinleyin Beyim sizin İngiliz tarzı çözüm önerileriniz bizi iyileştirmeye yetmiyor.

Böyle giderse sonunda Alman tarzı hapları yutmak zorunda kalacağım!

JUN 1880

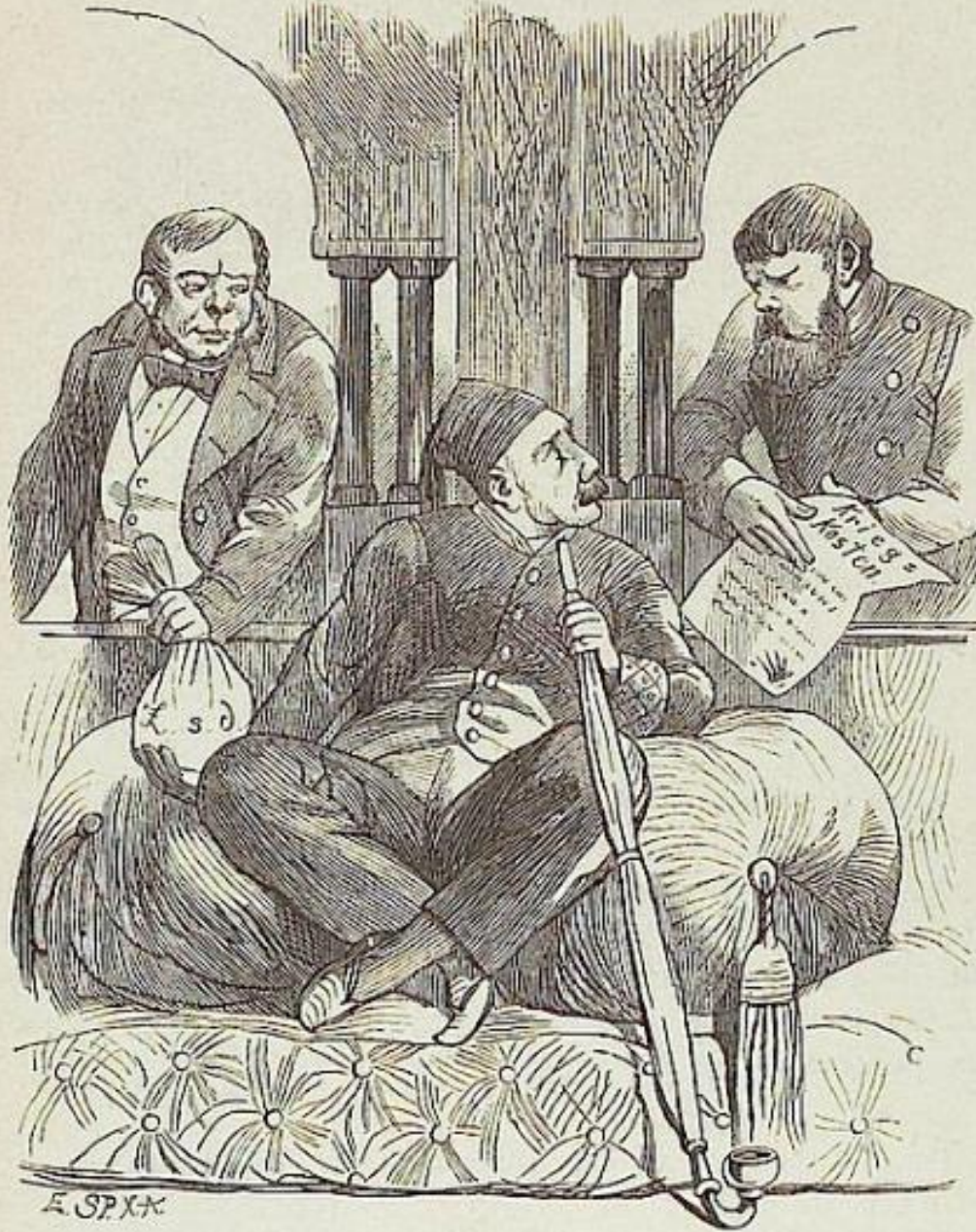

Sultanın İngiliz hükümetinin isteklerini okumaya izin vermediği görüşü yalan. Tam aksine sultan bu talepleri sessizce okumalarına izin verdi. (Sultanın İngiliz taleplerini dikkate almaması hicvedilmiş)

MAI 1887

Englands Einfluß auf die Pforte steigt.

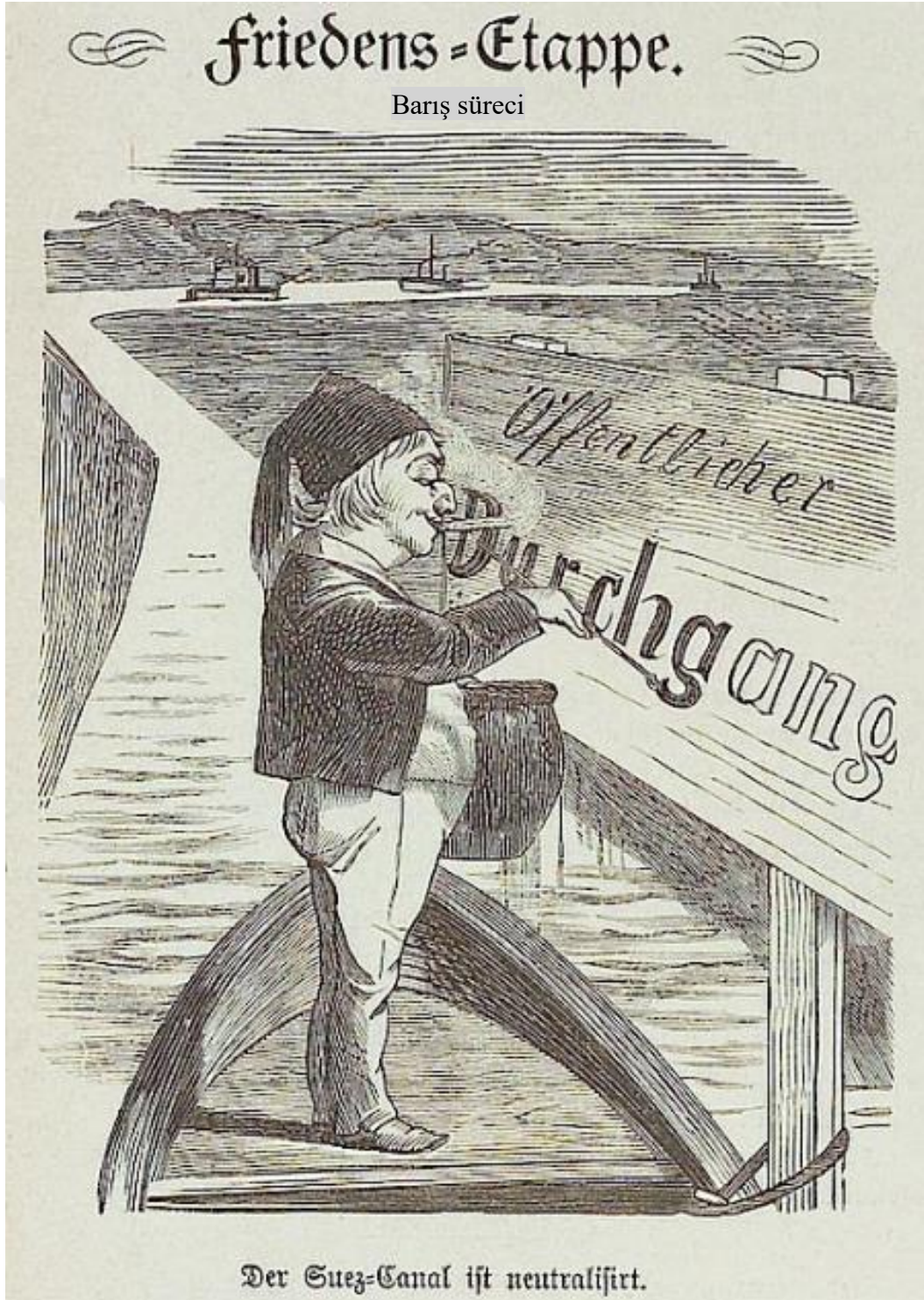
İngiltere'nin Topkapı üzerindeki etkisi artıyor.

Natürlich! Was Rußland durch Drohungen erreichen will, erschmeichelt sich England durch kleine Gefälligkeiten.

Elbette! Rusya'nın tehditlerle ulaşmak istediğine, İngiltere küçük jestlerle yaklaşıyor.

NOV 1887

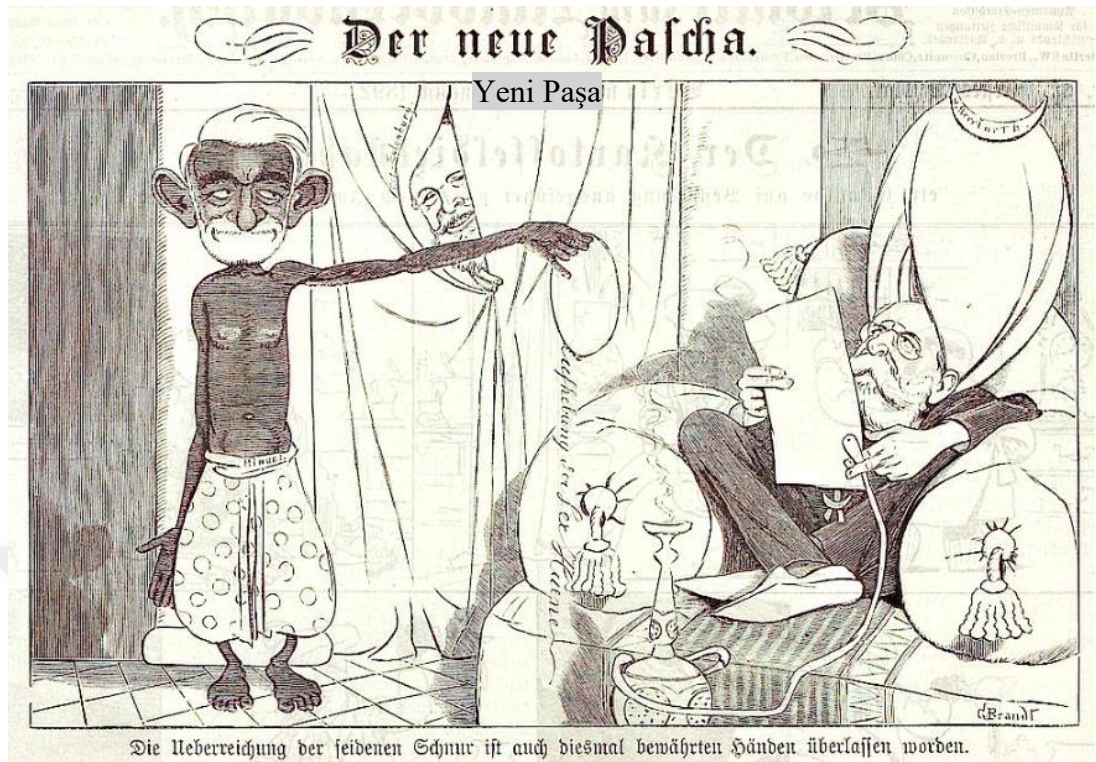
Süveyş kanalından geçiş kontrolü tarafsızlaştırıldı
(Süveyş kanalının kontrolünün İngilizlerin eline geçmesi hicvedilmiş)

JAN 1892

İngiliz, baylar çok üzgünüm. Her şey en iyi şekilde düzenlendi. Ülkenin kapısına vurulan mühür sökmek yasak!

AUG 1892

Paşam, ipek kordonların takdimi bu kez de güvenilir ellere verildi.

JUL 1893

Gladdy (İngiliz yetkili), himayesi altındaki küçüğün eski oyuncağından vazgeçmesine üzüldü.

Mitteltage Sonntags-Kranz
bei **Rudolf Mosse**
Kunzen-Gesellschaften
für literarische Zeitungen
Deutschlands u. d. Vorkämpfer
in Berlin SW., Breslau, Chemnitz, Köln a. Rh., Dresden, Frankfurt a. M., Hamburg, Leipzig, London, Magdeburg, Mannheim, München, Nürnberg, Paris, Prag, Strassburg i. E., Stuttgart, Wien, Zürich.

Beiblatt zum Kladderadatsch.

Spezial-Beiblatt
für die
4-gepaltene Konvaleszenz-Heft
aber jeden Baum
1. K. = 14, 30.
Stuttgart, Wien, Zürich.

Nr. 24. Zweites Beiblatt.

Berlin, den 13. Juni 1897.

I. Jahrgang.

Der Rückzug des besiegten Löwen.

Kazanmış aslanın geri çekilmesi

„Es gibt nichts Majestätischeres als den Löwen, der besiegt zurückweicht.“

Athenische Zeitung „Aly“.

Kazandığı halde geri çekilen aslandan daha büyük kral yoktur.

SEP 1876

Amacımız, gelecek çeyrekte Avrupa'yı Türklere öyle güzel tanıtalım ki, Avrupa'dan memnun ayrılınsınlar.

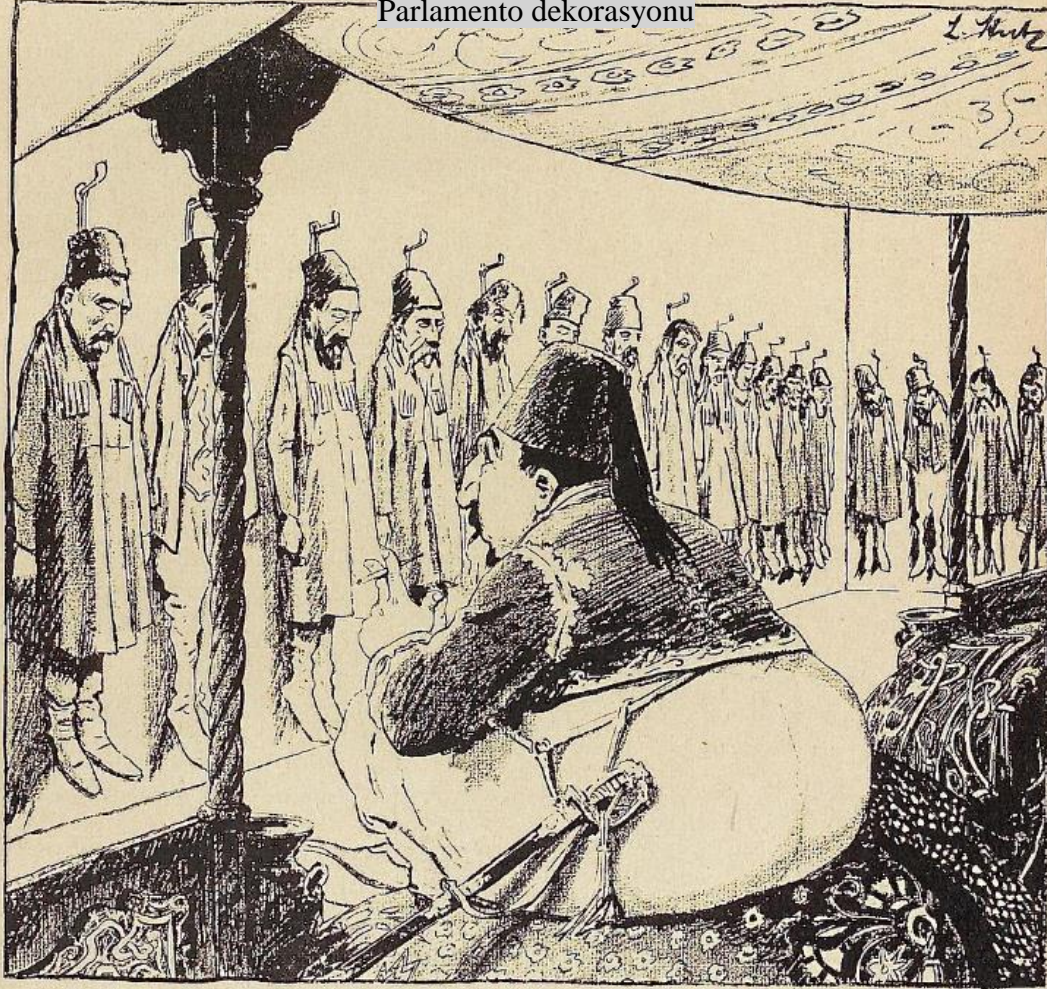
İngiltere bu yolla çok vurgun yaptı. Vurgun yapılacak konuların adresleri tüm kitapçılar ve postanelerden alabilirsiniz.

SEP 1876

Rusya'nın Sırlara, İngiltere'nin Türklere balkan savaşında verdikleri desteğin acısını, ateşkes ilanından sonra kat kat fazlasıyla alacaklar.

Parlamentsdekoration Parlamento dekorasyonu

Der Schah von Persien erfuhr neulich, daß im deutschen Reichstagsgebäude alle Präsidenten zur Dekoration aufgehängt werden sollen, allerdings nur in effigie! „Keine üble Idee,“ sagte der König der Könige, „nicht nur die Präsidenten sollten an den Wänden aufgehängt werden, sondern auch die Abgeordneten!“

İran şahı, geçenlerde Alman parlamento (Reichstag) binasında tüm eyalet başkanlarının büstlerinin dekoratif asılacağını söyledi. “İyi bir fikir” diye düşündü önce sultanların sultanı. “Sonrada bence sadece başkanlar asılmamalı, aynı zamanda milletvekilleri de asılmalı” diye düşündü.

JUL 1906

İki taraf da silahlarını iyice bilerler, düellonun başlamasını heyecanla beklerlerken - birden - (Akabe meselesi yüzünden İngiltere ve Osmanlının karşı karşıya gelmesi)

Englische Milch - Zentrale

İngiliz süt satış merkezi

Die von John Bull offerierte Milch der frommen Denkart begegnet in betheiligten Kreisen berechtigtem Mißtrauen; nur zwei feste Abnehmer haben sich bis jezt eingefunden.

John Bull (İngilizler)'in geliřtirdiđi muhafazakâr dűşünce biçimine göre ۆretilen sűtű alanların bazıları Őikāyetçi olmuřlar; Őimdiye kadar ama sadece iki ciddi alıcının Őikāyeti haklı bulunmuř.

4.8.3.1. İngilizlerin Tutumu

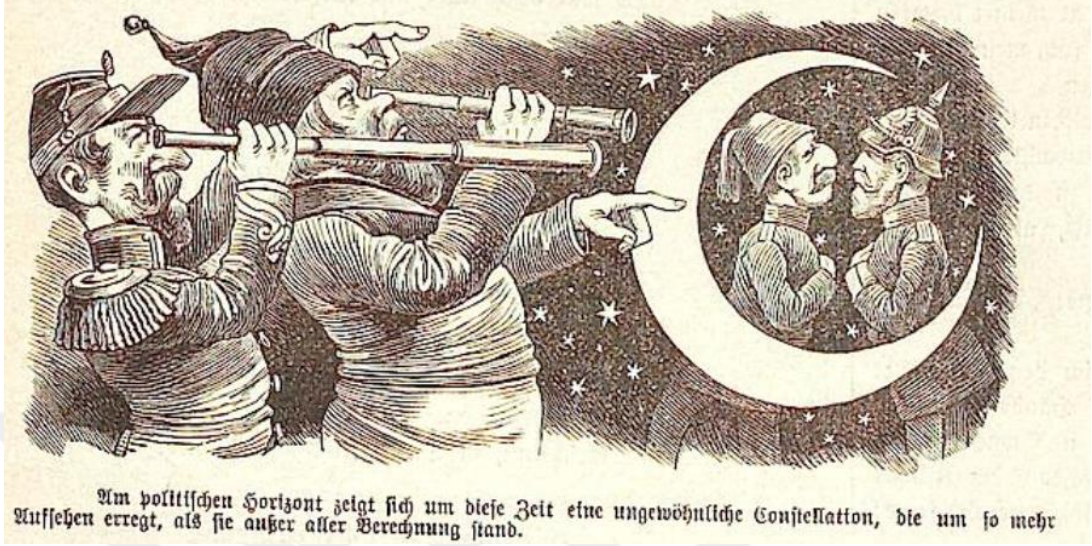
DEZ 1894

John Bull (İngiltere): Türklerin Ermenistan'da kalmaları konusunda ikna edilmelerinin uygun olacağını düşünüyor.

4.8.4. Osmanlı—Almanya İlişkileri

DEZ 1889

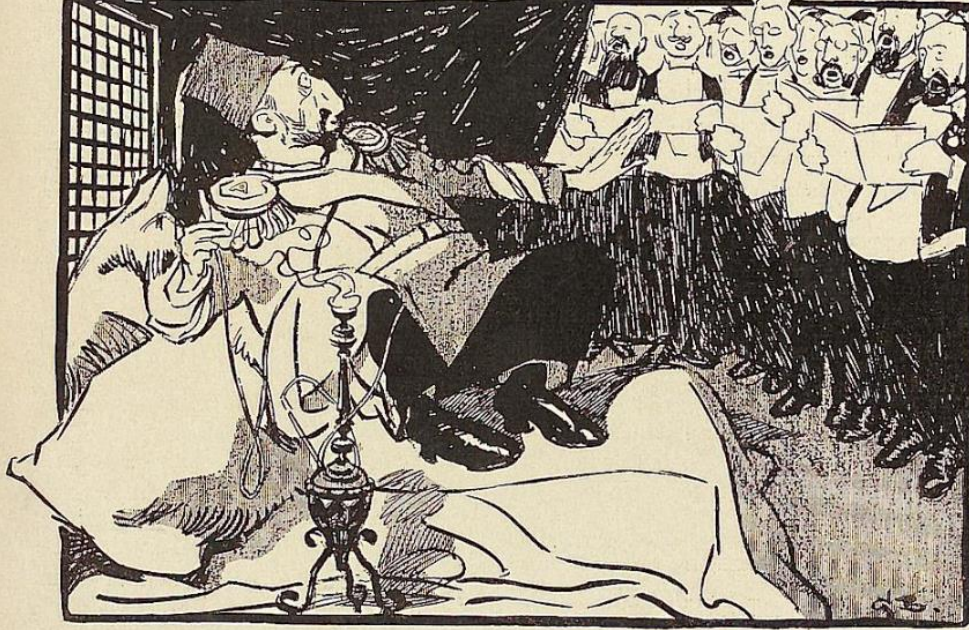
Şu sıralar ufukta siyasi alanda hiç hesapta olmayan ve ilgi uyandıracak bir iş birliği görünüyor. (Alman İmparatorluğu ile Osmanlı İmparatorluğunun yaklaşması hicvedilmiş)

MAI 1909

Bu durumdan, şimdiye kadar çok lütufkâr davranan padişahın bana vermiş olduğu görevin de bitmiş olduğunu anlıyorum.

Die Berliner Liedertafel beim Sultan Sultanin Berlin korusu

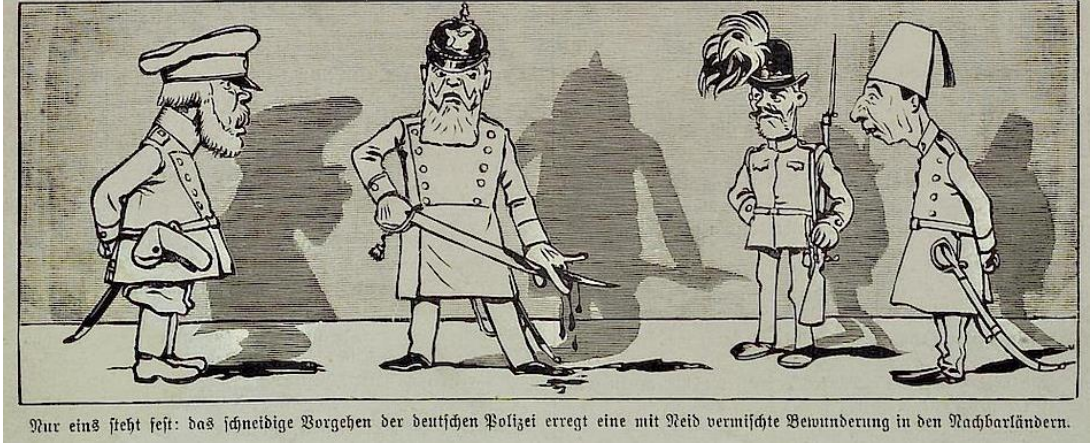

Chor: „Ich weiß nicht, was soll — —“
Sultan: „Bist, meine Herren! Heine dürfen Sie nicht singen; soviel Rücklicht bin ich meinem guten Freunde an der Spree schuldig!“ —

Koro: „ne yapacağımı bilmiyorum,“ şarkısını söylemeye başlar.

Sultan: „Lütfen Beyler, bugün Heine'den söylemeyin! Spree'deki Alman (İmparatorluk sarayının önünden geçen nehrin ismi) arkadaşlarıma daha saygılı davranmalıyım.“

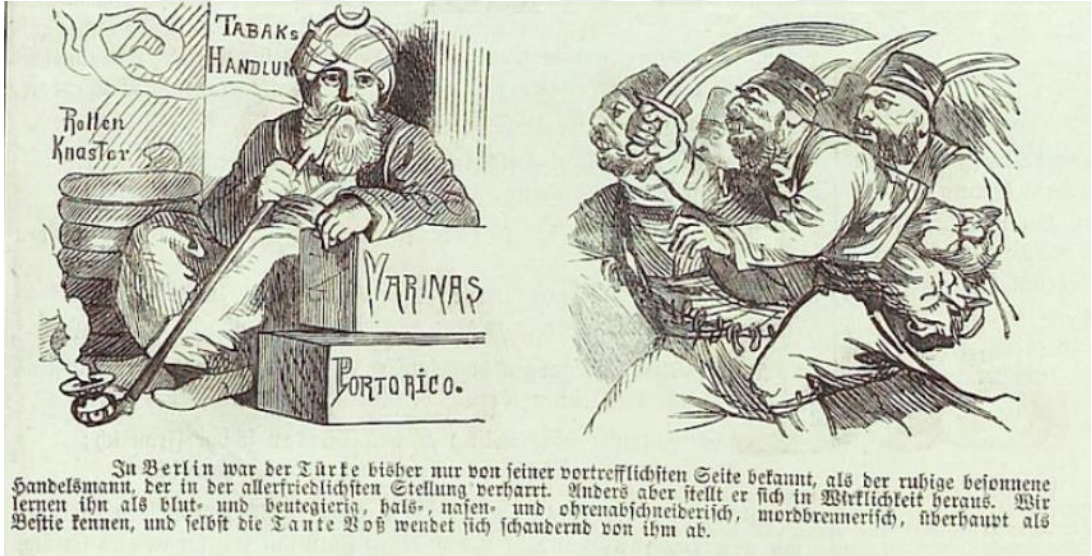
JAN 1898

Kesin olan bir şey var o da: Alman polisinin infazcı yaklaşımı, komşu ülkelerde karışık kıskançlık duyguları uyandırdı.

4.8.4.1. Berlin'deki Türk İmajı

SEP 1877

Türkler, Berlin'de her zaman barıştan yana olan sakin, güvenilir ve misafirperver olarak hep olumlu özellikleriyle bilinir. Gerçekte ise öyle değilmiş. Biz Türklerin kan ve ganimet düşkünü kafa, kol, baş kesen bir canavar olduklarını görüyoruz ve BOB (İngilizler) teyze bile ondan kaçıyor artık.

4.8.4.2. Almanların Tutumu

JUL 1878

Barış antlaşmasının (Berlin) imzalanması

Sona kalan her zaman son gülen (Türkler) olmuyor maalesef!

4.8.5. Osmanlı—Fransa İlişkileri

JUN 1878

Kongreye katılanları köpeklerin ısırması için ülkelerin temsilcilerinin salona giriş sırası Fransız alfabesine göre planlandı. En sonda kalanı köpeklerin ısıracağı söylentisi doğruysa, köpeklerin kime saldıracağını tahmin etmek zor değil.

SEP 1888

Frankreich und Italien fangen an sich in das Land
des Sultans zu theilen. Wenn dieser sich nicht bald
ein Stück reservirt, muß er sich nächstens auf seinen
Halbmond zurückziehn.

Fransa ve İtalya Sultanın ülkesini paylaşmaya başlıyorlar. Eğer Türklerin kendilerine yaşayacak bir yeri kalmazsa, hilale geri dönecekler.

4.8.5.1. Paris Konferansı

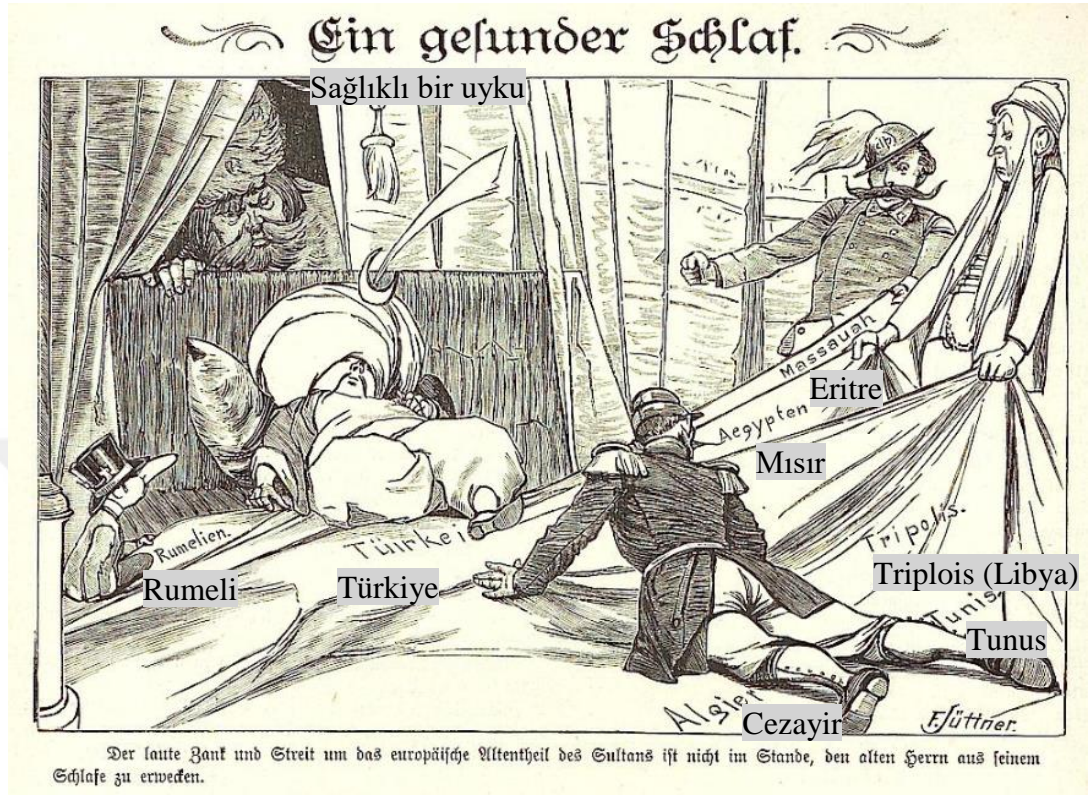
JUN 1888

Marangoz Abdülhamid, Alman işgalini önlemek için 100,000 Frank'a imza attıysa, tabii ki ödeme şartları Fransa'nın dediği gibi olacak.

4.9. Dünyanın 1896'daki Durumu

AUG 1888

Yüksek müzik gürültüsü ve Avrupalıların paylaşmadan sonra padişahın sorumluluğunu kimin alacağı konusundaki tartışmaları bile sultanı uykusundan uyandıramıyor.

JAN 1896

Genç kadın (Yen yılı sembolize ediyor): Görünüşe göre erken gelmişim. Saat kaç acaba?

Her durumda bunlar bana miras kaldı.

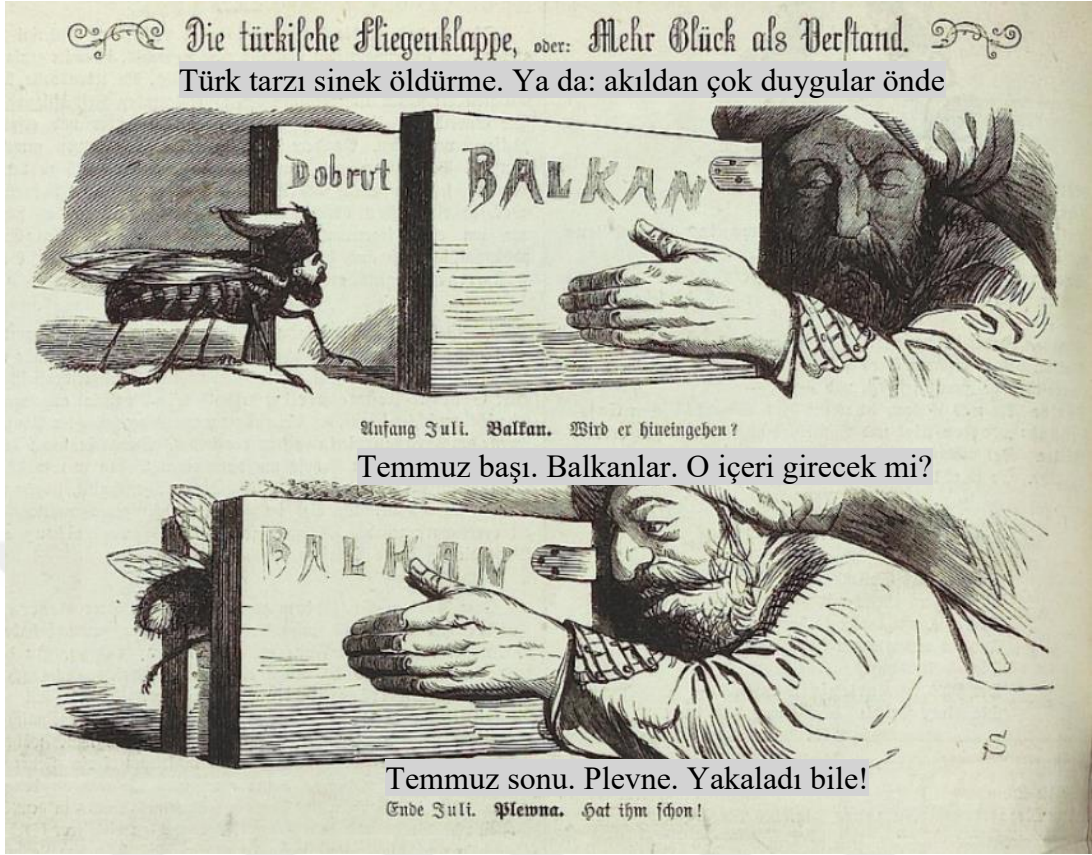
4.9.1. Balkan Ülkeleriyle Sorunlar

Papa, ben inandığımı yaptım;
terliğimin ucuyla dokundum.

Bir Hıristiyan sultana farklı yaklaşıır.
Zira ben sadece onun parmaklarını
öptüm.

AUG 1877

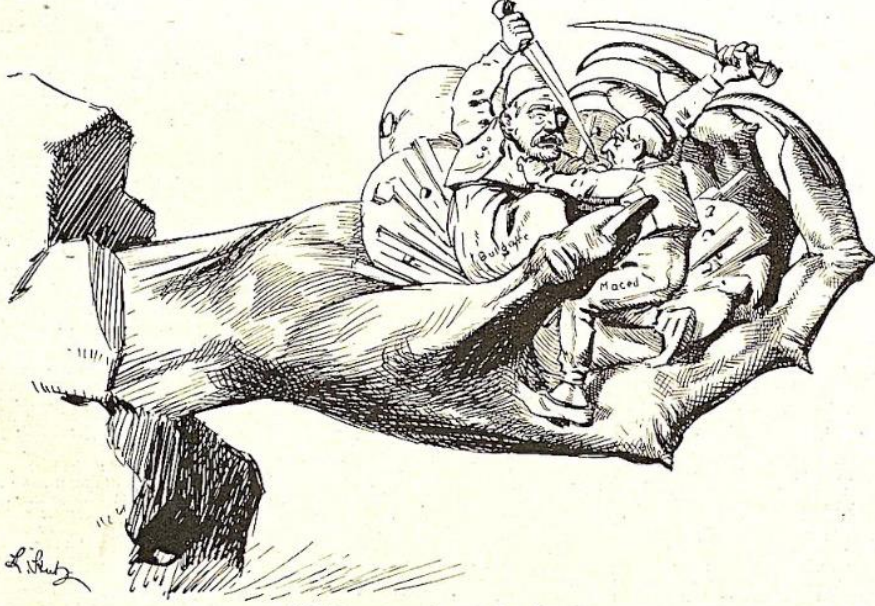
Temmuz'un sonunda, Rusya himayesindeki Balkan prensliklerinin birbirleriyle savaşmaları nedeniyle Ömer Paşa kontrolü ele alır

APR 1908

Artan öfkesi ile İvan (Hırvatistan), komşu ülkenin sultanın neşesine kılıç kalkan oyunuyla neşe katabilir. (Hırvatistan'ın, Osmanlı'nın Boşnakların yoğun olduğu Sancak kentine demiryolu inşası yapma planına karşı olmaları hicvedilmiş)

Die Hand des Teufels
Şeytanın eli^{Rodin}

Schöpfungsversuche auf dem Balkan.

Balkanlarda yeni güçler yaratma denemeleri.

OKT 1885

Büyükelçiler: Acele edelim, yoksa barut fıçısı bir tesadüfi olay ile patlayacak.

Sırp ve Yunanlı: Çok güzel, biz kendimiz tesadüfe yardımcı olalım.

OKT 1885

Türk'ün sabrı nihayet tükendi ve daha fazla parçalanmak istemiyor.

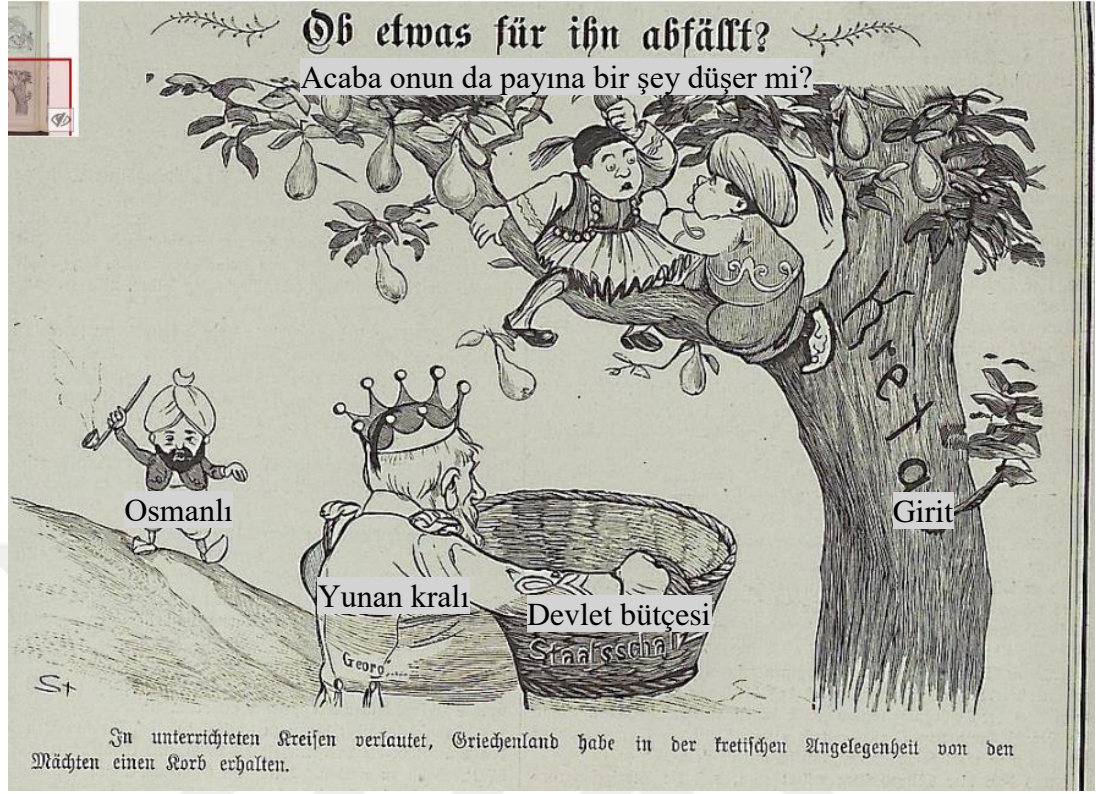
4.9.2. Osmanlı—Yunanistan İlişkileri

JAN 1881

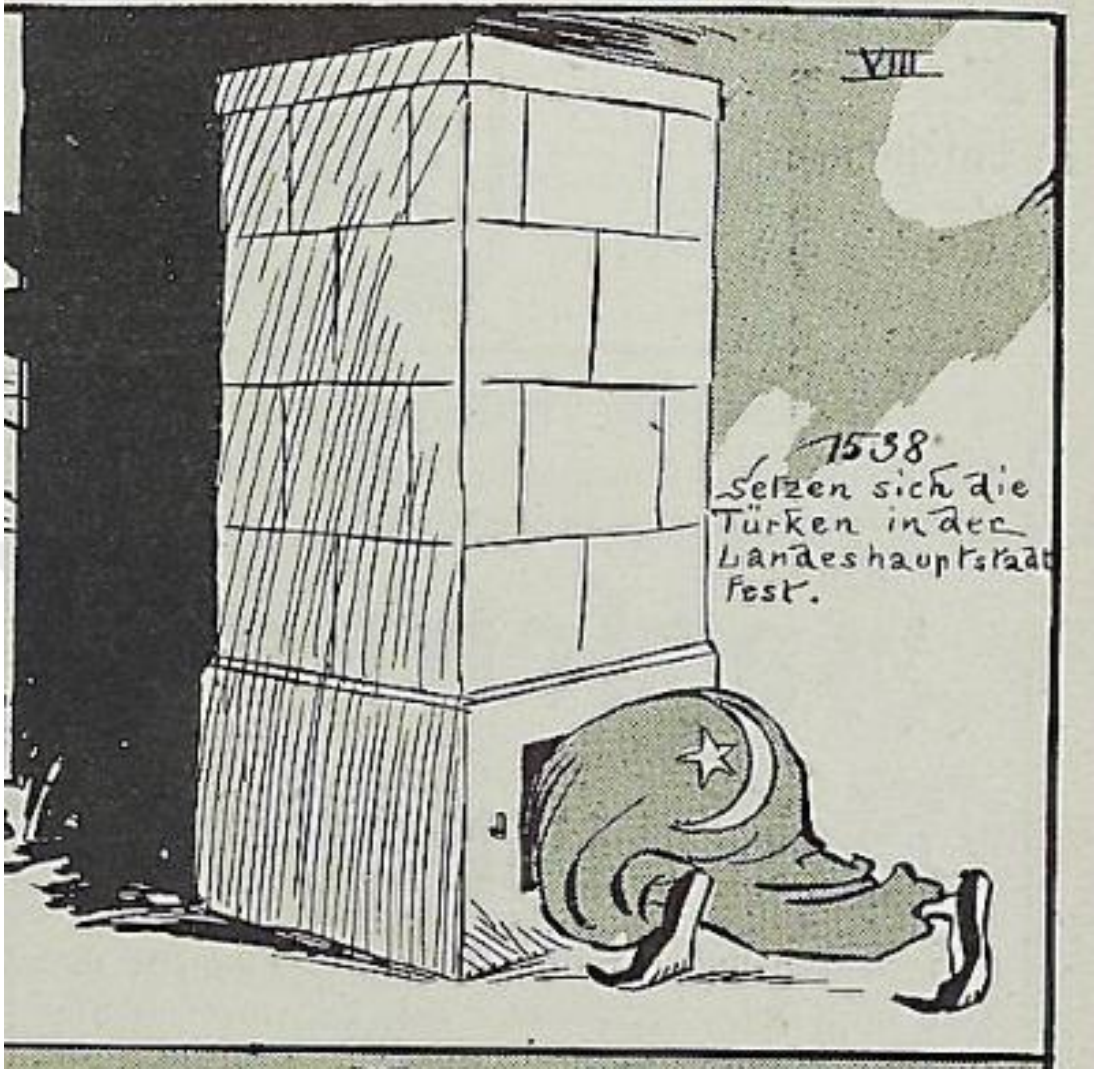
Hem Yunanlılar hem de Türk'ler ne laftan ne de sözden anlıyorlar.

AUG 1896

Yetkin çevrelerden edinilen ayrıntılı bilgilere göre, Girit konusunda süper güçler Yunanistan'a çıkar (sepet) sağladıkları bildiriliyor.

MAI 1896

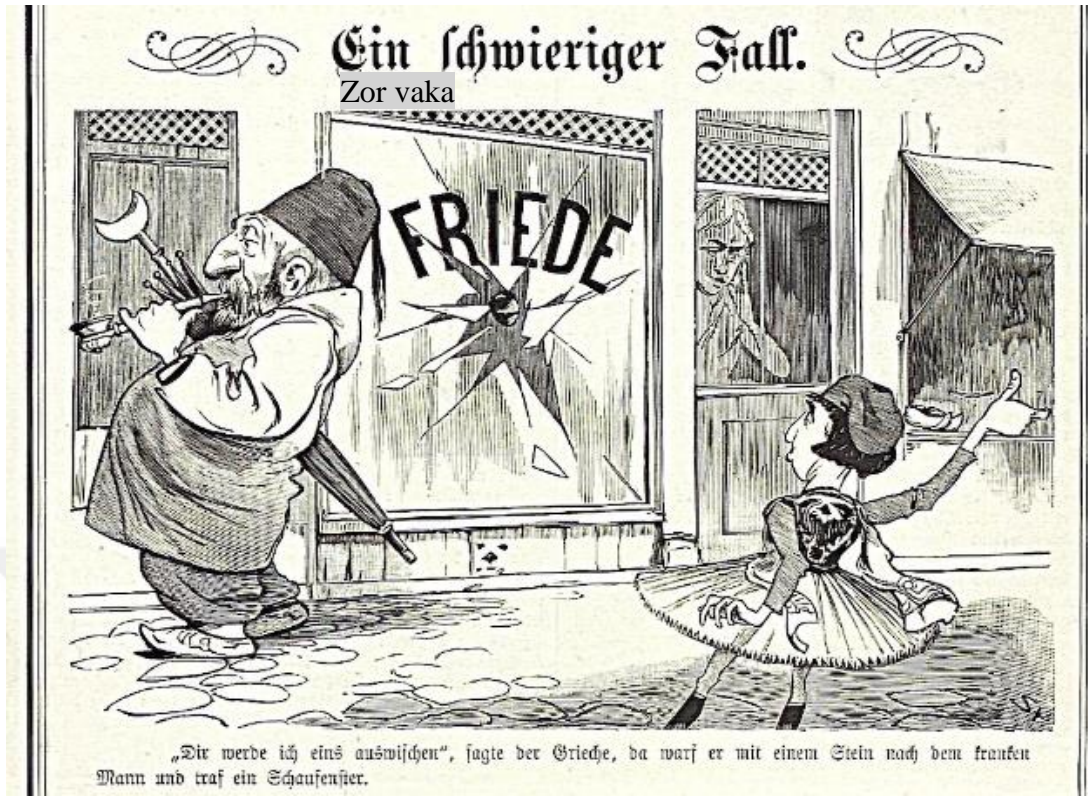

Türk'ler 1538'de ülkenin başkentine yerleşmişlerdir.

Das unzerreißbare Bilderbuch.
Yırtılmaz resimli kitap

Glücklicher Weise ist es nur einer, der die Festigkeit des Buches auf die Probe stellt.
Neyse ki kitabın yırtılıp yırtılamayacağını sadece bir kişi deniyor.

Yunanlı; hasta adama “Sana gününü göstereceğim” der ve bir taş atar. Taş ise adam yerine bir vitrine (Barış) isabet eder.

Alleinige Anzeigen-Annahme
bei **Rudolf Mosse**
Annoncen-Expedition
für sämtliche Zeitungen
Deutschlands u. d. Auslandes
in Berlin SW., Breslau, Chemnitz, Köln a. Rh., Dresden, Frankfurt a. M., Hamburg, Halle a. S., Leipzig, Magdeburg, Mannheim, München, Nürnberg, Prag, Stuttgart, Wien, Zürich.

Beiblatt zum Kladderadatsch.

Anzeigenpreis 240
für die
4-gewaltene Seite
oder deren Raum
Mark 1.—.

Nr. 21. Zweites Beiblatt.

Berlin, den 27. Mai 1900.

LIII. Jahrgang.

Der Versuch Griechenlands, einen höheren deutschen Officier zur Reorganisation des griechischen Heeres zu gewinnen, ist mißglückt. Sollte nicht die Türkei bereit sein, einige Unterofficiere als Instructeure nach Griechenland zu schicken? Eine Gefahr für die Türkei ist ja nicht dabei, da jeder Erfolg ausgeschlossen ist.

Yüksek dereceli bir Alman subayın Yunan ordusunun yeniden düzene sokması sonuçsuz kaldı. Nasıl olsa her türlü başkaldırı girişimi başarısızlıkla sonuçlanacağı için, bu işi Türklerin birkaç subayla yapmasında bir sakınca yok.

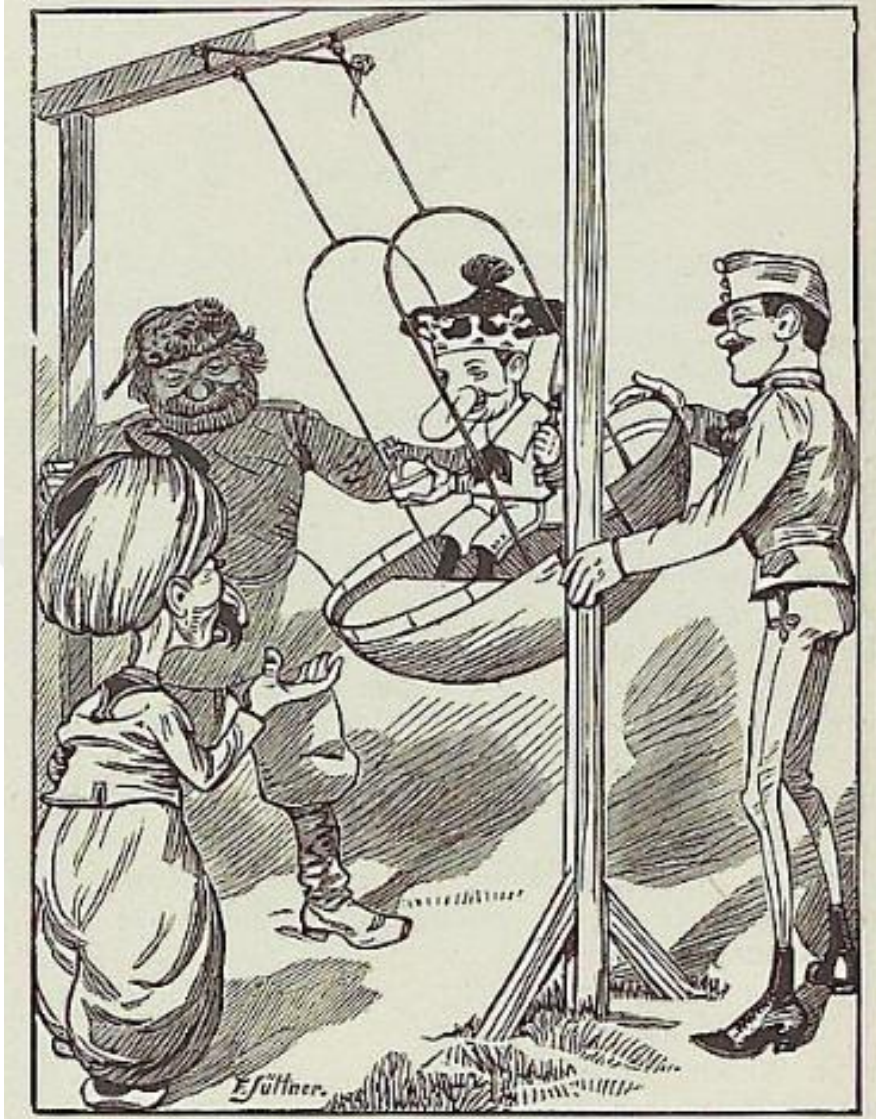
4.9.3. Osmanlı—Bulgaristan İlişkileri

MÄR 1878

San Stefano (Yunanistan) ile yapılan barış antlaşması sonunda zavallı Türk'ün Avrupa'da elinde Çanakkale'nin anahtarı dışında hiçbir şey kalmadı. Kilitleyecek bir şey olmadıktan sonra, anahtarın olsa ne yarar.

AUG 1890

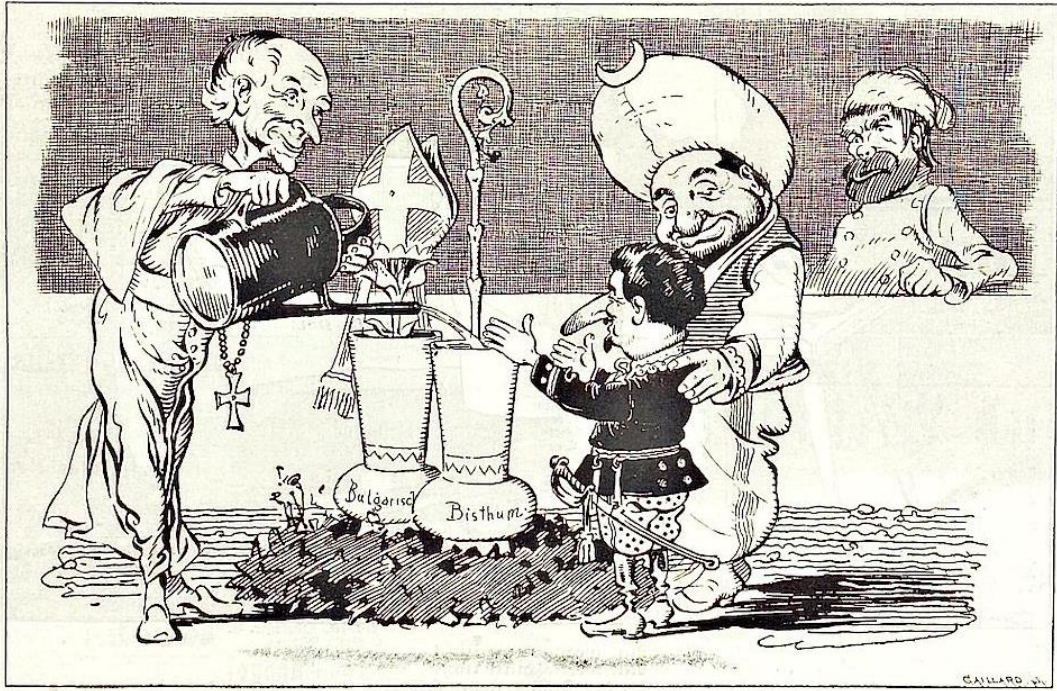
Schaukelbesitzer: „Nun? — Willst du nicht deinen Tribut entrichten, Kleiner? —“

Der Knabe Ferdinand: „Fällt mir gar nicht ein. — Sehen sie denn nicht, daß die Herren so freundlich sind, mich gratis zu schaukeln?“

Salıncak sallayıcı: Şimdi – elde ettiğin bu zaferden dolayı sultana teşekkür etmeyecek misin ufaklık?

Delikanlı Ferdinand (Bulgar): Hiç gerek yok – etrafımdaki beni sallamak için can atan beyleri (Rusya ve Fransa'yı kast etmektedir) görmüyor musun?

JUN 1893

Nur nicht ängstlich, lieber Ferdinand, wegen der neuen Freundschaft, jagte der gute Onkel Türke, da schenkte er dem Papste einen netten Ableger von dem Baume, in dessen Schatten befamtlich gut wohnen ist.

İyi niyetli Türk amca (Osmanlı), Bulgar prensine; “sevgili Ferdinand, yeni kurduğumuz dostluk ilişkilerinden dolayı Papa size gölgesinde oturmanın çok zevkli olduğu yeni bir koruma şapkası hediye etti, korkmana hiç gerek yok.”

Ein fürstlicher Scherz. Prens şakası

Ferdinand von Bulgarien hat dem Sultan einen Orden verliehen.

Bulgar prensi Ferdinand sultana madalya taktı.

NOV 1876

Yaşlı Bulgar'ın Osmanlıya dert yanması:

Önce Çerkezler gelip bizi soydular, sonra başıbozuklar evimizi yaktılar, şimdi Ruslar bize destek olmak için gelirse, hepimiz kendimizi suya atmak zorundayız! (Rusların destek olmak adına balkanlardaki zulmü hicvedilmiş)

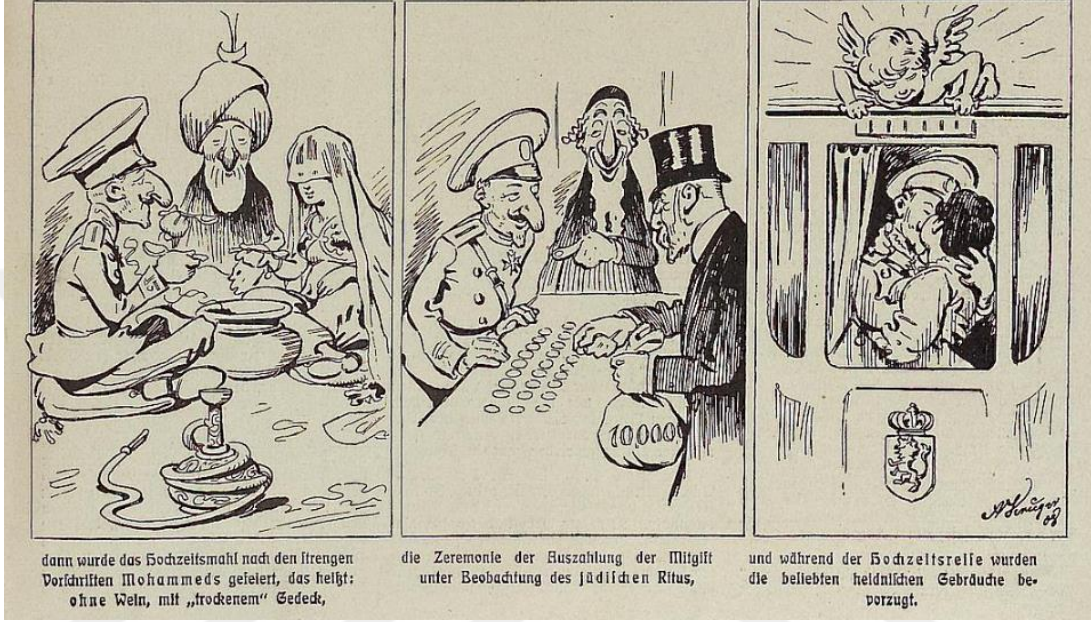
MÄR 1908

Ferdinands „konfessionelle“ Hochzeit

Nachdem in Koburg die katholische Trauung des Fürsten von Bulgarien mit der Prinzessin Reuß stattgefunden hatte, wurde in Osterstein die evangelische Trauung vollzogen —

Bulgar prensin geleneksel düğünü

Koburg'da Bulgarların Katolik prensinin prenses Reutz ile düğünü yapıldıktan sonra Osterstein'da Protestan düğünü yapıldı.

Ardından,
Müslümanların katı
kurallarına göre düğün
yemeği yendi; yani
şarap-ekmek yoktu.

Hediyelerin verilme
töreni ise Yahudi
ritüellerine göre
yapıldı

ve balayında ise en
sevilen gelenekler
gerçekleştirildi.

MAI 1903

Vicdanlı Ferdinand (mecazen düzenbaz Bulgar Prensi demek istiyor), evde bir şey olsa, her zamanki gibi dostların yanına koşar. (Bulgarların nasıl kışkırtıcı davrandığı hicvedilmiş)

Allgemeine Anzeigen-Einnahme
bei **Rudolf Mosse**
Annoncen-Expedition
für sämtliche Zeitungen
Deutschlands u. d. Auslandes
H. Berlin SW., Dresden, Köln a. Rh., Dresden, Düsseldorf, Frankfurt a. M., Halle a. S., Hamburg, Leipzig, Magdeburg, Mannheim, München, Nürnberg, Prag, Stuttgart, Wien, Zürich.

Beiblatt zum Kladderadatsch

Anzeigenpreis
für die
4-gelapene Seite
oder deren Raum
Mark 1.—

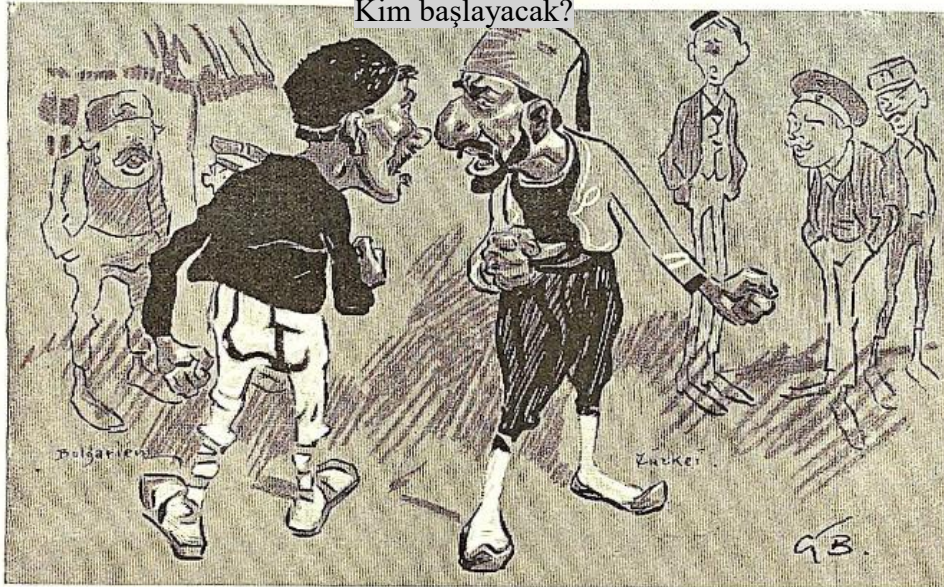
Nr. 38 Zweites Beiblatt

Berlin, den 20. September 1903

LVI. Jahrgang

Wer fängt an?

Kim başlayacak?

Der Türke: Schlag zu!
Der Bulgare: Schlag du doch zu!

Türk: Hadi vursana!

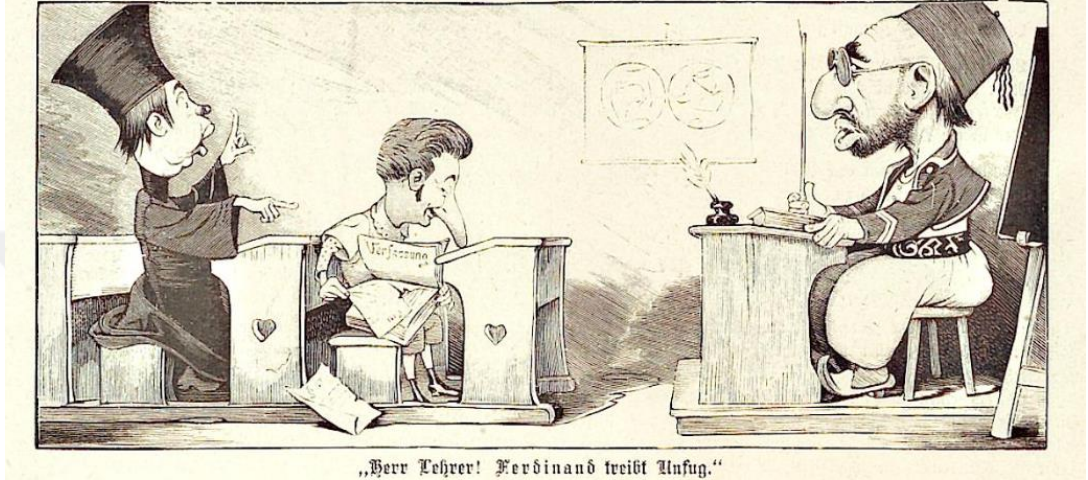
Bulgar: Sen vursana!

JAN 1893

Aus der Schule.
Medreseden

Der bulgarische Czar Joseph hat beim Großvezir in Konstantinopel gegen die Aenderung der Verfassung Bulgariens Protest eingereicht. (Zeitungsnachricht.)

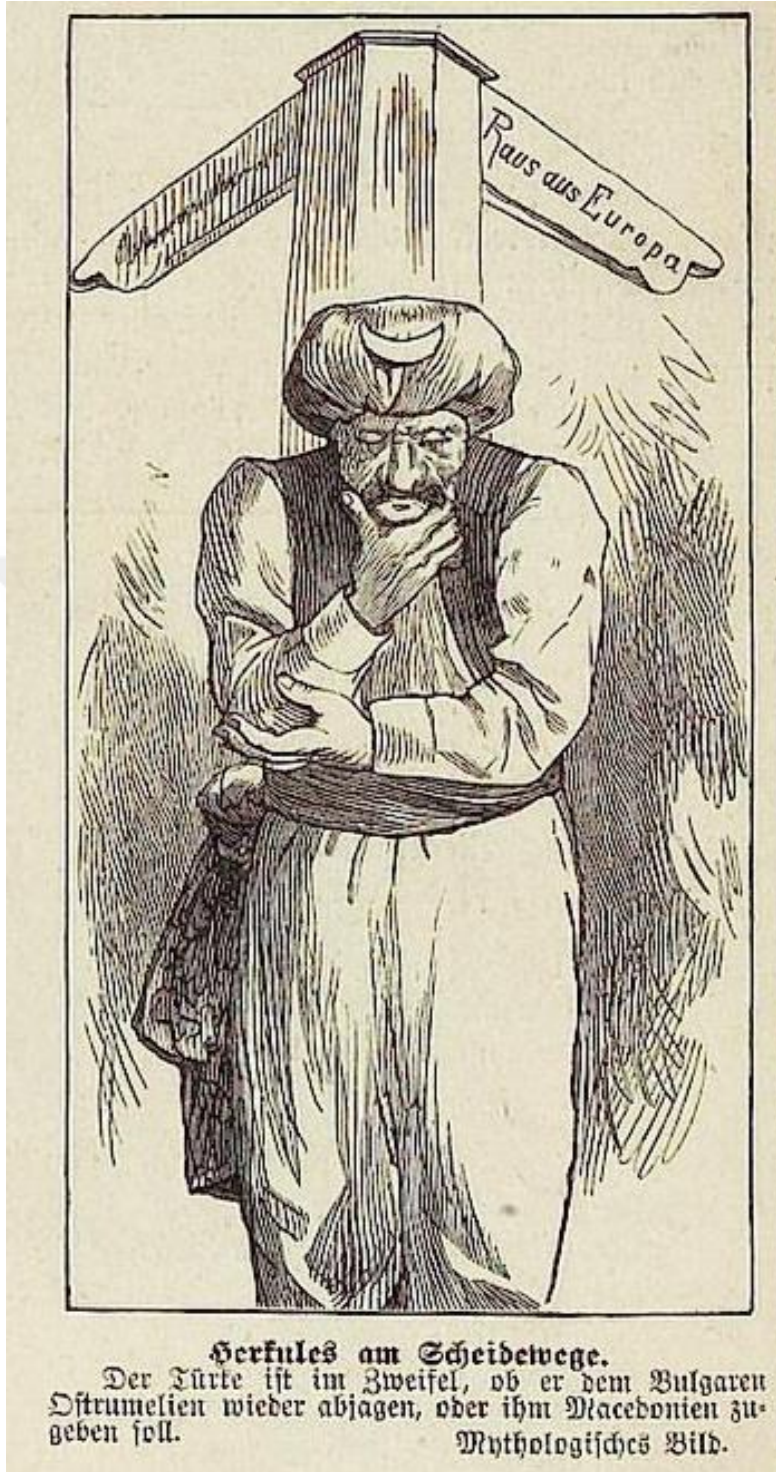
Bulgar prens Joseph İstanbul'da boğazda Bulgar anayasası için protesto gösterisi düzenledi (Gazete haberi)

„Herr Lehrer! Ferdinand treibt Unfug.“

“Öğretmenim! Ferdinand yaramazlık yapıyor”

OKT 1885

Yol ayrımında

Çaresiz kalan zavallı Türk, Makedonya karşılığında Doğu Rumeli'yi
Bulgarlara bırakıp bırakmama konusunda kararsız.

4.9.4. Osmanlı—Avusturya-Macaristan İmparatorluğu İlişkileri

DEZ 1885

Divanın üzerine rahat bir biçimde uzanmış olan sultan, gazetelerden Balkan ülkelerindeki karışıklığa dair haberleri okuyor. “Bu olayla ilgimin olmaması ne de iyi” diye kendi kendine söyleniyor.

JUL 1876

(Balkanlardaki karışıklıklar Avrupa'daki dengeleri değiştirdiği için Andrassy'nin (Macaristan kurucu liderlerinden biri) kafası bana acı veriyor.)

Barişçıl Avrupalılar

4.9.5. Osmanlı—Sırbistan İlişkileri

Beyler, iç işlerinizi düzeltin, ben Von Yasküp Bey (Makedon lider) ile görüşüp düzeltirim. İçimdeki gücü hissediyorum.

4.9.6. Makedonya Sorunu

MAI 1903

Vicdanlı Ferdinand (mecazen düzenbaz Bulgar Prensi demek istiyor), evde bir şey olsa, her zamanki gibi dostların yanına koşar. (Bulgarların nasıl kışkırtıcı davrandığı hicvedilmiş)

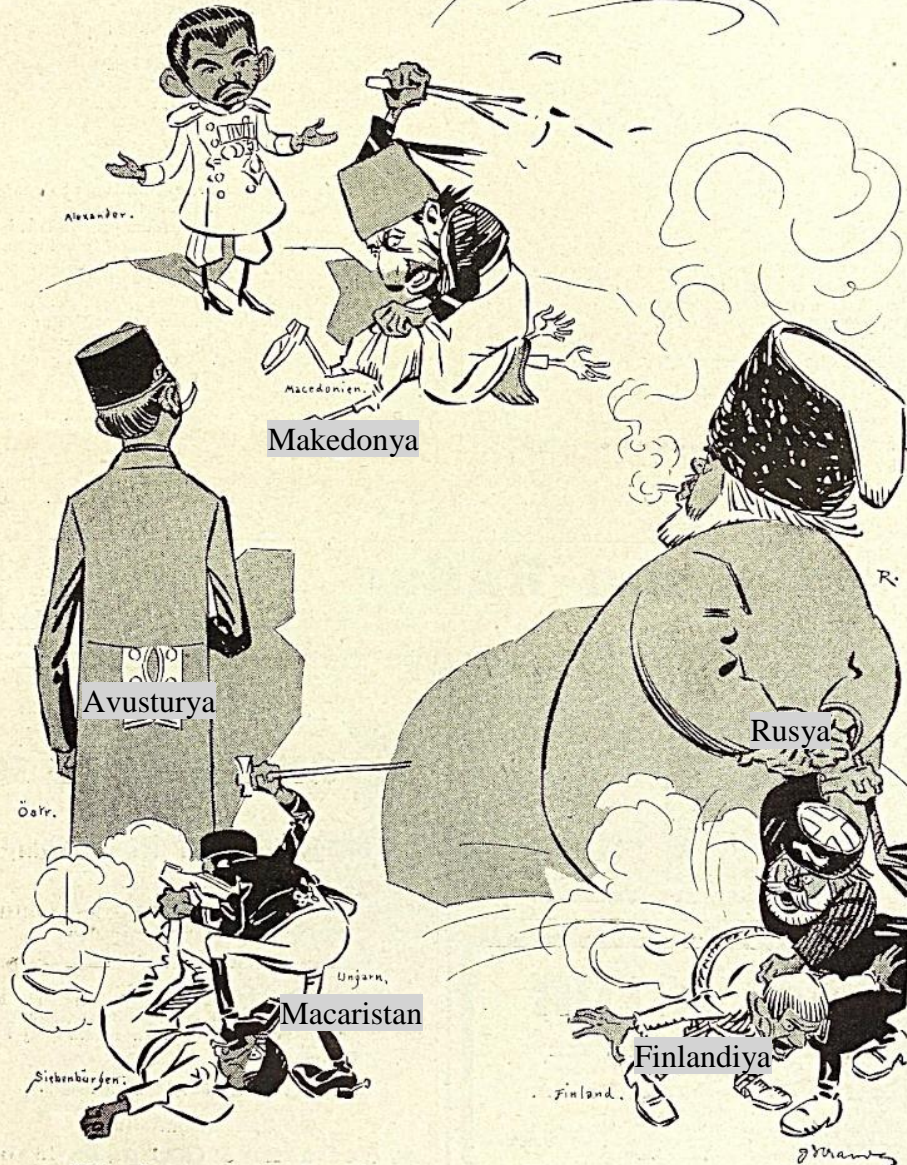
APR 1908

Artan öfkesi ile İvan (Hırvatistan), komşu ülkenin sultanın neşesine kılıç kalkan oyunuyla neşe katabilir. (Hırvatistan'ın, Osmanlının Boşnakların yoğun olduğu Sancak kentine demiryolu inşası yapma planına karşı olmaları hicvedilmiş)

Die macedonische Frage

Makedon sorunu

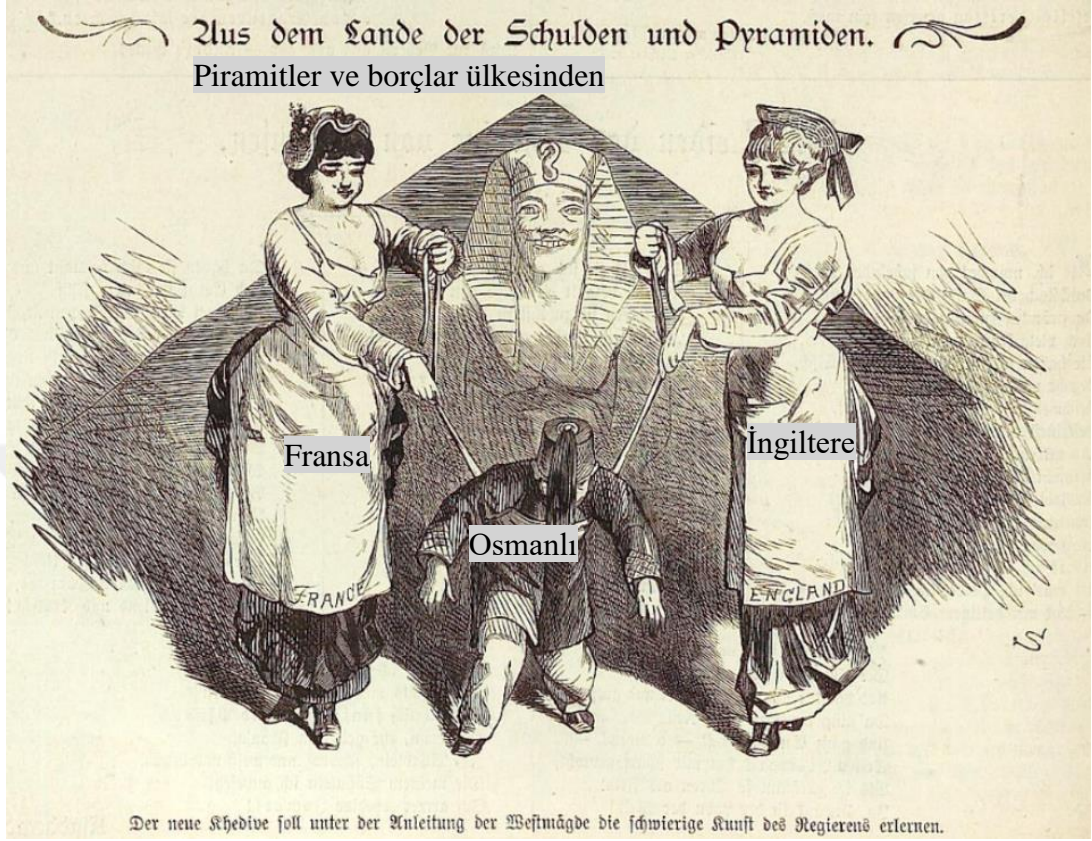

Meine Herren, regeln Sie Ihre häuslichen Verhältnisse, ich werde inzwischen die Geschichte mit dem Herrn von Mesküb in Ordnung bringen. Ich fühle dazu die Kraft in mir.

Beyler, iç işlerinizi düzeltin, ben Von Yasküp Bey (Makedon lider) ile görüşüp düzeltirim. İçimdeki gücü hissediyorum.

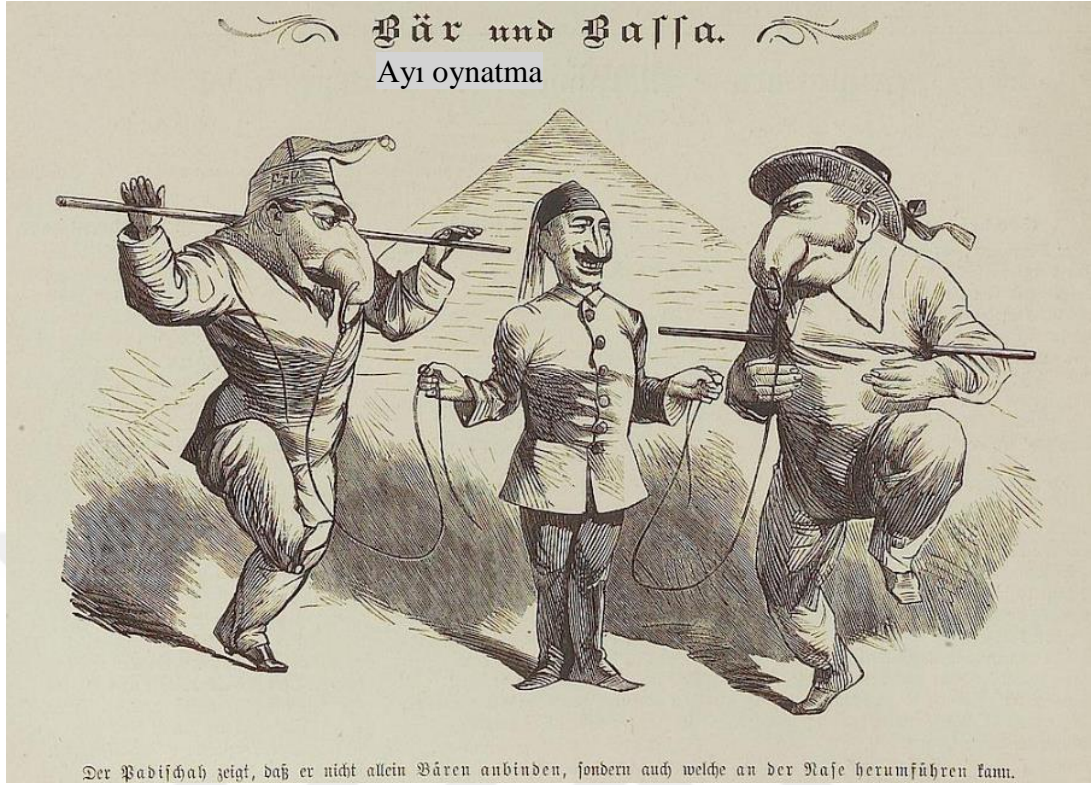
4.10. Mısır Sorunu

JUL 1879

Yeni Hıdiv Batı kadınların isteklerine göre Mısır'ı yönetmenin zorluğunu öğrenmeli. (Mısır Hıdivinin ekonomik koşulların zorluğu nedeniyle Fransa ve İngiltere'nin sözünden çıkmasının mümkün olmadığı hicvedilmektedir)

JUL 1882

Padiſah, sadece ayıları müzik eſliğinde oynatmayı değil, aynı zamanda onlara istediğini yaptırabilmeyi gösteriyor. (İngiltere'nin Abdülhamid'in her dediğini yapmaları hicvediliyor)

JUL 1882

Sultan Abdülhamid, Mısır’da “Arabi Paşa” ayaklanmasını bastırdıktan sonra İsmail Paşa’yı azlederek yerine oğlu Tefvik Paşa’yı getirdi, Tefvik Paşa babasının yerine geçmesinin şaşkınlığını yaşar.

DEZ 1883

Hıdiv: Sen beni batmaktan kurtardın, - sevgili İngiltere, senin için başka ne yapabilirim! (Batılıların, İsmail Paşa'yı hıdivlikten alarak yerine getirdikleri Tefvik Paşa hicvediliyor.)

NOV 1882

Ben onu sıkıca tutuyorum, siz pazarlığımızı yapın. (Yabancı tesirlerden kurtulmak isteyen Mısır hıdivi İsmail Paşa'nın durumu hicvediliyor.)

MÄR 1885

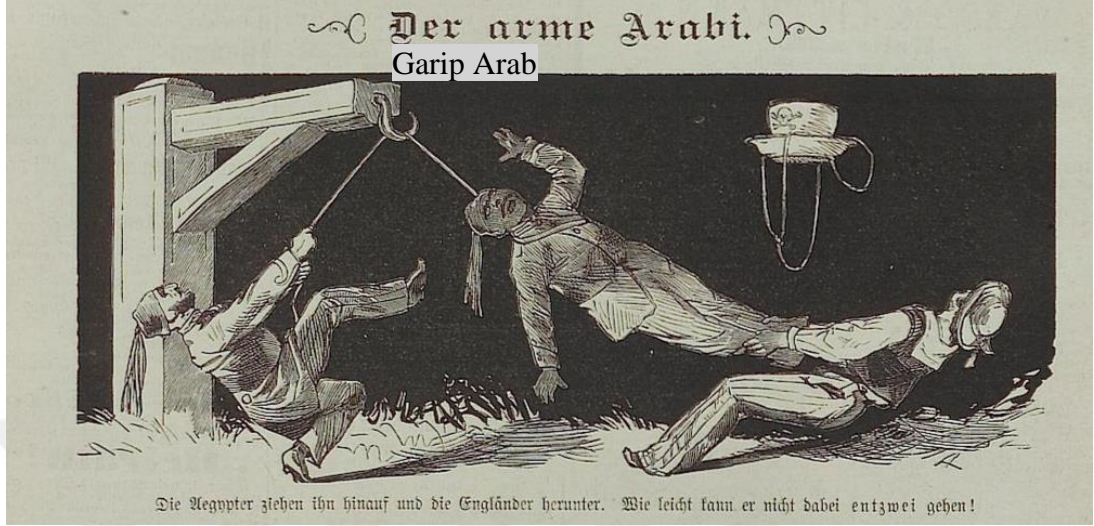

Ulu Türk'ün Duası

Allah'ım, yerle bir edilmiş Mısır'ı bana geri vermelerine müsaade etme!

4.10.1. Arabi Paşa Sorunu

OKT 1882

Mısırlılar Arabi paşayı yukarıya, İngilizler ise aşağı çekiyorlar. İkiye bölünmesi an meselesi! (Arabi Paşa'nın durumu hicvedilmiş)

Sommertheater in Aegypten.

Mısır'da yaz tiyatrosu

Kulis önünde ve arkasında yaşananlar

Arabi. Rebellen nennst Du mich Arabi?

Sultan. Ich muß, doch litt' ich: Soyons amis!

Arab: Bana isyancı Arab diyormuşsun?

Sultan: Rica ederim: Lütfen arkadaş olalım!

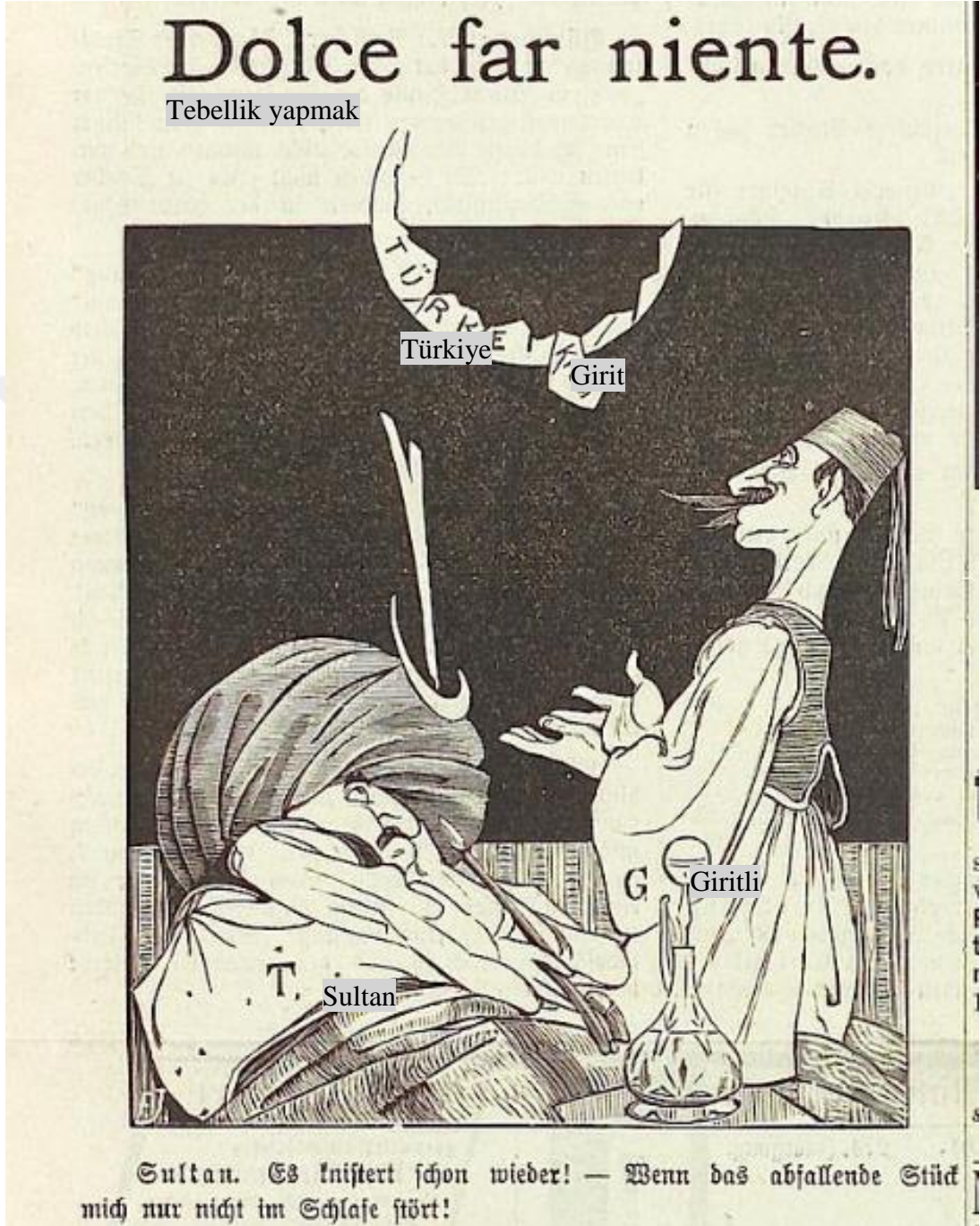
(Ayaklanan Arabi Paşanın, Abdülhamid tarafından önce azledilip, sonra mirlivalığa yükseltilmesi hicvedilmiş.)

- Hıdiv Tefvik Paşa; İngilizler, onlar için Mısır'daki kaftanı ateşten çıkartmam karşılığında 200.000 Pound istiyorlar!
- Tanrıça Ra, teşekkürler!! Kaftanı ateşten çıkar, onlara da istediklerini ver, sonra onlara ekonomide ihtiyacımız var.

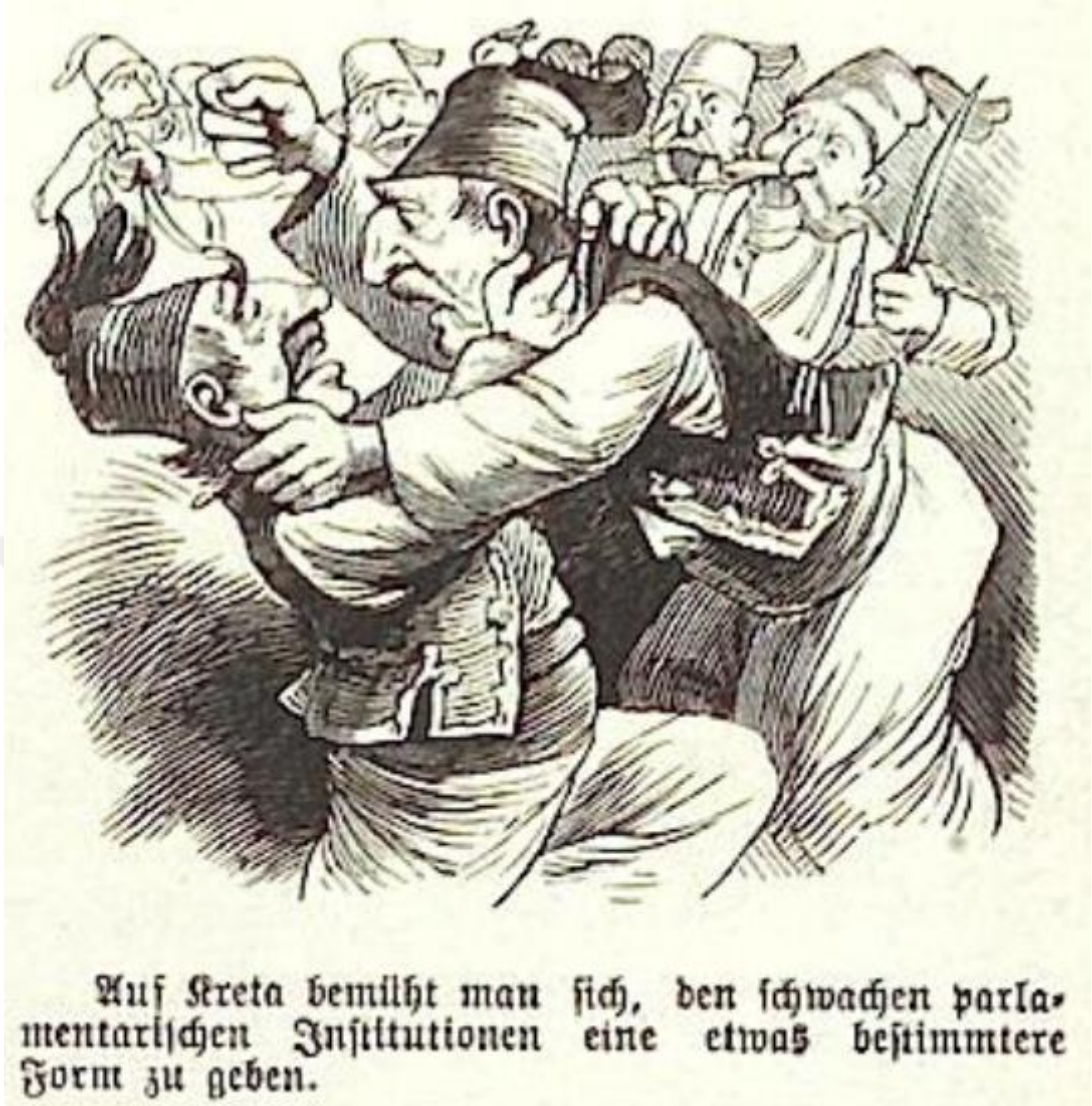
4.11. Girit Sorunu

JUN 1889

Sultan: Ay tekrar çatırdıyor! Düşen parça beni uykumda rahatsız etmesin de ne olursa olsun umurumda değil!

SEP 1889

Girit'te, zayıf parlamento kurumlarına belirli bir biçim ve disiplin vermek için çaba gösteriliyor.

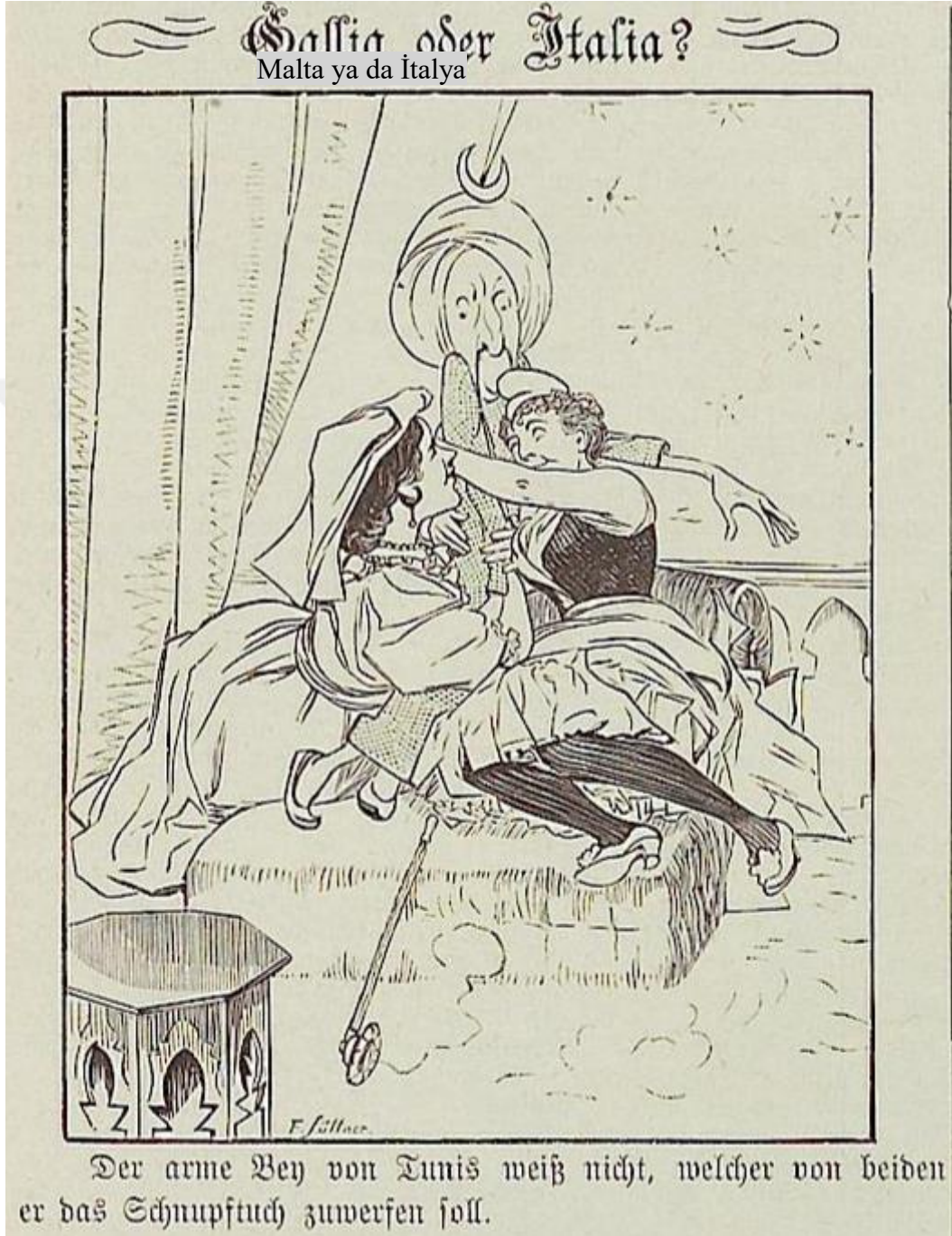
MÄR 1890

Zavallı Giritli, Yunanlıların sahte vaatlerine mi yoksa Türklerin tehditlerine göre mi davranсын, karar veremiyor.

4.12. Tunus Sorunu

AUG 1890

Zavallı Tunus Beyi, ben, mendilini kime vereceğini bilmiyor.

Stillestige Infecaten-Ümarmt
bei **Rudolf Mosse**
Annoncen-Expedition
für sämtliche Zeitungen
Deutschlands u. d. Auslandes.

Beiblatt zum Kladderadatsch.

Insertions-Gebühren
für die
4-gespaltene Nonpareille-Seite
oder deren Raum
1 M = 1/4 Fr.

in Berlin SW., Breslau, Chemnitz, Köln a. Rh., Dresden, Frankfurt a. M., Hamburg, Leipzig, London, Magdeburg, Mannheim, München, Nürnberg, Paris, Prag, Strassburg i. E., Stuttgart, Wien, Zürich

Nr. 41. Erstes Beiblatt.

Berlin, den 13. October 1895.

XLVIII. Jahrgang.

Die kranke Kuh.

Hasta inek

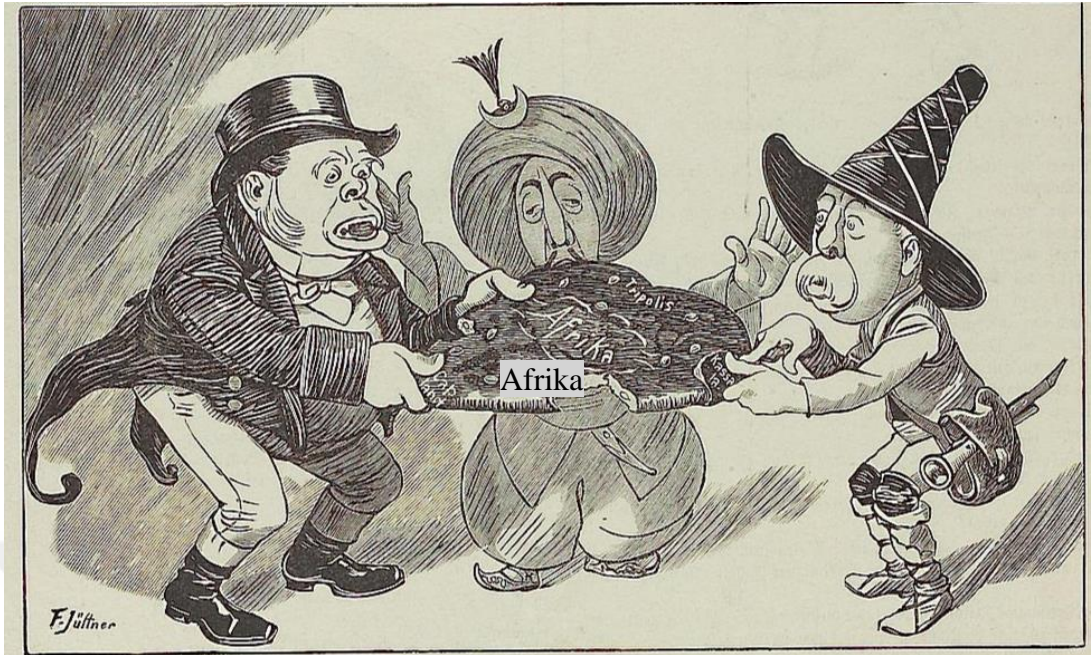
4.14. Afrika Sorunu

JUL 1890

Zanzibar sultanı Hint Okyanusunun Afrika'yla buluştuğu kıyılardaki Zanzibar adasındaki işini tamamladı ve kendi ada imparatorluğuna geri dönüyor. (Avrupalı devletler Abdülhamid dönemi de özellikle Osmanlı Devleti ile Zanzibar arasında gelişen iyi ilişkilerden rahatsızlık duyarlar)

NOV 1890

Der kranke Mann: Aber warum streiten sich die Herrschaften? Mir gehört ja der Pfefferkuchen.

Hasta Adam: Nüfuzlu beyler nedem kavga ederler ki? Bu çörek bana ait zaten.

4.14.1. Sudan Sorunu

FEB 1884

Dr. Gladstone: Sol bacak ölmüş. Ama zaten çok da işe yaramıyordu.

Hasta adam: Ama benim için çok önemli. Siz bana bacağıma kurtaracağıma dair söz vermişsiniz.

Dr. Gladstone: Boğazlarınızın gitmemesine sevinelim. Ayrıca, koltuk değnekleriniz var.

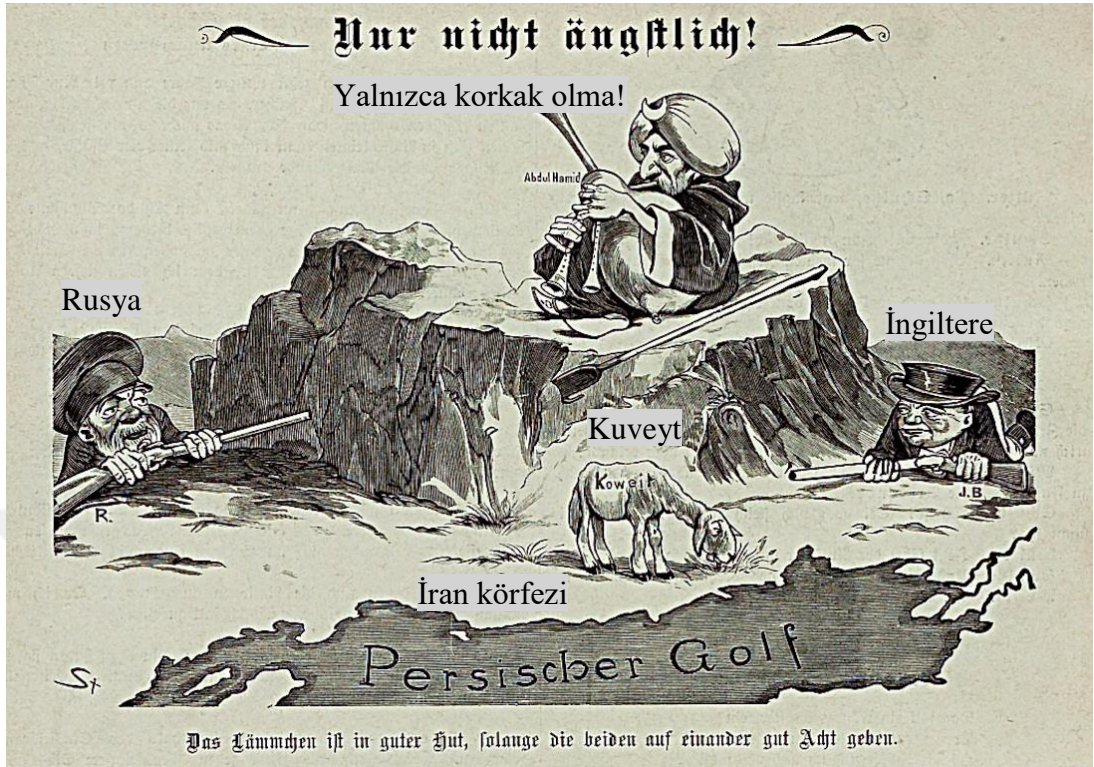
4.15. Ortadoğu Sorunu

JUL 1890

Zanzibar sultanı Hint Okyanusunun Afrika'yla buluştuğu kıyılardaki Zanzibar adasındaki işini tamamladı ve kendi ada imparatorluğuna geri dönüyor. (Avrupalı devletler Abdülhamid dönemi de özellikle Osmanlı Devleti ile Zanzibar arasında gelişen iyi ilişkilerden rahatsızlık duyarlar)

JAN 1902

İkisi birbirini kolladığı sürece kuzuya bir şey olmaz.

4.16. Doğu Sorunu

MAI 1887

Doğular için müfredat programı hazırlanıyor. İnşallah ders kıyafetleri de dil kökenlerine uygun “tarzda” olur.

JUL 1877

Ruslar bize bu büyük iyilikleri (mecazen kötülükleri) yapamazlardı, şayet Türklerle Asya'ya gitselerdi.

Die orientalische Frage wird doch an der Börse gelöst werden.

Doğu ile ilgili sorun ancak borsada çözülecek

Russ' und Türke kauften sich
.....

Endlich kam man überein,
Daß die Börse, wenn sie wollte,
Diesen Streit entscheiden sollte.

.....
Ihr seid alle Beide — Schnorrer!

Ruslarla, Türkler
borsadan borç alma
konusunda kapıştılar.

Eğer, borsa isterse bu
anlaşmazlığa bir son
verebilir.

Borsa: Siz ikinizde
avantacısınız

AUG 1876

Kendisini ve başkalarını tanıyan biri,
doğunun ve batının ayrılmaz
olduğunu anlayacaktır.

Goethe

Der Türke als gutes Beispiel İyi bir örnek olan Türk

Wieder einmal spielt der Türke in der Kirche vom heiligen Grabe in Jerusalem zwischen Priestern der griechisch-katholischen und der römisch-katholischen Kirche, die in eine furchtbare Schlägerei mit einander gerathen sind, in echt christlichem Sinne Frieden.

Türkler yine Kudüs'teki kutsal Arap kilisesinde Yunanlılar, Romalılar ve Katolikler arasında Hıristiyanlığa yaraşır bir barış sağladılar.

4.17. Boğazlar Sorunu

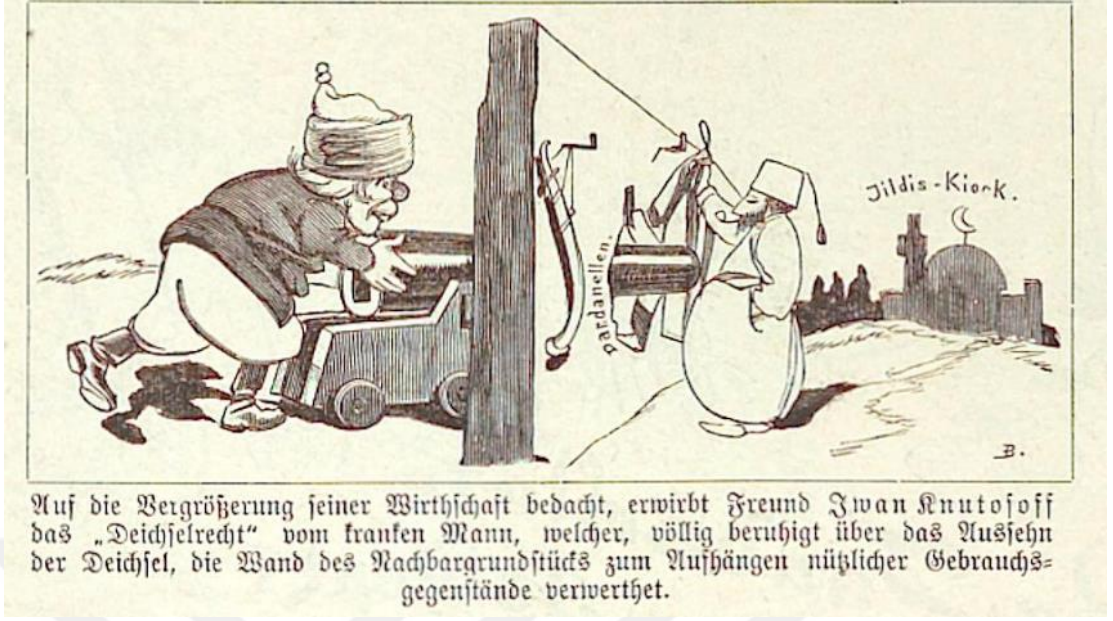
SEP 1891

Koç; ayının şahsında onu gerçekten koruyanın kim olduğunu anladı ve Buldoğa karşı cephe aldı” (“Bin Bir Gece Masallarının” en yeni sayısından alıntı) (Burada da yine Türklerin saflığı hicvedilmiş)

“Kıyamet gününün başlangıcı” (Osmanlının Çanakkale sorununu bir silah olarak kullanması barış tehdidi olarak hicvedilmiş)

Kendi ekonomisini büyütmek için Rus İvan silahının namlusunu, hiçbir şeyden haberi olmayan hasta komşusunun günlük eşyalarını asması için kullandığı evinin duvarından içeriye doğru uzattı. (Rusya'nın Osmanlıyı tehdit edişi hicvedilmiş)

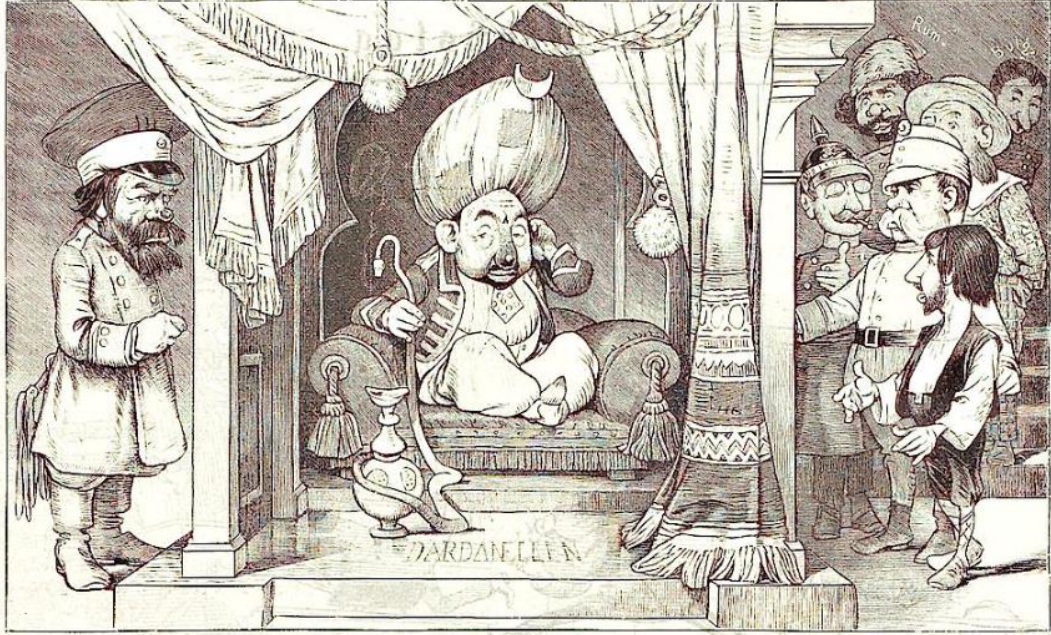
DEZ 1892

Die Dardanellenfrage.

Çanakkale Boğazı sorunu

„Augenscheinlich hegt man in Central-Europa irgend eine Absicht wegen Eröffnung der Dardanellen für alle Flaggen.“

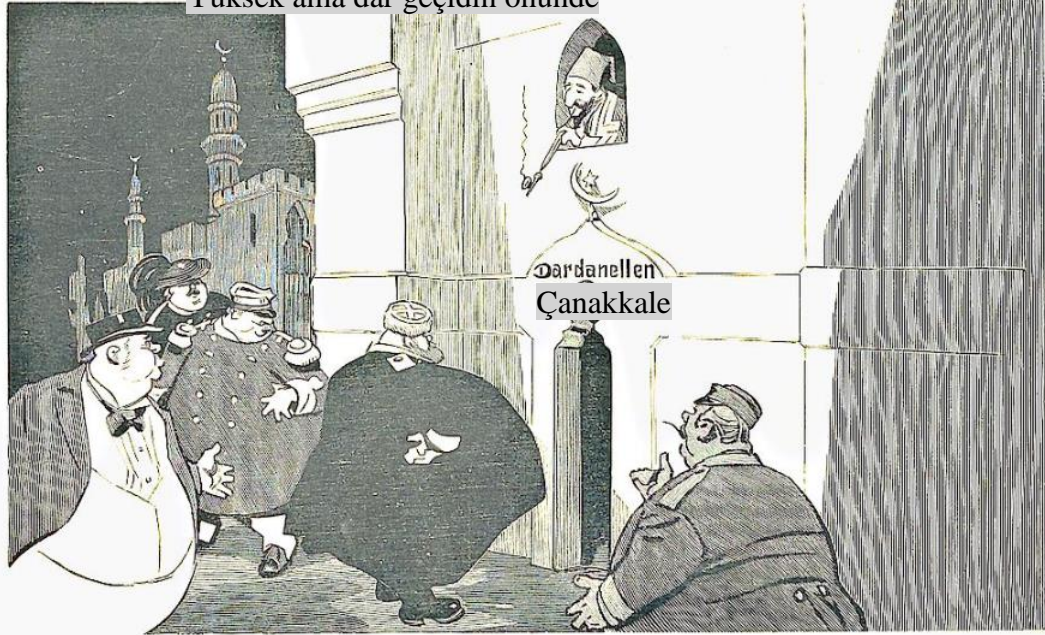
Görünürde Kıta Avrupa’ında her ülke Çanakkale Boğazının bütün ülkelerin gemilerine açılması istiyor.

Der hohe Pförtner: O Allah, wenn ich auch öffne, ein Gedrängel gibr's auf jeden Fall! Wo bleibe ich dann?

Kapıcılar kralı (Osmanlı sultanı): Ulu Tanrım, Çanakkale Boğazını her ülkeye açarsam, mutlaka bir izdiham yaşanacak! Peki ben o zaman öyle yapacağım?

Vor der hohen, aber schmalen Pforte
Yüksek ama dar geçidin önünde

Wollen die Herren nicht näher treten und ein Schälchen Mokka mit mir trinken?
Beyler, yanıma gelip benimle bir fincan kahve içmek istemez misiniz?

Alleinige Anzeigen-Einnahme
bei **Rudolf Mosse**
Annoncen-Expedition
für sämtliche Zeitungen
Deutschlands u. d. Auslands
in Berlin SW., Breslau, Cöln a. Rh., Dresden, Düsseldorf, Frankfurt a. M., Halle a. S., Hamburg, Leipzig, Magdeburg, Mannheim, München, Nürnberg, Prag, Stuttgart, Wien, Zürich.

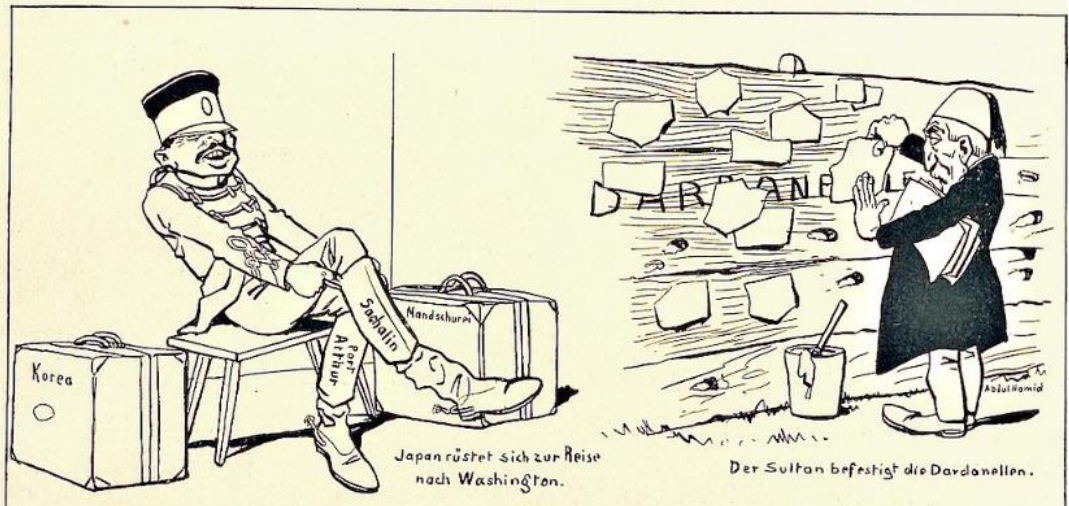
Beiblatt zum Kladderadatsch

Anzeigenpreis
für die
4-gespaltene Zeile
oder deren Raum
Mark 1.—

Nr. 30 Erstes Beiblatt

Berlin, den 23. Juli 1905

LVIII. Jahrgang

Japonya, Washington seyahati için
hazırlıklar yapıyor.

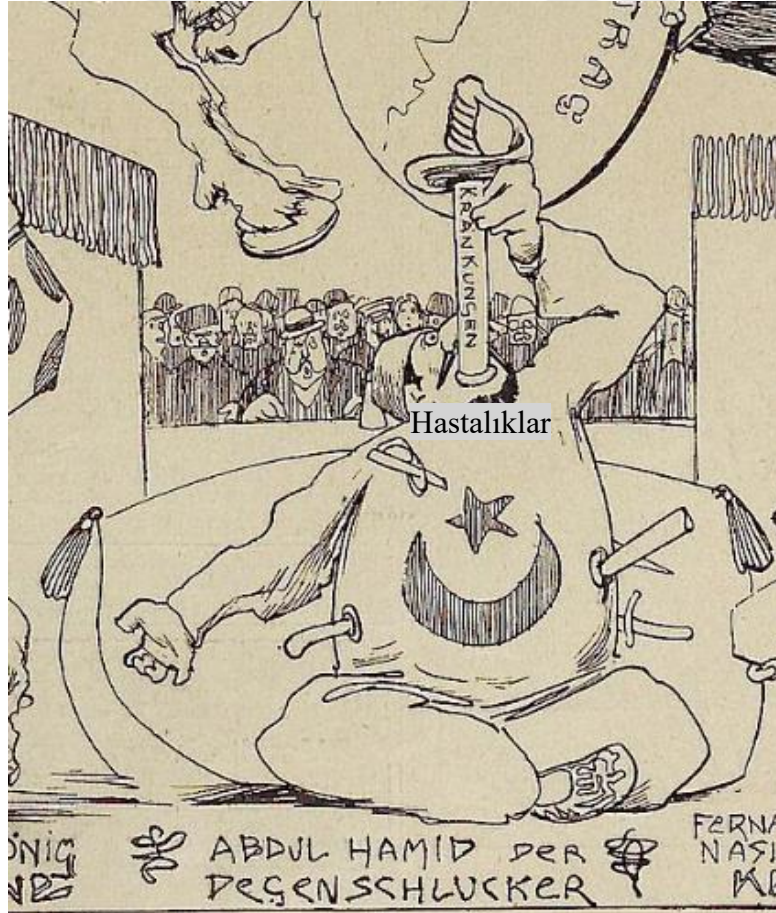
Sultan ise Çanakkale Boğazının
savunmasını güçlendiriyor

4.18. Abdülhamid

Allah beni arkadaşlarımdan (mecazi anlamda düşmanlarım olan Rusya (Ayı), İngiltere (Aslan)) korusun ve bana zaferler ihsan eylesin! Kullarıma bu zaferleri yaşatmak boynumun borcu.

OKT 1908

Kılıç yutan sihirbaz Hamid

AUG 1908

Diefer, der kranke Mann, er präsentierte sich im Seiltanz
Und die Balance dabei hält er, wer weiß es, wie lang!

Kaçın, bu hasta adam kendini ip cambazı sanıyor, şimdilik dengesini kaybetmedi, ama daha ne kadar durabilir belli değil kaçın!

4.18.1. Abdülhamid'in Tavrı

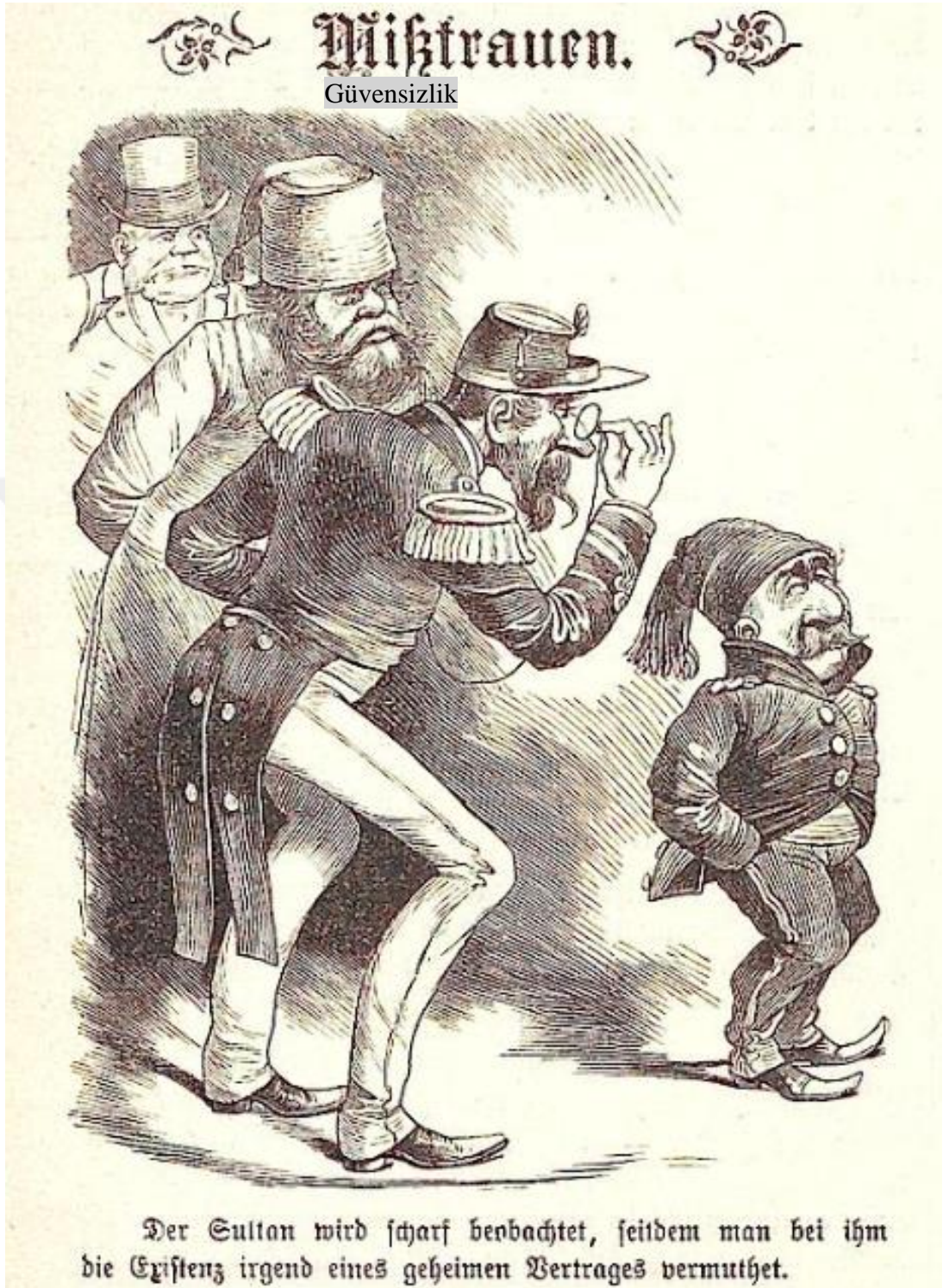
SEP 1887

Tedbirli sultan.

Tahtımı tehlikeye atacak bir durum olmadığı sürece müdahalelere açığım.

DEZ 1889

Gizli bir antlaşma yaptığından şüphelendiğimiz sultani titizlikle takip etmeliyiz.

MAI 1909

Gitmek zorunda olduğu için

OKT 1902

Sultan: “Hiçbir eylemci kendisini korumam için bana yardım talebinde bulunmadı”

4.18.2. Abdülhamid ve Muhalefeti

AUG 1876

Din alimleri ve öğrencileri, artık işe yaramaz hale gelen sultanı tahtından indirmeye yarayacak, Kur'an'daki şeriat kanunları, duaları ve diğer şeri paragrafları derlemeye çalışıyorlar ve alet çantasından da kullanılacak aletleri çıkarıyorlar.

4.19. Mithat Paşa'nın Durumu

Abdülhamid (Yaşlı Türk): Şimdi Mithat'ı bir düşürürsem anayasa da seneye kalır.

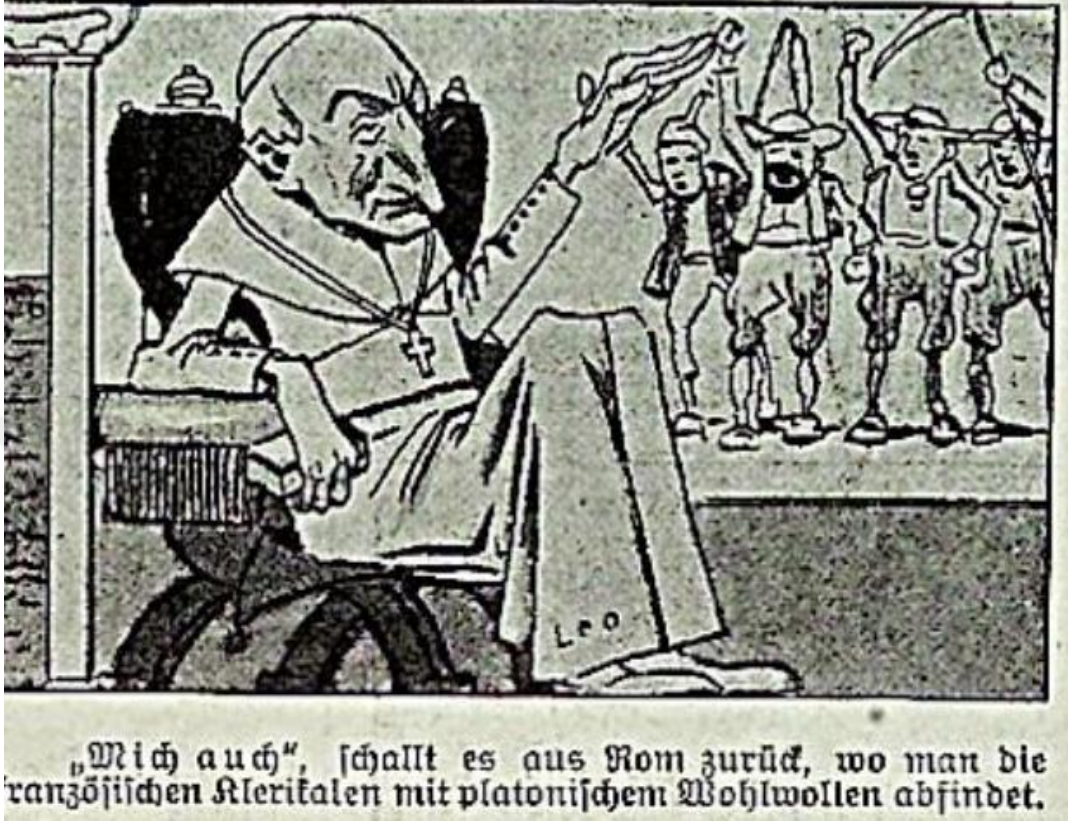
SEP 1878

Mithat Paşa Türk devlet gazetelerinin sahiplerine politik durumun düzeltilmesinden sonra Türkiye'nin ekonomik durumunun da düzeleceğini açıkladı. (Bunun için de eski borçların senetlerinin yakılıp yeni borçlar bulunduğunu alaylı bir şekilde hicvedilmiştir)

4.20. Papa'nın Tavrı

OKT 1902

Papa: “Fransız radikallerinin platonik olarak benden istifamı istemeleri Roma’dan geri dönüyor”.

5. SONUÇ

Karikatürlerle ilgili yorumlara geçmeden önce çok kullanılan imgelerden örnekler vermek istiyorum:

En fazla imge Türkler veya Osmanlı ile birlikte Ruslar, İngilizler, Batılı ülkeler, Mısır, Abdülhamid, Balkan ülkelerinden Bulgar ve Yunanlılar ile ilgili imgelere rastlıyoruz.

Osmanlı ya da Türkler genellikle, tütün ya da pipo içen, tombulca, sakallı, bıyıklı, fesli, sarıklı ya da kavuklu rahatına ve kadınlara düşkün, zamanını harem de geçiren ve bazen çaresiz, bitkin, zayıf, ancak koltuk değnekleriyle yürüyebilen hasta, sadece aldığı ama ödeyemediği kredilerle hayatta kalan, beş parasız bir adam, zorla evlendirilen bir kadın, bazen kukla olarak kullanılan bazen koyun veya kuzu, yem yerine konulan imgelerle betimlenmektedir. Ama en çok İngilizlerle Ruslar arasında paylaşılması konusunda anlaşmazlık çıkan ekonomisi iflas etmiş bir memleket Osmanlı. Osmanlı'dan alınan veya özerkliğe, bağımsızlığa kavuşan ülkeler de genellikle İnsan Vücudunun hasta, kesilen veya kesilmesi gereken bir organ imgesiyle hicvedilmiştir.

Ruslar ise; Zorba, kaba güç düşkünü, fırsatçı, tehditkâr, kışkırtıcı, ikiyüzlü, güçlü ve zalim, ama savaş yorgunu ve parasını savaşlarda kaybetmiş bitkin biri, bazen de Ayı imgesiyle ve İvan ismiyle betimlenmektedir.

İngilizler ise, düzenbaz, rüşvetçi, tefeci, kışkırtıcı, işgalci, ikiyüzlü, fötr şapkalı, frak giyen iri yarı, şişman, kurnaz ve aslan ve kurt hayvanlarıyla John Bull ismiyle ve genç bir kadın olarak betimlenmektedir.

Almanlar daha çok askeri kıyafetlerle, kılıçla, Osmanlıyla sonradan tanışan, çift başlı kartal imgesiyle betimlenmektedir.

Yunanlılar, Şımarık, fırsatçı, başkalarına güvenerek bir şeyler yapmaya çalışan ve yerel ve folklorik kıyafetler içindeki çocuk veya genç olarak barışı tehdit eden bir imgeyle betimlenmektedir.

Bulgarlar ise, ikiyüzlü, kışkırtıcı, açgözlü, ayaklanmacı, sinsî, yoksul, zayıf genç çocuk olarak betimlenmektedir.

Batılılar genel olarak, ikiyüzlü, fırsatçı, suya sabuna dokunmadan geçinen, olaylara seyirci kalan, her şeye maydanoz olan, paylaşmada sıkıntı olmadıkça sorun çıkarmayan, zengin ve modern kıyafetler içinde orta yaşlı ve yaşlı dalavereci, birlikte

Osmanlıyı kandıran, kendi çıkarını düşünen erkekler, hayvanat bahçesindeki kafeslerde tutulan vahşi hayvanlar olarak betimlenmektedir. Bir yer de de Şeytan imgesiyle betimlenmiştir.

Abdülhamid ise önceleri mağrur bir hükümdar olarak tasvir edilirken sonra yavaş yavaş gücünü kaybeden ama günü kaybetmeye başlamasıyla makamını korumak amacıyla her türlü cambazlığı yapan, hatta bunun için katı tutumlar sergileyen ama giderek gücünü yitirerek İttihat ve Terakici'lerin maskarası olan ve en sonunda valizini alıp ülkeden kaçışının anlatıldığı zavallı bir adam olarak betimlenmektedir.

Karikatürlerin genel olarak yorumlamasına gelecek olursak; dördüncü bölümle ilgili konu başlıklarına göz atmak bile, bize karikatürlerin yorumu konusunda genel bir fikir vermektedir. Aslında, karikatürler Abdülhamid'in 1876-1909 tarihleri arasındaki hükümler döneminde Osmanlının içinde bulunduğu koşulları ve yaşanan olay ve olguları betimlemekte ve hicvetmektedir.

Bu dönem maalesef Osmanlının parçalanma sürecini betimlemesi çok da iç açıcı bir yorum yapmak mümkün değil. Özellikle Osmanlının ekonomik durumu, Osmanlının parçalanması, paylaşımı ve sömürülmesi konuları bazen bu başlıklar altında bazen de "Hasta Adam" kavramıyla alaylı bir şekilde hicvedilmektedir. Osmanlı'nın Reformlar konusunda samimiyetsizliği, Osmanlının olduğu gibi Abdülhamid'in sahsında Türklerin duyarsızlığı. Mithat Paşa ve İttihat ve Terakici'lerle Abdülhamid'in çatışmaları alaya alınan diğer konulardır.

Bu bağlamda karikatürlerde işlenen konulardan biri de Avrupalıların çok ilgi gösterdikleri Harem konusu. Ülke sorunlarıyla ilgilenmek yerine, sultan haremde gece gündüz cariyelerle birlikte eğlenceler ve partiler düzenleyerek yaşayan biri olarak betimlenmektedir.

Osmanlının Ruslarla çatışmaları, savaşları ve diğer ilişkileri de hicvedilerek hem Ruslar hem de Osmanlı ötekileştirilerek bu iki kültüründe Avrupalı olmaktan uzak oldukları imajı verilmeye çalışılmaktadır. Rusların her fırsatı Osmanlı'ya saldırma amacıyla kullanması; Osmanlılara her dediğini yaptırması gibi motiflerle hicvedilmiştir.

Osmanlının İngilizler başta olmak üzere diğer batılı Ülkelerle ilişkileri, Batılıların ikiyüzlülüğü, çıkarıcılığı kışkırtıcılığı sıkça betimlenmektedir ve Berlin, Paris ve Tersane toplantıları ve antlaşmalarında olduğu gibi Boğazlar sorununda da Batılıların çıkarları doğrultusunda tutumlar takınmaları çok sık hicvedilmiştir. Aynı şekilde Osmanlının Balkan ülkeleriyle sorunlarında da Batılıların elde edecekleri

çıkarları hicvedilmiştir. Bunu da yenileşme, insan ve azınlık hakları gibi göstermelik gerekçeler göstererek yapmaları da alaya alınmıştır. Boğazlar sorunu en fazla üzerinde durulan konuların başında gelmektedir ve hem Batıların tutumu hem de Rusya'nın tavrı, Boğazların Osmanlı değil de kendi kıta sahanlıkları içindeymiş gibi ele almaları hicvedilmiştir. Osmanlı ise bir kukla, çaresiz bazen de duyarsız ve saf bir insan kişiliği ile alay konusu yapılmıştır. Örneğin Rusların kaba gücü bir yaptırım silahı olarak kullanması, İngilizlerin ise istediklerini daha farklı bir yolla Rüşvet vererek yapmaları ve Türklerin buna yatkın olmaları alay konusu yapılmıştır.

Doğu Sorunu konusu da oryantalist bir bakışla ele alınmış ve doğulu ülkelere Osmanlı ve diğer ülkeler dâhil hepsinin dilleri, dinleri, kültürleri ile Avrupalılıktan uzak kültürler olduğu algısı verilmeye çalışılmıştır. Bu bağlam da da Avrupa Merkezilik ve ötekileştirme yönteminin kullanıldığı oryantalist yaklaşımlar karikatürlerde yansıtılmıştır.

Batıların ve Rusya'nın desteğini arkasına alan Yunanistan, Bulgaristan, Girit, gibi Balkan ülkelerinin şımarık tavırları hicvedilen diğer konuların başında gelmektedir.

Afrika kıtasında da Osmanlının kayıpları, Arabi Paşa ile yaşananlarla birlikte Mısır meselesi ve Sudan'ın, Tunus'un kaybı gibi konular yoğun olarak hicvedilen konuların başında gelmektedir. Bu bağlamda Osmanlının zayıflığı hicvedilirken, özellikle İngiliz ve Fransızların sömürgeci yaklaşımları karikatürlerle açıkça anlatılmakla kalmıyor, aynı zamanda hiciv yoluyla eleştirilmektedir.

Burada incelenen Karikatürlerde bir ülkenin, Avrupalılarla birlikte Aydınlanma sürecini yaşayamaması sonucu ekonomik, askeri, teknolojik, bilimsel, kültürel ve benzer alanlarda yenileşmeyi sağlayamayınca kaçınılmaz sonucun Osmanlının başına gelenler olduğu alaycı bir tavırla anlatılmaktadır. Bunlardan alınganlık göstermeden gerekli sonuçları çıkarabilenler bu karikatürlerden çok şey öğrenebilir.

Sayısal olarak karikatürlere baktığımızda karikatürlerin sayısında belirli dönemlerde arttığını belirli dönemlerde ise azaldığını görüyoruz. En fazla karikatürün yayınlandığı yıllar ise sırasıyla şöyle:

1877, 1876, 1878 sonra 1908, 1909 sonra 1897, 1896, 1888, 1887, 1880 şeklinde diğer yıllarda azalarak gitmektedir.

1876/77/78'li yıllardaki yoğunluk 96 Ruslar ve Osmanlı arasındaki Kırım Savaşı öncesi, esnası ve sonrası dönemi daha çok konulaştırılarak hicvetmektedir. Bu

konuyla bağlantılı olarak Rus ve İngilizlerin kışkırtmalarıyla baş gösteren Balkanlarda karışıklıklar, Berlin ve Paris görüşmeleri ve antlaşmaları öncesi ve sonrası yaşanan diplomatik görüşmeler ve Osmanlının ekonomik durumunun kötüleşmesi ve Avrupa'da kredi arayışları alaya alınmaktadır.

1880-1887/1888 yıllarında ise Osmanlının parçalanma ve paylaşma süreci hızlanmış, Bulgaristan, Yunanistan, Arnavutluk sorunları ayyuka çıkmış Osmanlı Avrupa'da yalnızlaşmaya başlamış; Doğu Sorunu bağlamında Osmanlı ve doğulu ülkeler ötekileştirmeye başlanmışlar; Sudan elden çıkıyor, Mısır sorununda İngilizlerle artan baskısı ve Fransa'nın oyuncağı oluyor. Hasta Adam Abdülhamid giderek hükümdarlık uğruna sorunları görmemezlikten gelmeye başlıyor. Ermenistan sorunu giderek daha da büyük bir hal alıyor. Girit ve Yunanistan'ın kopuşu hızlanıyor.

1896/1897 Osmanlının Alacaklıları daha yoğun olarak gelmeye başlıyorlar. İngiltere ve Rusya'dan sonra Osmanlıdan Fransa, Sırbistan, Yunanistan, Bulgaristan, Ermenistan, Romanya gibi diğer ülkelerde hak talebinde bulunmaya başlıyorlar. Hastanın durumu ağırlaşıyor. Ekonomi çökmüş durumda, Avrupa olanları sadece seyrediyor.

1908/9 Abdülhamid zor durumdadır ve tahtı için cambazlık yapmakta ama içerde ve dışarda artık kendine yardım edecek kimsesi kalmamış, Muhalefet çok artmış ve çaresiz istifa edip ülkeyi terk etmek durumunda kalmıştır.

Bazı yıllarda Karikatürlerin sayısının fazla olması; Osmanlı İmparatorluğunda yaşananlara o dönemlerde Almanların ne kadar ilgili olduklarını sadece mizah ürünlerinden bile anlamak mümkündür. Bu da yine Batılıların Doğu'ya karşı takındıkları oryantalist yaklaşımın bir göstergesidir. Çünkü oryantalist yaklaşımın gereği, ilgilenilen ülkenin dili, dini, geleneği, görenekleri ve diğer yaşam biçimlerinin; kısacası kültürünün öğrenilmesi oryantalist yaklaşımın gereğidir. Bu nedenle ikili ilişkilerde duygusal tepkiler vermek yerine; kültürlerarası yaklaşımın gereği, ilişkiye girdiğimiz kültürlerini yakından bilmek, onlarla empati kurmak, bilim ve aklın yol göstericiliğinde kararlar almak doğru olacaktır. Kültürlerarası anlayışa göre iletişim kuran iki kültürün mensupları birbirini, dillerini, dinlerini veya geleneklerini ve yaşam biçimlerini küçük göremezler. Her dil, din kültür, gelenek ve görenek diğer kültürün, dilin veya dinin eşdeğeridir. Biri diğerinden üstün görülmediği gibi alçak da görülmez. Fransız Devriminin Özgürlük, eşitlik, Adalet (Kardeşlik) ilkeleri karşılıklı her iki toplum, ülke için geçerli olmalıdır.

Bu karikatürlerde yansıtılanlar aslında o dönemlerdeki çarpık ilişkilerin sanata yansımalarıdır. Bunları doğru yorumlamak ve bu yorumların ışığında ikili ilişkilere yön verme ilişkilerde daha doğru kararlar almamızda veya daha az hata yapmamıza yardımcı olacaktır. Batıların veya Almanların bu oryantalist bakış açısında bir değişiklik olup olmadığını sınamak adına günümüz karikatürlerini karşılaştırmak çok anlamlı sonuçlar verebilir. Böyle bir tarihsel karşılaştırma da bize bakış açımızın oluşmasında yararlar sağlayabilir.

1896 yılının ocak ayında yayınlanan ve 1895 yılından kalan miras olarak hicvedilen karikatürde bir ayrıntı dikkate değer. Orada Türkiye diye gösterilen bir yatak kayıp gidiyor. Onun kayıp gitmesini önlemeye çalışan küçük bir erkek çocuğu yatağı tutmaya çalışıyor. Bu bize ileride kurulacak olan genç Cumhuriyeti hatırlatıyor. Bu bağlamda bu karikatürü çizen ve yayınlayanların tarihsel gelişmeleri doğru yorumlayarak geleceğe dair çıkarımlarda bulunmada işe yarayabilmektedir.

Bu Karikatürlerin incelenmesinden çıkarılacak en önemli çıkarım ise; O zamanlar kavram olarak karikatürlerde, değişik coğrafik bölgelerde bulunan ve sadece Türklerden değil birçok milletten ve kültüründen oluşan Osmanlı İmparatorluğu Kavramı yerine Türkiye, Türkler kavramının kullanılması. Resmen Osmanlı İmparatorluğu sınırları dâhilinde olan; örneğin Bulgaristan, Yunanistan, Trakya, Arnavutluk, Makedonya, Ermenistan gibi bölgeler içinde o bölgelerde yaşayan milletlerin isimlerini kullanmalarıdır. O dönem ve o dönemi takip eden yıllarda bütün askeri, ekonomik, siyasi, insan hakları ihlalleri vb. olumsuz gelişmelerin faturası o dönemin milletlerinin hepsine kesilmesi gerekirken; söz konusu kavram oyunu sadece Türklere kesilmek istenmektedir. Bunu en güzel yansıtan 1896 yılına ait “dondurma yeme” karikatürüdür. Bu Karikatür aynı zamanda Osmanlı'nın parçalanarak paylaşımının toplantısıdır. Bu bağlamda Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarının müsebbibi; “Yahudi Katliamı” dâhil büyük oranda Almanya iken; Almanlar bütün bu olanlardan biz değil, sanki “Naziler” etnik olarak Alman değilmiş gibi “Naziler” sorumlu diyebilmektedirler.

Bunu sadece Fransız Devriminden sonra “uluslaşma” akımının sonuçlarıyla açıklamaya kalkmak yanıltıcı olabilir. Osmanlıda yaşananlar aslında ilk çağlardan günümüze kadar devam eden emperyalizmin “Böl, Parçala, Yönet” yönteminin uygulamasına şahit oluyoruz. Bu duruma düşmemek ve daha da küçük parçalara bölünüp başkaları tarafından yönetilmemek için çok çalışmak, başta eğitim ve bilim alanında; ekonomik, politik, teknolojik, sosyal, kültürel vb. alanlarda ulusal

Çıkarlarımız doğrultusunda kendi yaratılarımızı geliştirip, dünya piyasalarında söz sahibi olmalıyız.

Bunun içinde; dogmatik, akıldışlıklardan kurtulup bilim ve aklın yol göstericiliğine başta eğitim ve bilim alanlarında olmak üzere son yıllarda terk edilen “Anadolu Aydınlanması”nı yeniden başlatıp, Türkiye Cumhuriyeti’nin aydınlanma sürecini tamamlamasını sağlamalıyız.

Tarih dersi ve tarih araştırmaları için çok boyutlu bakış anlayışını hem derslerimizde hem araştırmalarımızda alışkanlık haline getirmeliyiz. Tarih dersini zevkli, alışılmadık materyallerle, örneğin karikatürler veya tarihi filmlerle yapmanın çok anlamlı sonuçlar vereceğini düşünüyoruz.

Tarih araştırmalarında da disiplinler arası veya kültürlerarası bir yaklaşım, tarih araştırmalarına çok farklı bir boyu kazandıracadı için çok önemli buluyoruz.

Başka özeleştiri yaklaşımı olmak üzere her türlü eleştirel yaklaşımı eğitim ve bilimsel araştırmalarımızda başta olmak üzere toplumsal yaşantımızın her alanında alışkanlık haline getirmeliyiz. Goethe’nin “Doğu-Batı Divanı” adlı karikatürde “Kendini ve Başkalarını tanıyan biri Doğu ve Batının ayrılmaz olduğunu görecektir” demekle kendi toplumunun bakış açısını bir sanatı duyarlılığıyla eleştirmiş ve güzel bir ders vermiştir. Batılı bir sanatçının bir anlamda kendi “kültürü mensuplarının” (Avrupa), “Avrupa Merkezci ve ötekileştirici” tutumlarına tokat gibi bir cevap vermiş oluyor Goethe bu sözleriyle.

6. KAYNAKÇA

- AKPINAR-DELLAL Nevide, **Karşılaştırmalı Yazınbilim: İmgebilim**, 2000
- AKPINAR-DELLAL Nevide, **Das Türkenbild in deutschsprachigen “Newen Zeitungen” aus der ersten Hälfte des 16. Jahrhunderts**, 1998
- ALSAÇ Ü., **Türkiye’de Karikatür, Çizgi Roman ve Çizgi Film**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1994
- BAUMAN Zygmunt, **Modernite ve Holocaust**, çev. Süha Sertabiboğlu, Versus Yayınları, 2007
- BAYPINAR Yüksel, **Hiciv Kavramı Üzerine Bir İnceleme**,
<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/26/1048/12644.pdf>
- BİRAND K, **Kamuran Birand Külliyyatı**, Akçağ Yayınları, Ankara, 1998
- BÜYÜKTOPÇU Mehmet Burak, **Alman Karikatürlerinde Türk İmgesi**, yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2014
- COLLINGWOOD R. G., **Tarih Tasarımı**, çev. K. Dinçer, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1996
- ÇUKUROVA Bülent, ASLAN H. Osman, **Die deutsch-türkischen Beziehungen in den deutschen und türkischen Schulbüchern**. İçinde (Türkisch-Deutsche Beziehungen. Perspektiven aus der Vergangenheit und Gegenwart. Claus Schönning/ Ramazan Çalık/ Hatice Bayraktar (Hg.) , Klaus Schwarz Verlag, Berlin, 2012
- ECEVİT Yıldız, **Türk Romanında Postmodernist Açılımlar**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2002
- Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi
- EDWARD Said, **Oryantaklizim**, İstanbul, 1982.
- GADAMAR George H., **Wahrheit und Methode**, ss. 276, Tübingen, 1990
- GEORGEON François, **Osmanlı İmparatorluğu’nda Gülmek mi?, Doğu’da Mizah**, der: Iréne Fenoglio ve François Georgeon, çev: Ali Berktaş, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2000
- GÖKA E., TOPCUOĞLU A., AKTAY Y., **Önce Söz Vardı**, Vadi yayınları, Ankara, 1996
- GÖREGENLİ Melek, **Temel Kavramlar: Önyargı, Kalıpyargı ve Ayrımcılık**, 2012

HALL Stuart, **Eski ve Yeni Kimlikler, Eski ve Yeni Etniklikler**, Kültür Yayınları, 1998

HANERLIOĞLU Orhan, **Felsefe Sözlüğü**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1994

İŐILDAK, **Necatibey EĞitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik EĞitimi Dergisi (EFMED)** s. 1, c. 2, ss. 64-69, 2008

KARAL Enver Ziya, **Osmanlı Tarihi VIII. Cilt**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2007

KESER N., **Sanat Sözlüğü**, topya Yayınevi, Ankara, 2009

Kladderadatsch Karikatür Dergisi, Ocak 1876, Şubat 1876, Mayıs 1876, Temmuz 1876, AĞustos 1876, Eylül 1876, Ekim 1876, Kasım 1876, Aralık 1876, Ocak 1877, Şubat 1877, Mart 1877, Mayıs 1877, Haziran 1877, Temmuz 1877, AĞustos 1877, Eylül 1877, Ekim 1877, Aralık 1877, Ocak 1878, Şubat 1878, Mart 1878, Haziran 1878, Temmuz 1878, AĞustos 1878, Eylül 1878, Kasım 1878, Temmuz 1879, Eylül 1879, Aralık 1879, Mart 1880, Haziran 1880, Temmuz 1880, AĞustos 1880, Eylül 1880, Ekim 1880, Ocak 1881, Mayıs 1881, Eylül 1881, Haziran 1882, Temmuz 1882, Eylül 1882, Ekim 1882, Kasım 1882, Aralık 1883, Şubat 1884, Mayıs 1884, AĞustos 1884, Mart 1885, Ekim 1885, Aralık 1885, Şubat 1886, Nisan 1886, Haziran 1886, Eylül 1886, Ekim 1886, Ocak 1887, Mart 1887, Mayıs 1887, Haziran 1887, Eylül 1887, Kasım 1887, Aralık 1887, Şubat 1888, Mart 1888, Haziran 1888, Temmuz 1888, AĞustos 1888, Eylül 1888, Aralık 1888, Haziran 1889, AĞustos 1889, Eylül 1889, Kasım 1889, Aralık 1889, Mart 1890, Temmuz 1890, AĞustos 1890, Eylül 1890, Kasım 1890, Eylül 1891, Ocak 1892, Ocak 1892, AĞustos 1892, Ekim 1892, Aralık 1892, Ocak 1893, Haziran 1893, Temmuz 1893, Aralık 1893, Aralık 1894, Eylül 1895, Ekim 1895, Kasım 1895, Ocak 1896, Ocak 1896, Nisan 1896, Mayıs 1896, AĞustos 1896, Eylül 1896, Mayıs 1897, Haziran 1897, AĞustos 1897, Ocak 1898, Aralık 1898, Eylül 1899, Nisan 1900, Mayıs 1900, Temmuz 1900, Kasım 1901, Ocak 1902, Ekim 1902, Ocak 1903, Mayıs 1903, Eylül 1903, Kasım 1903, Nisan 1904, Temmuz 1905, Aralık 1905, Temmuz 1906, AĞustos 1906, Kasım 1906, Nisan 1907, Aralık 1907, Ocak 1908, Mart 1908, Nisan 1908, Mayıs 1908, AĞustos 1908, Ekim 1908, Kasım 1908, Ocak 1909, Mayıs 1909, Mayıs 1909, AĞustos 1909, Eylül 1909 sayıları.

- KULA Onur Bilge, **Alman Kültüründe Türk İmgesi-I**, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1992
- KULA Onur Bilge, **Alman Kültüründe Türk İmgesi-II**, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1993
- KULA Onur Bilge, **Alman Kültüründe Türk İmgesi-III**, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1994
- METİN Abdullah, **Oksidentalizm: iki doğu, iki batı**, İstanbul, 2013
- NAHYA Nilüfer, **İmgeler ve Ötekileştirme: Cadılar, Yerliler, Avrupalılar**, 2011
- NESİN Aziz, **Cumhuriyet Dönemi Türk Mizahı**, Adam Yayınları, İstanbul, 2001
- ALKAN Necmettin, **Karikatürlerle Oryantalizm - Avrupa'nın Türk ve Türkiye Algısı**, 2015
- ÖNGÖREN Ferit, **Türk Mizahı**, İş Bankası Yayınları, İstanbul, 1998
- POLMER R., **Hermenötik**, çev. İ. Görener, Anka Yayınları, İstanbul, 2002
- AYTEPE Oğuz, tarafından kaleme alınan birinci metin, 6.3.2018 11:45 tarihinde (<https://www.aydinlik.com.tr/sultan-ii-Abdulhamid-gercegi-2-ozgurluk-meydani-mart-2018-1>)
- SAKALLI Cemal, **Die Darstellung der Türken in den "Newen Zeitungen" in der zweiten Hälfte des 16. Jahrhunderts. Ein Beitrag zur Geschichte des Vorstellungsbildes Türken im deutschen Sprachraum**, Adana, 1996
- STANGOR Charles, **Stereotypes and Prejudice** (Edt.), Psychology Press, Philadelphia, 2000
- SUSA Anthony, **Humor Type, Orgnizational Climate And Outcomes; The Shortest Distance Between An Organizations Environment And The BottomLine is Laughter**, yayınlanmamış Doktora Tezi, University of Nebraska, UMI Dissertation Information Service, 2002
- TEPEKAYA Muzaffer, <https://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=283227>
- Türk Dil Kurumu** 206
- Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü**, 2004
- Türkçe Sözlük**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2005
- UYGUN Selçuk, **Üniversite Gençlerinin "Öteki" Kimliklere İlişkin Önyargıları**, Akademik Araştırmalar Dergisi, 29, ss. 103-122, 2006
- WEST D., **Kıta Avrupası Felsefesine Giriş**, çev. A. Cevizci, Paradigma Yayınları, İstanbul, 1998

YARDIMCI İsmail, **Mizah Kavramı ve Sanattaki Yeri**, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3/2, 1-41, 2010
Wikipedia, April, 2007; akt. Garner, 2010: 7

6.1 İnternet Siteleri

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/alman-karikaturistler-turkleri-bu-gozle-goruyor-19908808>

<https://medium.com/t%C3%BCrkiye/hermeneuti%CC%87kyorumbi%CC%87lgi%C%87si%CC%87-kisa-bi%CC%87r-tari%CC%87h%C3%A7e-82a27cce371a>

<http://abdulhamid.site/son-abdulhamid-osmanli-haber/osmanli-devleti-kronolojisi-kronolojik-osmanli-tarihi-onemli-olaylari/>

<http://damdakimizahci.blogspot.com/2017/03/Abdulhamid-ve-istibdat-doneminin-mizah.html>

<http://karikatur.nedir.org/>

<http://kladderadatsch.uni-hd.de>

<http://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/> alman-imparatorlugu-ikinci-reich-852

<https://www.turkcebilgi.com/inter>

<https://www.turkcebilgi.com/karikatur>

<https://www.timeturk.com/ikinci-abdulhamid-kimdir/biyografi-784487> 6.3.2018

11:50 tarih ve saatte